

KAMARÁS ISTVÁN

KB

10.456/2

7 Ú D Á S O K

V A G Y

P É T E R E K ?

Karmarás István: Jüdásoik vaggv Péter

Kamarás István
Júdások vagy Péterek?
Religiográfia a pályamódosító papokról

Egyházforum Könyvek 14.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Egyházforum Könyvek 14.

1992

Kamarás István

Júdások vagy Péterek?

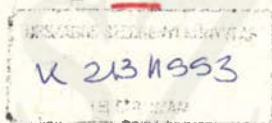
Religiográfia a pályamódosító papokról

Egyházforum Könyvek 14.

1992

A borítót tervezte Kamarás Bálint
A kislexikont összeállította:
Czipó József és Fülöp Sándor

KB 10.456/2

49.040

Országos Széchényi Könyvtár

ISBN 963.85052.8.1

ISBN 963 85012 8 1 **ISBN szám**

Felelős kiadó: Mohos László

Szedés: SZEGEK KFT.

Nyomtatta és kötötte a Dabasi Nyomda

Felelős vezető: Bálint Csaba igazgató

Munkaszám: 92-0660

ISBN 0.866-5532

Előszó

Kamarás István vallásszociológus tűzfészekbe nyúl, amikor a katolikus Egyház egyik legkényesebb problémájáról: a szolgálatukat végleg elhagyott papokról készít tanulmányt, „religiográfiát” — amint műfaját definiálja.

Szabad-e, lehet-e, kell-e egy ilyen tanulmányt megírni? Az Egyház belső berkeiben — úgy látszik — ezt a kérdést illedelmesen agyonhallgatni illik. „Minek teregezzük ki szennyesünket a világ előtt, nem vagyunk úgyis elég támadásnak kitéve?” — gondolhatja nagyon sok jószándékú katolikus hívő ember. Aki azonban figyelmesen végigolvassa ezt a könyvet, tapasztalhatja, hogy a szerző nem „tereget ki”. Az Egyház problémáiról szabad szólni — de mindig csak belülről, az Egyház oldaláról közelítve a probléma felé. A jószándékú vizsgálódás, kérdezés mindig előre lendíti az Egyházat, javára válik, tisztulását segíti. Hiszen az Egyház itt a földön nem a szenteknek, hanem bűnös embereknek közössége, és Krisztus ezzel a bűnös emberrel vállal közösséget. Az evangélium hasonlatával: most még együtt van a búza és a konkoly. Az Egyházat csak a kívülről jövő, ártó szándékú vagy kaján bírálat sérti.

Lehet-e egy ilyen szociográfiát megírni? A szociológiának, szociográfiának megvannak a kialakult egzakt módszerei. Ezek a tudományos módszerek alkalmasak arra, hogy egy társadalmi jelenséget vagy folyamatot leírjanak és értelmezzenek. Úgy gondolom, hogy miként nincs vallásos matematika vagy ateista matematika, úgy nincs vallásos vagy ateista szociográfia sem — ha a szociográfiát mint egzakt

tudományt precízen alkalmazzuk. Kétséggel igaz az, hogy a tanulmány tárgya sok olyan kérdést is elindít, amelyre nem a szociográfia hivatott válaszolni, hanem a teológia vagy éppen a lélektan. Ebből azonban csak az következik, hogy ezt a témakört egy szociográfiai tanulmány nem tudja a teljesség igényével tárgyalni, és mindig maradnak nyitott kérdések. Ám az ilyen tanulmányoknak — így a jelen tanulmánynak is — nem céljuk minden kérdés maradéktalan megválaszolása — erre egyetlen tanulmány sem alkalmas — hanem a kérdések megfogalmazása és egy együttgondolkodási folyamat megindítása. Ez lehetséges és a jelen tanulmány ennek nagyszerűen megfelel.

Kell-e egy ilyen tanulmány? Aki figyelmesen végigolvassa a megkérdezett személyek önvallomásait, megsejti, hogy a papi pályát felszámolni egyáltalán nem egyszerű dolog. Egy ilyen döntést nagyon sok belső vívódás előz meg, és azok, akik úgy döntenek, hogy papi pályájukat végleg elhagyják, ennek a pályamódosításnak sebet nagyon sokáig hurcolják. Ezek a sebek előbb-utóbb begyógyulhatnak, de a heg mindörökké megmarad. És mert a papi karaktert eltörölhetetlenül hordozzák, jelen állapotukban is különleges helyet foglalnak el az Egyházban. Ezért szükséges az, hogy foglalkozzunk velük. Teológiai képzettségük pedig alkalmassá teszi őket arra, hogy az Egyházban bizonyos, éppen teológiai képzettséget igénylő feladatokat ellássanak. Gyánítom, hogy az egyre súlyosabbá váló paphiány miatt erre előbb-utóbb sor is kerül. Jó lenne, ha tudhatnák: az Egyház nem csak „muszájból” fordul felénk. (Ha ló nincs...)

Miért olyan megrázó, belső sebeket okozó élmény a papi pálya elhagyása? A papi pályára való készség alapvetően különbözik minden más, felsőfokú

végzettséget igénylő hivatásra vagy foglalkozásra való felkészüléstől. A felkészítés papnevelő intézetekben történik. A felkészülésnek csak egyik — bár nagyon fontos — része a hittudománynak egyetemi vagy főiskolai szintű elsajátítása. A papnevelő intézet kulcsembere a „spirituális” (magyarul: lelkiigazgató), akinek kizárólagos szerepe a növendékek pappá formálása. Ennek érdekében a növendékek számára minden nap elmélkedési anyagot ad. Ez általában este történik, s az elhangzott anyagból kiindulva minden növendék azzal kezdi a következő napját, hogy a hallottak fölött korán reggel egy fél órát elmélkedik. A növendékek minden nap szentmisén vesznek részt, általában ezen valamennyien áldoznak. Minden évben egyhetes lelkigyakorlaton vesznek részt: ez teljes elzártágban napi négy elmélkedést jelent. Lehetőség szerint bekapcsolódnak a liturgiába, ha a papnevelő intézet püspöki székvárosban működik — általában ott van — akkor bekapcsolódnak a püspöki székesegyház liturgiájába. A szeminárium zárt közössége, a tanulmányok természete, a kezdettől fogva hordott papi ruházat — mindez együtt és egyszerre olyan hatással van a fiatal papnövendékre, hogy öt-hat év elteltével nemcsak a tudnivalókat sajátítja el, hanem személyiségében is teljesen átformálódik: pappá nevelődik. Eppen ezért a papi pálya elhagyása nem egyszerű foglalkozáscsere, hanem a papi pályáját elhagyó valósággal arra kényszerül, hogy egy új személyiséget építsen fel. Érthető, hogy ez mindenképpen lelki sérülésekkel jár.

A szerző ötven pályamódosító pap sorsát ismerte meg. Feltételezhetjük, hogy azok, akik sorsuk alakulásának folyamatát feltárták, ezt önként tették és őszintén beszéltek. Azonban éppen a dolog természetéből adódik, hogy ezek a beszámolók rendkívül

szubjektívek. Nem is lehet ez másképp: mindenki azt mondja el, amit átélt, ahogyan átélte — illetve ahogyan minderre évek múltán visszaemlékezik. Elbeszéléseikben vannak visszatérő motívumok: a szeminárium belső világa, főnökeik személyes (különösen meghatározó jelentőségű az első főnök!), az a bizonyos plébános-káplán viszony, az egyházmegyei hatóságok és a püspökeik hozzáállása papi életük problémáihoz. Ezeket a problémákat végül nem sikerült megoldaniuk, illetve csak a papi élet elhagyásával tudták megoldani. Kérem az olvasót, mindenképpen vegye figyelembe, hogy a valóságot több oldalról kell megközelíteni. A papság döntően nagyobb része, akik ugyanilyen problémák között élnek papi életüket és végzik munkájukat, többé-kevésbé sikerrel birkózik meg ezekkel a problémákkal. Kétségkívül igaz: minden ember teherbíró képessége más. Az egyik könnyedén veszi az akadályokat, a másik ezeket nehéz teherként cipeli, a harmadik belerokkan.

Alkalmasak-e a szemináriumok arra, hogy a papnövendéket felkészítsék az eljövendő papi életre? Ha a felkészítés alatt azt értjük, hogy a papnevelés minden bekövetkezhető szituációra adjon előre kész megoldást, kész receptet, akkor természetesen nem — ilyen feladatra senki sem vállalkozhat. De a papnevelő intézeteknek ez nem is feladata. A papnevelés folyamatában olyan érett személyiségnek kell kibontakoznia, aki képes arra, hogy a papi élettel együttjáró nehézségeket megoldja. Az a tény, hogy a papi pályára lépő fiatalok döntő többsége megoldja a felmerülő nehézségeket — a papi pályát elhagyók a papságnak csak néhány százalékát teszik ki — azt mutatja, hogy a papnevelő intézetek alkalmasak arra, hogy feladatukat ellássák. Ezzel kapcsolatban még két megjegyzést szeretnék tenni: A papnevelés

végso fokon önnevelés. A papnevelő intézet minden támogatást megad a papnövendéknek ahhoz, hogy személyiségét kibontakoztassa, „pappá nevelődjék”. De ezt neki kell megtennie. Továbbá: a papnevelés folyamata nem zárul le a felszenteléssel és az első papi állomási hely elfoglalásával. A papnak tudatosan törekednie kell arra, hogy papi karakterét egyre újabb értékekkel gazdagítsa. Ez azonban már nem a szociográfia területe, hanem a lelki életé, esetleg a lélektané.

Úgy gondolom, néhány sor erejéig feltétlenül ki kell térni a cölibátus kérdésére. Egyházi rendelkezés — és nem isteni parancs! — folytán a latin szertartású római katolikus papság számára kötelező a cölebsz életmód: a papszentelés és a házasság kölcsönösen kizárja egymást. Ezzel mindenki tisztában van, aki a papságra vállalkozik. A papnevelő intézet többek között arra is alkalmat ad, hogy a papságra készülő fiatal alaposan megfontolja: alkalmas-e a cölebsz életre? Öt év intézeti tartózkodás alatt egy papjelölt ilyen értelemben is tisztába jöhet saját képességeivel, lelki erőivel. A probléma a legtöbb esetben nem is a szexuális élet hiányában jelentkezik, hanem a társtalanságban, az elmagányosodásban. A papnevelő intézet olyan zárt közösség, ahol a közös tanulmányok, a közös cél, a közös élet ezernyi szállal köti össze a papnövendékeket, és a feszített tanulmányi rend, a percre beosztott napirend nem sok időt hagy a magány megtapasztalására. Az első, egzisztenciális tapasztalatot akkor szerzi a fiatal pap, ha olyan főnök mellé kerül, akivel — generációs különbség, ellenszenv vagy bármilyen más ok miatt — nem tud igazi személyes kapcsolatot kialakítani. A tökéletesen működő papnevelő intézeti közösség és a hirtelen kényszerűen rátörő magány között túlságosan éles a kontraszt — és ez sokszor erején fe-

lül teszi próbára a fiatal papot. A tanulmányban megszólaló pályájukat elhagyott papok — egy kivétellel — világosan vallanak arról, hogy azért kerestek, illetve fogadtak el ismeretséget, mert fizikai és szellemi magányukban társat akartak találni.

A jelen tanulmány a szociográfia leíró módszerével jól járja körül választott témáját. Vallanak maguk a pályamódosító papok, vallomásukat kommentálják pályájukon maradt papok, pszichológusok. Megszólalnak a püspökök, a papneveléssel foglalkozó előjárók, világiak. A tanulmány nem kommentál, csupán szembesíti az egymással sokszor homlokegyenest ellenkező nézeteket. Végző következtetést levonni, ítéletet alkotni az olvasónak kell. A tárgy súlya azonban megköveteli, hogy foglalkozzunk vele. Köszönet a szerzőnek, hogy ezt megtette, s hogy ezt az Egyház tagjaként, szeretettel, „belülről” tette!

Tóvölgyi László

R. kat. plébános

Gyenesdiás

Bevezető

„Egyesek Júdásnak tartják őket, pedig inkább Péterek, vagyis esendő tanítványok. Olyanok, akikre Egyházunk épül.”

„Rettenetesnek tartom azokat a tökéleteseket, akiknek nincsenek bűneik, ugyanis a keresztény élet nem steril, hanem megtérő élet.”

Sokan próbáltak lebeszélni erről a könyvről. Jó néhányan már arról is, hogy a pályamódosító papok körében vizsgálódjak, s figyelmeztettek (könyörögtek, fenyegettek), hogy: ez az Egyház belügye, ez nagyon kényes téma, ez még nem aktuális téma, ne teregezzük ki a szennyesünket, kárt tenne a hivatásokban. Mások — ugyancsak sokan — úgy látták, hogy a második vatikáni zsinat nem csak a világra nyitott ablakot, hanem Egyházunkra is, hogy nincs kényes téma, csak felelőtlen témakezelés, hogy van ennél sokkal kényesebb téma: a pályán maradtak viselt dolgai, hogy jobb, ha erről mi írunk, mint egy szenzációt hajhászó kívülálló, hogy egy ilyen könyv éppen, hogy megerősítené a hivatásokat. A „gyerek előtt ne”-szemlélet két okból sem védhető. Egyfelől sok mindent el lehet és kell mondani a gyerekeknek, hogy megtudja, hogy csupán erről van szó, s nem másról, nem arról, amivel ijesztgették. Másfelől: a zsinat óta mi (Isten vándorló népe) már felnőttek számítunk.

Miért éppen erről, amikor annyi más téma van, miért nem a pozitív példákat kérdezték sokan. Nem csak erről írtam és írok. Ebben a sorozatban már megjelent egy kötet, amelynek főszereplői az egyházközséget építő, az egyházközségből egyházi közösséget formáló papok. (Mellesleg túlnyomórészt

„pozitív példák”.) Szeretnék még foglalkozni a papi pályára felkészítéssel, a lelkiiségi mozgalmak papjaival és más kérdésekkel is ebben a témakörben. Azért nem csak pozitív példákról írok, mert más a feladatom: mint religiográfus bemutatok és nem értékelek, mint szociológus nem hőskölteményeket írok, hanem térképet és magyarázatot próbálok adni. Nagyon fontos, de ne írad meg, roppant fontos, de ne jelentesd meg, mondták többen. Nem tehetem, mert nem engedi lelkiismeretem. Beavatottja és elkötelezettje lettem ennek az ügynek.

Miért nevezem ennek a könyvnek is a műfaját religiográfiának? Nem azért választottam a lektoraim által is problematikusnak érzett címet, hogy olvasóimat az ítélkezés vagy-vagy vágányára állítsam, hanem hogy fogalmazhassák meg mind a kérdést, mind a lehetséges válaszokat. Azért *gráfia* (és nem *lógia*), mert „csak” bemutatni, láttatni, elgondolkodtatni, előítéleteket eloszlatni akarok, nem ítélkezni vagy magyarázni. Azért *religiográfia*, mert a vizsgált jelenség nem gyömöszölhető bele a szociológia skatulyájába, igényli a pszichológiai, egyháztörténeti, teológiai (ezen belül egyházjogi, dogmatikai, pasztorális stb.) reflexiót is. Mindezekkel együtt sem ragadható meg ez a jelenség, hisz a Lélek ott (onnan és oda) fúj, ahol (ahonnan, ahová) akar. Mindenesetre a religiográfiát író szociográfus már azzal is nagy szolgálatot tehet, hogy érzékelteti, meddig érvényes mandátuma, hol van a határa annak a szférának, ahol a Lélek működik.

Kiknek írom ezt a könyvet? A pályára készülő jelölteknek, a pályájukon maradó papoknak, a pályamódosítóknak, az általános papság révén ugyan-csak érdekelt híveknek, a papokat nevelőknek, mindazoknak, akiknek valamiféle hivatásuk van,

végül a kíváncsiszkodó, a szenzációt vagy botrányt szimatoló kívülállóknak, hogy pontosan lássák csupán erről van szó, nem többről, nem másról. Nem könnyed szórakozás vagy hasznos tájékozódás vár az olvasóra, hanem feladat: a leírtakat majd értelmezni kell, talán sok mindent újra kell gondolni, stilszerűen szólva: úragombolni a reverendát. A tisztelendőt.

Nem maradt más hátra, mint köszönetet mondani azoknak, akik munkámat segítették: Ács István, Antal József, Aszalós János, Bábel Balázs, Bánk József, Békés Gellért, Biró László, Blanckenstein György, Blanckenstein Miklós, Boda László, Bognár László, Bors László, Buza Domonkos, Erdő Péter, Farkas Béla, Galla Gábor, Gesztessy András, Gromon András, Gyulay Endre, Halász Endre, Halász Piusz, Havasy Gyula, Jelenits István, Kárpáti Sándor, Kis György, Kovács István, Kuklay Antal, Lukács László, Major Sándor, Medvigy Mihály, Mihálffy László, Molnár Gyula, Obbágy László, Orosz Árpád, Pálos Antal, Rédly Elemér, Schindler Mátyás, Sebők Sándor, Somogyi Sándor, Spányi András, Szegedi László, Szendi József, Szabó Gyula, Szabolcs Kardos Mihály, Takács Nándor, Templom Katalin, Tomcsányi Teodóra, Tomka Ferenc, Tomka Miklós, Topolánszky Ákos, Tóvölgyi László, Turcsik György, Varga László, Várszegi Asztrik, Zsolnay Béla. Nem akarok nevükkel takarózni, ezért jelzem, hogy közülük néhányan nem örültek annak, hogy napvilágra akarom hozni vizsgálódásom eredményeit. Többségük azonban úgy vélte, Egyházunkban nincsenek kényes kérdések, vannak viszont adósságok. Ezek törlesztésében voltak segítségemre elemzéseikkel, véleményükkel és tanácsaikkal.

I. Terepbejárás

„A hitehagyottak azok, akik bennmaradtak és kettős életet élnek.”

„Mindannyian áldozatok: a totális állam és a totális Egyház összeütközésének és együttműködésének áldozatai.”

Kilenc pályamódosító pap életútját követheti végig az olvasó, hogy megismerje vizsgálódásuk tárgyát, terepét és főszereplőit. Kilencen kísérnek el bennünket: hat lelkész (egyikük református, a többi római katolikus) és három laikus, négyük a pszichológiában, kettőjük a szociológiában járatos. Négyen csak arra vállalkoztak, hogy a kilenc életutat együtt értelmezik, a többiek arra is, hogy mindegyiket kommentálják.

Alpha

Alpha édesapja az első világháborúból vitézséggel jön haza, ez azonban 1945 után csak arra jogosítja fel, — bár világot járt, több nyelvet beszélő, művelt ember, — hogy egy kisvárosban postai kézbesítő lehessen. Anyja egyszerű falusi asszony, aki nagy szeretetben él férjével. Mindketten mélyen vallásosak, együtt imádkoznak a gyerekekkel. Két fiuk ministrál. Az 1939-ben született Alpha „mozgékony káplánok”, egy exdominikánus filozófiatanár, valamint egy doktorált, a Vigiliába írogató piarista hatása alá kerül. 13-14 éves korában az orvosi és a papi

pálya vonzza. Mindig voltak lány barátai, de sosem lépett túl a „megengedett határokon”. Amikor a papi hivatás mellett dönt, egy kétéve tartó kapcsolatot szakít meg, s azzal nyugtatgatja magát, hogy „ha más is kibírta ezt az életformát, én is ki fogom bírni”. A megismert papi szerepek és magatartások közül az Oltáriszentség előtt *imádkozó* és a felkészülten, *kultúráltnan beszélő* pap a legvonzóbb számára. Módja volt belelátni a semmittevő és a békepapok (éppen az ő plébániájukon gyűléseztek) világába is. A szemináriumban — érezve hiányos képzettségét — nagyon igyekezett megfelelni.

Szemináriumi tanárait egy-két kivételtől eltekintve közepesnek tartja. Nagyon szerette a dogmatikát, a pszichológiát és a biblikumot. Aktívan közreműködik a Szent Imre-kör munkájában mint a művészet-történeti szakkör vezetője. Később megkéri, hogy az irodalmi szakosztályt is vezesse. Az akkori fogalmak szerint modern katolikus írókkal ismerkednek meg: Sík, Mécs, Harsányi Lajos, Mauriac. Az Egyház és a vallás irányában fenyegetően viselkedő külvilágtól ugyan megóvta őket a szeminárium, de a *bezártságtól* szenvedtek. A gyakorlatról nem sok fogalmuk volt. Amikor nyáron hazalátogattak — uborkaszезón lévén —, nemigen találtak munkálkodás közben tanulmányozható papot. A cölebsz élet problémáiról nemigen esett szó érdemben. Alfa úgy érezte, hogy „végső soron aki Krisztussal bensőséges életet él, annak valahogyan Krisztusban megoldást nyer, valahogy szublimálódhat, átnemesülhet benne a nemiség”. Másfelől ez a zsinat befejeződésekor felszentelődött évfolyam olyan híresztelésekkel izgatta-nyugtatta magát, hogy *esetleg megengedik a papok nősülését*.

Első helyén, egy dunántúli kis faluban „minden ki volt építve”, a gyerekek 95 százaléka hittanos volt, a

plébános egy „rendkívül jóságos ember”. Hitoktat, családokat látogat, betlehemes játékot szervez, mégis egyedül és bezárva érezte magát, s elkezd érdeklődni a szerzetesi életforma után. Egy nagyobb helyre kerül, egy „kiváló, az állammal meg nem alkuvó” plébános mellé. Itt már szabadabb mozgása van, s él is lehetőségekkel (beszédtek tömegek előtt, lelki gyakorlatok, pásztorjáték, énekkar), és *sikerélményei* is vannak. A szervek megelégednek „tündöklésüket”, plébánosát egy békepappal váltják föl, s hamarosan őt is elhelyezik egy patinás városba.

1969-et írunk. Sok idős, tekintélyes, magas pozíciójú, hagyományosan gondolkodó pap élt még ekkor ebben a városban. Többségük eljárógatott a békegyűlésekre. Alpha sohasem. Nagy öröme szolgált, hogy a város kulturális elitje is megjelent miséin, s a szempillantásokból érzi, hogy örülnek neki. Jól esik Alfának, amikor egyetemisták lelki vezetőjüknek kéri föl, amikor „afféle *lelki közösség*” alakul ki körülötte. Összejárogatnak a város káplánjai is, s Alpha azt szeretné, hogy *őszintén megbeszéljenek* különböző témákat, de marad csak a könnyed együttlét. Ekkor érkezik a városba egy régészcsapat, ők lesznek Alpha igazi társasága. Meg is hívják papjuknak erdélyi utazásukra. Itt ismerkedik meg későbbi feleségével. Jól elbeszélgetnek, összebarátkoznak, s a lány egyszer-kétszer fel is keresi, de csak mint papot. A következő nyáron is hívják. Ekkor már nagyon rossz idegállapotban van, úgy érzi, menekülnie kell, mert hiába szerette hivatását (főképpen a tanítást, a prédikációt, az emberekkel való kapcsolatot), hiányzott a *társ*, nem találta meg „teljes emberségét és *őnmagát*”. A Tátrában megkérdezi a lányt, hogy „társulna-e” hozzá. Bár örül az igennek, egyelőre még nem szakít a papsággal. Nem sokáig bírja, s elmegy püspökéhez. Ő nagy megértés-

sel hallgatja őt, amint bejelenti, hogy szívesen folytatná tovább mint házaspár (ekkor ez még mindig szóbeszéd tárgya volt papi körökben, hogy ez majd mégis csak lehetséges), de kérleli, maradjon, mert éppen olyan papokra van nagy szükség, mint Alpha. Ekkorra azonban már eldőlt a kérdés: akkor is kilépett volna, ha nem találkozik ezzel a lánnyal. „Máskülönben identitásomat nem tudtam megőrizni, ugyanis úgy éreztem, szétszakad bennem valami, kettős játékra kényszerülök. Amikor végre döntöttem, felszabadítottnak éreztem magam. Szentségi házasságra készültem.”

É-n szereznek albérletet, Alpha csak műtősnek tud elhelyezkedni. Közben új püspök kerül az egyházmegyébe, s kérelmét elfektetik, sürgetéseire „hivatalból nem válaszolnak”. Végül is egy váratlanul adódó összeköttetéssel két hónap alatt megoldódik az ügy. Első gyermekét az inkubátorban ő kereszteli meg. Más papi tevékenységet egy darabig nem végez. Így alakul, hogy bekerülnek Imre atya egyik közösségébe, ahol „az Egyház új arca és új élete bontakozott ki, ahol nincs lesajnálás”. Alpháék minden héten meghívtak egy házaspárt a közösségből, ismerkedtek, elvegyültek. Két saját gyermekük mellé hármat még örökbe fogadtak, egy mikrobust is szereztek. A hivatásos nevelőszülőségen kívül még Alpha — Imre atya jóvoltából — hitoktat, iskolában és plébánián is. Jelenleg egy nagycsaládos számára létrehozandó kolóniáján gondolkodik, s egyesületet, alapítványt szervez erre a célra.

Kommentár (az én kiemeléseimmel):

— Elhivatott ember. Úgy vélem nyüzsgésével kompenzálta alkati hátrányait. Kicsit naív. Nem

ismeri föl, hogy kik azok, akik igazán mellette állnak. Nyüzsög, de nem kapja meg a *visszajelzést*, illetve nem azoktól, akik őt meg tudnák tartani. Jelenleg is aktív, *missziós* beállítódású. Most már *beérett*, s a nyüzsgésen túl is képes jókat lépni.

— Kulturált családból indul, s azért is hatnak rá a *művelt* papok. A szemináriumban is ezt hiányolja, s számára ezért is *bezártság*ot jelent. Akkor bontakozik ki, amikor *aktív* lehet. Papi élete a *társtalanságon* bukik meg.

— *Differenciált érdeklődésű* ember, aki tud a cölebsz életmód problémáiról, de azt Krisztusban „szublimálhatónak” tartja. Őrá is jellemző az *ellenzéki*ség, az *autonóm gondolkodás*, az *idegállapot-romlás*, az erős visszavetített *ideologizáció*, esetének specifikuma az, hogy a házasság az ő esetében nem csupán kényszerű menekülés, hanem teológiailag is pozitív jelzővel láttatik el. Nem veszteségérzéssel hagyja el az Egyházat, hiszen számára a cölibátus *skizofrén helyzet*, a házasság viszont *kiteljesedés*. Talán ezért is harmonikus az utótörténet, nem érződik a bizonyítási kényszer.

— Társas kapcsolatai csak felületes együttlétek voltak, holott alaptermészete szerint nem a felemás megoldások híve. *Teljesen önmagát* adta a munkájába, nem lehetett elég számára a *csak felemás visszajelzés*.

— A világi papság fő profilja a *lelkipásztorkodás*. Az a fiatal, aki a papságban elsősorban szellemi tevékenységet lát vagy pedig elsősorban imádkozó embert, az nem bírja ki a világi papi életformával együttjáró megpróbáltatásokat. Az

embert kell szenvedélyesen szeretni, és értük alárendelni sok mindent! Erre valóban nem készít föl a szeminárium. Még a politikai gyűrődések elviselésére sem. Az Alphához hasonló helyzetben a szublimálódást nem lehet igazán megoldani, mert éppen a szükséges motívumok hiányoznak.

Béta

Az apai ágon gyógyszerész, az anyain bányász és szakácsnő a jellegzetes foglalkozás. Béta 1934-ben született egy dél-alföldi városkában. Hárman testvérek. Boldog gyermekkorra volt, sokat volt együtt apjával barangolni, vadászni. Mélységesen tisztelte, és félte is. Anyja rendszeresen járt templomba, apja nem mindig. Korán kezdett ministrálni, mert „tetszett a piros szoknya”. Harmadikban az osztály kurucokra és labancokra oszlott, s Béta felvállalta a labancvezér szerepét. Anyja volt a család szíve, takargatta gyerekek csintalanságait apjuk elől. Két helybeli polgári után katolikus létére befogadják a m.-i református gimnáziumba és a kollégiumba is. 13 éves koráig állatorvos, gyógyszerész, színész és bűvész akart lenni, de „szíven ütötte”, amikor plébánosa azt mondta neki, hogy ne is legyen pap, hanem állatorvos, s eltöprengett, hogy nem bántotta-e meg Jézust a plébános úr.

14 éves korában egy alkalommal a templomból kijövet: „arra döbbsentem rá, hogy az *Isten mennyire szeret engem*. Ha pedig ez így van, akkor ezt nekem el kell mondanom az embereknek mint pap”. Ezzel a gondolattal járta végig a gimnáziumot, de még nem végleges döntéssel, mert jött még a tánciskola és a diákszerelem. „Gomolygott bennem, hogy ha én

pap leszek, nem lehetek szerelmes.” M.-on nagy hatással volt rá a plébános, aki Európára nyitotta rá a szemét. *Szellemi atyja* volt, emellett boldog, kiegyensúlyozott pap, s a káplán is, aki a cserkész-munkát végezte, s „fantasztikus hozzáértéssel foglalkozott a fiúkkal”. „Vajúdott, lappangott” benne a hivatás. Megszakad a „halálosan komoly” diákszerelem, de még mindig vár egy évet. Szüleinek csak a felvételi után mondja meg, hogyan döntött. Mind a ketten számítottak rá. Amikor püspöke felvette, úgy érezte, hogy „az Anyaszentegyház arra hivatott embere ismerte el azt, amit a Szentlélektől kaptam”.

Az *ifjúsággal* foglalkozó pap eszményével vonult be a szemináriumba. Plébánosa felkészíti a szemináriumi élet árnyoldalaira. „Nagyon szerencsés kurzus voltunk, mert a két egyházmegye legjobb tanárait válogatták össze, s így egy nagyszerű nevelői kohóba kerültem. Meglepett a hatalmas fegyelem, de meg voltam illetődve a reverendák suhogásától. Bár csorbítva éreztem szabadságom (csak hárman mehettünk ki, rádiót sem volt szabad hallgatni), a cél érdekében eltűrtem. Mindenesetre félelmetesen sokat olvastam.” Bár homiletika tanáruk modern pszichológiai tanulmányokat is a kezükbe ad, a gyakorlatra való felkészítés kimerül a hitoktatásra és a prédikációra való felkészítésben. Béta úgy érezte, senkinek a jellemében nem hagyott negatív nyomot a nagyfokú zártság és a „már majdnem nevetéses fokú engedelmesség”.

Egy alföldi nagyközségbe kerül egy kitűnő plébános mellé, aki csizmában járt a tanyákra hitoktatni. Engedte Bétát mindenben, s felvállalta az ezért kijáró zaklatást. Volt miért, mert például 1958-ban 15 falusi gyereket vitt határsávba táborozni. Önzetlen ember volt, mert — bár kitűnő szónok volt a későbbi püspök — már a második karácsonyon átengedte

Bétának a prédikációt. A harmadik évben, az iskolai mellett, Béta elkezdte az ifjúsági hitoktatást a templomban, miközben havonta jár be a megyeszékhelyre a „bajuszos püspökhöz”, az Állami Egyházügyi Hivatal emberéhez. Egyre gyakoribbak a feljelentések és a zaklatások. Plébánosa azonban semmiben nem tartja vissza. Három évig csinálhatta, amikor 1961-ben elhelyezik egy Budapest-közi kisvárosba, ahol „csodálatos volt”, mert egyetemistákkal és főiskolásokkal is foglalkozhatott: etikát adott le egykori szellemi atyja módszerével. Itt nagyon hamar betelt a pohár, s egy dél-alföldi kisvárosba röpítették, ahol ottani plébánosa már csak az államilag engedélyezett tevékenységeket tűri. Ezt nem veszi figyelembe, s erre *plébánosa feljenti* őt a hozzá járó lányok szüleinél, s a bérmlás után leállíttatja a hivatalos ifjúsági hittant is. Hamarosan továbbpenderítik egy kistfaluba. „Nem véletlenül tettek ide, mert légüres térben a madár sem repülhet. Az addig járt utamat nem tudtam folytatni, de csináltam mást: még többet olvastam, hitoktattam, plébániát építettem. Nem csak az ávósok jártak hozzám, hanem előző helyeimről a fiatalok. Emellett folytattam a levelező pasztorációt is. Sok helyre hívtak lelkigyakorlatra, apácák is és Pannonhalmára is. Ezzel a csúcsra értem.”

Innen már Béta ment el, 1968-ban. Addig is észrevett „egy-egy szép leányarcot”, de megtartotta a cölibátust. Ebben a faluban azonban nagyon *egyedül* élt. Amikor hazament, kutyája fogadta, bement a szobába (amikor kimúlt, megsiratta), s bekapcsolta a tévét. „Az egyik ok a cölibátus biológiai és pszichés megoldatlansága volt, idegileg egyre nehezebben viseltem el a *magányt*, a másik pedig az, hogy 12 éves korom óta voltam kiteve rendőrségi zaklatásnak. Vagy egy tiltott, de sok pap által járt úton

megyek tovább, vagy pedig a nehezebbet választom. Szabadon döntöttem, nem gőgösen, de büszkén. Ha akkor G.-n maradhattam volna az egyetemisták között egy olyan szellemi programmal, amelynek teljesen át tudtam volna adni magam, akkor lehetséges, hogy — esetleg bukdácsolva — meg tudtam volna maradni a cölebsz életmódban.” Püspöke azt mondta, oda helyezi, ahová akarja, de Béta akkor már döntött, méghozzá úgy, hogy előtte számára fontos személyekkel (köztük Endrey püspökkel is, aki azt mondta „Béta helyében én is így tettem volna”) konzultált.

Csak a legegyszerűbb irodai munkákat kapta, a legkevesebb bérért egy alföldi városban. Akkora volt a mindennapi megélhetésért való küzdelem, hogy egyébbel nem tudott foglalkozni. Hálát ad Istennek, hogy *szerелеmből* nősült, s boldogok gyermekeikkel. 1972-ben levelet ír a püspököknek: elképzelését arról, hogy mit tudnának tenni a házasságot kötött papok a magyar Egyházban. Választ egyikőjüktől sem kapott. Mivel Béta sehol sem tagadja, hogy pap volt, munkaadóit rendre feljelentik. Új szakmát tanul, munkaügyi főiskolát végez. 1982-től részt vesz a református lelkész szervezte nagytemplomi körben, írt három *lelki témájú* könyvet, az egyiket öngyilkosjelölteknek, az *örömről*. Mindennek következménye az lesz, hogy pártonkívüli létére *polgármesternek* jelöli az MDF. Megválasztják. Addig nagyon tartózkodóan viselkedtek vele szemben a helybéli katolikus papok, ezután fordul a kocka, rögtön megteszik cserkészparancsnoknak, s bérnáláskor már ott ül a plébános asztalánál. „Sosem akartam beosztást, hatalmat. Az izgatott, hogy jó hittanórát tartsak, hogy egy jó előadást tartsak vagy egy jó sajtóbeszámolót a körben. Nem találtam okot, hogy miért ne vállalam, hiszen ebben a városban ezen a

posztón senki sem tudja elmondani azt, amit én tudok, az *emberi értékeket* bekiabálni a köztudatba. Elvem: legelőször embernek, aztán magyarnak, majd itteninek, utána jöhet a párt, amely támogattott.”

Kommentár:

— *Közéleti hivatás plusz üldözöttség.* A hitoktásra és prédikációkra szűkitett papságtól a szélesebb, *felelősségteljesebb* élet felé fordul. Kifelé forduló, kreatív, *megosztja kincseit* és nevel. Típusában papságra alkalmas. Talán a *belső megalapozottság*, a komoly *elkötelezettség* kevés. Így könnyebben lesz a zaklatottság és az üldözés áldozata.

— Ő is egy *művelt* pappal való találkozás hatására döntött, mint Alpha. Felfedezi, de elviseli a szeminárium zártságát. Papi eszménye az *ifjúsággal* foglalkozó pap, s addig boldog, amíg ezt teheti. Amint körülményei a *magányosságba* kényszerítik, problémáját nem tudja megoldani.

— *Konzervatív érték- és szerepvállalást* érzek (piros szoknya, labanc, eltérés) Bétánál. A cölibátus feladása és a papi pályával való kényszerű szakítás nála inkább vereség, mint felszabadulás. Bár megjelenik nála a nemiség kérdése, de eléggé elfojtva, s inkább az *üldöztetés* motívuma hangsúlyos. A politikai karrierjéhez való egyházi viszonyulás feltárja az Egyház társadalmi szerepének veszélyektől nem mentes és teológiailag megoldatlan problémáját.

— Nem ő lehetett a legrosszabbak közül való, ha még a kutyáját is megsiratta. Kérdés, őt megsiratták-e övéi.

— A papsághoz nemcsak elhivatottság kell, hanem jó idegrendszer is. Béta aktív idejében sok papot felőrölt a *politikai zaklatás*. A legnagyobb pofonokat paptársainktól kaptuk abban az időben, és még a megértő főpásztor sem tudta megvédeni papjait. A *cölibátus* mindenképpen probléma, de ilyen körülmények között különösen. Nem fő oka, de egyik mozgatója a pályamódosításnak. Bántó, hogy milyen *bürokratikus*an kezelték — és kezelik mai is — az egyházi előjárók az életüket módosítani akaró papok sorsát!

Gamma

Gamma 1952-ben született egy pici zalai faluban, ahol a lakosok kétharmada rendszeresen járt templomba. Szülei földművesek. Mélyen vallásosak. Apja jókedélyű, tréfálkozó, de sosem káromkodó ember. Hárman voltak testvérek. Gammának nagy szerencséje volt egy „szenzációs” pedagógus-házaspárral, akik balettre tanították a gyerekeket, s évenként két-három színdarabot tanítottak be nekik. Rengeteget olvasott (mindenfélét), megyei énekversenyt nyert, kiváló úttörő volt, s nyolcadikban már ő tanítja az alsósokat, amikor a tanítónő szülési szabadságra megy. Plébánosa jól ismerte, (ötéves kora óta járt ministrálni a több kilométerre lévő templomba), s elérte, hogy gimnáziumba mehessen. A ferences gimnáziumban már hátrányos helyzetű falusi gyerek, aki csak a szertornában és a díszletfestésben bírja a versenyt a többiekkel. Mint egyház-

megyétől támogatott tanuló, illik részt vennie a „kispap-edzéseken”.

Két helyre felvételizik: földrajz-testnevelés szakra és a teológiára. Felveszik a tanárképzőre, de ezt sem szülei, sem plébánosa nem tudja. „Szándékosan hagytam magamat magamra, s amikor a teológia mellett döntöttem, az emberek *szolgálatának* vágya mozgatott. s úgy éreztem korlátlan lehetőségem van arra, hogy *ne kényszerüljek rosszat tenni.*” A teológiai tárgyak iránt nem mutat nagy érdeklődést, de kitűnően megtanul — a teológián — kártyázni, billiárdozni és pingpongozni. Kitűnően érezte magát. Nem csoda, hogy első vizsgái eléggé „felemásra” sikeredtek. A kétévi katonáskodás érleli felnöttebbé, olyannyira, hogy negyedéves korában már ductor. Ő kezdeményezi — sikerrel — értelmi fogyatékkos társuk „leszerelését”. Rektora — az ÁEH embere — gyűlölte őt ügybuzgóságáért. A „tisztaság erénye” című dolgozatával újabb ellenséget szerez. Nagy élményük volt, hogy ötödéves korukban — mert kiküzdötték — prédikálhattak. Nagy élmény volt ebben az időben az esti breviáriumozás a kápolnában. Ugyancsak nagy élmény volt ötödévben az önálló szoba is, mert „az esetek nyolcvan százalékában a baráti körök valami rossz céllal jöttek össze. Vagy ittak, vagy homokos társaság volt. Nekem is voltak nehéz periódusaim, de nagy szerencsémre kitűnő gyóntatóra leltem, s ez helyre rázott. Jöttek levelek főiskolás lányoktól, de kiálltam a próbákat”.

Primíciája után versengenek érte a plébánosok. Egy velem együtt felszentelt kései hivatású pap, egykori hittanára lett a plébánosa. Teljes volt közöttük az összhang. „Az hiszem, *nagy dolgokat műveltünk.* Három évet engedélyezett az egyházügyi hivatal.” Belefért ebbe egy új plébánia felépítése, a környék rendbetétele, új iskola-kápolna kialakítása, és

még az is, hogy a község labdarúgó-csapatát bejuttassa a megyei első osztályba. Kapus volt és csatár. Gólt rúgott vagy háritott. Eközben tíz községet láttak el. Amikor — három év után először — szabadságra menne, elhelyezik a megyeszékhelyre. „Úgy éreztem magam, mint a pici gyerek, akitől elveszik szent játékát. Órákig ültem a levéllel a kezemben. Híveim megtudták, s szervezkedni kezdtek, buszokat rendeltek, hogy elmennek a püspökhöz, s csak hosszas könyörgésünkre álltak el tervüktől.”

Sz.-en egy olyan pappal kellett együtt lennie, akitől mindenki tudta, hogy az ÁEH bizalmas embere. Kihallgatást kért püspökétől, ő sírva fakadt. Gamma Sz.-en is megpróbálta folytatni: többszörösére emelkedett a hittanosok száma, misztériumjátékokat, verses-zenés összeállításokat szervezett. Amikor az egyik iskola „rászervez a bérmlásra”, rohan a püspökhöz, a megyei ÁEH-titkárhoz, a párttitkárhoz. Megdöbben, hogy mindehol csodálkoznak naivitásán. Miután többször feltúrva találja szobáját, s meggyőződik arról, hogy mindenhová követi két fiatalember, hogy Münchenben harmadszor is ugyanaz az ember akarta útbaigazítani, arra a következtetésre jut, hogy *lehetetlenné akarják tenni papi munkáját*. „Most, ugye, erre egy igazi jó pap, egy igazi, mélyen imádságos, szentéletű pap azt teszi, hogy hivatásába, istenhitébe kapaszkodik. Hát én nem tudtam. Én ebben a periódusban *érzelmi menedéket* kerestem. Addig fel tudtam magamban dolgozni az *egyedüllét* problémáit, de ebben az időszakban már *nem akartam feldolgozni* semmit. Hagytam, hogy rázműduljanak a különböző érzelmek. Kegyetlen konfliktusom volt, mert hivatásom szentnek tartottam. Volt ugyan egy kitűnő fiatal papi társaságunk, akikkel összejártunk kártyázni, beszélgetni, de rá kellett jönnöm, ez sem segít. Mostani feleségem

testvéreimmel együtt énekelt templomi kórusban. Sokszor felrótta nekem, hogy mindig azt mondom, azért hagytam ott hivatásom, mert engem lehetetlenné tettek, s nem azért, mert beleszerettem. Papi tevékenységem utolsó napján szinte kómában voltam.”

Számítástechnikai területen tudott elhelyezkedni, s felsőfokú képzettséget igénylő rendszerszervező lett, s hamarosan a vállalat „lelkipásztora” lett. „Olyannyira, hogy legbensőbb emberi, házastársi, női, férfiúi problémáikkal megkerestek. Ez talpraállított. Színes időszak volt. Odáig eljutottam, hogy egy Krisztus-képet lemásoltam, s ezt programban meg is csináltam.” A számítástechnika, bármennyire is marasztalják, idegen világ marad neki, vált, s elhelyezkedik felügyelőnek a siketnéma intézetben, majd a gyámügyhöz kerül, végül pedig egy ifjúsági otthon vezetője lesz. Két gyermekkel boldog házasember, csak a miséken érzi magát feszélyezve. Nem hagyott ki egyet sem, de szíve szerint nem ment volna el, mert csak szemlélője lehetett az eseményeknek. Szenved, hogy meg van fosztva szentségektől, és rengeteget beszélget Istennel.

Kommentár:

— Ő az, akit a *körülmények* tettek tönkre. Másokért élő, segítőkész, de *éretlen*, túl fiatal. Az egész pályamódosítás az éres és tisztázás jegyében zajlott.

— A papság felé a *körülmények* hatására *sodródik*. A szeminárium élménye és hatása nem egyértelműen pozitív. Addig boldog, amíg aktív. Azon bukik el, hogy tevékenységében *akadályoz*

zák. De valóban? Azt hiszem, a papságot *nem igazán mély hittel* vállalta.

— A nép egyszerű fia, aki a tisztaság erényéről álmadozik és ír. Nagy sérülést okoz benne *hirtelen áthelyezése* és az *ÁEH egyértelmű jelenléte* az Egyház életében. Ez ugyanannyira meglepi, mint a szemináriumban tapasztalt perverzió. *Érzelmi menedéket keres, felesége kérdése* (valóban ki-nek szól igazi szerelmé) jogos. Egyházon kívüli története — az Egyház nélkül — sikerének ellenére sem teljes.

— Valószínűleg csak egyszer találkozott Münchenben az útbaigazító BM-es úrral, de *kínzó egyedüllétéből* fakadó fantáziálása ezt háromszorosára fokozhatta.

— Sokan *sodródni* a papság felé, pedig *sodródni* a jó felé sem szabad. A *sodródónak* nincs lehetősége a dolgoknak a maguk *valóságában* való megismerésére. Sokszor lényegtelen mozzanatok válnak meghatározóvá életükben. Mély, *szilárd alap nélkül* építkeznek. Átmeneti sikerek után a próbát nehezen viselik. Nála sem a hittel volt probléma, de életében a külső tevékenység és a *belső munkálkodás* egyensúlya felbomlott.

Delta

Delta 1955-ben született hagyományos paraszti családban, egy vallásos baranyai faluban. Szülei rosszul éltek, 12 éves korában szét is költöznek. Anyja sekrestyés lesz, de emellett napszámba is jár. Azok közé tartozik, akiket be mernek iratni iskolai hittanra, akik részt vesznek a ministráns versenyen, akit — jótanuló és sokat olvasó gyerek lévén

— a bencés gimnáziumba küldenek. Anyja nagyon szerette volna, hogy pap legyen, elsősorban azért, mert a pap úriember volt szemükben, s a család módos gazda ágában is „papnak illett elmenni”. Gimnáziumi tanulmányainak elvégzésében a püspökség támogatja, afféle kispapjelöltnek kezelik. „A papi hivatásba inkább beleszoktam, *belesodródtam*, irigyeltem azokat, akik megtértek. Igaz, sokat foglalkoztak velünk, s emiatt is lekötelezve éreztem magam, s csupán a diákónussá szentelés előtt döntöttem”. A katonaság után arra gondol, jó lenne egy-két évet várni, amíg megszületik benne az igazi döntése, de anyja és plébánosa lebeszéli erről. A szemináriumban tanultak „mint tudás hasznos volt, de az élethez semmi köze nem volt, s legfőképpen: nem tanítottak meg *kapcsolatokat teremteni*”. Nem vették jó néven az előjárók, ha kijártak a városba, ha kintiekkel ismerkedtek meg. Úgy látta, akkori társainak hetven százaléka nem oda való. Most már úgy, hogy ő sem. Néhányan barátságot kötnek, sokat beszélgetnek, „szellemileg kupálják egymást”, Bécsből érkező teológiai műveket olvasnak. Barátját és őt az elsősök ductornak választják. Barátja („lehet, hogy bulányista volt”) imádkozó baráti *közösségekké* szervezi őket. Miután egy alkalommal elbeszélget egy lánnyal, előjárói a „cölibátus megcsúfolásával” vádolják. Kirúgják, s egy másik szemináriumban fejezi be az utolsó évet.

„Diákónussá szentelés előtt hárman barátok sokat beszélgettünk, sokat szenvedtünk, de döntöttem, tovább sodródtam a kezdeti árral, nem volt erőm megállítani a futószalagot. Felszentelés után ünnepeltek, bálványoztak minket. Eddigi spirituálisaim agyondícsértek, az itteni meg is ismert. Figyelmeztetett, hogy *felszínes a lelki életem*, hogy ártatlanságom veszélyben van. Elbizonytalanodtam, mé-

gis jó volt, hogy lelkiatyám beletalált a lelkem közepébe.”

Pappá szentelése után egy tolnai faluba kerül egy „teljesen merev, zárt, rideg, önző és vaskalapos plébános mellé. Emellett teljesen be voltam tojva, hogy mit fogok kezdeni az emberekkel. Hittant kellett tanítanom vihogó felsős lányoknak. Ha egy nő megszólított az utcán, lila lett a fejem. Szóval abszolúte *nem voltam felkészítve*. Borzasztó volt, teljesen odavoltam. Akkor lett hatalmas sikerem, amikor reverenda helyett a magam szokásos farmerjében, pólójában jelentem meg. Megszerettek, sajnos jobban mint kellett volna. Egyik kapcsolatom olyanná alakult, hogy az már tényleg hülyeség volt a részemről.” Másfél év múlva a megyeszékhelyre helyeztek. Intelligens embereket kellett okítanom, nekik kellett prédikálnom. Teljesen *passz* voltam.” Itteni plébánosa olyan komolyan ivott, hogy néha a mentők vitték el. Bosszantotta, hogy erre nem figyelmeztették. A másik meglepetés akkor érte, amikor fiatal pap barátját meglátogatva azt tapasztalta, hogy „a hálósobában egy dupla ágy, és egy fiatal hölgy tesz-vesz, majd kiestem az ajtón”. Ugyanakkor pedig azt is látta, hogy „akik nőtlenként becsülettel megvoltak, olyan félrecsúszottak lettek, ittak, nem tudtak emberekkel bánni. Akadt egy-két szent ember is, de kevés. Volt viszont egy fiatal réteg, akik nem nyíltan, de végül is közismerten és szinte elfogadottan, időnként vagy tartósan együtt éltek valakivel. Én meg ott futkostam a plébániámon és *teljesen védetlen voltam*. És *teljesen naív voltam*. Tulajdonképpen *nem tudtam, mit szabad, mit nem*. Annnyira *ki voltam éhezve valamiféle törődésre*. Aki egy kicsit is törődött velem, annak nyert ügye volt. *Legyőzhető lett volna problémám, ha olyan közösségbe kerülök,*

ahol elfogadnak mint papot, ott az sem zavart volna, ha velem egykorú lányokkal vagyok együtt.”

Amikor megtudja, hogy apa lett, ráadásul ikreké, elkezdte „visszapörgetni a dolgokat, eseményeket, döntéseket”. Úgy látta, ott a városban a papság elsősorban *missziós* munka, amire nem érezte magát alkalmasnak annak ellenére, hogy meg voltak elégedve munkájával. A papság feltétele az volt, hogy szakítson a nővel és gyerekeivel. Bár arra is látott példát, hogy valakinek gyereke volt, és mégis pap maradt. Delta egyrészt a „tisztá ügyeket” szereti, másrészt rájön arra, hogy nem jó pap. Anyja, amikor megtudta döntését, majdnem öngyilkos lett, püspöke nem fogadta, a hivatál öt évig nem engedte beadni kérvényét, hogy szentségi házasságot köthessen.

Segédmunkás lesz, majd kitanulja a számítástechnikát, mérnöki diplomát szerez. Eleinte kuriózum volt munkahelyén, majd egyre többen keresték fel lelki vagy vallási problémáikkal. Paptársai — hiába hívja őket — kerülik. „Nagyon-nagyon hiányzik az áldozás. És valami rettenetesen elsekélyesedtem ebből a szempontból. Sokkal *emberibbnek* érzem magam, de viszont igen csak istentelennek. Most kezd igény támadni bennem újra, hogy nyugodtan, egyedül, csöndben el kéne menni a templomba, egyfajta elmélyülésre. Most úgyszólván semmi kapcsolatom nincs az Egyházzal, de álmomban gyakran pap vagyok. Most húsvétkor senkivel sem beszéltem. Mindenki azt hitte, hogy összevesztünk. Közben az volt a legnagyobb problémám, hogy nem tudok ünnepelni. Ez is jele annak, hogy kezdek visszafelé fordulni a zsákutcából.”

Kommentár:

— Ő az, aki *komoly döntés nélkül* fennmaradt a futószőnyegen, s nem ugrott le. Velem is megtörtént, hogy már minden megváltozott körülöttem, s nem mertem leugrani a futószőnyegről, s *újra meghatározni helyemet*. Tradicionális helyről jött *infantilis személyiség*, akit sodor az ár.

— Ő is külső körülmények hatására *sodródik* a papság felé. A szeminárium nem működik jól, mert Delta személyében *gátlásos, felkészületlen* ember lesz pappá. A cölibátust nem tudja megvalósítani, pályája ezen bicsaklik ki.

— Családjában a papi hivatás a *fölfelé* mobilitás biztosítója. Nem áll igazi döntés választása mögött. Ő is *naív*, ő is *sodródik*. A nemiség *negatív módon* jelenik meg értékrendszerében. „A papság feltétele, hogy szakítson a nővel és gyerekeivel” mondatban az a perverz, hogy ha a pap vérség kapcsolatát megtagadja, az Egyház nem támaszt etikai igényeket. Talán nála a legnagyobb és a legdrasztikusabb a törés. Az *egyházi értékterror* következménye, hogy az Egyház elhagyását saját istentelensége fogalmával párosítja.

— Sokszor emlegeti naivitását. Szimpatikus ez a *naivítás*, mert nem kizárólagosan Delta önhibája.

— Nála még világosabb a *sodródás*, mint Gammánál. És mellé még a magyar szemináriumok *infantilizáló* légköre, melyből kevesen tudják magukat kivonni. *Érzelmi érettség nélkül* sem papságot vállalni, sem házasodni nem lehet. Most látom csak, hogy külön kegyelem volt számomra, hogy hét főnököm közül igazán csak egy vett em-

berszámba, és mégis kibírtam. Igaz, lelkiatyáim jól fölkészítettek a papi életre. Nagy a papok és szülők felelőssége! Nem volna szabad megengedni, hogy érettségi után rögtön a szemináriumba menjenek a fiatalok. Tanuljanak szakmát, szerezzenek diplomát. Az is jó lenne, ha egy időre kikerülnének azok hatása alól, akik szelíd vagy nem szelíd erőszakkal a papság felé terelték őket.

Epsilon

Szegény polgárcsaládban született Epsilon, 1936-ban. Apja nagyon szigorú ember, rendszere-
sen veri, anyja csak akkor legyinti meg, ha dühös. Egyikük sem nagyon vallásos. Apja nemigen jár templomba, anyja sem tud mindig elszabadulni a háztartás miatt. Mivel nem veszik fel a bencés gimnáziumba, egy évre a szaléziakhoz kerül. „Erősen *introvertált* voltam, aki nagyon komolyan vesz mindent, s erre jött a szaléziak nagyon elhibázott nevelése. A pokollal ijesztgetés és a szentségtörés emlegetése mindennapos volt. Don Bosconak — amellett, hogy nagyon jó személyes kapcsolatban tudott lenni a gyerekekkel — nagyon sok szerencsétlen dolga volt, a legszigorúbb tekintélyelvű vallásosságot hirdette. Bizonyára lehettek ott pozitív vallásos élményeim is, mert ott határoztam el, hogy pap leszek. A *kényszerűség* és az *aggályosság* azonban nagyon sokáig elkísért.” Számára a pap ekkor az „extra vallásos ember”, s imponált neki a „felszerelés”. *Belenőttem* a papságba, aminek nem is volt reális alternatívája.” Kacérkodott még vers- és drámaírással, de úgy gondolta, ezt papi hivatása mellett is művelheti. A bencés gimnáziumban tanul tovább.

Komoly konfliktusa volt a szadista (világi) tornatanárral, akit a bencések „szívvel-lélekkel alkalmaztak a fegyelmezésre”. Félévben megbukik tornából. „Mindez befelé kényszerített: rettenetesen rákaptam az olvasásra. Magányos voltam. Belső dolgaimról soha senkinek se meséltem.” Hatodikos, amikor államosítják az iskolát. Ebben a fázisban is akad egy-két jó tanára. Kamaszkora végéig tart a *szorongásos* vallásossága, mindig a papságban gondolkodott, mást *nem tudott és nem akart elképzelni*.

A szeminárium rendkívül érdekes világ számára. Igyekezett mindent maximálisan teljesíteni. „Én voltam az a marha, aki héberül tanultam. Nagyon megszerettem, mert sikerélményem volt. Nem véletlenül, hogy ószövetséges lettem.” Ötödéves korában Pestre kerül, ott keleti nyelvekkel foglalkozik, egyre inkább a *tudományok* érdeklik. Másodéves korában a híres regnumi pedagógus lett Epszilon lelkiatyja. „Volt saját koncepciója, rám is, ha nem is a legszerencsésebb. Fiúkkal foglalkozott, rám is bízott csoportokat.” Lassan derül ki számára, hogy a Regnum Marianumban dolgozik. Tetszett neki ez a munka. Felszentelik, jön a hatodik év. szívesen misézik, de a prédikáció még nagy kín számára. Még sokáig kíséri *fellépési gátlása*. Szigorlatokra készül, a keleti nyelveket sem hagyja el. Igen jól, érzi magát a bőrén.

Első dispozióját az egyházmegye legtávolabbi csücskébe kapta. Csinálta az összes papi munkát, de a föllépés nehezen ment. „Furcsa, *félrefejlődött* papokkal találkoztam, de nem botránkoztam. Funkcióképes, jól képzett, híveikkel jól szót értő papok voltak, de az én papi eszményembe sehogysem fértek bele. Aggályosságom továbbra is megmaradt.”

Pestre kerül káplánnak, *békepap* plébánosok mellé, *papi intrikák* középpontjába. Aki már a szeminá-

riumban kiszemeli Epszilont, később feljeleníti. Egyre szorosabb kapcsolatba kerül a Regnum Marianummal, s hamar a mozgalom egyik meghatározó egyénisége lesz, főleg akkor, amikor paptársai nagy része börtönbe kerül. *Empatikus* személyisége, *beszélgetős* stílusa, a személyiség középpontba állítása, a pszichológia alkalmazása új színeket visz bele a mozgalomba. Itt már bőven talál olyan embereket, akikre csodálattal néz, különösen a börtön miatt. Epszilont is egyre gyakrabban hívják be a belügyi szervek, ennek az lesz az eredménye, hogy püspökével — aki szabadkozik, hogy nem jószántából teszi — kirakatják a keretből.

Gyökeresen megváltozik életmódja, de még személyisége is. „A realitásokkal való találkozás feldobott, megszűnt aggályosságom, *felszabadultam*.” Epszilon *munkáspapi* sorsra készül. Segédmunkát vállalt egy gyárban, de gerincpanaszai miatt az egyháziakat foglalkoztató Szolidaritás szövetkezetbe kerül. A nővérek nagy tisztelettel vették körül. „Munkahelyemet komolyan vettem, de utána mintha puskából lőttek volna ki, rohantam, csináltam a dolgaimat a mozgalomban. Semmi felesleges időm nem maradt, *eredményesnek* éreztem magam. Életem a múlt századi orosz agitátoréhoz hasonlítható leginkább, hatalomvágy nélkül. A hierarchia úgy viszonyult hozzám, mintha nem is lennék pap, kolléga. Félelem és lekezelés. Mindenki ki akarta védeni, le akarta fedni magát.” Epszilon ekkor sokat gépel, fordít, már nem számít börtönre, de ez naivitás volt.

„Ki fogom bírni, végig fogom csinálni, ezzel álltam hozzá, s ez jól sikerült. Nem voltam hajlandó senkiről semmit sem mondani. Tiltakoztam, hogy jogaimban megsértenek. Ezt elfogadták. Csak elvi dolgokról beszéltem, ezt azonban ügyesen ellenem fordították, ebből konstruáltak vádat ellenem. Három-

szor hazudtam összesen.” Végül is az államellenes szervezkedésnél kötöttek ki. Az első idő java része magányban telt el, a vamzerrel nem sokra mentek. Vácon közbüntényesek közé kerül, s igen sok tapasztalatot szerzett. Rabtársai tudták kiféle, mégsem tapasztalt részükről semmiféle negatív megnyilvánulást. A Gyűjtőben már olvasgatni is tudott. Még Nietzsche is.

1974-ben kerül ki harmadolással. Teljesen idegennek érzi magát odakinn, nehezen találja föl magát. Visszaveszik a Szolidaritásba, s felveszi a kapcsolatot regnumi csoportjaival is. Ha alkalma adódik, továbbra is vállal kisegítést különböző plébániákon. Eközben találkozik későbbi feleségével. Szimpatikusnak találta, de semmi egyéb nem történt. Őt is kihallgatták tanúként, s nagyon karakán módon viselkedett. Egyre többet beszélgettek. „Naívan áttörést akartam. Úgy gondoltam, rám nem lehet rosszat mondani, arra számítottam, hogy olyan felmentést kapok, hogy legalább diakónusként működhetek. Én akartam a precedens lenni. Nem éreztem magam teljesnek. Belejátszhatott döntésembe az is, hogy első életszakaszom nagyon introvertált volt, a másodikban meg extrovertáltabb lettem, mint akartam. Mindenképpen pap akartam maradni. Ma is annak tartom magam, mert amit az ember Krisztustól megkapott, az nem változhat meg egy egyházjogi paragrafus miatt.” Kérvényét hosszú ideig nem továbbítják. Úgy érezte, hogy a Regnum Marianum pappainak többsége negatívan, a civilek többsége pozitívan vélekedik döntéséről. A házfőnökkel, Emődi Lászlóval is megbeszélte döntését; „Azt mondta, neki már régóta ez a gondolata, s ha püspök lenne, nős embereket pappá szentelne.” Az ajánlatot ő tette későbbi feleségének. „Én akkor már túl voltam aggályos korszakomon. Egyre jobban

kezdtém érezni, hogy az Egyház, a Krisztus által létrehozott közösség nem azonos egy iszonyúan merev joggal körülbástyázott intézménnyel. Ugy gondoltam, csinálom tovább az illegális papi életformát, de nem a misézésen lenne a hangsúly, hanem az emberekkel való foglalkozáson. Azt, hogy továbbra is papnak tartom magam, még csak lenyelte volna a Regnum, de azt már nem, hogy, amennyiben együtt vagyunk, koncelebrálni és együtt áldozni akarok velük. A nősülés után másfél évvel szakítottunk a Regnummal. Továbbra is misézett, de már csak családjá és legszűkebb baráti körében. Három gyerekük van, felesége jól kereső egészségügyi, ő fordítással foglalkozik. Gyerekeit anyjuk olykor a templomba is elviszi, hogy „olyat is lássanak”. Szeretné, ha lényeglátó emberek lennének, „különösen egy olyan világban, ahol esélye van a formális kereszténységnek. Azt szeretném, ha megértenék, Krisztus azt akarta, hogy az emberek találkozzanak”.

Kommentár:

— Nemigen tudtam vele tisztába jönni. Úgy érzem, *a maga szülte* burokbán agitátorként él. Hipotézisét az élet szétzúzza. Öntudatra ébredése a *politikai hatalom* inzultusainak következtében továbbérik, nem biztos, hogy helyes irányban.

— Apja szigora, s az *otthoni légkör* kedvez a gátlásos én kifejlődésének. Úgy látszik, a papság tudat alatt nyomasztja, mert akkor *szabadul fel*, amikor a keretből kiteszik. Talán most kerül ki az „apa” elnyomása alól. A papsággal azonban igazán nem tud szakítani.

— A tornatanár felidézése azt jelzi, hogy súlyos sebek állnak mögötte. A közösség közepén is *magányos* volt, *szorongásos vallásosságban* élt, mégis mindig a papságban gondolkodott. Nagyon *kritikusnak* tűnik. Az Egyházban való *marginalizálódása* felszabadulásként érinti. *Politikai üldözötté* és *hitvallóvá* válik, ebben azonban saját döntésén kívül egyházi előjáróinak gyávasága is szerepet játszott. Érzékelhettük, egy belső megújulási mozgalom számára is sok és elhordozhatatlan a nő aktív pap problémája. Alpha, Béta, Gamma és Delta elfogadták az Egyházat úgy, ahogyan, s magukat érezték több-kevesebb mértékben elhajlónak. Epszilon szakít az Egyházzal.

— Valóban akkor Epszilon „bűne”, hogy régi kollégái ki kell, hogy közösjék? Nem önnön szenvedéseik realitását tagadják ezzel?

— A papságra alkalmasság megállapításánál képtelenség minden szempontot egyforma alapos-sággal megvizsgálni vagy a diagnózisnak megfelelően kezelni és felkészíteni a jelöltet. Epszilon pszichés gyöngye pontjai csak részben voltak felismerhetők, kivehetők és kezelhetők az adott körülmények között. Ugyanakkor a papi élet bizonyos területei különösen nehezzé váltak számára. Kár, hogy miközben őt értő emberre vágyott — és nem mindig kapta meg —, a mély, személyes *Krisztus-kapcsolat* igényként sem fogalmazódik meg benne. A papság olyan, mint a házasság, csak *szerелеmből szabad vállalni*, s még így is nehéz mindkettő. Mindenesetre jó lenne, ha az Egyházban helye lenne különböző profilú papoknak. Tudomásul kell venni azt is, hogy hivatalosan a Regnum sem tehet olyat, ami az Egyház gyakorlatával ellenkezik. Emberileg azonban —

ha a másik fél is partner és nem provokál — több megértést és szeretetet igényelnek az Epszilonhoz hasonló paptestvérek.

Dzéta

Dzéta 1944-ben született egy dunántúli megyeszékhelyen. Apja tisztviselő, s amikor 1949-ben B-listázzák, Pestre költöznek nagyapja fáskamrájába. Nagyapja egyházközségi elnök, s az, hogy öccsével ministrálni járnak, egyfelől teljesen természetes, másfelől a szülei (főleg pedagógus édesanyja) emiatt állandóan rettegnek, hogy elvesztik állásukat. Nagyhátású, nagyformátumú papokkal találkozik Dzéta, ugyanakkor a *paptisztelő családban* nem illik tudni, hogy a plébánosuk nem beteges, hanem idült alkoholista. Édesanyja — az egykori grófi nevelőnő — házi hittanórákkal gondoskodik gyerekei vallásos neveléséről. Nem volt sem úttörő, sem KISZ-tag, afféle *reakciónak* könyvelték el a gimnáziumban. Színvonalas gimnáziumba járt, kitűnő tanárai voltak.

Káplánjuk észreveszi, hogy vonzódik a vallási dolgok iránt. „Nem is annyira a vallásos tennivalók, cselekedetek felé, hanem inkább a *világnézeti kérdések* érdekelték, mert én világnézeti szempontból *szembenálltam* az osztállyal. Ezért volt számomra érdekes József Attila és Ady istenes költészete, az istenbizonyítékok. Afféle pasztorációs munkát is végeztem, hiszen egyik osztálytársamat elvezettem az elsőáldozásig. Mindenesetre káplánunknak feltűnt buzgólkodásom, s mindent megtett, hogy magához kössön. Ő vetette fel a papi hivatást. „1961-ben vagy ’62-ben, negyedikes koromban belebotlottam egy kiállításon a MOM előcsarnokában, amelynek

»Papok a népi demokráciában« volt a címe. Ott fedeztem föl B. atyának a képét, aki nagyon nagy hatással volt rám, s akkor belémnyilallt, hogy nekem az ő helyére kellene állnom.” Szüleinek csak érettségi után szól tervéről, akik meghallván, teljesen összetörnek.

Úgy ment el a szemináriumba, hogy szülei tulajdonképpen kitagadták. Igaz, mindkettőjük karrierjét hátrányosan érintette Dzéta döntése. Már csak ezért is végig kitűnően szerepel, harmadéves korában ductor lesz, megszereti a filozófiát, jól megtanul németül. A társaságot nagyszerűnek találja. Remekül érzi magát. Szentelésre szülei is megbékélnek.

Egy tolnai nagyközségbe kerül. „Principálisom megírta, hogy hozzak magammal bútort és motorkerékpárt. Kerítettünk valami szuvas bútort, s levittem öcsémmel közös biciklünket. Alig volt munkám, csak a temetések egy része, s heti két hittanóra reggel hétkor öt-hat gyereknek. Így fő feladatom a baromfiudvar ellátása lett, de a hetenkénti két mázsa kukoricamorzsolás is rám várt. Aztán ősszel perme-
tezni és egyéb ház körüli munkák, trógerolások. Szerencsére nem volt idegen tőlem a munka. Mehettem volna a szomszéd plébániára 150 gyereket hitoktatni, de a szomszéd plébános nem volt hajlandó fizetni érte az én plébánosomnak, ezért aztán maradtam otthon az öt gyerekkel.” Csak akkortól fogva járhatott át, hogy a szomszéd plébánostól megvonták a hitoktatói engedélyt. „Nem éreztem az egyházmegyében semmiféle közösséget, testvéri társaságot. Amikor rekollekcióra összegyűltünk, úgy éreztem magam, mintha valamilyen szociális otthonba csöppentem volna bele. Két fiatal káplántársam tartotta bennem a lelket, de amikor őket egyszer-egyszer meglátogattam, plébánosom kizárt, s az ablakon kellett bemásznom. Továbbra is csak

házimunkák adódtak, s hiába volt házvezetőnő, a mosogatás is rám maradt.” Azt gondolta, van ideje, tovább tanul, de főnöke beszélt püspökével, s ez a kapu is bezárult. Más kapu nyílna ki előtte, ugyanis felkeresi egy belügyes, és közli vele, hogy a plébánián szeszfőzés folyik. Ez igaz is volt, a házvezetőnő művelte. „Ezután közölte, velem is baj van, sok fekete pontot gyűjtöttem össze, s azzal kezdte, hogy kispap koromban mit csináltam. Arról is tudott, hogy öten kispapok nyaranta együtt táboroztunk, s hogy egy alkalommal nemzetközi kispaptalálkozót is szerveztem. Mondta, majd a megyei rendőrkapitányságon fogjuk folytatni a beszélgetést.” Dzéta mindent elmondott azonnal főnökének, s „Ő elkezdett vicsorogni, mint a pék kutyája, hiszen őt csak a pálinkafőzés érintette, amit azonnal le is állított”. Dzétát több alkalommal is behívják a rendőrségre, de csak annyi történik, hogy megígértetik vele, ha a rendszer ellenségeivel találkozik, jelenti. Gondolkodik, hogyan szabadulhatna meg a „szervektől”, s arra az elhatározásra jut, hogy el fog járni a *békegyűlésekre*. Talán ennek is köszönhető, hogy váratlanul a püspöki székhely egyik plébániájára helyezik át.

Új helyén belevetheti magát az elődök által jól megalapozott *ifjúsági pasztorációba*, és bekerül a környékbeli fiatal papok dinamikus *társaságába*. Hamarosan ez is egy rendőrségi „elbeszélgetés” tárgya lesz. Váratlanul megkapja a már régóta kérvényezett útlevelet, s meglátogatja egykori szeminaryumi társait az NSZK-ban. Felvetődik benne a gondolat, hogy ott kinn belép a domonkos rendbe, de eléggé hidegen és gyanakodva fogadják a keleti blokkból érkező érdeklődőt. „Hát akkor ugyan mit lehet csinálni? Legyek egy emigráns magyar lelkész? Kóborló? Valahogy ezt sem tudtam vállalni. És hát anélkül, hogy eldöntöttem volna, hogy mi

lesz holnap, keservesen, de hazajöttem.” Mindent összevetve mégis négy szép évet tölt el ebben a városban, annak ellenére, hogy világosan látja, hallja, hogy plébánosa — püspöki helynöki és kanonoki stallumban — a BM összekötője.

Egy kisebb városba kerül, első alkalommal egy korrekt, művelt és kedves plébános mellé. Felfuttatja a templomi hittant, az ifjúsági katekézist, kirándul a gyerekekkel. Továbbra is ott motoszkál benne, hogy „több lábon kellene állni”, s ezért elvégzi a Széchényi Könyvtár két és fél éves könyvtáros tanfolyamát. Atyai jóbarátjává váló plébánosa nyugdíjazása után is jó plébánost kap, akivel lelkesen plébániát tataroz, fürdőszobát csinál, parkot épít, egyszóval hosszabb időre berendezkedik. „Hát ebbe köpött bele az ördög”, ugyanis új plébánosa a *papi békemozgalom* jegyzője volt, s Dzéta is aktivizálta magát ebben, ami semmivel sem jelentett többet, mint hogy eljártak a békegyűlésekre és a bizottsági ülésekre. Több pap barátja tanácsát kérte ezzel kapcsolatban, és ők azt mondták, ez a mozgalom már nem oszthatja meg a papságot, de a részvétel biztosíthatja a pap számára nyugodt munkát. Ennek is szerepe lehetett abban, hogy felajánlják számára a megürülő szomszéd plébániát. Itt nemigen akadt munkája, pedig mindent megtett, hogy keressen magának. Most viszont megvalósíthatja régebbi tervét, a továbbtanulást. Ekkor ismét megkeresi a belügy, biztatják, hogy képezze magát, irogasson cikkeket az Új Emberbe (még azt is felajánlják, hogy segítenek írásait megjelentetni a katolikus sajtóban), s kérik, legyen velük és a megyei egyházüggyel teljesen lojális. Biztatja a püspök is, s kinevezi szentszéki jegyzőnek. Mindezen elgondolkodik, s arra a felismerésre jut, hogy az Egyház ügyeiben minden döntés a BM-ben születik. „Láttam, hogy itt kettős játék

folyik. Egyrészt ott vannak azok, akik szememben nagyok voltak, és félre vannak állítva, és itt vagyok én a kis lojális, s még a végén aulista leszek. Miközben egyik példaképem, B. atya a háromszori börtönbüntetés után rézkarcokat árul. Hát én persze nem akartam fejfel rohanni a falnak, valahogy meg kellett szervezni a visszavonulást.” Elvégzi a C-kategóriás gépjárművezetői tanfolyamot, gondolván, sofőrre mindenütt szükség lehet. „És arra is, hogy ezzel a papírral a zsebemben már nem fog sokáig tartani itteni vitézkedésem. Nem akartam a BM segítségével Rómába vagy az aulába kerülni. Megcsömlöröltem *paptársaim pozícióharcától*, amelyben a világiakénál is erkölcsstelenebb eszközöket használtak. Mindemellett ott volt számomra az a mindennapi kereszt, amit a *magányosan élő férfi* hétköznapijai jelentenek. A háznak a tisztán tartásán keresztül a mindennapi főzésig. Másfelől ott volt a *sokgyerekes keresztény családok* vonzó példája. Túl sok volt a mérleg egyik serpenyőjében a keserű lét, és vonzónak, még ha tulajdonképpen ismeretlennek és bizonytalanoknak tűnt a másik oldal.”

1980-ban közli püspökével, hogy elmegy szabadságra, s nem kíván többet visszajönni. Azt is hozzáteszi, hogy minden bizonnyal meg fog nőszülni. „Aki kéznél volt, hogy úgy mondjam, aki számításba jöhetett, az jelenlegi feleségem volt, akinek a családja az előző helyemen az egyházközség fő segítsége volt.” Leginkább az egyházügyi és a belügyi próbálják meg visszatartani, hiszen az ő számításait húzta át leginkább. A kollégák közül mindössze ketten próbálták tervéről lebeszélni.

Először sofőr volt, majd gépkocsivezető-oktató, majd az egyik egyházmegyei könyvtárba került. „Ez nagyon szerencsétlen lépés volt, mai napig bánom. Az itt szerzett tapasztalatok ugyanis megerősítettek

abban, hogy helyesen döntöttem, amikor pályámat módosítottam, ezért hálát adok a Jóistennek. Ebben a hat évben volt egy időszak, amikor elsőáldozókat és bér málközőkat oktatott. „Ma már semmiféle besegítést nem vállalnék, legalábbis nagyon megnézném, hogy ki lesz az a pap, akinek én segítek, mert nem vagyok hajlandó karrierista, csavargó szélhámosnak a szabadidejét növelni. Megfáradt öreg papnak szívesen segítenék. Jelenlegi püspökömmel rideg a kapcsolatunk. Sem személyem, sem munkám nem érdekli.” Négy gyermeke van, feleségével igyekeznek őket keresztény módon nevelni. „Szívesen járnak hittanra, de azt garantálom, hogy nem lesznek papok, noha továbbra is úgy vélem, a keresztény eszme olyan tökéletes, hogy még vértanúságot szenvedni is érdemes érte. De látnunk kell, hogy nagyon jól meg is lehet élni belőle.” Laicizálását nem intéztette el, „mert kérvényemre ottani püspököm szigorúan hideg, hivatalos, magázó hangvétellel válaszolt, pedig szeretett és tegezett engem. Azt prédikálták és azt mondták, hogy a püspök atya és én az ő Krisztusban fia vagyok, amikor pedig pályát módosítottam, kiderült, hogy én tulajdonképpen alkalmazott voltam.”

Kommentár:

— Furcsa skizofréniában él: Krisztusban fiú, és mégis alkalmazottnak érzi magát. Nem tudta megérteni, feldolgozni, mit jelent az alter Christi.

— Ő is olyan családból indul, amely kedvez a papi hivatásnak, első benyomásait kitűnő papoktól kapja, s a szeminárium is pozitív nyomot hagy benne. *Első helye* nem ad sikerélményt. Azon bicsaklik ki papi élete, hogy becsületes mó-

don nem tud papi életet élni. Ütközik *papi ideálja és a valóság*. Azt hiszem, lelke mélyén ő sem tudott pap-voltával leszámolni.

— Jótanulóból *kiszolgáltatott pap* lesz. Beszervezik, nem lesz hitvallóvá. Sem otthon, sem külföldön nem találja a helyét. Előbb egzisztenciálisan függetlenedik az Egyháztól, aztán a *magányosságérzése, az egyházi és a politikai hatalom packázása*, valamint a *nemiség problémája* készítetik döntésre. A belső negatívumok sokasodásával a külső pozitívumok (autonómia-igény, a sokgyermekes keresztény családok vonzó példája, a politikai csapdából való szabadulás stb.) erősödnek. Döntésének igazolását láthatja abban, hogy csak az ÁEH és a BM próbálják visszatartani. *Egyházkritikája* felerősödik.

— Igyekezett *lojális* lenni mindenkivel, önmagával kapcsolatban azonban hiába remélt lojalitást.

— Milyen kár, hogy az elmúlt évtizedekben a komolyan elkötelezett, szellemi érdeklődésű fiatalok *csak a papságban* láthatták az Isten Országga építésének egyetlen lehetőségét. Olyanok is *belesodródtak* a papságba, akiknek nem kellett volna. Így aztán kellő *alapok és motívum* nélkül a papi élet szellemi és fizikai malomkövei felőrölték őket. Sajnos az *egyháziak gyűlölködése és a politikai megosztottság* sok papot tönkretett. Felnőttnek kellene tekinteni az Egyház papjait, és *pályamódosításukban melléjük állni, segíteni őket*, nem ítélni felettük, hiszen ez végül is az ő lelkiismereti ügyük.

Az 1939-ben született Éta édesapja a húszas évektől részt vett a kommunista mozgalomban, 45 után pártcsoporthizalmi, üzemi bizottsági elnök, s azt hangoztatta, hogy Istent a papok találták ki. Anyja is ateistának vallotta magát. Éta érettségi körül a jóga felé tájékozódik, s felkeresi Wenigert, akinek a könyvében — ez már leszerelése után történt — egy Prohászka-idézettel találkozunk. Nyomozni kezd Prohászka után. Elviszik egy másodéves kispaphoz, aki a Szentírásból kezd olvasni neki. „Én már nagyon régóta egy kereső belső állapotban voltam, s ekkor úgy éreztem, ez *megszólít és felszólít*, hogy jöjjek és kövessem, amit én úgy értelmeztem, hogy menjek el papnak. Ezt akkor mindjárt meg is mondtam annak a kispapnak, aki a fejéhez kapott, hogy hol van az még, mert előbb még meg kell gyónni, meg kell ismerkedni a keresztény tanítással. *Megtérésem* folyamat volt, mert már ezelőtt egy évvel elkezdtem imádkozni. Nagyanyám jóvoltából meg voltam keresztelve, sőt elsőáldozó is voltam. A pap addig az az ember volt számomra, aki eltemetkezik az élet elől, s én egyszerre erre akartam vállalkozni. Sokat gyötörtem magam, le is fogytam, mert egyszerűen *riasztónak találtam a papi életmódot*, aztán mégis úgy döntöttem, hogy meg kell csinálnom az *ugrást a sötétbe*, mert különben a legnyilvánvalóbb ellenszegülést tenném az *engem megszólító jóval szemben*.” Élesen érzi az otthon, a szerelem, a személyes emberi találkozás vonzását is, de emellett a papság „egy fényes lehetőség volt, ami elém volt téve, s csak lépnem kellett, mert különben úgy éreztem volna, mintha szemenköptem volna magam.”

Ebben az időben vegyésztechnikusként dolgozik. Szülei észreveszik rajta a nagy változást. Először azt hiszik, szerelmes lett. Amikor megtudták, „összeomlott minden, anyám éjjel-nappal sírt, apám felvette a kapcsolatot a párttitkárral. Amikor bementem a szemináriumba, már fél éve nem volt nővel kapcsolatomban, olyan voltam, mint egy csecsemő, abszolút nem érdekelték a nők, a *cölibátus élharcosa* lettem, *misztikus, allegorikus* hozzáállással. A következő 9 évet úgy éltem meg, mint egy gyermek.” A szubdia-konátus felvétele után „elkezdett valami visszaszívároggni a régeből, de iszonyúan lassan”.

Felszentelés után következett a „küszködő korszak”. „Iszonyú mennyiségeket” imádkozott. Ezt most utólag úgy látja, hogy „annál jobban *elfojtódott*, és minél jobban elfojtok valamit, annál inkább összeszorul bennünk az erő, s valamely pontját felrobbantja belső világunknak”. Először nem tudott aludni, aztán enni sem, majd hallucinálni kezdett. Bekerült a Hárs-hegyre. Másfél évet töltött ott. Pszichiátere azt mondta, *nősüljön meg*. Tiltakozik, hogy neki elvei vannak. Erre azt mondta orvosa, hogy ha onnan visszamegy, majd nem fog benne megbízni püspöke, és ő ebbe teljesen bele fog örülni. Ez elgondolkodtatta. Ez időben ismerkedett meg későbbi feleségével, de még tartotta a cölibátust.

Amikor újból megkezdte a papi tevékenységet, ismét nem képes aludni, de most már azért, mert *szerelmes*. A következő évben megint megbetegszik, és ekkor úgy dönt, hogy „többet ér egy egészséges számár, mint egy beteg oroszlán”. Paptársai nagy többsége támogatta elképzelését, hogy *nősüljön meg*, csak Éta érezte iszonyatos *kudarcnak*. Most már látja, hogy „*iszonyú hiúság*” is dolgozott benne. „Csak egy probléma gyötör ma is: az a hívás az Egyházban hangzott el, s én az Egyházon belül nem

gondolkodhatok úgy, hogy Jézus a szó szoros értelmében nem tekintette sem magát, sem tanítványait papnak, mert akkor meghasonlanék Egyházzal. Ugyanakkor nem tudok minden ponton szót érteni Egyházzal, mert úgy érzem, Jézust kritizálja. Ugyanakkor mégis úgy érzem, hogy egyrészt ígéretem vakmerőség és butaság volt, másrészt, hogy az én lelkemen szárad, hogy nem tudtam a cölibátust tartani. Ha egyszer a szerelem ilyen öserő, akkor vakmerőség volt ígéretet tenni a cölibátusra. Péter sem tartotta ígéretét, de Jézusa nem kérte számon tőle, hanem rábízta az Egyházat.”

Bár egy darabig kapaszkodni próbált beléjük, paptársai „levakarták magukról” Étát. Négy gyereke van, diszpécserként dolgozik. Hevesen kritizálja Egyháza jogi és hivatali szemléletét, ugyanakkor nem megy el lelkigyakorlatot tartani, amikor hívják, mert nem csak Egyházát, de még a vele szemben ellenséges egyházjogot is tiszteletben tartja. Éta várja a hívást, várja, hogy egyszer valaki kollégái közül elmegy hozzá, elbeszélgetni vele, mondjuk, a házasságról. Sokat *töpreng*, s legtöbbször Péteren elmélkedik.

Kommentár:

— A megtérő *ideggyenge*, aki nem tudja feldolgozni *magányát*. Lehetséges, hogy a papi pályát látta akkor egyetlen kifutási vonalának. Nem lett volna szabad felszentelni. Máig nem tudta feldolgozni.

— Ő a sorban az első, aki a papi életformát világosan a cölibátus miatt hagyja ott. *Bűntudatát* kivetíti az Egyházra, azt kritizálva próbálja meg-

oldani belső konfliktusát. Azt hiszem, nem lett boldog ember.

— A kommunista családban felnövő Éta az isteni megszólítást *életszentség-áldozattal* akarja meghálálni. Környezete és ő maga is *hiperideologizált*. A cölibátust is ezzel az intenzitású hitvédelemmel vállalja. A benne élő, s minden irányból egyfajta kegyetlen erőszakkal ható ideológiák összezsapnak benne és felette. Áldozattá válik. Súlyos *önhibáztatással* és *bűnképzéssel* nehezíti saját helyzetét. Az egyházkritikát is patológiásan műveli. Döntései kaotikusak. A cölibátus feladása súlyosan ront helyzetén. Ő az első eset, aki nyilvánvalóan *beteges*.

— Paptestvérei pályamódosítása után „levakarják” magukról. A megbocsátás, a megértés milyen gyorsan csődöt mond a pusztán *önvédelemből titkokat rejtegető Egyházban*.

— A káplánnak igaza volt: várnia kellett volna Étának. Már az ősegyház is megkülönböztetett bánásmódban részesítette a *neofitákat*. Néhány év lelkesedésével nem lehet évtizedeket pótolni. A rosszul értelmezett felelősségérzet egyenlő a felelőtlenséggel. Ez Éta esetében is visszaüt. Szavai-
ból kiderül: teológiai és lelkeségi ismeretei is felületesek. Talán máig sem gyógyult meg teljesen testileg-lelkileg. Nagy szeretetre lenne szüksége, elsősorban paptársai részéről.

Théta

Théta 1920-ban született egy dél-dunántúli városban. Apja gyógypedagógus, kanonok nagybátyja egyházmegyei főtanfelügyelő. Anyja is, apja is pedagógus családból származnak, mindketten mélyen

vallásos emberek, apja éjjeliszekrényén mindig ott volt a Pázmány-imakönyv, minden este meghintették magukat szenteltvízzel. Pestre költöznek. Vidám, kiegyensúlyozott, „társas gyerek”, fejelőbajnok, mindenki szerette, s mindenki csak Thétuskának szölitotta. Gimnáziumba a ciszterekhez jár, párhuzamosan a Nemzeti Zenedébe is. Tehetségesnek tartják, jól halad, de másodikos korában, amikor egészségileg lerobban, s így csak a kerületi zenedében folytathatja zenei tanulmányait. Gyenge fizikuma miatt cserkész sem lehetett, de játszik az iskola zenekarában. Sok kitűnő és jónéhány nagyon emberséges tanára akad a cisztereknél. Hatodikos korában 12 hétre szanatóriumba kerül, amikor kiengedik, már haldoklik édesapja. Minden este, vacsora után imaórát tartottak.

Készül a zenei pályára is, de a zenekari zenész előtt akkoriban nem állt komolyabb perspektíva, sokan kávéházakban játszottak. Alternatíva adódik, amikor ötödikes korában meglátogatják a zirci apátságot, ez mély benyomást tesz rá, „csak éppen a ciszter atyákat toronymagasan éreztem felettem, fel sem merült bennem, hogy közéjük állhatnék. Kisebbségi érzésem volt. Felmerült ugyan bennem a papi pálya, de baráti körömben nem kaptam erősítést. *Lelki életem elmélyültebb volt az átlagosnál, de sosem úgy, hogy ez félszeggé tett volna. Mindig igyekeztem bizonyítani, hogy katolikusnak lenni nem azt jelenti, hogy elvonulni vagy besavanyodni, hanem azt, hogy mindenben részt lehet venni, de csak egy bizonyos határig.*”

Bár a zenét sosem hagyja el, tanárképzőbe jelentkezik természetrajz, kémia, földrajz szakra. A főiskola után el akarja végezni az egyetemet is, de nem kapja meg a felmentést a katonaságtól. Udvarol is, táncdélutánokra jár. „Akkoriban másmilyen volt ez,

nagy tisztelettel voltunk egy lánnyal szemben, és elítéltük azokat a lányokat, akik közvetlenebbül viselkedtek. Tele volt az egész romantikával. Reggelenként eljártam eléje, hazajövet vihettem a táskáját. Ha végzett a tanulással, lejöhetett fél órára. Bár nyitópár voltunk egy bálon, és egy quasi leánykérés is megtörtént, vége lett, mert szülei eléggé rátartiak voltak.” A szakítás nem viselte meg különösebben, mert ekkor már a papi hivatás is jelentkezett. Nem akart azonban egyházi szolgálatba állni, *tanítani* akart, a cizterség azonban még mindig túl magas mércének tűnik számára.

Egyszerre kap fővárosi állást és katonai behívót. A tiszti iskola hangneme idegen volt számára. Hamarosan a frontra kerül. „Én a hazát védtem, nekünk a kommunizmus nagyon vörösre volt festve. Tüzelőállítás-parancsnok voltam az aknavető mellett. Az én szakaszomnál nem volt soha „puskát magasra, ládát magasra”, amikor bejöttünk, megebédeltünk, s legényeimmel együtt csináltam a rendet. Parancsnokom három tiszttel meglógott, mi fogságba estünk. Három év hadifogság következik. Théta a tábori színház szervezője, operetteket adnak elő a nemzetközi közönség nagyfokú elismerését váltva ki. Ekkor már *szerzetességre* készül, ferencesnek.

Amikor 1947-ben hazakerül elég gyorsan dönt, ugyanis egyik volt cizter tanára rákérdez: nem akar-e cizter lenni. Igent mond. Testileg, szellemileg lefogyva kezdi el az igen nehéz, latin nyelven folyó teológiát. A nehézségek ellenére nagyon jól érzi magát, mert „nagyon *testvéries, családias* volt a benti élet. Minden különcködésnek ellene voltak, azt például, hogy valaki lemondjon az ételéről.” 1950-ben felosztatják a rendet, az egyházmegyei szemináriumban fejezi be a teológiát. Felvetődött, hogy civil pályán folytassa a szerzetességet, zene-

karban, fiatalokkal foglalkozva, de a püspök nem volt hajlandó szerzetesként kezelni az oda került zircieket. Már ötödéves korában felszentelték, s kihelyezték káplánnak egy kisalföldi faluba.

Egyszerre önálló lett, mindent egyedül csinált. Ott is mind szerzetes szerepelt, egy-két kanonok dörögött is emiatt. Két év után a püspöki székhelyre kerül káplánnak a székesegyházba. Továbbra is zenél és a *természettudománytól sem válik el*. Növény-szociológiával foglalkozik, majd tojásmeghatározással, közben evolúcióval és genetikával is. 1956 őszén „belekeveredik” a *forradalomba*, ő lesz a pedagógusok és papság közötti összekötő. A vád aztán az volt ellene, hogy reverendában részt vett egy nagygyűlésen, s egy „papi ellenforradalmi ülésen” is. *Rendőri felügyelet alá kerül*, s a „bajuszos püspök” egy kisebb városba helyezteti. Hosszú ideig felügyelet alatt marad, egyébként azonban nem akadályozzák munkájában. Békepap plébánosa ernyőt tart felette. Kiéli zenészeretetét: énekkart szervez, sok helyen szerepelnek. Kedves papi tevékenysége a betegek ellátása. Folytátja a kutatómunkát is, tojásmeghatározó műszere *világszabadalom* lesz. Amikor rendi előljárója — híres fizikus — megnézi a műszert, azt mondja, látszik, hogy nem fizikus, mert egy fizikus nem tudta volna ilyen egyszerűen megoldani. Püspöke felveti, nem akar-e kutatói pályára menni. Nemet mond, mert *reménykedik, hogy visszakerülhet a rendbe*. A helyi szervek megsokallják aktivitását, rendre feljelentő leveleket kap püspöke, hogy kislányokat erőszakol meg.

Egy kisebb faluba helyezik egy beteg plébános mellé. Hamarosan egyedül marad helyettes plébános beosztásban. Világítást csinál, templomajtót javít, garázst épít. Nem tudja kitölteni idejét a hagyományos vallásosságú bányászfaluban. A heti egy

prédikáció kevés szellemi foglalatosság is volt. Kutatómunkája is megfeneklett. „Ki voltam téve a periferiára. Rossz káder voltam. Volt egy bizonyos kishitűségem a jövőt illetően. Az egyházmegyében kilátástalan volt minden.” Több motívum jött össze. Ezek egyike volt az a váratlan fordulat, hogy az az asszony, akit lánykorában rátartí szülei választanak el tőle, megözevegyült. Írt Thétának, hogy szeretne vele találkozni. Hívja abba az egyetemi városba, ahol ő él, hogy az ottani madártani intézetben kutatásával foglalkozzon. Elég hamar dönt, odaköltözik, majd — miután ügyét soron kívül nagyon gyorsan elintézik — egyházi házasságot kötnek. A megyei könyvtárba kerül, s mellette folytatja madártani kutatásait. Továbbra is *teljes mértékben ciszternek érzi magát*. Mindennap elmondja a rózsafüzért, s ha az utcán megy, imádkozik. A könyvtárban nagyon megszerették. Most már nyugdíjas, a „tarsolyból előszedett dolgokat” írogatja meg, de *nyitott a hívásra*, szívesen végezne papi munkát.

Kommentár:

— Ez az eset számomra megfoghatatlan. Nem tudom felmérni, milyen lehetett sokirányú képességei mellett elkötelezettsége.

— Ideális indulás, minden adva van. *Élettere a tudományos munka*. Papi élete akkor nem kap léket, amikor külső tényezők miatt tudományos munkája megfeneklik.

— A sokoldalúan képzett és érdeklődő Théta esetében párhuzamosan haladnak orientációi által kijelölt útjai: zene és teológia, tudomány és szerzetesség. Politikai elkötelezettsége megismer-

teti vele az állami agressziót, részben az egyházi hierarchián keresztül is. A komoly szellemi kapacitással rendelkező szerzetes *marginalizálódik* Egyházán belül. Kilátástalan helyzetén a régi szerelem nyit kilátást. Nem érződik törés integritásában.

— Szellemi érdeklődésű, alkotó típus. Úgy tűnik érdeklődésének, egyéniségének túlságosan *szűk ketrec* a hagyományosan elgondolt, kigondolt egyházi pálya.

— Végre egy jól végződő történet! Mármint olyan szempontból, hogy hamar rendezték ügyét. Vajon miért? Kora miatt? Tudományos érdemei és emberi helytállása miatt? Netán voltak mozgatói ügyének? Nem tudhatni, miért módosított pályát, hiszen voltak, akik nála nehezebb körülmények között sem tették. Az ő belső ügye. Vajon miért nem tapasztalunk sok esetben a illetékesek részéről hasonló készséget a rendezésre?

Ióta

1945-ben született, egy belvárosi udvari házmes-terlakásban. Nagy szegénységben neveli fel öccsével együtt özvegyen maradt édesanyja. Fürdőszobával felnőttkorában találkozik. Gyerekkorában rengeteget olvas, tizenkét éves korában már a Varázshegyet. A piaristákhoz kerül gimnáziumba. „Azt láttam, hogy jól felkészült, irtó rendes emberek, de a papságot nem úgy élik meg, ahogy kellene, a szentmiséket csak ledarálják, s ez nagy meghasonlást okozott bennem, ugyanis — mivel apa nélkül nőttem fel —, *nagy szerepet játszottak életemben a papok*. Mint minden ministránsgyereken, bennem

is felmerült, hogy pap leszek. A házban lévő kislányokba hót' szerelmes voltam, de komolyabb kapcsolatom nem volt, tánciskolába nem jártam. Ma már ez az egyetlen terület, ahol még kisebbrendűségi érzéseim vannak."

A papság motívumai közül Ióta a *hiúságot* említi. Ugyanis meg akarta reformálni a piarista rendet. 17 éves korában rövid közjáték következik: *ateistává* lesz. Csak addig tart, amíg tudományosan is meg akarja alapozni ateizmusát, mert „annyira silány volt az az ateista irodalom, hogy *intellektuálisan* a hit karjaiba hajtott. Volt azért másnak is szerepe, a karmelitáknak. Egyikük tök száraz kóró, de nagyszabású intellektus és a hit megtestesítője, a másiktól intellektuálisan röhöghetnékem volt, de érzelmileg szíven ragadott. A hiúság mellett mégiscsak volt egy másik motívum is: szerelmes voltam, s máig *szerelmes vagyok Istenbe*. Nőbe sosem voltam, csak kedvelem őket." Szerzetes akart lenni, s az esztergomi szemináriummal párhuzamosan titokban jezsuita novícius, ez azonban nem tart sokáig.

A szemináriumban — bár tanárai többségéért nem rajong, s a besúgók is zavarják — pozitív élményei is akadnak. Prédikációversenyt nyer. „Amit *tudományosan* meg lehetett közelíteni, megadták, a *gyakorlatra* sehogysem készítettek fel. Szociológiából nyomorult pápai körleveleket hallgattunk, pedagógiából csak elméletet. Azt szentül elhatároztam, hogy nem fogok úgy tanítani vagy prédikálni, ahogyan ott kívánták. Jellemző, hogy fogalmam sem volt, mit kell csinálni a gyónatószekben, első gyónatásaim úgy teltek, hogy könyörögtem az Úristennek, sűgjon már valamit."

P-be kerül, az „egyházmegye Gulagjára. A cölibátusba vagy a magányosságba behülyült papok közé. Beszűkültek, már csak a Nők Lapját vagy a Lu-

das Matyit olvasták.” Egy fiatal plébános mellé kerül, akinek egyik első kérdése, hogy lóta tud-e táncolni, s mivel nem, elviszi őt a közeli városba a Mokka presszóba, táncolni tanulni. Papi munkájából a gyerekekkel foglalkozást élvezi legjobban. Egy év múlva elhelyezik plébánosát egy beszéde miatt, amelyben feltette a kérdést, hogy „Ki meri mondani, hogy az ember csak test?”, s lóta plébánoskodik egy évig. Ezután félévenként helyezgetik. Meginog szerepében. „Keveredett bennem a hiú, *önmagának tetszelgő, kisebbségi érzéseivel küszködő ember, a gyerekeket kedvelő és a rangot meg a békepapokat utáló pap. A nőkkel eléggé ambivalens voltam. Megnyíltak előttem, s ezzel vissza is éltem.*” Hogy ezért helyezik-e egy „büntető helyre” vagy a szervek szemében túlon túl is sikeres gyerek-pasztorációja miatt, nem lehet tudni. Tény, hogy új helyén főnökében egy lányáról igen tisztességesen gondoskodó családapát ismerhet meg.

Ekkor már *szexuális kapcsolatai* vannak. „Szerelmes nem voltam, de jó volt, *új dimenziót* nyitott meg előttem. Több kapcsolatom is volt, a hangsúly a lelkin volt, de a testi is jól esett. Az első alkalom után rögtön meggyóntam, de nem tartottam bűnnek. Éreztem, hogy ez így nem tartható fenn, de a kilépésnek nem ez volt az oka, hanem az, hogy egyre kevésbé tudtam magam *papnak elképzelni egyházi keretben.*” Tanácsot kér, sokat imádkozik. Egyik paptársa azt mondta, ő a szeretőjével él; jól megvan, minek lépjen ki, a másik meg azt, hogy ő sem éli meg a cölibátust, de híveit nem hagyhatja ott.

Lóta a papsággal együtt a katolikus erkölcs szabályait is feladta, a házasságon kívüli szexuális kapcsolatot nem tartja bűnnek, hanem a számára legmegfelelőbb *önkifejezési formának*. Kiválasztja első feleségét, akibe szintén nem szerelmes. Fél évig tu-

dott monogám lenni. Először fizikai munkát végzett, majd irodára került, amely „nagyszerű hely volt a papi munkára”. Oroszból nyelvvizsgát tesz, majd elvégzi a könyvtár szakot, s egy nagy tudományos könyvtárba kerül, ahol osztályvezetőségig viszi. Ragadnak rá a nyelvek, jól ír, rendkívül hatásos előadó. Érdekli a természetgyógyászat, ezt kezdi tanulni és mindjárt művelni is, amíg Olaszországban részt vesz egy *fényátadó* tanfolyamon. „A fényátadás lényege a szeretet — hirdeti (most már országszerte, mint sztárja-apostola ennek a mozgalomnak, amelynek ő a hazai főguruja). A Fény a Mindenség Szívének életéből átárasztása a másikk ember felé. A fényátadó közvetítő edény. A Fény nem energia, egyirányú áradás, amely semmi viszonzást nem kér. Csak van. Hogy mi vagyok? Sámán, pap, gyógyító ember, próféta, vallásalapító? Nem is tudom. Hiúságomról tudok. Zavar, ha szentként tisztelnek. Harmadik házasságomat élem, de szerelmes továbbra is csak az Istenbe vagyok. Isten- és Krisztushívó maradtam, s katolikus is, amennyiben ez egyetemest jelent, de nem vagyok tagja az Egyháznak, ugyanakkor nem vagyok közösség nélkül.”

Kommentár:

— Dédelgetett *pozőr*, aki mindig könnyű sikereket arat.

Kemény férfinevelőt sosem kapott, ez a *ke ménység* hiányzik belőle legjobban. Könnyebb fajsúlyú, mint amilyennek érzi magát. Nem tudja kiteljesíteni szerepeit. Annak, hogy „Istenbe vagyok szerelmes” nincs objektív értéke, nem több egy puffancsnál. A szerelemről halvány segédfogalma sincs. A szemináriumban — ahelyett,

hogy önnevelésre szorították volna — sztárt csináltak belőle. Bálgúnársága nem szexuális aberráltság, hanem éretlenség. Esztétikai beállítódású, erőteljesen érzelmi dimenzióban, ezért tűnik eredetinek, noha csak afféle született zseni.

— Életében a papok az apát pótolták. *Első elhelyezése* nem volt szerencsés, s többi helyezgetés csak rontott sorsán. A *cölibátuson* bukik el. Ő az egyetlen a kilenc közül, aki szakít az Egyházzal, de a „papi tevékenységtől” ő sem tud szabadulni.

— Neveltetésében fontos szerepet kaptak a papok. *Istenről libidomorf formában* beszél. Kavargó értékek és indíttatások egyvelege. Ő az egyetlen, aki a *nemiség* szerepét a végső döntéshez vezető úton felvállalja, s helyén kezeli. Az Egyházból való kiválása után is *kaotikusak döntései*, rendezetlenek a *morális határok*, az *önértékelés* alappontjai. „A harmadik házasságomat élem, de szerelmes továbbra is csak Istenbe vagyok” mondta *teológiai és erkölcsi perverzió*, popularisztikus színezettel.

— Eléggé szétszórt a gondolkodásmódja, s ezt csak teljesebbé tette a papi pálya sokszor előre meg nem tervezhető, a tevékenységet illetően eléggé szétszórt, szétforgácsoló jellege.

— Olyan *terheltséget* hozott magával gyermekkorából, amely sem a papságra, sem kiegyensúlyozott házasságra nem tette őt alkalmassá. És ezt ki vette észre? Az ilyennek nem sok kell, hogy összeroppanjon. Kaotikus szellem és lélek.

Két típust hiányolok: akik *ideológiát gyártottak*, s kisközösségekben elfogadott nő papként tevékenykednek, és azok, akiknek *anyjuk* érezte meg és erőszakolta ki hivatását (vagyis nem nekik, hanem anyjuknak volt hivatása).

Szembetűnő ezekből az életutakból a *szeminárium felelőssége*. Hiányoztak a hozzáértő emberek, a komoly pszichológiai szűrés és a *pszichológiával* is felvértezett nevelés.

Általában hiányzott belőlük a *belső összeszedettség*. Jó részük nem tudja, mire vállalkozik. Nem történt meg a *cölibátus felvállalása*, feldolgozása sem. *(római katolikus pap)*

1) Rendkívül fontos, hogy aki a papságot választja, önmaga számára pontosan fogalmazza meg: *miért döntött így*. A fenti esetekben ez rendre hiányzik, s ezt csak *érzelmi motívumok* pótolják.

2) A szeminárium csak ott tudja kifejteni nevelő hatását, ahol *közösség* van, és az előljárók igyekeznek a növendéket a valódi papi életre felkészíteni. (Kérdés, egyáltalán lehetséges-e ez?) Feltétlenül szükségét látom, hogy a növendékek már kispapkorukban találkoznak papi élet *gyakorlatával*. Az sem lenne rossz, ha a felszentelés előtt töltenének el egy-két gyakorlati évet. (A mai paphiányban melyik püspök vállalná ezt?)

3) Az *első dispozició* meghatározó jelentőségű.

4) *Papi közösség* nélkül nagyon nehéz megmaradni. Ezzel kellene pótolni a családi közösséget. A fenti esetek többségében előbb következik be a papi élet elhagyása, s csak utána a nősülés.

5) A papi pályát elhagyó emberek az *Egyháznak nagyon nagy értéket jelentenek*, hiszen továbbra is szeretnének lelkipásztori munkát végezni. *Utógondozásukra*, lehetőség szerint *foglalkoztatásukra* az Egyháznak is szüksége lenne, és az ő életük is másképpen alakulna. (*római katolikus pap és pszichológus*)

Nagy gyakorisággal ugyanazok az elemek bukkannak föl az egyes történetekben: a) a végső döntésnek az egész életút koherenciájába való beágyazásának igénye: *vívódás a döntésért*. b) *egyházkritika*, c) *naivitás és a valóság diszkrepanciája*, d) az *egyházi elöljárók* pozitív és negatív értelemben vett fontos szerepe, e) a belső harc az *egyházi érdek* teológiai argumentációjának kikényszerített bensővé tétele és a szubjektív problémák, illetve az *autonómítás* között, f) *utólagos ideologizáció*, *legitimáció* teremtés (az élettörténet megszerkesztésével is), g) *civil eredmények* (szintén a döntés legitimációját szolgálhatják).

Nem nehéz fölfedezni az *önvédő ideologizációkat*. Érthető, hiszen egy elsőprő erejű, elszemélytelenítő és instrumentalizált értékkoffenzívával, érték-agresszióval (az Egyház egész léte és megnyilvánulása) szemben *nehéz függetlenedni*, autonómmá lenni. Ezért is elsősorban azok az elemek erősödnek fel (egyházkritika, meg hasonlottság taglalása) — sokszor önkínzó módon (önvád) —, melyek közvetlenül az agresszort érintik, miközben mélyrétegek gyakran szublimálódnak (nemiség, karakter-problémák). Döntéseikben ugyanúgy felszabadítottak, amint új *önértelmezéseik* függéseket kényszerűen magukra vevők. Feltűnő, hogy nem a személyes hit, hanem a *Coraam Deo* lét alapján argumentálják élettörténeteiket. Horizontjuk középpontjában ugyanaz az Egy-

ház marad, mint átléphetetlen és megkerülhetetlen értékközvetítő, akár belül, akár kívül vannak. (református lelkész és pszichológus)

Nietzsche írja valahol a Zarathusztrában, hogy leeresztett pallossal menj el az Egyház papjai mellett, mert saját Megváltójuk feszíti meg őket. A kijelentés nyilván túlzó és semmiképpen sem Jézusra vonatkozatható. Mégis marad a kérdés, hogy a sok nyilvános és a még több anonim pályamódosítás elkerülhetetlen-e. Papnak induló fiataljaink jelen társadalmunk igazán idealista, és éppen ezért legszimpatikusabb, legértékesebb rétege. Ők azok, akik mindennek ellenére hisznek. Ha őket védjük, azt a hitet védjük, ami fontosabb, mint a mindennapi kenyér. Plébániákra kikerülve a *remeteséget* vállalják, de a sivatag ma már nem olyan, mint Remete Szent Antal idejében. A mai sivatag könyörtelenül terhes elvárásokkal, *másképpen-gondolkodással, elsekélyesedett életfelfogásokkal és életvitelekkel*. Ez a sivatag felfalja szentjeit, ha a *megbízott örök* hiányzanak a strázsán. (római katolikus pap)

Vegyes ézelmekkel és gondolatokkal olvastam ezeket a sorsokat. Akárhogy nézzük és próbáljuk magyarázni, mindenképpen *fájdalmas kudarc* számunkra a pályamódosítás. Hogy lehetne rajtuk segíteni? Talán azzal, hogy *papi szolgálatot* végezhetnének azok, akik ilyen vagy olyan okból *nem a hitüket, nem Krisztust, nem hivatásukat hagyták el*, hanem képtelenek voltak megbirkózni egy, a *papság lényegéhez nem tartozó életformával*. (római katolikus pap)

Az egészből a legmegrázóbb ezeknek az embereknek a végtelen *egyedülléte*, a mindenféle értelemben vett társnélküliségük, miközben elképzelhetetlen módon *ki vannak szolgáltatva* a közvetlen és a közvetett *egyházi hierarchiának*. Egyszerűen döbbenetes, hogy létezik még a huszadik századi Európában ilyen mértékű kiszolgáltatottság. Az a kép, amely az *államhatalom és az Egyház összefonódásáról* kikeredik, szintén rémálom. Aki nem törik be, hacsak nem bír különleges kvalitásokkal, hosszabb vagy rövidebb úton, kívül találja magát. Persze hősök és szentek mindig és mindenütt vannak, de mégsem lehet egy szervezetet erre építeni.

Ebben a világban mintha valami dermesztő *személytelenség* uralkodna. Csak Béta és Éta mondja, hogy szerelemből házasodtak. Deltától és Iótától — mert nem a falvédőről jöttem, hanem a város jól ismert köreiből nőttem föl — kiráz a hideg, ugyanis a „csak Istenbe vagyok szerelmes”-féle szövegektől minden jámborság összeomlik bennem. A többiek esetében nem derült ki számomra az, hogy mit is jelentett nekik a házasság. Nem egyértelmű például, hogy Alpha menekül-e a lányhoz vagy választja. Dzéta azt vette el, „aki kéznél volt” stb.

Az is megdöbbenő, hogy mennyire *kevés volt a papok között a szolidaritás*. Döbbenetes, hogy a püspökök személyesen megérthetik Alphát és Bétát, de tenni értük érdemben semmit sem tudnak, sőt nem megfelelő viselkedés esetén cserbenhagyják őket vagy keresztbe tesznek nekik.

Úgy tűnik, ha a pap politikailag lojális volt, akár háremet is tarthatott. Felsejlik azért az is a történetekből, hogy voltak azért ebben a szervezetben tisztességes tagok is, még vezető pozíciókban is, de ezekben a tragédiákban ők csak epizódistaként szerepelnek. (szociológus)

Nincs pálya, ahova ilyen fölkészületlenül engednének fiatalokat. Az anyag világosan mutat rá, hogy ezek a fiatalok egyszerűen képtelenek olyan disztinkciókra, amelyet bármelyik esztergályos vagy bármelyik műveletlen egyetemi tanár szükség esetén spontán módon megtesz, legfeljebb téved vagy elnagyol. Ők sem rendelkeznek ugyan filozófiai alapokkal, viszont az élet szorítása alól nem térhetnek ki, és az élet kényszerei akkor is minősítik tevékenységüket, ha a lényeges dolgokra egyáltalán nem figyelnek. Ezzel szemben pap — mint szellemi ember — szembekerül azzal a felismeréssel, hogy a teljes élet maga a feladat, nem pedig a hivatás teljesítése, ami nyilvánvalóan ellentmondás, mert hogyan teljesíthetnénk egy hivatást, ha egzisztenciánk megvalósításában sosem törekszünk vagy sosem hagyatkozunk tudatosan annak abszolút alapjára. Így áll elő aztán az a helyzet, hogy a *pap nem disztinguál*. Ha hivatásunk arra kötelez, hogy embereket hozzásegítsünk saját létük megértéséhez és megvalósításához — ez a pap feladata —, akkor a *filozófia* megtanulása kitüntetett jelentőségűvé válik.

Ezek az emberek *alkalmatlannak* bizonyultak arra a feladatra, amelyre vállalkoztak, pontosabban, ők maguk *alkalmatlannak* minősítették önmagukat. Az életrajzok azt mutatják, hogy az *ügynevezett életben* aztán *korántsem voltak már alkalmatlanok*, mivel az ott talált értékrendet már össze tudták egyeztetni saját felfogásukkal. Talán azért, mert kisebbnek látták a tétet, a felelősséget, a dolog súlyát. Ha nem lehet dolgozni, félmunkát kell végezni. Inkább lettek „kiugrott”, mint „rossz” papok. Ismét a disztinkció hiánya. A fölkészítés hiánya. Megmondták-e nekik, hogy ti rossz papok lesztek, mert itt dolgozni csak úgy lehet, ahogy lehet, de ennek éppen úgy nincs

jelentősége, mint a kitűnő orvos műhibáinak, amik nélkül nincs orvos.

Alkalmatlan papok nagyon kellenének, mert *egy pap akkor kezd pap lenni, ha fölismeri alkalmatlanságát.*

Ezeket az embereket kizárni szentségekből? Azokat viszont nem, akik teljes tudatossággal, de botrány nélkül ott pusztítják az Egyházat, ahol érik? A szociológiát művelő katolikusnak, aki vagyok, csak az lehet a feladata, hogy sajnálkozva vegye tudomásul, hogy ezek az emberek tétlenül nézelődnek a búzatábla mellett, ahol már javában rothad az érett gabona. (szociológus)

A második vatikáni zsinat után az Egyházban kibontakozott *a szexualitás pozitív szemlélete*, s elkezdődött az Egyházba és a társadalomba beszivárgott manicheista szemlélet (mely szerint a testiség bűn) kigyomlálása. Ennek egyik következménye lett *a korábban kilépett papok egyházjogi helyzetének rendezése*, akik addig „kiközösítésben éltek”, azaz nem járulhattak szentségekhez, így nem köthettek egyházi házasságot sem, bár lelkiismeretben továbbra is kötelezve voltak a papi zsolozsma naponkénti elvégzésére. A új joggyakorlatban a római Szentszék a helyi püspök felterjesztésére a folyamodókat visszafogadta az Egyházba, és vagy a zsolozsma alól kaphattak felmentést, vagy *engedélyt kaphattak szentségi házasságkötéshez*. Az Egyházon belüli és kívüli közvélemény ezt úgy tekintette, mint a fakultatív papi nőtlenség felé tett első lépést. Ezt a várakozást felfokozta a nyugati társadalomban a tabuk fellazulásával felszökő — napjainkban már lecsengő — szexuális hullám. Az idő azonban nem igazolta ezeket a várakozásokat, sőt a szolgálatból önkényesen kilépő és polgári házasságot kötő papok számának

exponenciális növekedése a Szentszékét arra készítette, hogy a *felmentéseket szigorítsa*, s a felmentést nyert papok egyházi alkalmazását (hitoktató, kántor, adminisztrátor) megtiltsa.

A kommunizmus a magyar Egyházat is *szellemi vasfűggőnnyel* választotta el a teológia modern áramlataitól: a konzervatív betokosodás jobban szolgálta az Állami Egyházügyi Hivatal által meghirdetett „csendes kimúlás” ideológiáját. A Szentszék a *konzervatív szellemű püspökjelöltek* személyében könnyebben meg tudott állapotodni a magyar állammal, s magyar püspöki kar benső meggyőződését kivetítve következetesen jelentette Róma felé, hogy a papság egyetért a cölibátus fenntartásának szükségességében. A papok kifürkészett szexuális ügyeinek kitergetésével való *zsarolás* jó eszköze volt a rendőrségnek a „beépítésre”, a kollaboráns békepapok számára pedig mintegy privilégiuma volt, hogy a legtekintélyesebb plébániák élén kvázi-házasságban élhessenek. Az erkölcsi és politikai meggyőződésük miatt a *kollaborálást megtagadó, és hivatástudatuktól fűtve* restriktív állami szabályozásokat túllépő vagy alkotmányos jogaikért küzdő papok viszont egyaránt kivívták a konfliktusokat kerülő állami és egyházi adminisztráció elégedetlenségét. Sorsuk a sorozatos áthelyezés egyre sivárabb munkaterületre, a rendőrségi-államegyházügyi vexálás, társadalmi életből való kivetettség, rendőri felügyelet, internálás, börtön, a nyilvános papi működéstől való megfosztás — mint állami büntetés —, s ezek eredője: *növekvő magányérzés, depresszió, neurózis, alkoholizmus*, intellektuális téren pedig a *teológiai, etikai és világnézeti válság*. A útkeresés lehetséges útjai a pályamódosítások: a nyugatra disszidálás, polgári foglalkozás választása, nősülés. Így vagy úgy, mindannyian áldozatok: a totális állam és a to-

tális Egyház összeütközésének és együttműködésének az áldozatai. A história és a szociológia ezt az áldozatot a maga módján örökkévalóvá teszi, akár a liturgia a legborzalmasabb kivégzést, egy ártatlan ember kereszthalálát, amelyre napról napra így emlékezünk: „Fogadja el az Úr ezt az áldozatot, nevének dicséretére és dicsőségére, mindannyiunk és az egész Anyaszentegyház javára”. (római katolikus pap)

A kommentárok elolvasása után még bőven marad dolga mind az olvasónak, mind a religiográfusnak. Az olvasó *magyarázat* helyett *magyarázatokat* kapott, s most győzze csak őket közös nevezőre hozni vagy döntení valamelyik mellett, hacsak éppen nem szólt helyette valamelyikük. A religiográfusnak pedig folytatni kell munkáját: közelebb vinni az olvasót búvárkodása tárgyához, újabb és másfajta tényekkel „traktálni” őt. Az most már bizonyosnak látszik, hogy a pályamódosítás átfogó és elmélyült vizsgálata nemigen végezhető el a *szubjektum* vizsgálata, a *pszichológiai* megközelítés nélkül, s úgy látszik, hogy bizonyos *teológiai* és *filozófiai* kérdéseket sem ildomos megkerülni. A „lógia” azonban (légyen az teo- vagy pszicho-) nehezen fér bele a „gráfiába”, így aztán e tekintetben nem sok jót ígérhetek az olvasónak. Az is egyértelműnek tűnik, hogy „ez a mese” (a pályamódosító papokról) az elmúlt negyven évről is, a katolikus Egyház szervezetéről és működéséről is, a papnevelésről (a szemináriumokról) is szól. Mindezekről viszont — mivel ezek a témák ugyancsak beletartoznak religiográfiám- „profiljába” — a további fejezetekben bőven lesz szó.

II. Diagnózis

„— Püspök atya, szeretnék rítust váltani.

— És miért?

— Tetszik a liturgia!

— És ha szabad kérdezni, tisztelendőség, milyen a kedves liturgia haja?”

„Kellett egy olyan kötelék, amely megakadályoz abban, hogy csak magamnak és magamért éljek.”

50 pályamódosító pap esetét ismerhettem meg alaposabban. A vizsgálódás körének kijelölése bizonyos önkényességgel történt. Ebben a fejezetben azokkal ismerkedhet meg alaposabban az olvasó, akik a vizsgálódás időpontjában (1991-92-ben) nem működtek a szolgálati papság keretében és akik (egyikük kivételével, ő élettársi kapcsolatot tartott fenn) házasságban éltek. Egyházzójogilag háromféle kategóriába sorolhatók: a) szolgálaton kívüli, b) klerikusi állapotukból felmentett (ők polgári házasságot kötöttek, s többségük a cölibátus alóli felmentésért folyamodott) és c) a cölibátus alól is felmentettek (akik szentségi házasságban élnek). Nem tekintem pályamódosító papnak azokat, akik más hivatást cseréltek föl a papival (ámbár róluk is íródhatna szociográfia), akik politikai okokból hosszabb-rövidebb időre kikerültek a keretből, s „polgári foglalkozást” űztek, tehát átmenetileg pályamódosításra kényszerültek. Azokat sem, akik átmenetileg polgári házasságban éltek, majd megözvegyülésük vagy válásuk után visszatértek. Nem elképzelhetetlen, hogy a vizsgálódásom körébe tartozók is visszatérnek a

pályára (akár elhagyva a polgári házasság kötelékét, akár megözvegyülve, akár egy új helyzetet teremtő vatikáni döntés eredményeképpen), de jelenleg tartósan (jó néhányan örökre) a civil életformára rendezkedtek be. *Felszenteltségüket* persze ők sem vesztették el, hiszen az egyházi rend eltörölhetetlen jegyet hagy az emberben, akár Júdásoknak, akár Pétereknek tekintik őket (vagy ők magukat).

Rendkívül nehéz megállapítani, hogy mennyire reprezentatív ez az 50 fős minta, ugyanis — bármennyire is igyekeztem — nem sikerült megbízható képet nyernem az összességről. Több mint másfélszáz, az elmúlt 40 évben pályát módosító pap nevét ismerem. Közel száz pályamódosítóról tudtam meg legalább néhány fontos információt, és ötvennel készült alapos életinterjú. (Ebben Bisztrai Tibor, Bukovszky Antal, Galba Judit és Mester Ildikó voltak segítségemre; köszönet érte.) Hogy hányan lehetnek a mai élők? Számukat 300-400-ra becsülik. Fontos lenne persze tudni, hogy mikor, hányan „léptek ki”, s ebben milyen szerepet játszottak olyan események, mint például a 49-es fordulat, a szerzetesrendek feloszlata, a zsinat, a Központi Szeminárium „kispap-lázadása”. Ennek a kiderítését a történészekre kell hagynom.

Az ötven között kilenc szerzetes van (két ciszter, két bencés, két domonkos, egy ferences, egy piarista, egy szaléziánus), közülük hatan éltek (inkább rövidebb, mint ideig) „rendes” rendi közösségben (Thétán kívül Fe, Iiz, Noic, Nun, Sugil), a többiek (Dzétán kívül Ómega, Tau) pedig mint titkon felszenteltek pályamódosításukig világi papként működtek, s csak laza (vagy nagyon laza) kapcsolatban voltak rendjükkel.

Ami életkorukat illeti, a legfiatalabb 1958-as, a legidősebb 1915-ös születésű. 1921 előtt hárman,

1921 és 1930 között ketten, 1931 és 1940 között húszan, 1941 és 50 között tizenheten, 1951 és 1958 között nyolcan születtek. Tizenöt esztergomi, tizenhárom egri, hat-hat győri és szombathelyi, öt csanádi, három fehérvári, egy-egy váci és pécsi egyházmegyes van közöttük. (Vigyázat, ezek az arányok valószínűleg nem tükrözik pontosan a pályamódosító római katolikus papok egyházmegyék szerinti arányát.) *Görögkatolikus* pályamódosító papról mindössze kettőről szereztem tudomást. Velük nem találkoztam, paptársaik egyikük esetében politikai okot, másikuknál pedig egy despota főnököt „diagnosztizáltak”.

Valamennyien szívesen segítették munkámat. Mindössze öt, általam felkeresett pályamódosító pap hárította el az interjút. Nagy segítséget jelentett számomra a Nős Katolikus Papok Közösségének támogatása. Kisebb részük kérte, ne említsem nevüket, mert félnek, véleményük árthat ügyüknek, ezért a görög, a héber és az ékirásos ábécé betűivel jelöltem őket. Nem kezelhetem őket személytelenül, hiszen a legtöbb esetben valamiféle Én-Te kapcsolatba kerültünk.

1. Az indulás

„Sziúgárda, Regnum, Mária kongregáció, misziós olvasmányok, harmadrend...”

„Sztálin halálakor sirtam és verset írtam, miközben vasárnap ott kuksoltunk a Szent Ritában a gyerekmiséen.”

Majdnem kétharmaduk (30-ai) *faluról* indult, 12-en *fővárosiak*. 27-ük szülei fizikai munkás, s csak 6-uk szülei között van diplomás. Csak 4-üknek nem volt *testvére*, 15-en ketten, 17-en hárman, 8-an négyen-hatan, 6-an pedig heten-kilencen testvérek. Az összkép eléggé egyértelmű, hiszen a társaság fele *sokgyermekes falusi parasztcsaládból* indult.

28-an — köztük fele-fele arányban városiak és falusiak — *mélyen vallásos* családban és a templom körül nőttek föl, (mint Gamma, Epszilon és Dzéta), 18-an a hagyományos *átlagos vallásosság* falusi és városi változataiban nevelkedtek (mint Alpha, Béta, Delta). 2 családban a vallásosság meglehetősen formális volt, 2 család pedig vallástalan volt. (Az egyik ilyenből indult Éta.) Hat családban az egyik szülő más felekezetű volt, két családban pedig csak az egyik szülő volt vallásos.

15-en a *templom körül* nőttek föl, főleg a falusiak közül, 8-an *igen nehéz anyagi körülmények* között (félárvák, menekülők, kuláklistára tett vagy üldözött, illetve deklasszáldott szülők) gyerekeskedtek, de csaknem mindegyikük megúsza komolyabb sérülés nélkül, s ebben nagy szerepet játszik a vallásosság jelentette védettség. Az erősen visszahúzó-dók és a „bandázó” nagyvagányok aránya egyenlő (tizen-tizen az ötvenből). 15-18 éves korukban tízen voltak szerelmesek, s ugyanennyien papnak kisse-

melt kisszeminaristák, akik közül többeket eltanácsoltak a tánciskolától, többen pedig maguk kerültek el. Kisközösségből mindössze ketten indultak.

Néhányuknál — elbeszélésük alapján — kisebbb-nagyobb mértékű ekkleziogén ártalmak diagnosztizálhatók.

Az idősebbek többsége afféle békebeli környezetből indult:

„Már első elemiben találkoztunk a vallásos nevelés minden külső és belső jegyével. Aztán a cserkész-csapat, a Mária-kongregáció. Mindez olyan természetes volt, mint a mindennapi tisztálkodás.

Szív Gárda, Regnum, lelki olvasmányok, missziós regények, négy-ötféle szerzetesrend megismerése, harmadrend...”

A következő generációban többen kettős kötésben éltek:

„Vallásosságomért hamar meg kellett tapasztalnom az üldözést, a megvetést, a gúnyt. Olyan iskolába jártam, ahol egy kántortanító volt az igazgató, aki mindent megtett, amit elvárt tőle a hatalom. Az úttörőrdi és az orosztanulás volt mindenek előtt. Mint jó trombitást betettek az iskola úttörőzenekarába, és ez ellensúlyozta a templomba járásomat.

Vakon hittem Sztálin elvtársban, Rákosi elvtársban, mert tiszteltem tanítóimat. Amikor Sztálin meghalt, sírtam és verset írtam. És mindeközben ott kukoltunk a Szent Rítában a gyermekmisen.

A „Ki mit tud?”-okat évenként megnyertem. Jutalmul részt vettem úttörőtáborokban.”

Hatan kamaszkorukban is nagyon magányosak, egyikük-másikuk már-már kórosan. Lambda egyik kedvenc szórakozása elkísérni anyját a barátnői körben zajló kártyapartikra. A feltűnően kevés

(megkockáztatható: a „normális” arányúnál jóval kevesebb) kamaszkori szerelem között még a komolyak is éteriek a mai kapcsolatokhoz képest. Éta az egyetlen, aki a testi kapcsolatot is megismeri, méghozzá egy férjes asszony társaságában. Öten kamaszkorukban meglazítják kapcsolatukat Istennel és az Egyházzal, ketten az ateizmusig is eljutnak. Éta és Mű kamaszkora végén tér meg.

Középiskoláikat a többség (28) egyházi iskolában végezte, négyen egyháziban kezdték és államiban fejezték be, a többiek (18) állami iskolába jártak. Sokuk érdeklődési köre nem túl széles, többüket már kiskoruk óta egyedül a papság izgatta csak. Az érdeklődési területek gyakorisági sorrendje így alakul: irodalom (9), zene (7) természettudomány (6), sport, egyéb művészet, teológia, filozófia, műszaki (3-4), színészet, pszichológia, földrajz, latin (1-2). 16-an kettős hivatásúak, akik számára a mérleg egyik serpenyőjében a pap, a másikban pedig az orvos (5), a mérnök (4), a tanár (matematikua, földrajz, testnevelés, biológia) (3), a zenész (2), továbbá egy-egy esetben a közgazdász, a színész, a bűvész, a költő és a jogász. A többiek 16-18 éves korukban — jobb híján? a legjobbat választva? — papok akarnak lenni.

2. Eljegyződés

„Elég vagányak voltunk, de azért a káplánhoz nap mint nap feljártunk. Kerestük önmagunkat. Mígnem ez a káplán otthagyt a pap-ságot. Mi pedig eldöntöttük, hogy papok leszünk.”

„Aki él-hal az egyházközségért, az Istenért, a templomért, ez volt a pap számomra, és ezt szépnak találtam.”

Sem a szociológus, de még a pszichológus sem alkalmas arra, hogy a *hivatás meglétét és megjelenésének időpontját* biztonsággal megállapítsa. Mindössze azt regisztrálhatja, amit erről hall. Amit pedig hallhat, az meglehetősen kevés, hiszen nehéz az ilyesmit szavakba önteni. Nem is az érzést, hanem a *transzcendens természetű történetet*. Ráadásul mindezt húsz-harminc-negyven év távolságból felidézve. Így aztán a hivatást illetően a *religiográfus* nem ígérhet túl sokat az olvasónak. Pedig ennek léte, nem léte, milyensége természetesen döntő, az egész pályát meghatározó tényező. Akadt teológus, aki azt magyarázta nekem, hogy hivatás nélkül a Gondviselő senkit sem enged felszentelni. Ezt persze szociológiai vagy pszichológiai természetű tényekkel nem lehet cáfolni (mint ahogy igazolni sem), viszont valószínűsíteni lehet másfajta, az előbbtől különböző teológiai előfeltevéseket.

A döntések időpontja így alakult ebben a körben:

6-7 éves	1 fő
8-10 éves	2 fő
11-13 éves	6 fő
14-16 éves	8 fő

17-19 éves	26 fő
20-22 éves	4 fő
23-25 éves	3 fő

Óvatosan megemlíthető: ebből a táblázatból is úgy tűnik, hogy a későbbi hivatások körében kevesebb a pályamódosító. Bár messzemenő következtetést az alacsony esetszámok miatt nem mernék tenni, megemlítem, hogy a 17-19 éves korukban döntők átlagosan 4, a már 5-13 éves korukban hivatást érzők átlagosan 9 évig voltak a papi pályán. Lehetséges, hogy a korábban jelentkező hivatás az esetek nagyobb részében mélyebb lenne, mint a kései kamaszkorban jelentkező? A motívumok ismerete nélkül erre nehéz lenne választ adni. Egy biztos, annak, aki már gyermekkorától a papságban gondolkodik, hosszabb ideig van módja ezt megkérdőjelezni, ellenőrizni, próbára tenni, érlelni. Hacsak az esetek egy részében nem afféle népszokás a korai eljegyződés.

A többség *pap-képe* egyfelől kevés számú esetből általánosított, vagy éppen egyetlen példa, másfelől meglehetősen vázlatos. A döntő többségé (41) pozitív. 8-an világosan látják a papok gyengéit és a gyenge papokat is, és olyan is akad köztük, Nű, aki többnyire negatív példákkal találkozott, de ez még inkább erősítette hivatását: majd ő megmutatja. (Nű 8 évig volt a pályán.)

A pozitív példák között a leggyakoribb a *szerzetes* (19) (a pasztorációs munkát végző és a tanár egyenlő arányban), a *káplán* (15), a *plébános* (8), a *hitoktató pap* (6) a *lelkiségi mozgalmat, kisközösséget* képviselő pap (5). A három fő típus a falusi plébános, az ifjúság nyelvén értő káplán és a szerzetes nevelő. Az esetek egyharmadában egy-egy pap pél-

daképül is szolgált számukra, elsősorban az ifjúsággal foglalkozók.

Emlékezhet az olvasó, Alphának a mozgékony káplánok, Béta számára a művelt világra ablakot nyitó szellemi atya és a fiúkkal fantasztikus hozzáértéssel foglalkozó káplán a minta, Epszilon számára a pap egy *extra* vallásos ember, akinek tekintélye van, Dzétának, a bebörtönzött szerzetes, akinek a helyére kell állnia, Éta számára a rossz emléket hagyó hitoktatók mellett az őt Istenhez irányítók, Thétának a felette toronymagasan álló ciszter tanárok, Ióta számára az apát pótló férfiak jelentették a vonzó példát. Akad még néhány típus: Kszi számára a szertartásokat szépen végző, Omikron és Ómega számára a legendás Liska Zoltán, akinek „papnövelő” pedagógiája talán félszáz fiút irányított a szemináriumba. Talán nem véletlen, hogy a tanítványa, Omikron is felbukkan ebben a szerepben Mű életében mint egy nagyhatású lelkigyakorlat vezetője. Rhó számára a pap volt a fix pont a zűrzavaros háború utáni években. Szigmának plébános a pap: aki él-hal az egyházközségért. Tau számára (az ötvenes években járunk) a pap, az, aki szembenáll a mocskos világgal. Felbukkan még a munkáspap, a prédikátor és az emberekkel foglalkozó pap figurája a vonzó példák között.

Valamit azért a hivatás motívumairól is megtudhatunk. Béta esetében — emlékezhet az olvasó — a pap-példákon kívül az Isten szeret élménye indítja meg. Ióta úgy érzi, szerelmes Istenbe, de a hiúságot legalább ennyire fontos motívumnak tartja. Dzéta a földalatti mozgalmat vezető és ezért börtönbe kerülő szerzetes helyébe akar állni, kis túlzással vértanú, de legalább is Krisztus atlétája akar lenni. Éta felhívást kap: bele kell ugrani a mélybe.

Alpha és Gamma esetében nehezebb felismerni a mozgatókat, Delta pedig egyenesen kimondta: *sodródott* a pályára. Még hárman vannak ilyenek. Lambda éppen, hogy átvergődik a vizsgákon a gimnáziumban, állandóan szidják, fogalma sem volt harmadikig, mi lehetne belőle. Ekkor ismerkedik meg káplánjukkal, akinek mindenre megvolt a válasza. A „mindent be lehet bizonyítani” érzése „rettenetesen boldoggá tette”, egyéb motivációja nem volt. Phi is eléggé bizonytalan, őt csupán a „jó lenne, ha több pap lenne” érzése mozgatja. Öten csak — ők minősítik így — gyerekes elképzelésekkel rendelkeztek.

Tíz esetben a közvetlen környezetben látott *példák* az indítékok, a legtöbb esetben azonban inkább kívülről mozgatók, mint bensővé tett motívumok. Szerepet játszanak (de csak egy-két esetben) a motívum-együttes egyik szolamaként olyan *kiemelkedő papok*, mint Don Bosco, Sik Sándor, Prohászka, Tóth Tihamér.

Öt esetben egy *Isten-élmény* a mozgató, hat esetben a *liturgia* (nem könnyű elválasztani minden esetben, hogy mennyiben a *ceremónia*, mennyiben a *történés*). Három esetben a *tudásvágy*, egy-két esetben a *politika* („megmutatni ezeknek”), a *harmónia-igény*, a *papi életmód* vonzása és a *létkérdések* a mozgatórugó.

Elgondolása, terve a papság hogyanjáról és miért-jéről a döntéskor keveseknek van. Éta csak a mélybe ugrást vállalja, de ez egyben sötétbe ugrás. Dzéta a mártír példakép helyébe akar állni, de, hogy mit is csináljon majd, arról még nemigen van elképzelése. A szerzetesség sem igazi koncepció. A körvonalazottabb elképzelések között a leggyakoribb a *munkáspap*, vagyis négyen készülnek egy olyan szerepre, amelynek Magyarországon nem volt története, legá-

lis gyakorlata, de még szerepkészlet kínálata sem (származzék az akár illegális vagy féllegális gyakorlatból). Öten szerzetes tanárnak készülnek. Ez esetben világos és reális a célkitűzés, adva vannak a példák, elérhető a szerep-készlet. Öten szolgálni akarnak, általában az embereket vagy a közösséget. Ezek már homályosabb elképzelések. Erős a motiváció, de körvonalazatlan a cél, azok esetébe, akik (hárman vannak ilyenek) pályájuk irányát így jelölik meg mint *Isten szolgálata*, *alter Christi*. Ezenkívül egy-egy esetben a *misszió*, az *apológia* és a *hitre nevelés*.

Ennyit sikerült megtudnom eljegyzettségükről. Annyi világos, hogy vannak, akik rásodródtak a pályára, akár úgy, hogy belenőttek, akár úgy, hogy érettségi tájékán ráléptek arra a bizonyos futószőnyegre. Többüket kiválasztották: hitoktatók, papok, szülők. Bizonyos értelemben helyettük döntöttek. Kiválasztódtak, megszokták a gondolatot, aztán már nehezen tudták magukat másnak elképzelni, mint papnak. A Lélek persze ott fúj, ahol akar. A religiográfus nem tudhatja, hányan kapták meg közben a hivatást, hányan „nőttek föl a feladathoz”, hányukat emelte föl Isten a feladathoz. Egy bizonyos: a kép eléggé tarka, „játzsma” ebben a fázisban sokuknál még többesélyes, s az embernek óhatatlanul is eszébe jut az Evangélium toronyépítője, aki „először leülvén, nem számlálja föl a szükséges költségeket, hogy van-e tehetsége azt bevégezni, nehogy, miután alapot vetett és be nem végezheti, mindnyájan, akik látják, csúfolni kezdjék őt mondván: Ez az ember építeni kezdett, és el nem végezhetette”.

3. A szeminárium

„Nagyszerű nevelői kohó volt. Gyökeres felkészítés, boldog évek.”

„Sündisznóvá képeztek ki, hogy megőrizzük a hagyományos papi életformát a világ kihívásaival szemben.”

Emlékezhet az olvasó, hogy Alphától Iótaig nagyon különbözőképpen nyilatkoztak a szemináriumról. Volt, akit zavart a zártság (Alpha), volt, akit felszabadított (Ióta), akadt, és emlékezhetünk zártságánál is jobban zavarta nyitottsága a pártállam kíváncsi irányában. A mérleg összességében a szeminárium javára billen, ami — gondoljuk csak meg — érthető is, hiszen sokak számára ez volt a beérkezés, a védettség állapota, a „mocskos külvilággal” szembeni másik világ, a szegényes falu után a tudás kincstára. Húszan vannak, akik számára úgy, ahogy volt, jó volt, hatuknak inkább jó, mint rossz, tizenhetüknek a jó és rossz nagyjából egyenlő arányú, hetüknek inkább a negatív élmények jutottak eszükbe.

Mi volt jó? Egyes tanárok (31 fő), az évfolyamtársak (8), az ima és az elmélkedés (6), az önképzőkör (4), általában a tanulás (4), a lelki vezető, a fegyelem, a ductorság (Gamma, Dzéta és Geuua), a liturgia, a nyelvtanulás, a hivatás erősödése (3-3), az sok olvasás, a nagymúltú hely szelleme, a védettség és a rend, az erkölcstan, a pszichológia, a spirituális és a sport (2-2), az Isten-élmény, a csend, a morgas joga, az egyházzene, a filozófia, a dogmatika. a művészettörténet (1-1 fő).

Mi volt rossz, mi hiányzott? Üvegház-jellege (15), a tanárok (9), a békegyűlések és a békepapok (5), a szellemi szabadság hiánya, a közösség hiánya, a homoszexuális társak, a misszióra való felkészítés hiánya (2-2), a túlzásba vitt kegyesség, a filozófia, a tabu-témák, a liturgia, a szabadosság, az egyházjog, a kommunikációra való felkészítés hiánya, általában a teológia, a lelki vezető és az, hogy mindenre csak egyetlen válasz volt (1-1 fő).

Arra a kérdésre, hogy *Felkészített-e a szeminárium a gyakorlatra?* A válaszok összessége elmarasztalja a szemináriumot. Határozott nemmel válaszoltak 27-en, 11-en azt válaszolták, hogy hiányosan, illetve, hogy alig. Nem is lehet felkészíteni a gyakorlatra, vélik 5-en. Megfelelőnek senki sem tartotta. *A gyakorlatra igen, de az életre nem* — válaszolta Szoméh. *Felkészít-e a szeminárium a cölebsz életre, az ezzel kapcsolatos nehézségekre és konfliktusokra?* kérdésre hasonló arányú nem volt a válasz. A társaság fele jelezte, hogy foglalkoztak ezzel a kérdéssel, de csak lelki program, elmélkedés, a spirituális pontáinak tárgya volt. „Egy kis idegizgalom az egész”: ennyit hallott a problémákról Bercna. „Tabu volt, aki ezzel kapcsolatban valamit kérdezett, annak kétségbevonták a hivatását”, emlékezik vissza Gaar, „Nem is lehetséges, legfeljebb erotikus filmek vetítésével”, vélekedik Khi.

Ezekből a válaszokból kiderül, hogy még a szemináriumot egészében pozitívan értékelők is elismerik, hogy a képzés nemigen érzékeny a gyakorlatra. Felvethető az a kérdés is, nem tekinthetők-e nagyon (már-már vétkesen vagy tragikusan) naívnak azok, akik csak fényt láttak, s árnyékot nem a szemináriumban. Egyik részüknél kiderül: még bizony elég-

gé éretlenek voltak, mások meg egyszerűen zárójelbe tették a hibákat, hiányosságokat, mert jó helyen, szent helyen érezték magukat, megint mások a pap-ságot helyezték előtérbe, amihez a szemináriumot el kell végezni. Róluk mintegy lepergett a szeminárium.

Hogy még plasztikusabb legyen a kép, hallgassunk meg néhány véleményt:

Aza: „*Tanulmányokat* adott. Az előjárókkal nem volt gond, Isten akaratának közvetítői voltak. A jók közé tartoztam, mert *gyenge volt a színvonal*. Negatív élményem nem volt, nagyhatással nem volt rám senki, de mindenkiben találtam valami értékelni valót.”

Chozma: „Nagyon zavart a sok semmittevés, ezért megszerveztem az *önképzőkört*, s megpróbálkoztam igazi *közösségteremtéssel* is. Elkezdtem *nyüzsögni*, aminek az lett az eredménye, hogy mindenki spicli-nek tartott. Ezután egyetlen egy barátom sem volt. *Bemenekültem* a könyvkötőműhelybe, s minden szabadidőmet ott töltöttem könyvkötéssel és olvasással. Azért pedig, mert minden nap fél tiztől tizenegyig ott maradtam a kápolnában, egyenesen hülyének vagy legalábbis jámbor madzagnak néztek. Végül is a *szédületes Isten-élmények* után a második év végére oda jutottam, hogy nekem ebből elég, ilyen csapathoz nem akarok tartozni. Nagy szerencsémre átkerültem a Hittudományiba, ahol összeismerkedtem egy nagyszerű fickókból álló bulányista társasággal, akadt egy-két jó tanárom is, no meg a budapesti kulturális kínálat.”

Eyz: „*Rendre, a tudományok szeretetére, imádságra, a hivatás ápolására, őszinte barátságra* nevel-

tek. De ugyanítt negatív élményeim is voltak, a hivatásról, a barátságról, a *látszólagos Isten-hitről*, a léha és besúgó életéről. Tudtunk a *beépített* emberekről, s elhajtottak minket a békegyűlésekre.”

Gimel: „Jó volt, hogy végre azt csinálhattam, amit szerettem. Voltak *hiteles, emberséges tanáraink* mint Dékány Vilmos, Kabar Sándor, Budai János. Az *elzártság* jó a tanuláshoz, de nem jó az életre felkészülés szempontjából. A hitből élést kellett volna ott megtanulnunk. Levizsgáztunk dogmatikából, de *nem voltunk átitatva*. A Biblia gondolkodásmódja sem tárult föl előttünk.”

Khi: „Pozitív élmények halmaza ért. Az ember ott érezhette az *Egyház védelmét*: a nagy bazilikáét, az érseki palotáét, az agg főpapokét, a régi szép idöket. Nagynak és fényesnek éreztem az Egyházat. Mindenki pozitív hatással volt rám, teljesen *kritikátlanul* mindent végrehajtottam. Az viszont igaz, hogy a *gyakorlatra* különösebben nem készített föl. Ötöd-évben bekerültem a Hittudományiba. Itt találkoztam először az *új szellemmel*: bulányizmus, Küng, a Blanckenstein-féle pesti káplánok, Gál, Nyíri. A közösségi szellem azonban sokkal rosszabb volt.”

Laaz: „Nem tanítottak meg bennünket, hogyan kell ateistákkal vagy a Dzsumbujban élőkkel *komunikálni*, csak arra, hogyan kell a Jóistenről beszélni az embereknek. Nem volt tárgy a *missziológia*, vagyis nem tanultunk *társadalmi terepismertet*, hogy Magyarországon különböző vidékek vannak. Hiányzott a kijárás, a hospitálás, nem tanultunk olyasmit, hogy célzott beszélgetés, nem tettünk szert *pszichológiai* jártasságra, nem tanultunk csoport-dinamikát, közösség-szervezést, ateizmus-

ismeretet, marxizmus-ismeretet. *Reakciónak* képeztek ki a hatvanas évek második felében, ellenállásra mindennel szemben, ami attól a társadalomtól származik. Valamivel szemben pedig nem lehet misszionálni.”

Nú: „Kedveltem azt az életformát, szívesen vettem részt az *Irodalmi Iskola* munkájában, pályázati verssekkel is jelentkeztem. „Írjon, de ne így”, biztattak, de nem mondták meg, hogyan, így ezután egy verssort sem vettem papírra. *Hivatásom* a szemináriumi évek alatt megerősödött, úgy éreztem, ez az élet számomra természetes, *kérdőjel* alig merült föl, minden olyan egyszerűnek tűnt.”

Omikron: „A szeminárium hatalmas *felszabadulást* jelentett addig, amíg a békepapok nem vették át az irányítást. Erdős Mátyás, Sima János, Nyíri Tamás. És a társak között is nagyhatású személyek. Töretlen, intrazigens, ortodox nevelésű papként fejeztem be 56-ban. A *valóságra* alig készítettek fel. Tudtak erről is sok mindent, de *féltek*. *Szociológia* egyáltalán nem volt, de elhangzottak ilyen mondatok, hogy „ha valaki kikerül falura, s nem foglalkozik teológiával vagy nem keres magának valami szellemi elfoglaltságot, nem marad más neki, mint egy repedt sarkú szolgáló. Végtelenül szomorú volt ilyesmit hallani. Amikor egy igazán *rázós problémával* kerestem föl a spirituálist, elsápadt, s azt mondta, „kedves testvér, menjen, imádkozzon, s akkor megkapja a választ.” Ami a *pasztorációt* illeti, egymást indítottuk el. Nagy szerepet játszott ebben az illegális Rerum Novarum-kör.”

Pi: „Nagyon sokat *imádkoztam*, s hihetetlen szenvedéllyel tanultam. Addig 12 éven keresztül mindig

lógтам. Most mérhetetlen örömmel kezdtem el tanulni, méghozzá olyan elánnal, hogy negyedéves koromban majdnem rámentem. Négy-öt nyelvet tanultam például magánszorgalomból. És két nagy tanárom is volt: Nyíri Tamás és Budai János. És ez az *eufória* végig tartott. A mai szuperkritikus eszemmel alig értem, hogyan történhetett.”

Tyz: „Általános műveltséget kaptunk, vallásilag is jól felkészítettek, de a *külső világgal* semmi kapcsolatunk nem volt. Üvegház volt.”

Uraz: „Egyházi gimnáziumokból érkezett évfolyamtársaim többsége szinte kivétel nélkül *hízelt* a feletteseknek. Ők ezt igényelték és elfogadták. Megrázó élmény volt, amikor először hallottam a *partikuláris barátságról*. Ez abból állt, hogy az 5x15 méteres virágos kert körül történő esti séták alkalmával jóízűen elbeszélgettem egy ötödévessel. Felháborodva kérdeztem az engem felelősségre vonó előjáróimtól, hogy csak nem gondolják, hogy homokos vagyok. Ők azt mondták, ilyen helyen bármi előfordulhat. Az elméleti felkészítés magas szintű volt, de ha valaki valamit másképpen látott, rögtön a hitre hivatkoztak.”

Néhányan közülük már akkor is eléggé világosan látták a megoldást, s elképzelésük a szeminárium megújítására maig aktuális. Ilyen például Gimel és Laaz 1967-ben készült reform-tervezete a hétlépcsős papképzésről:

1) Első év: megtapasztalják, hogyan lehet közösségben élni, alapvető hittant tanulnak, olvasgatnak,

arra készülnek, hogyan fognak olyan emberekkel beszélgetni, akik nem ismerik Istent.

- 2) Második év: Misszió a katonaságban (ma hozzáteszem: bárhol; nevelőintézetben, elfekvőben stb.)
- 3) Aki megmaradt, annak harmadik-negyedik év: filozófia, pszichológia, szociológia, fundamentális, egyszóval: rendbetevés.
- 4) Ötödik év: munka. Nem otthon, nem a plébánián. Havonta egyszer visszamenni a szemináriumba rekollekcióra.
- 5) Hatodik-hetedik év: dogmatika, biblikum, morális.
- 6) Nyolcadik év: gyakorlat négy különböző típusú plébánián: a) szentéletű pap mellett, b) részeges pap mellett, c) ott, ahol rengeteg a temetés, d) rétegpasztoráció Blanckenstein-féle papok mellett.
- 7) Kilencedik év: Pasztorális.

Ennyit szemináriumi élményeikről. Úgy tűnik, az üvegház megvédte hivatásukat (többeknek meg is erősítette), de mintha megóvta volna őket az élettől is. Jézus mindjárt misszióba küldte párosával tanítványait, ők pedig csak párosával mehettek ki a városba, ám egyes helyeken csak hármásban, nehogy „partikuláris barátságok” alakulhassanak ki. Gimel és Laaz tervezetét olvasva, felmerülhet a kérdés, egyáltalán pasztoráló papnak készítették föl őket vagy inkább teológusnak, remetének. Bizonyára erős túlzás, mégis elgondolkodtat az a megállapítás, hogy „a szuverén személyiségek elhagyták, s jobbra a függést élvezők és a későn érő jó kisfiúk maradtak”.

4. Pályájuk emlékezete

„Plébániaépítés, betlehemezés, focicsapat, misztériumjáték, öregek, gyerekek, és még egy pazar plébánosom is akadt.”

„Két fürdőszoba volt a plébánián, egyik a főnőkömé, a másik kutyájának. Vécépapíron levezetett velem, és a szellőzőlyukon keresztül figyelt.”

Érzékelhette az olvasó az első fejezetben a „kilenc” elbeszéléséből, hogy mennyire különbözött pályájuk íve.

Alphának és Bétának több pozitív élménye volt, mint negatív, Gamma és Dzéta esetében már átbillent a mérleg nyelve, Étának alig van kellemes emléke, s akiknek több akadt, azoknak is más és másféle. Az összkép azonban ennél is tarkább. Míg a szeminárium mérlegének nyelve a pozitív irányba billent, papi működésük élményei között több a kellemetlen, mint a kellemes, hiszen:

csak kellemes élménye van	1
több kellemes élménye van	10
egyenlő arányban a kellemes és a kellemetlen	18
több kellemetlen	15
csak kellemetlen	5
	főnek

A kellemes élmények a gyakoriság sorrendjében így festenek:

plébános	16
kapcsolat a fiatalokkal	15
hitoktatás	11

kisközösség	8
kapcsolat a gyerekekkel	7
prédikálás	7
éneklés, zenélés	6
kapcsolat a hívőkkel	6
betegek látogatása	4
gyóntatás	4
misézés	4
lelkigyakorlat	3
betlehemezés	2
építkezés	2
játék a község focicsapatában	2
pap barátok	2
szerzetesség titkiban	2
misztériumjáték	2
kapcsolat a helybeli értelmiségiekkel	2
imacsoport	1
munkáspapság	1
teológia művelése	1
lelki vezetés	1
primícia	1
56-ban kórházi betegek vigasztalása	1
házassági előkészítő	1
megtérés	1
római tanulás	1
táborok	1

A kellemetlen élmények pedig a következők:

plébános	26
ÁEH és a BM zaklatása	16
magány	16
őt a munkájában akadályozó	
egyházi struktúra	
békepapok	9
paptársak	8

állandó helyezgetés	6
helyi hatalom packázása	6
hitoktatás	6
nyomorúságos elhelyezés	5
mennyiség-elvű tömegpasztoráció	3
kommunikációs nehézségek	3
prédikálás	2
kevés munka	2
hívek intrikái	2
házvezetőnő	1

A kellemes élmények többsége társas, közösségi *kapcsolat*. A kellemetlen élmények súlypontja is e körül van: emberi kapcsolatok és az Egyház személyes dimenziójának hiánya. A kellemetlen élmények között azonban két másik fontos élménykör is szerepel: az ellenséges *pártállam*, valamint a merev, feudalisztikus és személytelen *intézményes Egyház*. A kellemes élmények között kevés a *sikerélmény*. Feltűnően alacsony a *szentségek közvetítésével* kapcsolatos élmény. A gyóntatás vagy a misézés alig szerepel, s nem sokkal nagyobb arányban, mint a focizás vagy a betlehemezés. Bár kevesebb a pozitív, mint a negatív élmény, mégis fel kell figyelni arra, hogy ahhoz képest, hogy pályalehagyó papokról van szó, eléggé jelentős a kellemes élmények aránya. Ebből pedig arra lehet következtetni, hogy valószínűleg korántsem mindenkit kudarcai üzték el.

Jelentős szerepe lehetett sorsuk alakulásában *papságuk első élménye*, első állomáshelyük, első plébánosuk. A kilencek körében az „imprinting” eléggé különböző volt.

A *plébánosok* mérlege egyértelműen negatív, hatvan százalékuk kedvezőtlen benyomásokat hagyott káplánjaikban. Több volt köztük — a pályamódosi-

tók élményei alapján — a hivatalnok, mint atya, a főnök, mint partner. Ötvenük közül mindössze nyolcan lettek plébánosok, annak ellenére, hogy 23-an töltöttek a pályán 7-19 évet.

Hogy még árnyaltabban láthassuk pályájukat, íme még néhány élménybeszámoló-részlet a kilencen kívül:

Aleph: „Amikor főnököm azt látta, hogy többen vannak az én misémen, kimondta, hogy a 11-es misét a plébánosnak kell mondania. Este kilenckor *ellenőrizte*, hogy otthon vagyok-e. Összevont hittanomon 35-en voltak, elsőstől nyolcadikosig, az igazgató pedig, amikor lehetett, *keresztbe tett*. Jártam a családokat, de amikor megtudtam, hogy híveim, főleg az asszonyok fantasztikusan nehéz körülmények között dolgoznak, én megyek hozzájuk okítani, magyarázni, szóval *kiestem a szerepemből*.”

Szomeh: „Első helyemen egy *igazi pap* fogadott: egyszerűség, lelkiség, szívjóság. Második principálisom kissé sunyi és túlságosan helyezkedő volt, ennek ellenére jól megvoltunk. A következő helyeimen már akadtak problémák. A harmadikon egy volt apáca *házvezetőnő* *dirigált*. Kértem bárhová helyezésemet, nem történt meg. Ekkor bejelentettem főpásztoromnak, hogy tartós betegszabadságra megyek. Erre elhelyezett. Ez megint jó hely volt, de innen hamarosan elhelyeztek oda, ahol a főnököm 14-től 60-ig *minden nővel* *kikezdett*. Egy fiataalkorú édesapja feljelentette. Csak egy év felfüggesztettet kapott a papi békemozgalomban, valamint az Egyház és az állam közötti jó viszony alakításában való tevékeny részvételéért. A főegyházmegyei vezetőség később még dispoziációt is adott neki, pedig a gyón-

tatószekben beszélte meg a randevúkat. A „paptestvérek” egy része engem ítelt el, mert nem falaztam plébánosomnak, amikor a fiatalkorú lány édesapja eljött hozzám és rákérdezett. Olyan változatok is keringtek, hogy mindazt én követtem el, s plébánosom hősiesen magára vállalta.”

Rhó: „Első helyemen főnököm szerette a társaságot és az *italt*, második helyemen előzőleg már két káplán lett öngyilkos. Harmadik helyemen három szép esztendőt töltöttem el. *Intelligens közönséget* kaptam, szerettem *betegeket látogatni*, de nevem egyre gyakrabban merült föl *pártberkekben*, s egy anyagilag összeomlott 600 lelkes egyházközségbe kerültem. Plébániát tataroztam, szembemiséző ol-tárt építettem, de nem volt megfelelő szellemi közegem. Alig nyitotta rám valaki az ajtót. Olyan társaságba keveredtem, amely a szigorú egyházi normák szerint méltatlan volt.”

Iiz: „Hitoktatásra mint szerzetes nem kaptam engedélyt. Főnököm szuper rákosista ember volt, *abszolút hatalom*, élet-halál ura. Rám szóta a piszkos feladatokat. Én jártam inkasszálni, szüret idején pedig két tízliteres demizsonnal. A plébánia melletti házacskában lévő lakásom olyan *hideg* volt, hogy reggelenként fel kellett törnöm a mosdóvizet. Ha hittant nem is, nyelveket tanítottam, főleg orvosi körökben.”

Nú: „Első plébánosom akkorra már *szellemileg leépült*, a második *emberi jóságát* legszebb emlékeim között őrzöm, a harmadik *súlyos beteg* volt, a negyedik *részes*, az ötödik egy 80 éves *nagyon me-rev* ember, aki nem engedett be a fürdőszobába. Amikor egyik kurzustestvérem jelezte az irodaigaz-

gatónak, hogy *belefáradhatok* a sűrű diszponálgatásba, azt a választ kapta, hogy „Ugyan! Olyan az, mint a gumilabda, ha földhöz vágják, felpattan”. Nem így történt. Kipurcantam.”

Geuua: „Harmadik helyemen előző plébánosom már sok mindent kiépített. Káplán elődöm az *ÁEH* embere volt, s az én *megfigyelésem* is felvállalta, prédikációimról pedig egy öreg orvos számolt be a plébánosnak. Bűneim között József Attila és Juhász Gyula versei szerepeltek. A következő helyemen a plébános *tiszta ember, csak nagyon félt*. Apja börtönőr volt, s ő is egy kicsit börtönnek tartotta a plébániát. Okkal, hisz káplántársam *besúgó* volt. Ez volt az ára annak, hogy fiatalokkal foglalkozhasson. Több szálon indult ellenem akció, pedig semmiben sem voltam benne, nem voltam bulányista, nem írtam szamizdatot, a rendőrség mégis rámállt, s *nőket küldött a nyakamra*.”

Bercna: „Az, hogy a kis hajlotthátú házvezetőnő helyett kimenjek a kútra vízért, a plébános szerint nem volt összeegyeztethető kápláni beosztással. Az viszont igen, hogy befessem a templom ereszcstartóját, amit egyébként én ajánlottam föl, s *örömmel* csináltam. Ha főnököm reggel a sekrestyében feladta rám a kabátot és Bandikámnak szólitott, tudtam, hogy fel kell mennem a tetőre. Egyébként „főtisztelendő úr” voltam. Az mentett át engem az első években, hogy erőszakkal *áttörtem bizonyos korlátokat*, akár a futballon (a község csapatában rúgtam a gólokat), akár az *utcai beszélgetéseken* keresztül. Hiába volt a foci révén jó kapcsolatom a helyi vezetéssel, mert maga a *plébános jelentett fel*. A következő helyemen egy *klikk* alakult ki: a plébános, a házvezetőnő, az ovos és a nővére, hetente

kétszer *kártyáztak*. Be akartak venni, de engem olyan undor fogott el. Szerencsére itt is lehetett focizni, de innen is a plébános helyeztetett el. Aztán olyan helyre kerültem, ahol *főbékepap* plébánosom azon szorgoskodott, hogy *leépítse a hitéletet*. Ő egyszerre vádolt liliomtiprással és homoszexualitással. A következő helyemen csodálatos főnököm volt, de itt annyira belemerültem a *plébánia tatarozásába*, hogy három hónap múlva a mentő vitt el. Amikor visszamehettem, a *munkáspapság* kezdett izgatni, ezért elvégeztem a hivatásos gépkocsivezetőit, de erre nem volt lehetőség.”

Phi: „Plébánosom semmit sem csinált, én meg *nem tudtam, hogy mit és hogyan kell csinálni*. A gyóntatás, misézét és beteglátogatás öröm volt, a legnagyobb pedig *adni* valamit az embereknek, a hittan azonban kinkeserv, mert semmiféle felkészültségem nem volt erre.”

Haal: „Már az első napokban *rámálltak*, megpróbálták berángatni a *békemozgalomba*. Nem hajlotam, erre feljelentettek a pártnál azzal, hogy az iskolai programokról elcsalom a gyerekeket. Következő helyemen már *összeesküvéssel* vádoltak. Emellett túl *naív és felkészületlen* voltam, *kollégáim pedig kiábrándítóak*.”

Üpszilon: „A kövér plébános rémképétől úgy próbáltam megszabadulni, hogy csak tejet ittam és almát ettem. Segédkeztem a téeszben a fejésnél, hajtottam a szeparátort, cserébe a tejért. És nem fogadtam el az egyházi javadalmakat, csak a szállást a plébánián. *Tekintélyem nulla volt*, a hittanórán mindenki a pad tetején ugrált. A hívők szerettek, mint ütődött kisöccsüket. Pestre helyeztek, egy tö-

kéletesen szétesett egyházközségbe. A templom egy volt kocsmában működött egy teljesen idegroncs plébánossal. *Munkám itt alig volt*, elmentem hát a lovardába, mert mindig szerettem az állatokat. A következő helyemen egy szélütött plébános, akinek félig eltiltott, bújtatott, kereten kívüli papok segédkeztek, köztük *pazar figurák*, szent emberek. Józsi bácsi fél tüdejével ülve misézett, s időnként megszakítva a misét, a kezére bábokat húzva tigrist és nyuszt produkált. Itt összejött egy *nagyon jó, fiatalokból álló társaság*, akikkel elkezdtünk kiállításokat, színdarabokat csinálni a templomban. Félretoltuk az oltárt, s Beckettet játszottunk az öregasszonyoknak. Belefolytunk Budapest underground művészi életébe. *Nem éltem igazi papi életet*. Párhuzamosan egy építőipari szövetkezet mozaikműhelyében dolgoztam, s művész főnökömnek köszönhetően elkezdtem rajzolni.”

Lambda: „Első helyemen modern plébánosom belélokott az ifjúsági munkába, de *fogalmam sem volt az egészsről*. Nem volt könnyebb dolgom a felnőttekkel sem. Amikor pedig önálló lettem, kitört a frász a gazdasági ügyek miatt. Egyetlen szerepre sem voltam alkalmas. Kiderült: *csak elméletben vagyok pap.*”

Noic: „Amikor az ötvenhatos forradalom ötéves évfordulóján osztályom ünnepi megemlékezést tartott, az állami szervek nyomására el kellett hagynom a kolostort. Egy bányatelepi plébániára kerültem. Főnököm hívogatott a *békemozgalomba*. Borzalmas odúban laktam, *magamban* voltam. Elkezdtem családokat látogatni. Nagyon rosszul esett, amikor egyik hazalátogatásom alkalmával egyik rendtársam szememre hányta, hogy miért járok olyan

gyakran haza. Egyedül maradtam, s a magányos emberrel könnyebb a dolga az ördögnek.”

Gaar: „6 évig 6 helyen voltam. *Munkámat szerettem*, elsősorban a hitoktatást, de beszélni s erre *készülni is szerettem*, hiszen ez saját istenkeresésemet is elősegítette. *Konfliktusaim* bőven voltak. Elsősorban az iskolaigazgatókkal. Amikor az állam zaklattott, *feletteseim nem védtek meg*, hanem elhelyeztek. *Tetszetek a lányok*, szerettem velük beszélgetni, de ez mindig szellemi, lelki sikon történt. Az elcsábítani akarók többször is rámvágták szobám ajtaját, hogy nem is vagyok férfi. *Imával, kemény munkával*, ha másképpen nem, éjjel-nappali tanulással, jó társaságok keresésével oldottam meg az egyre sűrűbben jelentkező problémákat, de sokat elmélkedtem arról, hogy mit is jelent az, hogy Isten az embert férfinak és nőnek teremtette. Kétéves pap voltam, amikor a *belügyi szervek* kínálgatni kezdtek római tanulással, pesti állással. Amikor elmondtam ezt püspökömnek, ő egy enyhe mosollyal elintézte: *bagatell ügy*. Helyezgettek ide-oda, közben egyre jobban megérlelődött bennem, hogy *így papnak lenni nem lehet.*”

Berta: „Kezdetben hinni akartam a papi virginitásban, animus purusban, de a főnökeim és idősebb paptársaim gyakorlata ezt lehetetlenné tette. *Politikai konfliktusaim* aktivitásom miatt voltak, főleg a *hitoktatás és családlátogatás* miatt. Kitiltottak a megyéből, *rendőri felügyelet* alá kerültem, kongruámat öt évre megvonták. *Paptársaim elkerültek*, mert nem szórakozni akartam velük, meg azért is, mert *nem a pénz volt számomra elsődleges a szolgálatban. Rámnehezedett a magány.*”

Lamed: „Fő élményem a magány. „Mindenki menjen a szobájába”, adta ki a parancsot plébánosunk karácsonykor. Rengeteget fáztam: fizikailag, lelki-
leg.”

Tau: „Első helyemről hamarosan Rómába küldtek egyházbjogot tanulni, bár engem a filozófia érdekelt volna. Amikor végeztem, rögtön kineveztek főiskolai tanárnak, aminek nagyon örültem. A témának is, ami az Egyház szociális tanítása volt. Dogmatikát és latint is kellett tanítanom. Párhuzamosan püspöki titkárnak is kineveztek, aminek egyáltalán nem örültem, ezt nem is titkoltam. Óráim hetven százaléka elmaradt. Sok mindenbe beleláttam, ami az Egyház és a pártállam kapcsolatát illeti. A szervek állandóan szuttyongattak, de nem tudtak belőlem semmit sem kiszedni. Teljesen zsákutcának éreztem ezt az íróasztalos életet, az ünneplő Egyházat, a barokkos protokollt.”

A körülmények szorító hatása volt erősebb vagy a papok gyengesége, kérdezheti az olvasó. A „körülmények” persze eléggé összetettek, hiszen jelent egyfajta társadalmi-kulturális terepet, a pártállammal jellemezhető politikai helyzetet, egy egyházi struktúrát, mind e három ötvözetét, de a pályára felkészítés is része a körülményeknek. Érzékelhette az olvasó, hogy többeket megerősítettek a nehézségek, többeket nem zavart különösebben, voltak, akik a legideálisabb békeidőben is megbuktak a papság gyakorlatából. Akadtak tehát erős és sikeres papok is a későbbi pályamódosítók között. A pályaelmények alapján úgy tűnik, nem célszerű egydimenziós — akár szociológizáló, akár pszichológizáló,

akár moralizáló magyarázattal — operálni. Bár ennek a könyvnek nem tárgya a pályán maradó papok. Ebben a fejezetben róluk is szó esett. Az olvasó nyilván elgondolkodik azon, hogy vajon kik tekinthetők erősebbnek vagy gyengébbnek, normálisabbnak vagy deviánsabbnak: pályamódosítók vagy a pályán maradók.

5. Pályamódosítás

„Ezek a lelépett papok, akik esetleg nővel párásnátkodtak, kismiskák azokhoz a békepapokhoz képest, akik a hatalommal.”

„Szükségem volt egy új keretre, amely meggátol abban, hogy csak magamnak, csak magamért éljek.”

„Minden jól ment, de szerelmes lettem.”

„Meg kellett lépnem, hogy ne legyek besúgó, kettős életű, fő-főtisztelendő vagy idegroncs.”

„Beszorultam az eszmény és a valóság közé, s egy gyengéd női kar húzott ki onnan.”

A kilencek pályamódosításai eléggé sokfélék voltak, még többfélék a kommentárok, és több esetben lényegesen eltért a saját maguk és a kívülállók diagnózisa. Több esetben az utóbbiak ideologizációval jellemezték a pályamódosítók eljárását. A visszajelzés nélkül maradt nyüzsgésével felkészületlenségét és magányát kompenzáló Alpha, a talán nem elegendő elhivatottsággal kincseit osztó, s abban hatóságilag akadályozott Béta, a sokkhatást okozó zord valóság elől érzelmi menedéket kereső Gamma, az érzelmi érettség nélkül pályára sodródó Delta, a

marginalizálódó hitvalló Epszilon, az egyházi és a politikai hatalom packázásai elől elmenekülő Dzéta, a frissen megtérése után túl sokat vállaló Éta, a tudós tanárságot feladni kényszerülő Théta, és a kaotikus lelkű gyermeknek maradó Ióta pályáinak és pályamódosításainak sokfélesége csak jelzi, ám korántsem meríti ki a valamennyi megvalósult változatot, amelyek nagy többségére az jellemző, hogy többféle tényezőből áll össze a pályamódosítás magyarázata. Ezt az életutat, a hivatás milyensége a szemináriumi „végzettség” és a papi pálya alapján már várni lehetett.

Az esetek kétharmadában (33 fő) ugyan az utolsó lökés egy nővel való találkozás volt, korántsem mondható, hogy a máshol jól bevált „keresd a nőt!” ez esetben önmagában megoldást adna. Ez a mozzanat ugyanis az esetek nagy részében csak az „utolsó csepp volt a pohárban”, okozat, a konfliktus megoldásának módja, a „kivezető út”. A magyarázó tényezők számosak:

szerelem	33
negatív pap-példák	26
a lélektelen egyházi struktúra	18
politikai zaklatás és üldözés	18
motiválatlan hivatás, éretlen döntés	17
magány	14
szerepzavar	13
negatív imprinting	11
sikerélmény-hiány	10
„zsinati illúziók”	7
elfásulás	7
eszmény és valóság ütközése	7
a cölibátus elviselhetetlenné válása	6
rossz idegállapot	6
hiperkritikusság (az egyházzal szemben)	4

sűrű helyezgetés	4
kései megtérés hátrányai	3
teljesség-hiány	2
túlzott autonómia-igény	1

Néhány motívum magyarázatra szorul. A *szerelem* kölcsönös szeretetet jelent, s a 33-ból (bevallásuk szerint, s nem találok komoly okot a hitetlenkedésre) csak 4 esetben került sor házasság előtti nemi kapcsolatra. A *lélektelen egyházi struktúra* a személytelen, hivatalos viszonyulást, a felettesek sokkal inkább főnöki, mint atyai magatartását, a politikai okokból meghurcoltak cserbenhagyását jelenti. A *szerepzavar* papi szerepre való alkalmatlanság kiderülését, ellehetetlenülést, kényszerből történő szerepváltást (a „rendjük vesztette” szerzeteseknél) vagy szabad elképzelés-változtatást jelent. A *magány* közösség hiányt, a *cölibátus elviselhetetlenné válása* szublimálhatatlan nemi vágyakat, kínzó női társ- és a családnéküliséget. A *negatív imprinting* az első állomáshely kellemetlen élményeinek „egy életre elkeserítő” hatását, az *eszmény és valóság* ütközése a szemináriumban vagy gyerekkorban kapott idealisztikus képet semmissé tevő valóságot jelenti. A „*zsinati illúziók*” arra utal, hogy a második vatikáni zsinat idejében elterjedt a hír, hogy Róma hamarosan engedélyezni fogja a nősülést. Jó néhányan ebben a reményben tettek „ideiglenes” ígéretet a cölibátus megtartására.

A *szerelem*, a *negatív papi példák*, a *magány*, *rossz idegállapot*, *cölibátus elviselhetetlenné válása*, a *politikai üldözés*, az *elfásulás* és a *teljesség igénye* a pályamódosító papok ön-diagnózisában is szerepelnek. A többi a szakértők segítségével kialakított kategória.

A motívumok tipikusnak mondható láncolatai eképpen alakultak (❖ jellel az időben egymás mellett, ♦ jellel pedig az időben egymás utáni motívumok szerepelnek):

- politikai üldözés (rend elhagyása) ♦ szerepzavar ♦ elfásulás ♦ szerelem
- hivatal-egyház ❖ politikai zaklatás ♦ magány ♦ szerelem
- motiválatlan hivatás ♦ negatív imprinting ♦ negatív papi példák ❖ eszmény és valóság ütközése
- politikai üldözés ♦ szerelem
- motiválatlan hivatás ♦ negatív imprinting ❖ eszmény és valóság ütközése ♦ sikerélmény-hiány
- politikai üldözés ♦ negatív papi példák ❖ hivatali egyház ♦ rossz idegállapot
- negatív imprinting ❖ negatív papi példák ♦ eszmény és valóság ütközése ❖ hivatali egyház ♦ sikerélmény-hiány ♦ magány ♦ szerelem ♦ elfásulás
- negatív papi példák ❖ hivatali egyház ❖ „zsinati illúziók” ♦ cölibátus elviselhetetlenné válása ♦ politikai zaklatás

Mint említettem, a legutolsó (ám az esetek nagyobb részében nem döntő!) mozgatók között a szerelem a leggyakoribb, a többi motívum (természetesen a motiválatlan hivatás és a negatív imprinting kivételével) egy-két esetben szerepel.

Ezek a motívumok — igaz, némi erőszakossággal — két csoportba sorolhatók: *belső*k és *külső*k. Mindkettő további kettőre. A belső motívumok egyik része a *papságra alkalmatlanság* (ide tartozik a motiválatlan hivatás, a hiperkritikusság, a rossz idegállapot, a szerepzavar, a neofitaság hátrányai, a teljesség-hiány, az elfásulás), másik része a *cölibátus*-

ra alkalmatlanság (ide tartozik a magány, a kínzó szexuális élmény —, női társ- és családnélküliség, a szerelem). A külső motívumok egyik forrása az *egyház* (ide tartozik a hivatali egyház, a helyeztetés, a negatív papi példák, a negatív imprinting), másik forrása pedig a *pártállam*. A *sikerélmény hiányának*, az *eszmény és valóság ütközésének* és a *szerepzavar*nak mind a négy motívum-csoport forrása lehet. Több motívum lehet ok és okozat is, így a rossz idegállapot, a szerepzavar, de még a negatív imprinting is (amelyben a rossz külső hatáson kívül a rosszul felkészített befogadó is szerepet játszhat). Az *eszmény és valóság ütközése* majdnem mindig a szeminárium „ludasságát” is jelenti, a rossz felkészítés azonban ennél több esetben is fontos „rejtett tényező”, hiszen egyiküket sem készítette fel megfelelőképpen a gyakorlatra, s ennek minden esetben lehetett több-kevesebb szerepe. Természetesen egyéb rejtett tényezőkkel is számolni kell, ilyen a pályamódosítók *hitének mélysége*, *istenkapcsolatának erőssége*, amire a szakértők is felhívták figyelmünket az első fejezet kommentárjaiban. Ez a dimenzió azonban a szociológus számára alig megragadható, mert transzcendens minőség. Néhányan utalnak ilyesmire, de bizonyára nem csak őrájuk vonatkozik.

A négy tényező csoport, a négy *dimenzió* a következő arányban van jelen a pályamódosítások diagnózisában:

Alkalmatlanság (alkalmatlanná válás)

a cölibátusra (jele: C) 38

a papságra (jele: P) 23

Külső hatások

A számokat összeadva világossá válik, hogy átlagosan két dimenzió szerepel a diagnózisokban. Az ötven eset a következő képletekkel írható le:

< C >

Legfeljebb kisebb nehézségeik voltak, s pályamódosításuk oka kizárólag a cölebsz életforma „megélhetetlensége” volt. Vagy szerelmesek lettek (nyolcuk közül hatan), vagy a nemi- és a társi kapcsolat hiánya vált számukra elviselhetetlenné. Alphán kívül az első csoportba tartozik Beth és Lamed (akit a negatív papi példákon kívül más nem zavarta), Ómega (aki már szeminarista korától küszködött a nemiséggel, papkorában pedig rendre szerelmes lett), Mem (akit az első állomáshelye sokkolt ugyan, de különösebb panasza nem volt, viszont kínoztta a magány és rátört a szerelem) és Gimel (akinek az égvilágon semmi problémája nem volt, de egy bensőségesen imádkozó társaságban találkozik későbbi feleségével). Ezekre az esetekre érvényes leginkább a „keresd a nőt!”-elv. A másik csoportba tartozik Daleth (aki 19 évig volt pap, sikerélményei is voltak, de a magány kikezdte) és Nun (aki ferences közössége ellenére is magányos maradt).

Nem afféle hevesvérű szeleburdik ők vagy, hiszen az átlagos 7-hez képest ők 9 évig voltak a pályán, nyolcuk közül ötnek nagy pozitív élményeik is voltak, és egy sem volt közöttük papságra nyilvánvalóan alkalmatlan. Igaz, csak háromnak volt egyértelműen erősnek tűnő hivatása.

< P >

Ez az az eset, amikor nincsen másról szó, mint hogy valaki egyszerűen alkalmatlan a papságra. Csak Lambda tartozik ebbe a kategóriába. Diagnózisában motívumhiányos hivatás, negatív imprinting, az eszményből a valóságba huppanás és hatalmas dózisu (permanens) kudarcélmény tartozik.

< E >

A pályamódosítás egyetlen oka ebben az esetben — mindössze egy ilyen volt — az egyház. Szómege diagnózisának képlete: negatív papi példák (köztük a kiskorú lányokat is megrontó főnök) + az egyházi struktúra merevsége, a felettesek döntéseinek elmentmondása + az eszmény és a valóság közötti szakadék + idegörlő helyezgetés. Az eredmény ekklezio-gén neurózis, gyógyítás pályaelhagyással.

< Á >

Az egyetlen ok a politikai üldözés. Ebből is csak egy eset van, Fe, aki 14 év szerzetes tanárságból azért lép ki, mert félt a szinte bizonyosan elkerülhetetlen börtöntől.

Az ÁVH és az ÁEH állandóan citált és faggatott, végül nekem szegezték a kérdést, hogy mivel szolgálnám az államot. Abban az időben, amikor százával ültek papok a börtönben. Valósággal az örület környékezett. Mást nem tudtam tenni, mint a börtöntől rettenetesen irtózva, »diszkvalifikálom magam« az egyházi igénybevételre. Ebben a perplex helyzetben oda döntöttem, hogy csendesesen kilépek és megnősülök."

< P + C >

A két belső ok ötvözetével jellemezhető a legnépesebb, tíz fős csoport. Ez a csoport lényegesen kü-

lőnbözik a < C > csoporttól. Valamennyiük hivatása gyenge lábakon állt, s csak kettőjüké erősödött meg valamennyire a szemináriumban. Ők a pályára sodródtak. Esetük azonban mégsem ennyire egyszerű, mert tíz közül hatnak jelentős súlyú pozitív élményeket is adott az átlagosan csak 4 évig tartó pálya. Mig a < C > csoport átlagos életkora vizsgálódásom időpontjában 52 év volt, ezeké 43. Nyolcuk esetében a kilépés előtti mozzanat a szerelem. A többi csoportra jellemző magyarázó tényező a motívumhiányos hivatás, a szerepzavar, a sikertelenség, a zsinati illúziók és a magány. Ióta esetére is emlékezhet az olvasó, rajta kívül még Phi az, akinél nem szerepel a motívumok között a szerelem. Ebből a körből már ismerős Eta és Delta története. Uraz nem tudja magának megmagyarázni, *mikor és miért érlelődött meg benne a hivatás*. Négy évig volt a pályán, különösebb konfliktusai nem voltak, de nem volt igazi sikerélménye, s magánya abba a társaságba hajtja, ahol megismerkedik későbbi feleségével, egy orvosnővel. Daaz *vonzódik a pálya iránt, de átmeneti dilemmaként jelentkezett a rítus kérdése*, ugyanis akkor lépett ki római katolikus pap ismerőse (aki nem más, mint Lamed), s ezért amennyire csak lehet elodázza döntését a cölibátussal kapcsolatban. Papi pályája első hónapjaiban megismerkedik egy lánnyal, s kölcsönösen egymásba szeretnek. Khi két évig volt a pályán. *Megyek, megpróbálom, mert valami pozitív dolog lehet embereket hitre nevelni*: ennyi a motivációja. Első (és utolsó) helyén jól érzi magát, mert elődje (aki nem más, mint Szigma) által szervezett kisközösségek azonnal befogadják. Papi munkájában semmi konfliktusa nincsen, de szerelmes lesz. A művészlélek Üpszilont sem egyház, sem állam nem büntja, sőt csodálkozik, milyen türelmesen viszonyul Egyháza hóbortosságával szemben.

(Emlékezhetünk: téesszben, lovardában, mozaikműhelyben dolgozott, s *papi teendőit inkább csak mellékállásban végezte.*) A Beckett-drámákat előadó és teológiai vitanapokat rendező társaságban ismerkedik meg a lánnyal, akitől gyereke lesz. Így szól erről: *Addig a cölibátussal semmi gondom nem volt, sőt kifejezetten furcsállottam, hogy ez másoknak gondot jelent. Ekkor viszont olyan természetességgel mentem bele, tehát nem éreztem bűnnek. Ennek nyilvánvalóan az volt az előzménye, hogy én nem is éltem igazán papi életet, reverendát sem hordtam, breviáriumot sem végeztem, ez alól fel is mentett Szabó püspök úr.*

< P + E >

A papi pályára alkalmatlanság és az ekkleziogén ártalmak ötvözete a diagnózis ebben a csoportban, amelyhez öten tartoznak. Átlagéletkoruk 52, átlagosan 7 évig voltak pályán, hármuk hivatása erős volt, kettőjüknel motívumhiányos, hármuknak voltak jelentős hatású papságukkal kapcsolatos pozitív élményei. Az ekkleziogén ártalmakon (amely a hivatalosan viselkedő felsőbbbségen, a negatív papi példákon és az első állomáshely sokkoló hatásával jelentkezett életükben) kívül a sikertelenség, a szerepzavar, a magány, az elfásulás, a zsinati illúziók, az eszmény-valóság ellentéte a magyarázó tényezők. Eyz, Rhó és Sugil 3, 10 és 12 év alatt fárad, fásul bele az egyházi struktúra okozta „gyűrődésbe”, jut el odáig, hogy egyedül nem megy. Berczna becsülettel próbálkozik a lelkipásztorsággal, minden eszközt (a focit) is felhasználja, hogy kapcsolatai legyenek, de lehetséges, hogy már ez is a szerepzavar jele volt. Előre próbál menekülni: *Ebben az időszakban erőteljesebben jelentkezett a munkáspapsággal kapcsolatos gondolkodásom. Kértem püspököm, engedje,*

hogy fő- vagy mellékállásban munkáspap legyek. Nem engedte. Ekkor elköltöztem a plébániáról húgomékhoz, s kértem laikus státusba helyezésem, mert családot akarok alapítani. Ekkor felajánlotta, Kóroszigetre helyez, ahol traktorista vagy loápoló lehetek, csak hogy ott nem találkoztam volna emberekkel.

< C + E >

Az az öt személy, akinek a diagnózisa a cölibátusra való alkalmatlansággal és az egyházi ártalmakkal írható le, több vonatkozásban is eltérnek a többi csoporttól. Átlagéletkoruk a legmagasabb (54 év), s ők töltötték el a leghosszab időt a pályán (átlag 10 évet). Hivatásuk erőssége azt lehet mondani, átlagos, viszont ők közül csak kettőjüknek volt komoly pozitív élménye. Négyük „kórképében” szerepel a szerelem. Az aulába kerülő Tau esetében ezen kívül a hivatalosan viselkedő egyház elidegenedettsége, Berta esetében a negatív papi példák, és a magány, Nű esetében elfásulás, sikerhiány, negatív papi példák és az egyházi szervezet lélektelensége, Pi diagnózisában pedig a zsinati illúziók is felbukkanak. Uuaer esete eléggé sajátos, de lehet, hogy öndiagnózisa pontosabb és eredetibb megfogalmazású: *Előfordul, hogy egy szemsebésznek módosítani kell pályáját, mert ellenállhatatlanul birtokába vette a tremor intentionis, valahányszor az operáló szemhez közeledik, reszketni kezd a keze. 15 évi próbálkozás után kiléptem, mert nem tartottam volna becsületesnek így a lelkiismeretben elviselhetőnek, ha tovább maradok egy meghatározott igénnyel fellépő testületben. Az más kérdés, hogy egy ilyen lépés esetemben sem volt mentes a cölibátus problémájától.*

< C + Á >

A cölibátusra alkalmatlansághoz a politikai zaklatás járul hozzá, mint Uuerta esetében, akinek a diagnózisában politikai üldözésen kívül a sikertelenség és a szerelem szerepel még.

< E + Á >

A kétféle külső tényező együttese, mondhatni a politikai és az egyházi kellemetlenkedés együttese. Az ebbe a csoportba tartozók mindketten szerzetesek. Dzéta esetét már ismeri az olvasó, hisz a kilencek egyike volt, ciszterci liz diagnózisában a politikai zaklatáson kívül a rideg-érzéketlen egyházi felsőbbség, a „sztálinista” plébános szerepel. Mindketten nagyon sokáig próbálkoztak hűségben megmaradni.

< P + C + Á >

A kétféle alkalmatlanság összehatását még a politikai üldözés is erősíti a két ismerős Gamma és Théta esetében.

< P + C + E >

Ebben a csoportban pedig az egyházi eredetű ártalmak fokozzák a dupla alkalmatlanságot. Öten tartoznak ehhez a csoporthoz, az átlagosnál fiatalabbak (49), és pályájuk átlagos hossza is egy kicsivel rövidebb (6). Ötük közül négyüknek volt jelentős pozitív élményük a papi pályán. kettőjük hivatása volt erős, egyiküké motívumokban szegény. Mindannyiuk diagnózisában előfordul a szerelem a negatív papi példák és a szerepzavar, Omikronéban ezen kívül a neofitaság és az eszmény-valóság kontraszt, Szigmáéban a szexuális vágyak szublimálására való képtelenség, Alephéban a zsinati illúziók és a sikertelenség, Ksziéban pedig a zsinati illúziók, az eszmény-valóság kontraszt, a negatív imprinting és az egyház merevsége.

< C + E + Á >

A kettős külső nyomáson kívül még a cölibátusra való alkalmatlanság szerepel annak a hét személynek a diagnózisában, akik ehhez a csoporthoz tartoznak, akiknek átlagos életkora 52 év, akik az átlagosnál valamivel hosszabb ideig (9) voltak a pályán. Hetük közül csak háromnak voltak jelentősebb pozitív élményei. Hármuk hivatása volt erős, kettőjüké motívumokban szegény. Ebből a csoportból már megismerkedhettünk Bétával és Epszilonnal. Valamennyiük diagnózisában szerepel a szerelem (mint az időrendben utolsó motívum), a negatív példák, a politikai zaklatás vagy üldözés. Chozma esetében ezeken kívül még a motívumokban szegény hivatás, a negatív imprinting, hiperkritikussággal való reagálás az egyház merevségére és a sikertelenség, Gaar esetében a zsinati illúziók és az egyházi ártalmak, Geuua diagnózisában a motívumokban szegény hivatás, negatív imprinting, az eszmény és valóság ütközése, a szerzetesi gimnáziumból politikai okokból eltávozni kényszerülő bencés tanár (Noic) diagnózisában pedig a szerepzavar, a magány, a sikertelenség és az elfásulás.

Az ötven pályamódosító 1-20 évig, átlagosan 7 évig volt a pályán. A nagyon korai (7-13) és a kései (20-25) hivatásúak az átlagosnál hosszabb (11) a 17-18 éves korukban döntöttek az átlagosnál rövidebb (6) ideig. Mindössze 1-2 évig hatan, 14-19 évig szintén hatan. Nincsen különbség a pálya hosszában azok között, akik volt és akiknek nem volt jelentősebb pozitív élményük. Igen jelentős, 6 évnyi különbség tapasztalható a motívumokban szegény hivatású és az erős hivatású pályamódosítók pályahossza között. Ez eléggé egyértelműnek látszó összefüggés. Annyira azonban nem, hogy egyszerűen kimondható lenne, hogy a hivatás hiánya vagy

gyengesége lenne a „főbűnös”. Már csak azért sem, mert az erős hivatásúak is elhagyták a pályát. Két-ségkívül nehezebben. Mindemellett a megszokás erejével és a helyzetfelismerés készségével is számolni kell.

Hogyan *kezelték a konfliktust* maguk a pályamódosítók, valamint laikus és klerikus környezetük? Alpha viszonylag gyorsan dönt, püspökével konzultál, aki nagyon megértő, de azért kérleli, maradjon. Béta is gyorsan dönt, azok között, akikkel konzultál püspök is akad, aki egyetért vele. Gamma is eléggé hirtelen dönt, s már nem is akarja helyzetét feldolgozni, haggja magára zúdulni az érzelmeket. Amikor a gyerek útban van, Delta is gyorsan dönt. Epsilon esetében a folyamat hosszabb, többekkel konzultál, s regnumi házfőnöke is megértően hallgatja, hogy házasparként szeretné folytatni pályáját. Bár Dzéta már évekkel döntése előtt megszerzi a hivatásos gépkocsivezetői papírt, mégis gyorsan dönt, hogy kirobbantsa magát a korrumpálódásból. Éta sokat gyötrődik, Théta esetében egy *deux ex machina* — megözvegyült diákkori szerelme febukkanása — gyorsítja föl az eseményeket. Az „Istenbe szerelmes” Ióta tanácsot kér, imádkozik, de a rossz tanácsadó csak olaj a tűzre.

Érdemes alaposabban megvizsgálni a folyamatot Ómega esetét tanulmányozva. 1944-ben született Budapesten, szülei diplomások. Ministránsversenyt nyert, szerzetesekhez jár nyelvet tanulni, gyónni, Pannonhalmára kerül gimnáziumba. Bár osztályfőnöke unszolja, nem megy tánciskolába, mert fél a lányoktól. Papnak készül, Istent akarja szolgálni. Híres hivatásgondozó szárnya alá kerül. A szemináriumban elsőéves korukban felmérést végeztek: kit

motivál az Isten dicsősége, kit az emberek megszentelése, kit saját üdvössége a papi pályára. Őmegát kizárólag az első. Esztergomban a tanulás többnyire jól ment neki. Valósággal sokkolta, hogy a spirituális a felvételi vizsgán arra buzdította, hogy tegye le nyáron a vízijártassági vizsgát. Szubdiakónus korában jelentkezik nála az önkielégítés. Két nyáron kántorképzőt végez, ahol egy kicsit szerelmes lesz egy zenetanárnőbe, de amikor a lány elhívja öhozzájuk gyakorolni, kereken visszautasította. Sok kérdőjelet tett a tankönyvek margójára, és év vége felé megbeszéli problémáit professzoraival. Úgy gondolja, egy törvény vagy tiltson, vagy parancsoljon, s dolgotatot ír, valóságos apoteózist az engedelmes-ségről. Úgy véli, a szeminárium csak úgy készíthet föl az életre, ahogy az iskola. Más valami az elméletben és más a gyakorlatban, legfeljebb talán kintlakásos éveket lehetne beiktatni.

Most átadom neki a szót: „Első állomáshelyemen D-n mindjárt szerelmes lettem a misére járó nagylányok egyikébe. Soha nem tudta meg senki, csak a főnökömnek gyóntam meg. Nem bűnként. Sokat éjszakáztam, írtam a másnap reggeli prédikációt egy írólapnyi terjedelemben. Heti háromszor jártam a kórházba a betegekhez. A reggeli elmélkedés így gyakran elmaradt. Reggel ugyanis mentem feltörölni a vizet a folyós radiátor alól a sekrestyés nővér helyett, amit főnököm gyóntatásom során nem helyeselt. Nehogy már emiatt elmaradjon reggeli elmélkedésem.

Fél év után hat évre Angyalföldre kerültem. Egy tíz napos pannonthalmi lelkigyakorlatomon ismertem meg a bulányistákat, s lettem barátjuk, ma úgy mondják, Bokor-tag, a szalézi rendből pedig (ahová novícius koromban titkon beléptem) kikoptam.

Gyónni Bokor-beli lelkiatyámhoz jártam havonta, de ha az önkielégítések miatt szükségesnek láttam, máshová eközben is. Lelkiatyám ezt haszontalannak találta, mondván: »kevésbé vigyázol, ha rögtön legyónsz«. Itt egy szép énekkaros lány latin korrepetálást kért tőlem, de nem vállaltam. Ha családlátogatáskor észrevettem, hogy valamely sokgyermekes mamának mélyebben volt kinyílv a blúza, rászóltam, hogy gombolja be. Lelkigyakorlatra évente jártam, lehetőleg tíz naposra Pannonhalmára. A breviáriumot éjszakába nyúlva állva próbáltam befejezni, nehogy elaludjak. Nem mindig sikerült. Úgyiszlván naponta bejártam a Hittudományi Akadémiára órákat hallgatni, és kollokviumokat is tettem. A szomszéd plébánián volt káplán egy kurzustársam, ő ifjúsági hittant is tartott. Erre a főiskolán nem tanítottak minket. Jártam hozzá hospitálni. Amikor megnősült, az ifjúság átjött hozzám, s megkért, folytassam. Folytattam. A regnumisták is rámbíztak egy csoportot, de nagyon unalmas lehetett a Gál professzor úrtól vett felolvasásom a lélekről, mert elszállingóztak. A gyerekeknek nagyméretű rajzokat készítettem Jézus példabeszédeiből, azokat kellett lerajzolni, aláírni a lelkismeret-vizsgálási szempontokat és megválaszolni. Elég rosszak voltak, s fegyelmezni nem tudtam. Ifi csoportom tagjait hívogatni kezdték a dékáni hivatalokba azzal, hogy én belőlük összeesküvőket csinállok, s felszólították őket, hogy hagyjanak ott. Végül engem is behívtak az ÁEH-hoz, figyelmeztettek, hogy nem folytathatom a templomban elkezdett »ifit« a fűtött szobámban. Engedelmeskedtünk.

6 év után, 1975-ben Budára helyeztek a kapucínusokhoz. Kést, villát nem kértem az ebédhez. Ezt nagyon értékelte a szerzetes testvér, aki főzött ránk. Meg is rendelt a főnök több zsák krumplit, de ad-

dígra elhelyeztek. Az adminisztrátor hívatott, s érdeklődött igaz-e, hogy a toronyszobában illegálisan Biblia-órákat tartok. Nincs toronyszoba, válaszoltam. Erre azt mondta, megpróbálja elhelyezésemet megállítani. Nem sikerült. Az esztergomi Bazilikába helyezett, féléves vízivárosi káplánságom után karkáplánnak. Amikor megkaptam a dispoziációt, egy imádságot írtam:

„Drága Jézus! Mára hívatott a püspök Atya. Ha mond valamit, figyelmesen hallgatom, ha kérdez, őszintén-okosan igyekszem rá válaszolni. Ha felszólít, hogy beszéljek, ezt fogom neki mondani: „Kétféle mondanivalóm lenne: az egyik az engedelmesség szava, amivel a káplán püspökének tartozik mindenben, ami nem bűn; a másik az őszinteség szava, amivel a fiú atyjának tartozik, bármiben, ami szívét nyomja. Az első: ha megfelel gyenge hangerőm, prima hallásomat igyekszem kamatoztatni új helyemen. (...) A másik: az, ami belül van. Vegyes érzelmekkel fogadtam az új dispoziációt. Részt örvölök neki, mint minden változatosságnak, ez talán még fiatalságom jele. Új környezetben új emberek szívét meghódítani: kaland. Részt félek tőle. Hátgerincemet állandóan kezelteni kell — lassan tíz éve —, s a Bazilika hidege nem fog használni neki. Részt viszolygok tőle: a latin nyelvű zsoltásmázást nem érzem imádságnak, csupán olyan esztétikai kuriózumnak, amire fordított minden lelkipásztori időt bűnös pazarlásnak gondolok. (...) Végül szomorít az új dispozició, mert átélem, hogy a jó pásztor, ha Mesterére akar hasonlítani, ismeri juhait és azok is őt, hiszen ismeret nélkül nincs szeretet. De félénken új bárányokat ismerni meg, az én lassúságom mellett, rendkívül meg-

erőltető feladat. (...). Segíts, Jézusom, hogy szeretetben tudjak találkozni püspök atyával.”

Budán már próbálkoztam a hittanosok mellett közösségi összejövettel is. A saját szobámban. Esztergomban négy csoportom is volt. Úgy kerestek meg, nem én verbuváltam őket össze. Egyvalakit ugyan megpróbáltam meghívni a csoportba, de édesapja elment a primáshoz érdeklődni, s lebuktam. Papi békegyűlésre hívtak, közöltem, elvi okból nem megyek, nem zaklattak vele többé. A primás úr, akinek kinevezésén és beiktatásán egyaránt asszisztáltam, megkérdezte, hogy tud-e arról a Kerek templom plébánosa, hogy az ő területén házi Biblia-órát tartok? Mondtam, jelentem neki, ha szükséges. Nem szükséges, felelte, mert el fog helyezni. A Felsőkrisztinavárosba helyezett. Előzőleg, 1976 januárjában megpályáztam elhunyt kedves spirituálisom egykori plébániáját, hátha plébánosként megszabadulok a cölibátussal való küzdelmeimtől. Hátha annyira leköt a plébánia gondja, hogy nem érek rá szerelmesnek lenni. Írtam egy pályázatot, de nem kaptam meg a plébániát, és a Felsőkrisztinavárosba sem érkeztem meg. Itt ugyanis száz gyereket kellett volna hitoktatnom, s nagyon féltem a fegyelmezéstől. Kértem primás urat, ne rontsa el velem az ott kialakult munkát. Erre visszavonta, és É-re helyezett. Előtte való nap írtam egy levelet a bíboros úrnak:

Főtisztelendő Bíboros Prímás Érsek Úr!

Mivel senkiről sem szeretek a háta mögött rosszat mondani, amíg vele nem közöltem véleményemet, kérem vegye olyan jó szívvvel, mint amilyennek papírra vetem őket. Nehogy a későbbiek során félreérthető legyek, szeretném leszö-

gezni, hogy papi éveim gyarapodásával Egyházunkat egyre jobban kezdem szeretni. Ezzel együtt jár, hogy egyre jobban kezdek érte aggódni. (...) Engedelmisséget fogadtam a papszentelelésben és nem óhajtom visszavonni, de ez nem volt és soha nem is lehet feltétlen és néma engedelmisség, mely kész Jézus akaratával is szembehelyezkedni. (...) Biboros úr figyeli az államhatalmat, és óv mindentől, ami annak nem tetszik. Nemcsak óv, intézkedéseiben is egyértelműen ez a szempont vezeti.

Biboros Úr rossz úton jár! (...) A szülőkkel nem lehet gyermekmódra törődni. Nem lehet padba ültetve hallgatásra ítélni őket! Anélkül, hogy személyes szabadságukat sértenénk meg, meg kell őket közelítenünk, hogy kinyílhassanak! Erre a prédikáció nem elég, a templom fala rideg és ünnepélyes! Nemcsak ünneplőben érdekli a pásztort a nyáj! Köztük kell élnie, amennyire teheti. Erre parancsa van a Legfőbb Pásztortól, erre engedélyt kérni sem szabad!

Nem természetes, hogy ilyen keserű hangon szóljak vagy írjak. Csak az az átelmélkedett indíték vezeti kezem, hogy Egyházamat szeretni akarom, anyámnak tekintem, még ha paráználkodik is a világ fejedelmeivel. Nem szeretném, ha a lelkem nyilvánosházzá válna, pedig a szeretni való személyek gyakori változtatása könnyen oda vezethet. A hűség minden szikláját kiölheti a pap lelkéből, ha nem valakikért felel, hanem mindig csak valamikért: elvégzendőkért, ha csak a diszpozíció-váltásig érvényesek csupán, emberi mivoltából kivetkőzik előbb-utóbb. (...) Nagyon rosszul esett, hogy erőszakos térítőnek nevezett egyik vádlóm. Éppen egyik nagy hibám, hogy még a fegyelemzés is nehezemre esik a gyerekek

között, annyira tisztellem az emberi szabadságot. Ezért, kimondom, félek a sok iskolai hittantól. Nem biztos, hogy nekem ez adatott onnan felülről. Félek a kudarctól, s inkább előre azt a lehetőséget választom, amelyet Biboros Úr kudarc esetére helyezett kilátásba: hogy önálló helyet adjon nekem. Nem kérek olyat, ahol virágzó katolicizmus van. Városon nőttem föl, ahol a régi vallásosság elvirágzott, s egy új fajtának a virágai vannak kibontakozóban, ha még satnyák is. Azt hiszem, ez a változás máshol is feltartóztathatatlanul bekövetkezik. Szívesen lennék eszköz Isten kezében az új élesztgetésénél. (...) Nem akarok kibújni a felelősség alól. Nem akarok a káplánság felelőtlensége mögé menekülni. Nem vagyok elkeseredve. Hajdani filiákból sikertelenül hazabandukoló Énjére apellálok! Ne akarja tönkretenni papjait, híveit! Szép elv az „agere kontra”, de csak vasembereknél! Háborús évjáratok vagyunk! Kár addig nyesni a fát, míg nincs mi ki-zöldüljön! Nem csak az államhatalomnak lehetnek szempontjai. Jézusnak is lehetnek. Bízom abban, hogy ezek alkalmasint talajra találnak Biboros Úr lelkében.

Igaz szeretettel hűséges fia: Ómega.

É-n ismét hívtak papi békegyűlésre. Válaszom:

Tisztelt Ügyvezető Elnök Úr!

Mivel nem szeretek csalódni, másoknak nem akarok csalódást, kárt okozni, ezért közlöm, hogy kedves meghívástoknak elvi okokból nem tehetek eleget, és a hasonló jellegű meghívásokkal járó fáradságtól a jövőben szeretnék megkímélni benneteket: *Ómega (káplán)*

Itt 400 iskolai hittanos volt, de hárman voltunk rá. Káplántársam regnumi volt, én bulányista. Megíjedt a főnök, hogy ebből széthúzás lesz, de nem lett, nagyon jó barátságban voltunk. Azon is megdöbbsent, hogy én azzal jelentkeztem, hogy megpróbálok beilleszkedni a munkába. Fenegyereknek képzelte, akit büntetésből tettek oda. Vele is jóban voltam. Jogász volt, mindennek helye, ideje volt nála, könnyű volt eligazodni a tennivalók között. Én ezt szerettem. Azt mondta, amíg ott ő a főnök, báziközösség nem lesz a faluban. Lett, nem is egy, de nem bántott érte. Az ÁEH azonban érdeklődött nála. Azonnal hívatott és szembesített. A tanácsos úr már korábban óvni próbált engem a bulányistáktól. Erre én: Ismeri-e Bulányit? Ő: Személyesen nem. Én: Nekem ő a lelkiatyám. Ő: Nem tartom-e veszélyesnek az állam és az Egyház közötti jó viszony szempontjából, hogy illegális Biblia-órát tartok házaknál. Én: Sajnos lemaradásban vagyok, mert a háztetőkről még nem hirdetem az evangéliumot, pedig Krisztus azt is kívánná. Ő: Lelkipásztori szempontok is vannak ám! Én: Ön talán lelkipásztor? Ő: Nem. Én: Akkor a lelkipásztori szempontokat bizza ide. Ő: ha nem ígérem, hogy elhagyom ezt a tevékenységet, neki jelentenie kell felettesének. Én: Ez meg az ön reszortja. Így aztán ki-ki a reszortjánál maradt. Principálisom nem akart elhelyeztetni. Azt mondta, velem ki tud jönni. Ki garantálja neki, hogy az utódom jó hitoktató lesz, és lehet, hogy ki sem tud jönni vele. Ám ekkor már meglehetősen szerelmes voltam egy növendékembe, az ifjúsági hittan egyik érettségiző tagjába. Sokat imádkoztam, hogy mit is kezdjek a kísértéssel. Elmélkedéseim megsűrűsödtek, elmélyültek, pedig addig sok bajom volt velük. Licencia-dolgozatom is sikerült összeütnöm, ami addig sosem ment. Címe: Az erények dialekti-

kája. Alcím: Két szélsőség között kettős az erény. Gyanússá kezdett válni, hogy az ördög incselkedt-e velem vagy Isten szabadított meg az önkielégítéstől, és szabadította föl lelki, szellemi energiáimat a szerelem által. Jeleztem lelkivezetőmnak, anyámnak, húgomnak, püspökömnek. A hölgynek nem. Április közepén megígérte a primás, hogy elhelyez. Május végén még ez nem történt meg. Jött a nyári szabadságom ideje. Ekkor döntöttem. Behívtam a hölgyet a szobámba, s szép hosszú imádság keretében feltártam előtte érzéseimet, felmentési tervemet, majd kértem, ő is imádkozzék, ha akar. Megtette és időt kért. Adtam. Másnap levelet írt: nem tudja vállalni, hogy miatta ugorjak ki. Megpróbáltam unszolni, erős maradt, bár azért mindvégig barátságos. Udvarlóját azonban azonnal kidobta, mert egyedül akart maradni ezzel a problémával, csak nővérével osztotta meg a titkot. Én meg udvarlójának egy lányismerőseivel beszéltem, hogy a fiú ne legyen egyedül bánatával. Szabadságom előtt principálisomnak is feltártam a történeteket, hogy ne érje váratlanul a hír.

1979 június elején elutaztam szabadságra. 12-én papszentelés volt Esztergomban. Az új spirituális, aki azóta már püspök, nekem rontott: ott akarom hagyni Krisztust egy nőért? Nem akarom, válaszoltam, s hozzátettem: házasok sem hagyják ott. Főnököm üzent káplántársammal, hogy szabadságom meghosszabbítja. De akkor hová? Elmentem a primáshoz, s kértem, indítsa meg felmentésemet a cölibátus vállalása alól. A papság alól nem kérem. Átmenetileg, azt mondta, visszahelyez Angyalföldre. Ekkor elmentem volt principálisomhoz, s megkérdeztem, tud-e róla, miért nem mehetek vissza mellé. Nem tudott. Ő azt mondta, megleszünk továbbra is. Június 27-én levelet írtam a primás úrnak:

Főtisztelendő Bíboros Prímás Érsek Úr!

Lelkivezetőmmel és tanácsára többekkel is újra megbeszéltem ügyemet. Lassan ért meg bennem az eredmény. Az a Nagyszerű Leány, akinek megkértem a kezét, abban a reményben, hogy oldálán jobb ember lehetek, sohasem fog változtatni tagadó válaszában, éppen mert szeret engem s az Egyházat, melynek laikusaként kevésbé válhatnék hasznára, mint így. Kapcsolatunk végig szellemi-lelki szinten maradt. (...) A kiszivárgás úgy látszik megelőz. Ez engem ugyan érdekes módon nem túlságosan zavar, de a hívek számára funkcióvégzéseim elfogadását egy új helyen is bizonyára nehezíti egy időre. Bíboros Úr bölcs belátására bízom, hogy ez év júniusában letett licenciátusi szigorlatom után nem látja-e jónak morálteológiai doktorátusom megszerzéséig tanulmányi szabadságot engedélyezni, esetleg tanulmányútra küldeni. Ellenkező esetben a Rokolya utcába is visszamennék, de bármely más dispozíciónak megpróbálok megfelelni. (...) Az ügy kapcsán sokat fejlődtem, komolyodtam, hála az Úrnak s Nagyszerű Teremtményének, akivel már csak odaát találkozhatom majd újra.

Védőszentje ünnepén imáimba foglalva maradok tisztelettel: Ómega.

Főtisztelendő Káplán Úr!

Hosszas töprengés után döntöttem úgy, hogy Főtisztelendőséged számára egyelőre betegszabadságot engedélyezek. Ezzel egyidőben felmentem É-i kápláni beosztása alól.

Személyes beszámolója utáni levele is csak megerősített abban, hogy Főtisztelendőségednek nagyon komolyan át kell gondolni papi hivatásának és a vele járó kötelezettségeknek a lényegét.

Amint azt szóban is közöltem, ezúton is megerősítem, hogy az az elképzelése, mely szerint házasságban élve papi funkciót kívánna végezni, megoldhatatlan. (...)

Kérem, hogy az év végéig próbáljon végleges választ adni jövőendő sorsáról. A betegszabadság ideje alatt a kongruát budapesti lakására irányítom. Amennyiben igényli, intenciót is tudok biztosítani. Természetesen a misézést csak valamilyik templomban engedélyezem.

Vagyok Krisztusban atyja
László bíboros, prímás, érsek

Főtisztelendő Bíboros Prímás Érsek Úr!

Rólam való hosszas töprengéséért hálás köszönetet mondok. Igyekszem magam a levelében foglaltakhoz tartani. Lelkivezetőm hasznosabbnak találta volna, ha rögtön az egyházmegye valamilyik helyére kapok dispoziíciót. Szeptember elsejétől a Boy-szolgálatnál vagyok bérelszámoló. Ezért a budapesti Helynök Úr tanácsára a kongruát elismervény ellenében nála fogom leadni, hiszen két helyről nyilván nem vehetek fel juttatást. Köszönöm az intenciók felajánlását, nem tartok rá igényt. Misézni X. Y. engedélyével a Szent Teréz kápolnában szoktam, de néha máshol is megkérnek kísézésre. Júniusi levelem óta újat mondani nem tudok. Atyai jóindulatába ajánlom magam imádságos szeretettel: *Ómega*.

A lakóhelyem szerinti kápolnában miséztem fél hétkor, gyóntattam, majd fél nyolckor begyalogoltam a munkahelyemre. Esténként folytattam a Biblia-köröket, a bázisközösségi munkát. Nagypénteken egyetlen telefonra beszálltam ünnepi szónoknak. Vasárnaponként vidékre jártam kíségeti, volt

káplántársam plébániájára. Ő úgy érezte, nekem, én úgy, hogy neki kell segítség. Édesanyám fölhívta a hölgyet vidékről, hogy mondja a szemembe, nincsen miben reménykednem. Megtörtént. Imádkoztam és vártam, hogy hátha újra cölebsz pappá változom, s nem esem vissza az önkielégítésbe. Decemberben újra jelentkeztem levélben a bíboros úrnál:

Főtisztelendő Bíboros Primás Érsek Úr!

Közeledik az év vége. Ezért tisztelettel jelzem, hogy szeptemberi levelem óta helyzetem változatlan, s így a döntés számomra egy ideig moraliter lehetetlen. Mihelyt többet mondhatok, jelentkezem. Amennyiben levelem nem találja kielégítőnek, állok rendelkezésére. Boldog karácsonyt kívánok Bíboros Úrnak, s iparkodom az egyházmegegye hű fia maradni imáiba ajánlottan: *Ómega*.

Ezután néhány nappal a hölgy É-ről levelet írt, amelyben kifejezte reményét, hogy visszatérek papi beosztásomba, s visszaállok a nekem szánt, helyes és Istennek is tetsző útra. Ekkor, június óta először én is tollat ragadtam, s értetlenkedésemnek adtam hangot, válaszul februárban lakonikusan leszögeztem, hogy tegyük pontot az egészre. Megpróbáltam pontot tenni. Február 29-én újabb levelet írtam a bíboros úrnak:

Főtisztelendő Bíboros Primás Érsek Atya!

Újévi köszöntő soraival a döntés ajándékát kívánta nekem. Úgy érzem, megkaptam (...) Élve a Bíboros Úr augusztusi levelében adott lehetőséggel, kérem terjessze fel az Apostoli Szentszék elé kérésemet: mentsen fel a cölibátus kötelezettsége alól, semmiképpen sem óhajtok ugyanis távol maradni a szentáldozástól. A papi funkciók alól

nem kérek felmentést, de számolok vele, hogy megfosztanak tőlük. Szívesen szolgálnám továbbra is papként az urat. Jószívű adakozó szeretnék lenni, nem pedig haszonleső nyereszkeskedő. Addig, amíg akaratom ellenére meg nem fosztanak papi teendőim végzésétől, szem előtt szeretném tartani azt, amit a Mester a tizenkettő lelkére köt apostoli útjukra küldve őket: ingyen kaptátok, ingyen is adjátok. (...) Amíg ügyemben döntést a Szentszék nem hoz, kérem Bíboros Urat, hagyjon meg jelenlegi helyzetemben. (...) Tisztelettel: *Ómega*.

Barátom csoportot bízott rám, ebben ismerkedtem meg első feleségemmel. Őszinte problémafeltáró imáival lopta be magát szívembe. Közöltem vele, hogy szeretem. Októberig enyhén, aztán erősebben is megpróbált visszautasítani. Imádkoztam, megnyugodtam, de csak egy darabig. Ekkor szerelmes lettem egy kolléganőmbé, de amikor puhatolóztam nála barátnője révén, olyan keményen reagált, hogy ki kellett lépnem onnan. Ekkor egy tsz-ben vállaltam bokerirtást, majd kazántisztítónak jelentkeztem. Ráejtettünk egy kazánt a lábamra, s mire visszakerültem a betegállományból, központifűtés-szerelők, majd hidrofor-szerelők mellé kerültem. Közben — már 1980 tavaszán egy 48 órás szentségimádás alkalmával választ kaptam: járjunk együtt egy évig, aztán majd meglátjuk. Örültem, imádkoztam. Azon az útvonalon járt tanítani, ahol dolgoztam, de soha nem szállt le a metróról, hogy megnézzen. Sír-tam, imádkoztam. Anyám megtudta, hogy nem tettem le a nősülésről. Meg akart ütni, hogy észhezterjek. Lefogtam. Albérletet kerestem. Anyám nézte meg nekem a lakást. Közel esett menyasszonyom albérletéhez.

Kitűztük az esküvő napját. '80 nyarán újabb latin nyelvű levelet küldtem a Kongregációnak. Ebben '82-re tervezzük a házasságkötést. A felmentés késett. A közösség további várakozási időt javasolt. Vártunk. Egy pszichológus pap barátunkhoz jártunk beszélgetésekre. Végül is '84 áprilisában közösségi szentmisében, utána pedig a tanácson is igent mondtunk.

Minden harmadikuk gyorsan dönt, egyedül. A másik harmad tanácsot kér, feletteseihez fordul, de hamar eldől az ügy, a harmadik harmad sokat vívódik, gyötrődik, míg meghozza a döntést. A paptársak és a felettesek közül eléggé sokan (tizen számolnak be ilyenről) azt tanácsolják, *ne lépjen ki, oldja meg úgy, ahogyan sokan mások teszik:*

Az egyik azt mondta, ő szeretőjével él, megvan, miért lépne ki. Másikuk pedig azt, nem éli a cölibátust, de úgy érzi, híveit nem hagyhatja cserben.

Magasabb rangú papok is tanácsolták, meg lehet ezt másképpen is oldani, például el lehet vinni a nőt vidékre házvezetőnőnek.

„Ne merj sehova — mondta esperesem. — Élhetsz azzal, akit feleségednek kijelöltél, kapsz hozzá egy jó plébániát.”

„Minek neked téhen, ha tejet akarsz inni?” — mondogatták paptársaim egy nem ritka praxisra hivatkozva.

Ritkábban, de azért jónéhány esetben szinte mindent mepróbáltak a paptársak, hogy visszatartsák őket, még így is, ahogyan Mem meséli: *Egyik káplántársam, egy kiváló regnumi pap, amikor látta, hogy pakolok, lekapcsolta az automatát. Többször is. Aztán keresztbeállt az ajtóban. Lökdősejt.*

Másik konfliktus kezelési mód az *elhelyezés*.

A harmadik *gondolkodási idő* kérése. A negyedik az *ima*.

Néhányan abban bíznak, hogy a *zsínat* számukra kedvező döntést hoz. Akadnak extrém megoldások is. Pi imádkozik, hogy adjon neki Isten valakit, s akkor kilép, Uraz leendő feleségével az ÁEH-ba megy tanácsért, hogy hol helyezkedhetnének el. A püspökök eléggé eltérő módon reagálnak:

Kszi: AA. eléggé konzervatív ember volt, meg sem akarta érteni az egészet. Legyintett egyet, ezzel el voltam intézve.

Geuua: Püspököm, BB. először elhelyezett 150 kilométerrel odébb, de a kapcsolat csak erősödött. Aztán megírtam a püspöknek a levelet, s leírtam, hogy egész életemben úgy éreztem, hogy Isten fogja a kezemet. A püspök úr azt válaszolta, hogy ez istenkáromlás, s amíg bocsánatot nem kérek, nem hajlandó foglalkozni velem, de addig is fölfüggeszt minden papi tevékenység alól.

Khi: CC. püspök kért tőlem fél évet, hátha meg-gondolom, s fél év múlva is szeretettel kérdezgetett.

Üpszilon: Amikor megtudtam, hogy megszületik kisfiam, azonnal elmentem az akkori püspökhöz, Szabó Imréhez, meggyóntam neki, és megkérdeztem, mit csináljak. Hozzátettem, nem akarok meg-nősülni, paposkodni szeretnék. Megkérdezte, elhe-lyezzen-e, hogy a botrányt elkerüljük. Mondtam, ott szeretnék maradni abban a közösségben, és nem lesz botrány, mert másutt lakunk. Azt mondta, jó, fiam, ahogy gondolod. Nagyon atyailag és keresz-tény módon intézte el a dolgot. Amikor Lékait kine-

vezték, alaposan lehordott legkülönbözőbb viselt dolgaimért, s egyházi bíróság elé állított. 56 pontban foglalták össze tévtanításaimat. Nem vehettem komolyan, s a jegyzőkönyvvezető káplán is alig bírta visszafojtani a röhögést. Kaptam egy levelet, melyben az állt, hogy amíg nézeteimet nem egyeztetem, el vagyok tiltva a prédikálástól és a hitoktatástól, és fel vagyok függesztve állásomból. Nem a papságtól. Most úgy érzem, ezt az ÁEH utasítására csinálta az érsek úr. Mivel eléggé ellenkező típusok vagyunk, öneki én eléggé ellenszenves voltam. Meg is értem. Ezt leszámítva nagyon emberségesen járt el. Nyombélfekélyemre hivatkozva betegszabadságra küldött. Ez a mai napig tart. Amikor megtudta, hogy megpróbálok különböző plébániákon működni, attól is eltiltott.

Tau: DD. püspök írt egy bőséges nagy levelet, amelyben „Semmi baj sincs” felkiáltással megpróbált visszatéríteni. Mindent rendbe lehet hozni. Tényleg atyai levél volt. Hogy már jön a gyerek, azt nem tudta.

Lambda: Lécai bíboros úgy reagált, hogy hülyének nézett, s elküldött a Széher útra kivizsgálásra. azt a gyógyszerzt írták föl, amit a skizofréneknek szoktak.

Théta a következő levelet kapta Kacziba József püspöktől:

Tisztelendő h. Plébános Úr!

Kérelmében felhozott indokait méltányolva, jelen soraimmal szept. 24-i hatállyal felmentem Tisztelendőségedet b-i h. plébánosi megbízatása alól, és meghatározatlan időre szabadságot engedélyezek a célból, hogy tudományos kutatómunkán helyezkedjék el.

Az ún. profán tudományok művelése végső soron nem ellentétes valakinek a papi mivoltával. Az Egyház számos papjával dicsekedhet, aki kiváló tudós is volt egyszemélyben. Tisztelendőséged is erre a hivatásra készült. Az isteni Gondviselés azonban úgy akarta, hogy közel két évtizeden át lelkipásztorkodó papként működjék. Kedvenc tudományának művelésével ekkor sem hagyott fel. A példásan lelkiismeretes lelkipásztori munka mellett tudott időt szentelni arra is, hogy elmélyedjen a szaktudományában, sőt sikeres kutatásainak eredményeire nemcsak hazánkban, hanem külföldön is felfigyeltek. Ugyanakkor becsülettel helytállt a papi munkában is, annyira, hogy minden állomáshelyén kiérdemelte a paptársak megbecsülését és a hívek szeretetét.

Az elkövetkezendő időben mintegy hivatásszerűen foglalkozik majd tudományos kérdésekkel. Munkásságát érdeklődő figyelemmel kísérjük és sikereinek ezen a téren is örülni fogunk. Az egyházmegyéhez fűződő kapcsolata azonban ezután is összeköt bennünket, és a többi paptestvérel együtt Tisztelendőségedet is naponta imáimba foglalva, sok kegyelmet kérek a jó Istentől számára, hogy a jövőben is az ő akarata szerint tudja betölteni élethivatását.

Életére és munkájára Isten bőséges áldását kérem, és vagyok Krisztusban testvére

Dr. Kacziba József

püspök, apostoli kormányzó

Epszilon esete a ritkábbak közé tartozik, de nem egyedi. Ő is csak a cölibátus alól kér felmentést, a papság alól nem. Részletek levelezéséből:

Eminenciás Uram,

amikor a múlt év szeptemberében kérvényemmel jelentkeztem, nagy megértéssel fogadott, és méltányosnak mondta kérésemet. Speciális helyzetemre tekintettel megígérte, hogy titoktartást vállalva a szabványos jogi eljárás mellőzésével saját maga intézi el Rómával ügyemet, az eredményről pedig személyesen írott levelében értesít.

Fél év elteltével kihallgatást kértem és kaptam.

Ekkor sajnálattal közölte, hogy alá kell vetni magam az előírt jogi eljárásnak. Ez nagyon érzékenyen érintett és megrendített. (...)

Eminenciás Uram hivatalos kötelessége folytán áttanulmányozta az elkészült jegyzőkönyvet. Láthatta, milyen nehéz helyzetben lévő emberről van szó, aki komolyan szeretne Mestere tanítványa lenni. Ezért merem remélni, hogy ügyem indításakor tapasztalt jóindulata fokozódott.

Engedje meg — miután saját ügyemet és annak vonatkozásait önmagam tudom leginkább áttekinteni —, hogy felhívjam b. figyelmét olyan jogi szempontokra, amelyekre utalhat a római Kongregációnál, amely jogérzékéről mindig híres volt:

(...) 3) A latin rítusban kötelező cölibátus-törvény, annak ellenére, hogy a legfőbb egyházi tekintély és más egyházi tekintélyek szorgalmazák, *non est lex divina, sed humana tantum*. Tehát még a pusztán legális szemlélet szerint is — indokolt esetben — egyszerű jogi aktussal elintézhető. (...)

Kérvényemben és a kihallgatási jegyzőkönyvben leírt nehézségek mellett idegállapotomat még az is súlyosbítja és igen nagy belső feszültséget okoz, hogy helyzetem lehetetlenné vált, miután — nem az én hibámból — nősülési szándékom közismertté lett. Nem hiszem, hogy keresztény lelkiismeretem szerint a kérvényemben megjelölt dátumon túl köteles lennék várni lépésemmel. Ezért tisztelettel bejelentem, hogy 1976. szeptember 15-én matrimonium civile-t fogok kötni. Kérem ezt a bejelentésemet a jelzett időpont bekövetkeztével ténynek venni.

Természetesen a m. c. megkötése után külön engedély nélkül nem végzek templomi funkciókat, ugyanis nem akarom megzavarni az Egyház nyilvános rendjét, azonban magam nem-papnak érezni soha nem fogom. (...)

Intézkedését és az arról szóló értesítését várva tisztelettel és szeretettel köszönti papja: *Epszilon*

Dr. Epszilon Úrnak

A S. Congregatio pro Doctrina Fidei 1976. július 8-án, 735/1965. Prot. Nro alatt kelt rescriptuma alapján értesítem, hogy Szentatyánk, VI. Pál pápa, a pappá szentelésből eredő valamennyi kötelezettség alól, beleértve a coelibatus kötelezettségét is, Önt dispENZÁLTA. (...)

A fenti dispENZÁCIÓVAL lehetőség nyílik arra, hogy kánoni házasságot kössön. (...)

A Szentatya kegyéből elnyert dispENZÁCIÓVAL megszabadult a lekiismereti tehertől, amelyet a választott életpálya válsága okozott életében. Ezt azzal hálálja meg a gondviselő Istennek, hogy példás keresztény életre törekszik a jövőben is, és erre segíti mindazokat, akikkel élete összekapcsolódik. Önként vállalt jámborsági cseleke-

dettel (zarándoklat, alamizsna) tegyen hitet
őszinte jószándékáról.

Életére a jó Isten áldását kérve vagyok

Dr. Lékai László

bíboros, prímás, érsek

Mások nagyon örültek volna egy ilyen levélnek, de
Epszilon, aki mindenáron pap akart maradni, ek-
képpen válaszolt:

Eminenciás Uram,

Úgy érzem kötelességem, hogy jól átelmélked-
ve, az Egyházon belüli nyílt dialógus szellemében
közölje:

1) Nem tudok egyetérteni a Rescriptum kísérő-
iratának befejező szakaszával, amelyben a „vá-
lasztott életpálya válságáról” tett említést. Ilyen-
ről ugyanis nincs szó, mivel papi hivatásomat
egyáltalán nem vesztettem el. (...) Ezenkívül nem
tartom szerencsésnek, hogy quasi-paenitentiát
rótt rám; ez ugyanis burkoltan bűnnel vádol, én
pedig — ezen a ponton — nem érzem magam bű-
nösnek. Ügyemet sem tartom helytelennek, illet-
ve sajnálatosnak.

(...) A rescriptumban azt olvasom, hogy laikusi
státusba helyezésemért kértem, *ami nem igaz*.
Nem kértem, hanem legfeljebb — első lépcsőfok
gyanánt — elviselem. Egyébként meg kell említe-
nem, hogy a leiratnak erősen diszkrimináló jelle-
ge van, amit esetemben nem tartok helyénvaló-
nak.

Szeretném — az egyetemes Egyház érdekében
is — felhívni az illetékesek figyelmét arra, hogy
nem feltétlenül hivatásukat (pláne hitüket) vesz-
tették vagy erkölcsi hajótöröttek azok, akik papi

hivatásuk mellett nem érzik megfelelő életformának a nötlenséget.

Végül gyakorlati kérésem, hogy tegye lehetővé a körlevelek további előfizetését. Azt hiszem, ennek nincs jogi akadálya.

Elnézését kérem, hogy soraimmal ismételten zavartam, és fáradozásait köszönve tisztelettel köszöntöm: *Epszilon*

Epszilon ezután egyre hosszabb és elkeseredettebb leveleket ír, s egyre rövidebb és hivatalosabb válaszokat kap, a többit már ismerjük az első fejezetből.

6. Pályamódosítás után

„Amikor összeházasodtunk, feleségemnek volt egy csomó könyve, nekem meg egy csomó jégeralsóm, mert a templomban hideg volt.”

„Ezért élek-halok most is.”

„Hiába rendeződött házasságom, helyettem egy tisztamúltú kereszténydemokrata áldoztat.”

„Mennék, akár markot szedni is.”

Döntő többségük nagyon alulról, majdnem nulláról kezdte, s máig sem érte utol kortársait. Az első és utolsó munkakörök: szénkirakó — raktárvezető (Fe), éjjeliőr — történész-régész diplomával muzeológus (Rhó), ápoló — gazdasági vezető egy középiskolában (Szigma), kazántisztító — munkatárs egy szociális otthonban (Ómega) segédfüttő — ügyintéző (Pi), mütös — hitoktató (Alpha), segédmunkás — számítástechnikus végzettséggel munkanélküli (Geuua), segédmunkás — főiskolai végzettséggel

biztosítási szakember (Tyz), segéd munkás — főiskolai végzettséggel dokumentációs osztály vezetője, (Aza), segéd munkás — diplomával könyvtáros (Lambda), raktáros — főkönyvelő (Berta), raktáros — középiskola gazdasági vezetője (Mem), fröccsöntő — régi diplomájával könyvtáros (Iiz), gyémántcsiszoló — programozó (Aleph) gépkocsivezető — diplomával könyvtáros (Dzéta), gépkocsivezető — diplomával szociálpolitikai előadó (Chozma), adatfeldolgozó — családsegítő intézetben cigányokkal foglalkozó munkatárs (Omikron), adminisztrátor nyugdíjba vonulásáig (Noic), adminisztrátor — polgármester (Lamed) adminisztrátor — diplomával építész (Szo-meh), adminisztrátor — polgármester (Beta), szállodai portás máig (Daaz), számítástechnikus — főiskolával nevelő egy siketnéma intézetben (Gamma).

199–192-ben (5–30 évi munka után):

középfokú munkakörben	16
diplomás munkakörben	
eredeti foglalkozását űzi	5
diplomát szerevezve	9
humán	(3)
gazdasági	(3)
műszaki	(3)
diploma nélkül	9
polgármester	2
egyházi alkalmazásban	2
diploma nélkül humán munkakörben	7 fő

Valamennyien *házasok*, aki megkapta a cölibátus alóli felmentést, szentségi házasságot kötött, a többiek polgári házasságot, ketten élettársi kapcsolatban élnek, egyikük számára ez házassággal felérő, életre szóló kapcsolatot jelent. Hármuknak ez már a második házasságuk. Közülük egyikük megözve-

gyült, a másik kettő első — csak polgári — házassága válással végződött (a feleségek kezdeményezték). Egy valaki van, akinek ez már a harmadik — ezúttal élettársi — kapcsolata két házasság után. Többségük házassága stabil, harmonikus, jobb, mint nem vallásos, s nem rosszabb, mint vallásos kortársaiké, annak ellenére, hogy annak idején nem a házasságra, hanem a papi pályára készültek. Kettőjük felesége kapcsolatuk miatt (is) vált el, egyikük elvált asszonyhoz kötötte életét. A házasságok milyenségéről elárul valamit a gyerekek száma. Három házasság kivételével (ahol már idősebb korban történt a házasság) mindenütt vannak gyerekek. Az átlagos *gyerekszám* 2,6. Ez még a családok ötödében emelkedhet is. Az egy gyerekesek közül az egyik családban RH-összeférhetetlenség, kettőben az előző házasságból származó gyerekek az oka annak, hogy nem vállalkoztak többre.

Az „apostata” népi etimológiája „hitehagyott”. Az ötven között egy ilyet sem találtam, de a többi általam ismert további félszáz között sem. Mások is úgy vélik, nagyon kevesen lehetnek. *Vallásosságuk* alakulását elsősorban az egyházi vezetéssel való kapcsolatuk befolyásolta, amely viszont a legtöbb esetben a cölibátus alóli felmentésük elbírálásától függően (is) alakult. Istenhívó, de nem vallásos egy akad közöttük, Ióta, aki nem csak istenhívónek, de még katolikusnak is vallja magát, azonban az Egyházon kívül érzi magát, nem tartva magára nézve érvényesnek az Egyház törvényeit. Egy van, aki vallásosnak tartja magát, de nem gyakorolja. Ketten gyakorolják is vallásukat, de úgy érzik, az intézményes Egyházzal való kapcsolatuk megromlott. Hárman vannak olyanok, akik úgy érzik, vallásosságuk nem olyan mély, mint pap korukban. A nagy többség (30-an) nem érznek különbséget, nyolcan pe-

dig határozottan úgy gondolják, vallásosságuk elmélyült. Közülük Gímel baptista gyülekezetbe jár (egyszerre tartva magát katolikusnak és baptistának, de a baptista stílust közelebbnek érezve magához kereszténységét baptista módon gyakorolja.) Ketten közülük (Lambda és Sigma) azt vallják, hogy Bokor-tagként még közelebb kerültek Istenhez. Sokuknak mély fájdalmat okoz, hogy nem járulhatnak szentségekhez. Többüket zavarják a gyenge prédikációk, s egyáltalán az, hogy nem csinálhatják ők, jobban. Gyerekeik — egy-két kivétellel — templomba, hittanra járnak, ministrálnak, cserkészkednek, kisközösségben dolgoznak. Mem rendületlenül mondja a breviáriumot, Aza felesége az ő hatására tért meg, Beth ma is teológusnak tartja magát, de elfordult a liberális teológiától, Omikron és Pi ellenkezőképpen.

A *katolikus Egyházzal* való kapcsolatukat elsősorban két tényező határozza meg: 1) az, hogy pályamódosításukban mekkora szerepe volt a velük szemben közömbösen, ridegen vagy ellenségesen viselkedő egyházi struktúrának, illetve a „felettes” Egyházat számára megszemélyesítő papoknak;

2) az, hogy megkapták-e a cölibátus alóli felmentést (illetve — egy kisebbség esetében —, hogy hogyan viszonyultak feletteseik a házaspársággal kapcsolatos elképzeléseikhez).

Kilencen végeztek vagy végeznek különböző *egyházközségi tevékenységeket*. Háromszor-négyszer ennyien szeretnének, de ennek kétféle akadály van: 1) nincsen rendezve házasságuk, 2) egyes papok és püspökök elzárkózása az aposztatákkal való ilyenfajta együttműködéstől, még a szentségi házasságban élők esetében is. Noic képviselőtestületi tag. Szomeh plébánosa viszont megakadályozza, hogy ő

legyen — habár a tagok megválasztják — a képviselőtestület elnöke. Fe és a főállású egyházközségi alkalmazott. Alpha *irodát vezet*. Bertát püspöke megakadályozta abban, hogy a plébániai számvitelt vagy a kántorságát végezze. Rhót pedig abban, hogy részt vegyen egy keresztény iskola szervezésében. Szomeh még egyházközségi jegyző sem lehetett, mert püspöke ezt is megakadályozta. Kszi és Uuerta *kántorizál*. Chozma is ezt tette egy ideig, de abbahagyta, mert csak szolgáltatásnak érezte, s nem jelentett számára közösséget az egyházközség. Fe *áldoztat* is, Szomehet azonban — hiába rendezett a házassága — nem engedik. Helyette egy „tisztá előéletű kereszténydemokrata” áldoztat. Uuerta egy darabig „feketén” *hitoktatott*, de új plébánosa már nem engedte. Csak Alphát, Szigmát, Kszit engedik hitoktatni. Dzétát engednék, de elment a kedve tőle, mert kiderült, az a pap, akit helyettesített, míg ő hitoktatott, *csavargott*, s többé nem hajlandó *immorális dolgokhoz asszisztálni*. Mint olvashattuk, Béta polgármestersége óta lehet *cserkészvezető*. Eyz, Rhó, Szomeh, Berta, Gaar, Geuua, Uraz és Chozma hiába ajánlják fel szolgálataikat. Emlékezhetsz az olvasó Béta a püspöki kar minden tagjának elküldte elképzeléseit a pályamódosító papok lehetséges alkalmazásáról. Egy részük elkeseredett, s elhatározta, *nem szalad olyan szekér után, amelyik nem akarja felvenni*. Ilyesmiért és egyéb okokból tízen meglehetősen *eltávolodtak* az intézményes Egyháztól. A többség azonban a *menne*, ha *hívnák* állásponton van. Szigma, Ómega és Khi kisközségben működik. Heten a világi apostolkodást vállalják, Eyz és Gaar a pályamódosító papok egyesületét (erről később szó lesz) szervezik. *Mennék, akár marokot szedni is*, jelenti ki Rhó, többük nevében.

Házasságuk rendezése sokuknak (húszan vannak) még nem sikerült, akiknek igen, majdnem annyiféleképpen, ahányan vannak. Akad, aki nagyon rövid időn belül megkapta az engedélyt, van, aki már 18 éve vár rá, s többen már belefáradtak a számukra megalázónak és reménytelennek tűnő *kunyerálásba*. A szerencsések többségének valami összekötése is volt, többen viszont komoly támogatók ellérére sem kapták meg a felmentést. A religiográfus képtelen eligazodni, valamiféle rendszert találni ebben a tekintetben.

Többségük ma is *papnak tartja magát*, s szívesen végeznének papi feladatokat. Csak ketten miséznek, de ők is egyre ritkábban, és csak egészen szűk körben. A többség úgy véli, mint Dzéta, hogy Krisztust szentségek nélkül is lehet képviselni. Sokuk munkatársaik *meghallgatója*. Négyükkel történt meg, hogy kivételes esetben — haldoklóknak — szentséget szolgáltatottak. Chozma álmában misézik, nappal csak vágyakozik utána. Nagymise celebrálása helyett a nemzeti ünnepek városi ünnepéyeit rendezi.

A pályamódosítók közérzetéről, terveiről, az Egyházban kijelölt vagy megtalált helyükről ad ízelítőt az alábbi körkép:

Hát én falun lakom — meséli Űpszilon —, állatokat tartunk meg biokertészkedünk. *Félig paraszt, félig művész vagyok*. Reggel általában télen a favágás, befütés. Akkor az állatok ellátása, etetése, trágyázása, kihajtása. A lovat lelovagolni vagy a szamarat befogni. A napnak legalább a fele ilyen munkával megy el. A másik fele a rajzolás, festés a műteremben. Azonkívül nagyon nagy közösségi és társadalmi életet élünk. Baráti körök, egyesületek, kulturális rendezvények,

szervezkedések egymást érik. És a baráti lakomák. Nagyon nagy közösségi élet van, úgy, hogy már terhes is számomra. Az egész baráti körnek van otthon házioltára. Azt hiszem, ez helyes, egyházas hagyomány. Gyertyát gyújtunk előtte, imádkozunk. Szeretném, ha jobban elterjedne ez a szokás. Úgy érzem, mind a világban, mind az Egyházban megvan a helyem. Nagyon szeretném rendezni papságomat, s szentségekhez járulni. Ezt nekem kellene elindítani. Az a gond, hogy nem vagyok bizonyos abban, hogy nem volt érvényes a szentelésem. Egyházjogilag ezen múlik, a mostani Szentatya pedig megszigorította ezeket a felmentéseket.

Rhó éjjeliórként kezdte civil életét az N-I múzeumban. Ugyanabban az évben megnősül, s 16 éve szépen és jól megvannak, ugyanennyi ideje várja felmentését. Elvégezte a történelem-népművelő szakot, s a szabadtéri múzeum vezetője lesz. Egyházi „beilleszkedése” kevésbé sikeres:

Megajánlottam korábbi plébánosomnak, hogy *besegítek*, hitoktatni és egyebekben, de erre itt nem csak nekem, hanem három sorstársamnak sincsen lehetősége. Jövőre nyugdíjba megyek, igyekszem *Krisztus evangéliumához méltón élni*, nem botránkoztatok, nem akarom önmagamát megerőszakolni, csak a rongyos kis érzéseimhez és gondolataimhoz igyekszem ragaszkodni, s nem ártani senkinek. Nem merek nagyon reménykedni egy új zsinatban, egy kiengesztelődésben, hogy megszűnik ez a szeretetlen és rideg magatartás, amit saját bőrömön is tapasztalok.

Sigma benne érzi magát az Egyházban:

Fél év múlva már besegítettem a kántornak, s vezettem az énekkart, mert az a pap így állt hozzá. Fel sem merült, hogy ne hívjanak meg a kurzustalálkozóra. Ők is elfogadtak, pedig akadémiai professzor is van köztük. Ők jól tudják, hogy *ezért élek-halok* most is. Itteni plébánosomnál azonnal bejelentkeztem. Mondta, hallott rólam sok jót és rosszat. Mit mondhattam volna? Felhántorgassam békepapságát? Ki tudja, mi volt indítéka. Megbeszéltük, tanítsak hittant abban az iskolában, ahol dolgozom. Így lett. Ezen kívül egy induló iskolában valláskultúrát tanítok. Meghívott plébánosom a lelkipásztori tanácsba is, és én kommentálom a gyermekmisét. Mindezt aposztataként és bulányistaként. Ilyen is van.

Eyz megkapta ugyan a felmentést, mégsem jutott Egyházában ötről hatra:

Rendszeresen járunk templomba, gyermekeinket vallásosan neveljük. Rómától egy nevetséges huzavona után megkaptam a felmentést, amit a mai napig — hiába kérem — nem kaptam meg írásban. Egy vállalat szállítási osztályvezetője vagyok. Itt is lehet *lelkipásztorkodni*. Világnézetem, lelki életem nem változott, illetve erősödött. Annyiszor tapasztalom a Gondviselés jóságát, mint előtte nagyon ritkán. Az Egyházhoz való viszonyom változott meg alapvetően. Érthető is. Sokkal kritikusabban nézem az Egyház tevékenységét, mint eddig. Nagyon sok az ellentmondás. Szó szerint tapasztalom a „vizet prédikál és bort iszik” mindennapi igazságát. Itt a papok egymást is lehetetlenné teszik a jó pénzért. *Nem pásztrok, béresek*. A bárányok meg csak birkák. Sok pap csak így érzi jól magát. Életük, példájuk bot-

ránykő. Ha plébánosomnak valami műszaki gondja van, leereszkedik hozzám, más segítséget nem fogad el tőlem. Az egyházi adót beszedő munkatársa pedig meg akart téríteni.

Beth is gyakran hallja az „aposztata” minősítést:

Ezt a jelzőt mindig visszautasítom, ha netán valaki olyan tapintatlan, hogy jelenlétemben kiejti. A hitemet nem tagadtam meg, ha egyházjogi-lag laicizálnának is, kultúráim, műveltségem alapján mindig *teológus maradok*. Korunk teológiai vitáiban van véleményem. Jelentős változás gondolkodásomban, hogy míg korábban a *Humanae Vitae* tanítását — sok más paptársamhoz hasonlóan — meglehetősen liberális módon ítélttem meg, ma ezt az enciklikát prófétai tettnek tekintem. Egyre inkább az a meggyőződéseim, hogy a „liberális” teológiának semmi köze a kereszténységhez. Tartok tőle, hogy ezzel számos, hivatását gyakorló pap nincs tisztában. Miután a felmentést a mai napig nem kaptam meg, szentségekhez nem járulhattam, s ez nyilván nem tett jót. Sokkal különb lennék, mint amilyen vagyok. Gyermekeim nevelése munkámon kívül meglehetősen betöltik életemet, ennek ellenére nem ezek a legfontosabbak számunkra, ugyanis feleségemmel elköteleztük magunkat a „*pro life*” ügy mellett. Egyértelmű számunkra, hogy a kereszténység becsülete ezen a témán áll vagy bukik. A pápa lényegében ugyanezt mondja. A „tekintély válsága”, amely az Egyházban is érezteti hatását, lényegében nem más, mint a „szeretet válsága”. Tapasztalatom szerint az egyházi vezetés nem tudja meggyőzni papjait sem arról, hogy szereti őket. Ha pedig a papot nem szeretik az Egyház vezetői, akkor előbb-utóbb megkapja a személyes szeretetet mástól. A dolog ilyen egyszerű.

Gaar egy év alatt megkapta az engedélyt, s tizen-nyolc év alatt nyolc gyerekkel hálálta meg. Egy tervezővállalatnál szerződéskötéssel foglalkozik. Ő is megmaradt az Egyházban mint aktív tag, méghozzá egészen sajátos módon:

Nősülésem után ugyanúgy élem — vagy még fokozottabban — a lelkiéletet, mint aktív pap koromban. Sőt gyermekeim számának növekedésével egyre inkább szükségessé vált, hogy *egy* mikroegyház vezetője legyek. Egyéni életemben megmaradt a zsolozsma, a lelkiolvasmányok, a szentírásolvasás, a liturgiában való részvétel, az áldozás. Gyermekeim magam hitoktatom. A hivatalos Egyházban a *perifériára* kerültem. Szinte házasságkötésem pillanatától *ajánlgatom* magam, munkámat, de nem kellek. A működő papok elkerülnek, csak a sorstársaim állnak szívesen szóba velem. Még ministráns gyermekeim is hátrányt szenvednek miattam. A családi élet sok olyasmire megtanít, amiről egy cölebsz embernek fogalma sem lehet, például *igazán szeretni*. A gyermek születése hihetetlen módon kapcsolja az embert a teremtető Istenhez. Terhem sok ugyan, de szívesen vállalnék papi feladatokat, bármit, amire szükség van. El tudom képzelni, hogy a plébánia élén cölebsz pap áll, és a papi feladatokat nős papok, civilek látják el. No, de ez még utópia!

A maga módján *Ióta* is pap maradt, ő ma a fényátadás honi főguruja, hallgassuk, miként „prédikál”, ezúttal a Természetgyógyászat hasábjain:

A fényátadás találkozás. Személyválogatás, feltételszabás, viszonzásvárás nélküli teljes odafordulás a másik felé, elfogadva őt annak, aki, olyannak, amilyen. Mindegy, hogy ki fordul hoz-

zánk: agresszív, gyanakvó, ápolatlan, riasztó, ostoba, elutasító vagy kedves, elfogadó, nyitott. Az EMBER fordul hozzánk. Esetleges, riasztó külsejű, támadó agresszivitása csak torz segélykiáltás. Ezt nem meghallani csak nyitottsághiányunk végzetes süketsége képes. Ezért jó fényt adni, mert nyitottságra „kényszerít”. Kinyitja szemünket a látszat mögötti Valóság megpillantására, megnyitja fülünket a hamis hangok mögötti halk, kétségbeesett, gyötrődő, szelíd kérésre: szeress, hogy szerethessenek. (...) Köszönöm, hogy VAGY, hogy találkoztunk. Szeretlek. Elfogadlak — akárki vagy, akármilyen vagy. Nem várok Tőled semmit. Nem megváltoztatni akarlak, hanem megváltozni akarok Altalad. Köszönöm, hogy léted arra indít, hogy túllépjem felszíni önmagam, és a tolakodó lényegtelenen túl felismerhetem benned a bennem lakozó mindenséget, azt, hogy a Mindenség Szívében egyek vagyunk.

És most kísérjük tovább Ómega életútját, amely ott szakadt félbe, amikor igent mondtak egymásnak a tanácson és a közösség előtt:

„Sokat veszekedtünk. Eleinte mindig kibékültünk, később már nem mindig. Az éreztem, egyre kevesebbet csinálunk együtt. Fáradékony, fád volt. A házasságot úgy fogtam föl, hogy attól fogva *mindenben egyek vagyunk*. Amit én tűrök, alkalmazkodom, majd ő is mindig, automatikusan és dalolva. Nem voltunk elvetemültek, de hiányosságaink interferáltak. Ha ő hisztizett, én nem voltam eléggé határozott, hogy leállítsam. Mire erőt gyűjtöttem hozzá, neki már fészekmeleg puhaságra lett volna szüksége.

ge. Nem voltam eléggé okos, szemfüles, figyelmes. Ő sem volt eléggé teherbíró, türelmes. Máig megszállottja vagyok a *szimmetriának*, ha már választani kell, inkább alárendelődöm, kibújok a döntés alól, átengedem a kezdeményezést. Nálam senkinek sincsenek előjogai. Ő pedig rossz néven vette, hogy olykor édesanyja pártjára álltam. Egy nyaralásunk alkalmával feleségem beleszeretett apósom kolléganőjének fiába. Jelen voltam, észleltem, óvtam őt. Egy nyári közösségi összejeövetelt úgy szerveztünk meg, hogy csak nekem esett rá nyaralásom. Demonstrálni akartam, hogy én nem maradok el könnyelműen, mint mások, és fölmentem Budapestre. Ezalatt feleségem és a srác diszkóba ment, mivel oda én nem szeretek járni. Tudtam róla, nem helyeseltem, de nem is tiltottam. Később Pesten beszéltem a sráccal. Mondtam neki, szeretem a feleségemet, nem akarom átpasszolni senkinek, tudjon róla, aztán tegyen belátása szerint. Elszégyellte magát. Feleségemtől kikaptam ezért. Szétválasztottuk a szobákat, bútorokat, könyveket. Amikor egyszer azt találta mondani, hogy rosszul lesz, ha meglát, hazaköltöztem: hátha rendbejövünk. Nem így lett. '86 májustól Újpalotán laktam egy barátomék üres lakásában. Egy új házaspár lakott még ott, közösségi testvérek. Jól kijöttünk. Közben tanfolyamot végeztem: kazántisztítóból kazánpiszkitó lettem, fűtőnek álltam. 24 órát dolgoztam, 72 volt a szabadidő, s a 24 óra alatt is sokat olvashattam.

1980 végén a bíboros úr újra írt:

Ómega úrnak
lelkész

A Hittani Kongregáció f. évi okt. 14-én Prot. N. 128/61.s. alatt kelt leiratában tájékoztatta az

Ordináriusokat a papi dispenzáció legújabb eljárási módjáról.

Ennek alapján szükségesnek tartom, hogy fent hivatkozott levelében foglaltakra reagáljak: A papi coelibatus alóli dispenzáció elválaszthatatlanul magába foglalja a papi statusból való elbocsátást. A kérelmezőnek sosem szabad e két elemet szétválasztani, vagyis az egyiket elfogadni, a másikat visszautasítani.

(...)

Főtisztelendőséged imáit kérve vagyok

László

bíboros, prímás, érsek

Decemberben kilátásba helyeztem, hogy ha nem jön meg az engedély, akkor is kénytelen vagyok megnősülni, hogy egy számomra súlyos bünt jelentő életformától megszabaduljak. Inkább Istennek engedelmeskedjem, s ne a Szent Kongregáció szabályainak. 1981 februárban papi igazolványom meghosszabbítása céljából levelet írtam a bíboros úrnak, kértem felmentési kérelmem elbírálását és továbbítását. '81 szeptemberben jött egy leirat, hogy az egyházi bíróság kérelmemmel kapcsolatban kihallgat. Ez meg is történt. Decemberben megszüntettem a misézést. Jeleztem a híveknek, hogy átülök az oltár másik oldalára, mert Egyházunk nem tartja lehetségesnek egyszerre a hatodik és hetedik szentség felvételét. '82-ben megpróbáltam letenni a laurea szigorlatot morálisból, de a kari ülés elutasította. '81 májusban írtam a Főegyházmegyének, hogy bocsásson el, mert könyvtárosi állást szeretnék kapni a Hittudományi Akadémián, s jelentkezésemkor ezt kérték. Az állást végül is nem kaptam meg. '84 júniusban írtam a bíborosnak, bejelentettem a házasságkötés tényét. Ettől fogva automatikusan fel

vagyok függesztve. A HNF választási felhívására reagálva felolvastam javaslatomat az alternatív katonai szolgálatról, majd a XI. és a XIX. kerületben is megpróbáltam ezt, ahol az állandó és az ideiglenes lakásom volt. Mindkét helyen osztatlan sikertelenséget értem el. A válókereset még Újpalotán ért '86 decemberében. Egy ideig még reménykedtem, s talán egy év múlva felmentem hozzá. Ekkor azzal a kertésszel élt, aki abba a könyvtárba járt olvasni, ahol ő dolgozott. Ismertem, egyszer piros rózsát hozott a születésnapjára. Én vettem át, mert nem volt ott-hon. Neki is elmondtam ugyanazt, amit a nyaralós srácnak. Feleségem és a kertész mind a mai napig kitartottak egymás mellett. Karácsonykor voltam náluk, készülődtek az ünnepre. Szégyelltem, hogy olyan jól megvannak, s én abban reménykedem, hogy egyszer szétmennek. Feleségem egyáltalán nem kecsegtetett ilyesmivel, sőt azt mondta, ha a küszöböt rágná is kínjában, akkor sem kezdené velem újra, de maradjunk jó barátok. Azok maradtunk, de ritkán találkozunk. Sokáig azt hittem, én nem lehetek hűtlen hozzá. Majd egyre értelmetlenebbnek kezdtem érezni ezt a mondatot, sőt kissé gőgösnek is.

'87-ben kezdtem alkoholistákkal és drogosokkal foglalkozni, másodhegedűsként olyanok mellett, akik már régebben csinálták. Mivel nincsenek túl sokan ilyenek, nagyjából ismertük egymást az egész országban. Így a reformátusokkal is. '89-ben meghívást kaptam Tolna megyébe, hogy egy református lelkész-házaspár által alapított drogfüggő rehabilitációs otthonban, hogy legyek a drogfüggő fiatalok mellett rehabilitációs lelkész. Öt perc gondolkodási időt kértem. Imádkoztunk egy kicsit a lelkésznővel a kazánházban, ahol dolgoztam, s elvállaltam. Egy eldugott falucskába kerültem, ahol még kocsmá

síncs. Ha ügyeitem engedte, bevonatoztam a misére, ministráltam, énekeltem az olvasmányközi éneket, gyóntam, áldoztam, befizettem két évre az egyházközségi hozzájárulást. Amikor a *drogosok* *pasztorációjához* kértem engedélyt, az esztergomi érsek *nem válaszolt levelemre, egyházjogász barátom pedig ezt:*

Kedves Ómega!

Leveled Szabályos. Kérésed elvileg teljesíthető, bár bonyolultabb, mint ahogyan soraidból kitűnik. Ugyanis esetedben fennáll a rendek gyakorlására vonatkozó irregularitás is. (1044/1/3.) Ez pedig a Szentszéknek van fenntartva. (1047/3) Tehát a püspök útján ez alól is felmentésért kellene folyamodni. Ennek ellenére — lévén, hogy polgárilag már elváltál — nem különösen nehéz.

Ámde: azt kéred, hogy csak a felfüggesztést szüntessék meg, de ne disponáljanak. Mivel itt a püspök csak akkor köteles a cenzúrárt föloldani, ha a makacsság megszűnik és a 'jóvátételre' készség mutatkozik, feltehető, hogy nem intézkedik addig, míg ki nem fejezed teljes engedelmeségi készségedet (vagy legalább a büntetés elengedését kérő levélben ne tégy kikötést, hogy nem kívánod a dispoziációt elfogadni!) Továbbá: a makacsság megszűntével csak a büntetés elengedése kötelező. De az irregularitás miatt ettől még semmi papi tevékenységre nem leszel jogosult! A szabálytalanság alóli felmentés pedig kegyintézkedés. Megadása a Szentszéknek csak joga, de nem kötelessége.

Tehát ha teljes papi működésre rendelkezésre állnál vagy legalább magában a kérvényben nem jeleznéd ennek ellenkezőjét, akkor biztosan na-

gyobb esélyed lenne. Amit kérsz, jelenlegi formájában nem teljesen lehetetlen, de így kevesebb az esély a pozitív válaszra.

Sok üdvözzel:

dr. X. Y.

Boldog emlékü püspököm sosem tett szemrehányást aposztata terveimért, egészségem, gerincmészesedésem felől annál szívesebben érdeklődött, bulányista voltomat pedig sűrűbben nehezményezte. Principálisaim megértőbbek voltak, paptársaim vegeesen viszonyultak pályamódosításomhoz. Volt, aki nem oldozott föl. Volt, aki nem áldoztatott meg (pedig akkor már kimondták a polgári válást). Van, aki nem fogadja köszönésem. Volt pap, aki sejtelmes mosollyal közölte, hogy nem kell tehenet fejni ahhoz, hogy az ember időnként megigyon egy kis tejet. (Vagyis: tarthatok én is titokban szeretőt.) A nös papok baráti társasága szívesen látott. Bokor-béli testvéreim is nagyon különbözőképpen vélekedtek. Volt, aki féltett. Volt, aki pártolt. Volt, aki nem féltett, csak ettől a házasságtól. Volt, aki ott hagyott mint lelki vezetőt, van, aki azóta kért meg rá. Volt, ki miattam hagyta ott a Bokort, lelkivezetője tanácsára. Egy időre abbahagytam az áldozást, s a közösségvezetést is másnak adtam át. Mégis elmentek. Visszatértem az eredeti gyakorlathoz, mert kezdett nem hiányozni az áldozás nélküli mise, s ettől megijedtem. Édesanyám azóta nem hallgat Szabó család-ot és Játék és muzsika tíz percben-t. Felajánlja megtérésemért. Volt pap, aki böjtölt, hogy ne nősüljek, s civil, aki azért böjtölt, hogy sikeresen házasodjak. A Vatikánig nem jutott el ügyem, mert II. János Pál leállította az efféle beadványokat.

Féltem, hogy pályamódosításom után szájkosarat kell viselnem, s nem tehetem szóvá nyíltan édes

Anyaszentegyházunk szeplőit és ráncait, mint addig, míg ketrecen belül voltam. Ez végül is nem okozott problémát. Mindig szerény voltam, s az is maradtam. Világnézetem sokat változott. Kevésbé *fundamentalista* módon értelmezem a Szentírást, de nem gondolom, hogy ez nőülésemmel van összefüggésben, inkább *lelki fejlődésem* része. A bázisközösségekben is számot tartanak lelkivezetéseimre, elmélkedéseimre. Nem érzem a felfüggesztés hátrányait. Néha egy-egy esketéstől elesem. Kibírom. Feloldozást nem adhatok, de imádkozom az illető bűneinek bocsánataért. Évenként elküldöm őket gyónni valakihez. Van, aki elmegy, van aki nem. Néhány pap akart kérni helyettesítésre, de *nem akarok botrányt*, ezért visszautasítom. Imáim őszinték, lelki szárazságról sosem panaszkodtam. Ahhoz, úgy látszik, nem vagyok elég szent. Ha elhanyagoltam az imát, akkor jól is esett mindig. Hatottak rám óhatatlanul protestáns elképzelések. A sákramentumokról, a házasságról. Keményen védem a katolikus felfogást Mt 19-el kapcsolatban. Porneia azt jelenti: törvénytelen felesége volt, így a katolikusok. A protestánsok szerint azt jelenti, hűtlenséget nem követett el. Először tiltakoztam, aztán beleszerettem egy protestáns hölgybe, s kezdtem kacérkodni a protestáns értelmezéssel. Kosarat kaptam tőle, aztán még hármat Bokor-beli hölgyektől.

Nem hagytam annyiban a dolgot, megkértem egy katolikus munkatársam kezét, akivel a katolikus iszákosmentőben dolgoztunk együtt. Nem mondott nemet. Ez 1991 júniusában történt. Most volt az esküvőnk T-n. Ott élünk jelenleg. Ott vagyok mentálhigiénés csoportvezető a szociális otthonban. Júniusban ugyanis balesetet szenvedtem. A narkósokkal szénát raktunk, s én a tenyeremre estem. Két könyököm tört el, négy hónapig voltam betegálla-

mányban. Balkarom derékszögben maradt. Fizikai munkára nem vagyok már jó. Azt nem jól viselném, ha csak nézni tudnám, hogy a narkósok hogyan dolgoznak, én meg csak szövegelek. Eljöttem. Menyasszonyom is szerette volna, ha T-n az ő otthonában élnénk. Tudomást szerzett erről az állásról, a szociális otthonban, elnyertem.

Kérdezték, miért nem leszek protestáns lelkész. Két okom van. Az egyik: becsülöm őket annyira, hogy szükségből nem löcsölöm rájuk magamat. A másik: bármennyire becsülöm a többi felekezetet, én csak katolikusul gondolkodom, érzek. A mi értékeinkre és fogyatékosságainkra van leginkább szemem. Szégyellenék is elmenni azért, mert nem tudtam, nem akartam betartani egy rendelkezést. Egyházamat minden erényével és hibájával együtt sajátomnak érzem. *Rengeteg dolgom van a bázisközösségek berkeiben.* Gyerekeket fegyelmezni ma sem tudok, felnőtteket a plébániai keret nem igen bízna rám. *Ott dolgozom az Egyházért, ahol engednek, várnak.* A szociális otthonba bejár a katolikus és a református pap is, mindegyik liturgiájában aktívan részt veszek. Felmentésemmel kapcsolatban 1991-ben újabb jegyzőkönyvet vett fel ugyanaz az egyházjogász, aki 1980-ban. A bíboros úr elé terjesztett egy kérést:

Alulírott Ómega 1944. december 29-én születtem Budapesten (...) Szinte felhőtlen kamaszévek után kb. szubdiakonátus felvételével egy időben kezdődtek szexuális problémáim. Káplán voltam az Esztergomi Főegyházmegyében tíz évig. Heti vagy még gyakoribb gyónásaim fő témája a maszturbáció volt. Lelkivezetőim tanácsai, az aszkétikus és imagyakorlatok, a lelkipásztori és szellemi munka, de az Úrjézussal — kegyelméből

— fennálló személyes kapcsolat sem volt elegendő, hogy e kudarcaimat csökkentse, csupán egy — bár viszonzatlanul — bennem fellángoló szerelem. Ez nagyon megdöbbenett és elgondolkodtató. Tanácsot kértem (...)

Teherbírásként különbözősége és figyelmetlenségem következtében feleségem elhidegedett tőlem és 1986-ban beadta a válópert. A válás nagyon megviselt lelkileg. Cukorbetegséget kaptam. Újra felvettem a küzdelmet a coelibátus megtartásáért. Kazánfűtői állásom mellett társadalmi munkában alkoholisták és drogosok ambuláns csoportterápiájában próbáltam bevetni magam. Szexuális problémáim nem enyhültek. (...) Végül is az iszákosmentő munka során munkatársi kapcsolatba kerültem Pszi római katolikus hajadonnal és megszerettük egymást. Szerelmünket szeretnénk Anyaszentegyházunk törvényei szerint megpecsételni. Ezért eddigi bűneim bánva s azok elkerülését remélve a jövőben, tisztelettel kérem a magamra vont büntetések alóli feloldást, valamint az érvényes és szabályos házasságkötéshez szükséges dispencziót.

Tisztelettel: Ómega

Ómega úrnak 1991. nov. 11.

Bp. X. u. 111. III. em. 11.

A papszentelési kötelezettségek alóli felmentése ügyében történt kihallgatás jegyzőkönyvét megkaptam, s azt áttanulmányoztam.

Azt kellett megállapítanom, hogy nincs olyan indok, amely alapján felmentési kérelme felterjeszhető volna. A felmentés kérésének egyik indoka, ha papszentelés előtt olyan körülmények álltak fenn, amelyek alapján nem lett volna szabad vállalni a papszentelést. A másik indok

olyan esetekre vonatkozik, amikor a kérelmező polgári házasságban élve az nem szüntethető meg, és egyben a kérelmező halálveszélyben van vagy már igen idős és hosszú ideje él polgári házasságban.

Áttanulmányozva a jegyzőkönyvet semmi olyan tény nem található, mely alapján nem lett volna szabad vállalni a papi cölibátust. Az egyetlen indok, hogy az ezután megkötendő házasságához nyerjen felmentést. Ilyen indokot pedig nem lehet a Kongregációhoz felterjeszteni.

Az előírásoktól függetlenül jóakaratóan inkább arra hívom fel figyelmét, hogy most módja van lelkiismeretét rendeznie. Hisz előző házassága felbomlott. Levelében, amelyet aug. 7-én adott át nekem, kitért arra a lehetőségre, hogy visszatér papi szolgálatába. Tudom, hogy ez áldozatot kíván. De lelkiismeretének rendezéséhez ez az egyetlen járható út. És ha felidézi lelkében a kezdeti szeretetet, amellyel a papságot vállalta, akkor ezt az áldozatot is készséges lélekkel megtudja hozni. Egyházunk megújulása most éppen ezt a lelki áldozatot kívánja, elsősorban azoktól, akik vállalták Krisztus Egyházának az építését a papszentelés által. (...)

Az Isten akarata szerinti jó megoldás megtalálásához és követéséhez kérem a Szentlélek megvilágosító és erősítő kegyelmét.

Jóakarattal és főpásztori áldásommal vagyok:

László

biboros, prímás, esztergomi érsek

„Benne élünk...”

(Ap.Csel. 17,28)

Ez személyre szóló meghívásunk 1992. II. 22-re T-re, hogy ott Isten és népe előtt együtt ünnepeljünk egy életre szóló elköteleződésünket, melyben Jézusért, egymásért és másokért szeretnénk élni.

Psi és Ómega

15 órakor házasságot kötünk a Polgármesteri Hivatalban, 16 órakor a Helyőrségi Klub dísztermében testvéri, baráti imádságot kérünk frigyünkre, majd kezdetét veheti a vigalom...

Az Isten Országát keressük

Megpróbáljuk minél hamarább megkapni a fölmentést. Unokáink látni fogják? Addig *saját lelkiismeretünk* szerint élünk és dolgozunk. Remélem, házasságunk boldog és mintaértékű lesz. Megpróbálunk sógoromékkal egy földél alatt *példás szeretetben* élni. Gyerekeket, ha nem lennének, mint ahogy első házasságunkból nem lettek, állami gondozásból szeretnénk kivenni. Folytatni szeretnénk az *iszákosmentőt*, a közösségi életet, az *apostolkodást*, egyéni lelkigondozást. Itt kell majd *közösséget* összehozni, a szociális otthonban is szeretnénk valamit tenni az *alkoholistákért*. Már van egy jelentkező munkatárs az *iszákosmentőre*, ha itt is indítanának. *Evangéliumi szegénységben és egyszerűségben* szeretnénk élni. A harmadik világban élő két gyermeket havonként pénzzel támogatva. *Erőszakmentesen* szeretnénk élni, s gyermekeinket is így nevel-

ni. Nem szeretnénk karriert csinálni, de *szolgálni a várost, az országot, az emberiséget* ott, ahol módunk van rá. Valószínűleg én megyek majd gyes-re. Reméljük majd kap feleségem valami állást itt a közelben, ha lediplomázik. Pszichiáter szeretne lenni. Ideális feleségnek való nő, pont fele annyi idős, mint én, de dupla annyi lelkesedés feszül benne Isten Országáért, mint bennem. A napi imádságot nem hagyjuk el, de a napi áldozással bajok lesznek, ha itt nem akarunk botrányt csinálni. Misém érvényes lenne, csak szabálytalan, nem akarok botránkoztatni. Közösséget építek. Sosem voltam különösen nagyra vele, hogy pap vagyok, most sem üvöltök a fájdalomtól, hogy nem misézhetek, temethetek. Néha egy-egy szenvedélybeteg feloldozása jól jönne. *Lelkivezetést, közösségbevetést, lelkigyakorlatok tartását* végzem. A munkahelyemen beszélgetek az emberekkel, ünnepi beszédek is mondok. *Nem pasztorálom, de pásztorolom* az embereket. Ez elég, remélem nekik is. Ha a hivatalos Egyház fűttyent, s lesz elég időm és energiám más szolgálatra is, készen állok.

7. Identitáskeresés

„Miért bűn az, hogy így — családos állapotunkban is — megőriztük hivatásunkat, szolgálni akarunk akkor, amikor óriásira nőttek a feladatok?”

„Javasoljuk, hogy a történelmi hűség kedvéért legalább a *•megnősült papok•* címszó alatt tartsanak nyilván bennünket.”

Kik is ők? Kiknek tartják magukat? Mem már csak egyszerű hívőnek. Ióta egyházon kívüli kereszténynek, de Isten helyett mint a fényátadó mozga-

lom főguruja Mindenség Szívét mond. Gimel már inkább baptista, mint katolikus. Mű és Khi a válásgyakorlatuk alapján is az Egyház peremén érzik magukat. Gaar, Eyz és mások csak az őket érő egyházi diszkrimináció alapján. Tucatnyian aktívan részt vesznek egyházközségük életében, néhányan közülük egyházi alkalmazottak is. Ketten olykor miséznek, gyóntatnak is. És döntő többségük úgy érzi nem veszített, mert nem veszíthette el a Szentlélektől kapott hívást és ennek egyházi megerősítését.

1987-ben a Budapesten és környékén élő pályamódosító papok baráti beszélgetésekre összejáró köre így határozta meg önmagát:

Mi a latin szertartású papok baráti társasága vagyunk, akik többnyire megházasodtunk és feleségünkkel együtt, több mint másfél évtizede alkotunk baráti közösséget.

Két sajátos döntés áll mögöttünk.

Az első az volt, hogy a papi pályára léptünk. A szentelésben komolyan ígértük az engedelmességet és őszintén vállaltuk a nötlenséget.

A papszenteléssel az Egyház vezető rétegének letünk tagjai, és úgy gondoltuk, hogy ezzel szorosabban kapcsolódunk Jézus Krisztus személyéhez és ügyéhez. Ő számunkra a világ és az egyén történetének kulcsszemélye.

Emberszeretetét négy mozzanatban rögzítjük:

1. Istennel való egyenlőségéhez nem ragaszkodott, hanem „szolgai alakot öltött”, emberré lett.
2. Tanításában és tetteiben megfogalmazta és képviselte minden ember Isten előtti egyenlőségét és egymás elfogadását.
3. A világ megmentéséért a megalázó kivégzést is vállalta.
4. Embereket gyűjtött maga köré, hogy művét folytassák.

Hozzájuk csatlakoztunk. És mint az Egyház papjai nyertünk küldetést.

Másik döntésünk az addigi életformánk feladása, illetve a családalapítás volt.

Mert társtalannak éreztük magunkat egyénileg, a hierarchiában és társadalmilag is. Amikor viszont társra találtunk — szerelmesek lettünk — jobb papokká váltunk!

De társunk és a magunk helyzetét törvényesíteni akartuk.

Az idők jelét láttuk a II. Vatikáni Zsinat után reményt nyújtó közhangulatban. Hat év múlva azonban a Püspöki Szinódus megerősítette a hagyományos állásfoglalást. Így vagy a törvényességről, vagy a papságról le kell mondanunk.

Ezért első döntésünkben inkább választottuk a Jézus Krisztus személyéhez és ügyéhez való hűséget, mint az Egyház vezetőrétegéhez való tartozást. Lelkiismeretünk és az intézmény a klérus elhagyására készítetett.

A kérdést a szinódus hatalmi szóval ha le is zárta, meg nem oldotta. Ezt bizonyítják a miénkéhez hasonló újabb esetek.

De a jelenleg családalapításra vállalkozó testvéreknek már a papságról is, a szentségi házasságról is le kell mondaniuk.

A mi baráti körünk semmilyen szervezeti formát nem ölt, csupán a szellem: a gondolkodás és a párbeszéd alakítja. Botrányként éljük meg, hogy Jézus Krisztus hite ahelyett, hogy egyetemessé tágulna, továbbra is leszűkül felekezetek és csoportok, privilegiáltak és kirekesztettek vitájává.

Fontosnak tartjuk, hogy Jézus közössége olyan legyen, amely az ő művét folytatja, vagyis a római Egyház gondolja végig a II. Vatikáni Zsinat logikáját.

Szívünk és ajtónk addig is nyitva áll a nyílt, kereső embertársak számára.

1989. május 20-án az n-i egyházmegye pályamódosító házaspajjai lelkigyakorlattal egybekötött találkozót tartottak. A találkozón Eyz és Gaar kezdeményezésére az az elhatározás született, hogy a 215. kánon tiszteletben tartásával 15 fővel megalakítják a Nös Katolikus Papok Közösségét, *elsősorban a maguk hitének és keresztény hivatásának erősítésére*, és évente két alkalommal összejönnek lelkigyakorlat és az egymás közötti kapcsolat ápolására. Erre az alkalomra meghívták az Új Ember egyik szerkesztőjét is. Választ sem kaptak. Második összejövetelükön az egyházmegye segédpüspöke is részt vett. Ez alkalommal levelet juttattak el a Magyar Katolikus Püspöki Karhoz, amelyben bejelentik megalakulásukat, s a következő kéréseiket terjesztik föl:

1. Kérjük, hogy megalakult közösségünket, mint vallásos egyesületet regisztrálni szíveskedjenek.
2. Közösségünket a legalizáláson túlmenően egy püspökkari tag, egy püspök atya irányítása alá szeretnénk helyezni. Mi elsősorban N. N. püspök úr személyére gondoltunk, amennyiben ezt ő is vállalja, örömmel fogadnánk.
3. Közösségünk a mai napon az Apostoli Hitvallás elmondásával bizonyosságot tett arról, hogy maradéktalanul elfogadja az Anyaszentegyház tanítását: úgy a közösségi összejövetelek alkalmával, mint az egyéni és családi életében az Egyház tanítói, megszentelői és pásztori küldetését kívánja szolgálni.
4. Közösségünk minden tagja kötelezőnek tekinti magára nézve az Egyházi Törvénykönyv előírása-

it: vállalva mindazon feladatokat, amelyeket a kánonok megengednek, illetve számunkra előírnak.

5. Készséggel vállalunk az Evangélium szolgálatába feladatot ott, ahol az emberek üdvözítését szolgálhatjuk, továbbá ott, ahol tisztességes, becsületes, munkában megfáradt paptestvért segíthetünk. Igény esetén felajánljuk szolgálatunkat minden olyan területen, amelyekre az Egyházi Törvénykönyv lehetőséget biztosít és egyházmegyénk főpásztora felkér. Ilyenek: aktív szerep vállalása az egyházi közéletben, az alakuló egyházi vagy vallásos egyesületekben, közreműködés az egyházi szolgálatban: hitoktatás, jegyesoktatás, betegellátás, igehirdetés stb.

6. Egyéb kérések:

6.1 Az illetékes Ordináriusokhoz beadott felmentési kérelmek gyorsítása.

6.2 Kérjük, hogy azok, akik a felmentést korábban megkapták, a felmentésről szóló szentszéki leirat, illetve az Ordinárius levelének másolatát az illetékes egyházmegyétől megkaphassák. (Ezeket ugyanis annak idején mindenkivel csak szóban közölték.)

6.3 Kérjük, hogy úgy az országos, mint az egyházmegyei schematizmusokban legalább röviden közöljék pályafutásunkat. Ennek elmaradásával ugyanis hamis történelmi kép alakul ki a papságról. Javasoljuk, hogy a történelmi hűség végett legalább „A megnövelt papok” címszó alatt tartsanak nyilván bennünket, a születési és a felszentelési év feltüntetésével.

6.4 A Közösségünk elfogadása esetén kérjük, hogy erről rövid közlés jelenjen meg az egyházmegyei körlevelekben, illetve ezt követően

szeretnénk, ha az összejöveteleinkről hírt adnának az illetékes helyi körlevelek.

6.5 Végül szeretnénk rendszeresen megkapni az egyházmegyei körlevelekből az illetékes Egyházmegyei Hivatalhoz beadott címekre, természetesen térítés ellenében.

Kérjük a Főtisztelendő Püspöki Kar mielőbbi szíves válaszát, ismételten felajánlva tudásunkat, segíteni akarásunkat. Tisztelettel:

NNN, 1989. november 18-án,

Eyz Gaar

Válasz nem érkezett.

Főtisztelendő Bíboros Prímás Úr részére

1989 novemberében PP. püspök úr által levelet küldtünk a Püspöki Karnak, amelyre választ a mai napig nem kaptunk.

A levélben közöltük, hogy az egyházmegyében élő nők katolikus papok (...)

Az ez évi első találkozónkat május hónapban tartjuk, szeretnénk addig a levelünkre, annak minden pontjára választ kapni.

Szeretnénk továbbá hangsúlyozni, hogy a közösségünk minden tagját jószándék vezeti, ott, ahol lehet és ahol tud, szeretne részt vállalni az Egyház egyre gyarapodó feladataiból. A legsürgősebb feladat a hitoktatás, ahol legtöbbet tehetnénk. (...)

Válasz nem érkezett. Ezután RR.-hez, a Sacra Congregatio Pro Sacramentis keretében működő magyar püspökhöz küldtek levelet tájékoztatva őt a történetekről, megtoldva két egyházjogi vonatkozású kérdéssel: 1) Halálveszélyben lévő gyónót feloldoz-

hatnak-e? 2) Milyen egyházi szolgálatokat vállalhatnak? Májusi találkozójukról tájékoztatják a Bíborost:

Tisztelt Bíboros Úr!

Tájékoztatásul közöljük Bíboros Úrral, hogy a nős papok tavaszi lelkigyakorlatát NNN. községben — családtagjaink részvételével — megtartottuk.

Jelen levelünkkel köszönetünket fejezzük ki azért, hogy a püspöki kar megbízásából A.A. püspök úr körünkben lehetett, akinek a testvéri jelenléte nem a hierarchiát, hanem Krisztust hozta közénk.

Sajnos a püspöki kar üdvözetének a tolmácsolásán túl nem kaptunk érdemi választ a múlt év novemberében küldött levelünkre. (...)

A Püspök úr a szóbeli tájékoztatásban két dolgot említett:

— a közösségünk elnevezésével kapcsolatban tett észrevételt,

— kifejtette, hogy szolgálatunkra egyedül a családos kisközösségek munkájában van igény.

Múlt évi felterjesztésünkben sok olyan kérdést vetettünk fel, amelyek elsősorban az Egyház közösségét érintik, hisz úgy gondoljuk, nem közömbös a mai világ evangelizálása szempontjából, hogy aktívak vagyunk-e akkor, amikor töménytelen sok feladat ellátásához munkásokra van szükség.

Nem akarunk semmit sem felforgatni, tiszta szándékkal ajánljuk fel magunkat ott, ahol szükség van képzett emberekre.

(...)

Imádkozva azért, hogy a Bíboros Úr mindenben Krisztus és az Egyház ügyét szolgálja, maradunk fiúi tisztelettel.

Eyz   Gaar
N.K.P.K. képviselők

Válasz nem jött.

Új Ember Szerkesztőség

1990. IX. 26-án személyesen kerestem fel Önöket azzal a céllal, hogy közösségünk őszi lelki gyakorlatára egy párszavas meghívást hirdetés formájában pénzért feladjak. (...) A hirdetést felvevő munkatársuk kb. 480 forintra számolta a közlés díját, de nem tudta, milyen formában kerül be a lapba. Elnézést kérve bement — feltételezésem szerint — a főnökéhez, ahonnan kijövet kedvesen, mosolyogva közölte, hogy ezt a hirdetést ingyen közlik le, ha lehet még X. 7-én, de X. 14-én biztosan.

Egy hónap telt el, s a hirdetést nem közölték le. Sajnos beigazolódni látszik kevésbé optimista barátaim megjegyzése, akik szerint Önök ezzel a finom módszerrel ráztak le.

Elszomorít az eset, hisz lapjuknak 35 éve vagyok olvasója, 26 éve évenkénti kötetekben örzöm könyvtáramban, a lapjuknak lelkes terjesztője voltam az ateista világban is. Elszomorít, hiszen egy közönséges laptól is elvárom azt, hogy tisztességes, őszinte, korrekt legyen az olvasóival, ill. mindenkivel szemben. (...)

Végül kérem, mivel ez az ügy becslésünk szerint az országban kb. 100–200 nős papot érint, ezen levelet nyílt levélnek tekinteni, amelyet a célnk érdekében máshová is el fogunk küldeni.

Imádkozunk azért, hogy a Szentlélek adjon igaz világosságot Önöknek.

Tisztelettel: Gaar

Kedves Testvérem Krisztusban!

Engedje meg, hogy levelére személyesen válaszoljak. Ami reklamációját illeti, teljesen jogos a kifogás, hogy nem kapott hiteles választ a szerkesztőségtől. Nem menthetem mulasztásunkat: az a munkatársunk elmulasztotta a válaszadást, aki ezt az ügyet intézte. Ezt most, levele nyomán tudtam meg.

Ami a hirdetés megjelenését illeti, nekem kellett döntenem abban, hogy közöljük-e a hirdetést. Megkérdeztem az illetékes egyházi főhatóságot, s az ő döntésük az — Rómával egyeztetve állásfoglalásukat —, hogy föderációjukat az Egyház nem tekintheti hivatalos katolikus egyesületnek. Ezért kellett azt mondanom, hogy a hirdetés közlésére nem vállalkozhatunk.

Talán annyit tennék még hozzá, hogy harminc éves papi életem során igen sokmindent éltem meg, és mélységesen megértem azoknak a testvéreimnek az életét, sorsát, akik valamilyen okból megváltak a papi szolgálattól. Bízom benne, hogy összeköt bennünket a hitnek, talán a szeretetnek a közössége is. Ez azonban nem változtathat azon a tényen, hogy a fegyelmi kérdésekben tartanunk kell magunkat az egyházi hatóság döntéséhez.

Kérem, fogadja ezért testvéri együttérzésemet, így gondolok mindazokra, akik hivatalosan közösségükhöz tartoznak, s azokra is, akik hasonló állapotban élnek, elszigetelten, közösségen kívül.

Szívből üdvözlí

TT.

1990 októberében megérkezik a Kongregáció magyar titkárának válasza:

Kedves Gaar és Eyz Urak!

Azokra a papokra, akik a Szentszéktől felmentést kaptak a papi nőtlenség alól, nem vonatkozik az 1134. és 1335. kánon, mert azokban cenzurált és felfüggesztett egyénekről van szó, a felmentés pedig egyik sem, hanem gratia. Éppen ezért nem végezhetik az 1335. kánonban felsorolt ténykedéseket.

Ugyanezek „*exclusi manent ab exercitio sacri ministerii, iis exceptis* — és csak ezek kivételével — *de quibus in cann. 976, 986. par. 2.*”. Idézet a rescriptumból.

A felmentési rescriptum más ténykedét is felsorol, amelyek a felmentett papok számára nem állnak nyitva. Kérni fogom ezért az n-i érseket, hogy közölje Önökkel a rescriptum tartalmát vagy adjon arról egy másolatot.

Megemlítem még, hogy (...), következőleg az új törvénykönyv e pontban nem lépett előbbre az 1917-es CIC-el szemben, mint ahogy ezt Önök állítják.

E levelem másolatát megküldöm EE. érsek úrnak.

Örülök, hogy lelkigyakorlatos alapon tartanak egymással kapcsolatot, és hogy ezen a vonalon az egyházmegye pásztoraival is érintkezésben vannak.

Életükre Isten áldását kívánva küldöm szívélyes köszöntésemet.

KK.

tibicai c. érsek a Kongregáció tikára

November elején végre válasz érkezik a Magyar Katolikus Püspöki Kar Elnökétől, aki keresztnévén szólítja meg Gaart, s a következőt írja:

Mellékelten küldöm KK. érsek úr válaszlevelét, melyet Rómába, a címére küldött levelükre írt.

Rómában járva láttam a levelet, sőt ügyükben a Hittani Kongregációnál is jártam. Személyesen beszéltem Ratzinger bíborossal.

Nagyon sajnálom, hogy az egyetlen kedvező tény mellett a többi dologban nem lehet többet várni.

A mellékelt kinagyított „e” bekezdés mindegyiküknek annak idején küldött rescriptum mai szövegéből való. Ezek értelmében személy szerint kérhetnek hitoktatási engedélyt az általános iskolai hitoktatáshoz. Természetesen a püspököknek kell mérlegelni a jelzett kautélúák súlyát.

Katolikus egyesületet, illetve közösséget egy emberi hiányosság, hűtlenség alapján nem lehet létrehozni. Ha mégis létezik, ez nem lehet az egyházjogban sem jogok, sem kötelességek hordozója. Vagyis közösségük nem kaphat mint közösség hitoktatási engedélyt. Ezt személyesen kell kérni, és az engedély személyre szól.

Templomai tevékenység továbbra sem lehetséges. Minden háttér-szolgálat eddig is lehetséges volt. (Gazdasági és adminisztratív ügyek.)

Viszont nem lehet eléggé bátorítani lelkeségük gondozásának minden eszközét és módját. Sohasem mertem elítélni senkit. Minden papot, aki elhagyta első hűségét, nagyon nagy részvéttel nézek. De magát a lépést nem igazolhatom. A laikus státusban minden segítséget, támogatást jónak tartok. Azt hiszem, ez elől senki sem zárkózott el.

Azt azonban vallom, hogy két hivatást nem lehet egyszerre, teljesen betölteni. Vagy a családjáért él valaki, vagy a család megy rá a minden embert szolgáló hivatásra. Mi katolikus papok egy eljövendő világ hiteles tanúi és az evangélium hirdetésére legalkalmasabb életformát választó Krisztus nyomában járó emberek szeretnénk lenni. Isten legyen irgalmas hiányosságaink iránt. De a hiányosságból nem lehet törvényt csinálni.

Szeretettel köszönti:

EE.

egri érsek

Főtisztelendő Dr.EE. érsek úrnak

Hivatkozással 1990. XI. 2-án kelt levelére csatoltan megküldjük az 1990. XI. 10-én Ny-n tartott lelkigyakorlat és az azzal egybekötött megbeszélésünk emlékeztetőjét tájékoztatás, ill. válaszadás céljából.

Az emlékeztetőben rögzítetteken kívül szeretnénk egy-két gondolattal reflektálni a levél utolsó bekezdésére.

„Két hivatást nem lehet egyszerre, teljesen betölteni.” Erről autentikusan csak a működő nős paptestvérek (görögök, reformátusok stb.) tudnának beszélni, de mi is több tapasztalattal bírunk e téren, mint a cölebsz papok.

Papi hivatásunk az emberi természetünkre épít, mely természetnek legalapvetőbb hajtóereje a szenvedélyes szeretet, az erosz. Ez a bennünket hajtó erosz másképpen működik a házasságban élő és másképpen a cölibátusban élő emberben, de ez nem két külön osztály, hanem a tiszta szeretet két egymást kiegészítő iránya.

— A cölebsz pap vagy szerzetes életében az erosz közvetlenül viszi az embert Isten felé, és az ember az Isten szeretetében talál rá az embertársaira.

— A házasságban élő ember (civil vagy pap) az emberi lények szenvedélyes szeretetén keresztül jut el Istenhez.

Mivel mi mindkét utat ismerjük, meggyőződéssel állítjuk, hogy a végtelen Istent a szerelem feltétel és megalkuvás nélküli odaadásában is meg lehet találni, nem csak a másik úton.

További meggyőződésünk — melyet szintén a görög paptestvérek élete is igazol —, hogy a családi élet olyan iskola, amelyben az ember megtanulhatja Isten családjának az irányítását. Ezt jól tudta Pál apostol, amikor a papi és püspöki hivatás feltételeiről beszélt. (1Tim 3,2, 3,4, 3,12; Tit 1,6)

Egyházunk szolgálatára mindig készen tisztelettel és szeretettel köszöntjük.

Eyz

Gaar

Ismét levelet írnak a Kongregáció titkárának:

Levelét köszönettel vettük. Különösen örömet okozott az, hogy ilyen rövid idő alatt választ kaptunk, hisz a hazai egyházi felsővezetésünk ez ideig egy levelünkre sem válaszolt.

Köszönjük a jogi állásfoglalást. A jogi zavart az okozza bennünk, hogy a nősülési kérelmünkre semmilyen írásos választ nem kaptunk, a Szent-szék leiratát az ordinárius kapta meg, melyet annak idején úgy-ahogy szóban ismertetett, az esküvőt pedig titokban, kizárólag a kijelölt eskető pap jelenlétében tarthattuk.

A rescriptumot változatlanul kérjük. Sajnos EE. érsek úr egy beazonosíthatatlan szöveget

küldött, mint a rescriptum „e” pontját, amelyet mellékelünk. Még egy halálra ítéltnek is joga van ahhoz, hogy a bírói végzést megkapja.

Az előző levelünkre kapott válasz csak a nős papok azon részére áll, akik kértek és kaptak a Szentszéktől felmentést a nőtlenség alól. (...) Sajnos közösségünk tagjainak 2/3 része nem ebbe a csoportba tartozik. (...)

Az Apostolutód iránti tisztelettel, szeretettel köszöntjük, életére Isten áldását kérjük.

Eyz Gaar

Kedves Eyz és Gaar Urak!

Alkalmam volt Ordináriusukkal beszélni ügyükről. Kértem, hogy adja át Önöknek a Szentszék felentési iratait. Ezt ő megígérte.

A továbbiakban Önök említik, hogy a megnövelt papok között vannak olyanok, akik nem kértek a dispenzációt vagy nem kapták meg. Sajnálom, hogy közösségük 2/3 része az utóbbiakhoz tartozik.

Szeretném biztatni azokat, hogy akik eddig nem kérték felmentésüket, tegyék meg az ehhez szükséges lépést Főpásztorukon keresztül. Ebben az esetben kérvényük a mi Kongregációnkhoz jut, ahol azzal szeretettel fogunk foglalkozni, és ha a megfelelő okok fennállnak, a felmentéseket a Szentatya elé terjesztjük. (...)

Köszönöm az emlékeztet. Mindnyájuk számára Isten áldását kívánva az újesztendőben küldöm szívélyes köszöntésemet.

KK.

tibicai c. érsek, a Kongregáció titkára

Igyekszem az év végén még a restanciákat pótolni és valamiképp behozni. A Te leveledre is csak most tudok válaszolni. Hogy mindenütt ott tudjunk lenni, az ki van zárva, de próbáljuk tartani a kapcsolatot több irányba. Gondolom, az ny-i összefüvetel sikerült.

Van két furcsa rossz érzés bennem. Az egyik, amit leveled fejléce váltott ki bennem. Ui. azt hiszem egyértelműen azt kérte Töletek a püspöki kar általam, hogy ezt a címet ne használjátok. Gondolom, hogy a külföldi hasonló cím miatt könnyen kísért benneteket ez az egész. De talán hadd említsem meg, ami a dolgok mögött van. A nyugati Egyház s a nyugati papság sincs jobb helyzetben — pozícióit illetően —, mint mi. A híveknél és a papságnál is egy erősen olyan valami lépett fel, ami már talán többet árt az Egyháznak, mint használ. Van nyugatnak pénze, technikája — ezt nyáron pont a nyugati püspökök mondták —, de van, ami hiányzik nekik, s nekünk talán még megvan. Ezt nemcsak én fogalmazom így. Ezt ők is. Egészséges körökben em kis bonyodalmat keltenek a túlzottan haladók. Persze a túlzottan maradiak is. Azt hiszem, a katolicitás az, ami az aranyközp út és a járható. Törekvéstek egyértelműen pozitív reakciót váltott ki a püspökökben is. Az egész ellen nem is volt kifogásuk, de a név, a szövetségnek ilyen módon való megjelenése ellen igen. Éspedig azért, mivel ez összetéveszthető az amúgy is teljesen járatlan világunkban. Mintha lenne egy nő katolikus papságunk és egy nem nő katolikus papságunk. S akkor a laicizálást hogyan magyarázzuk valójában? Szóval nem problémamentes. Én főként az egészben most is az engedetlenséget, a „csakazértist” látom, s nem az együttmenetelés

akarását. Róma újabb lépése, hogy az általános iskolákban taníthatnak a laicizáltak is.

Örülök, hogy közvetlen KK. érsekhez fordultatok, s legalább így közvetlen kapjátok a választ is. Nem félek attól, hogy bármi is lesz az. A Nemzetközi Szövetség sem probléma, csak a forma, ahogy mi magyarok csatlakozunk hozzájuk. Talán ami megy ott, az nem megy még nálunk. Illetve a nyugatiak egy része is bizonyos dolgokat itt még egészségesebbnek tart, mint náluk. Meglátjuk a fejleményeket. A tényeknek, ha vannak is titkai, de azért a tények tények maradnak. A felelősség kölcsönös kell, hogy legyen. Részetekről is és részünkről is.

A másik, amit csak úgy fél füllel hallottam, hogy valami sértő levelet írtatok az érseknek. Úgy érzem, kritizálni, ütni, kívülről gíbicelni mindig könnyebb. (...) Az újjászületés kínjait éljük mostanában, hogy megszülessen az új ember. No de ez a fájdalom vállalásával együtt járt és jár most is. Ezeket nem könnyű megfogalmazni, pláne teljesen világosan és érthetően. Én sem úgy érzem, hogy nekem most sikerült. (...)

Korábban sem, és most sem tudok megvetéssel gondolni a laicizált papokra, vagy akiknek még ez sem sikerült. Sok-sok tragédia van mögöttük. S a jövőjüket illetően biztos, hogy tennünk is kell valamit. A végletek viszont nem járhatók. (...) Ebben mindig valami olyasmit érzek: mi támogassunk Benneteket, de Ti csak akkor támogattok bennünket, ha passzol elképzeléseitekhez.

Ne haragudj, hogy mindezt teljesen őszintén, bár homályosan fogalmazva leírtam Neked. Szerintem nem a név a fontos. Vagy a házasságban nincs szükség újra és újra kompromisszumra?

Kívánok neked és a Tieidnek boldog karácsonyt és Istentől áldott újesztendőt.

Testvéri szeretettel köszönt:

(Vezetéknév és a keresztnév családias változata)

A válaszlevélben familiáris és egyházas megszólítások egymás alatt:

Köszönöm leveledet, jólesett az őszinte hangú leveledet olvasni. (...)

Először is tájékoztatlak arról, hogy januárban a m-i M. templomban találkoztunk és interjút adtunk Kamarás István szociológusnak, szociográfát készít a megnősült, az ő elnevezése szerint pályamódosító papokról.

Ezen a megbeszélésen abban maradtunk, hogy amennyiben nincs komoly kifogás ellene, a *megnősült papok* elnevezést fogjuk használni. KK. érsek is így nevez bennünket leveleiben. (...) Azzal, hogy a név nem fontos, nem egészen értek egyet, szerintem nagyon is lényeges a dolgok megnevezése. Isten akaratából volt alkalmam a névadást gyakorolni, s minden gyermekünk esetében nagyon komolyan vettük, hogy milyen nevet adunk, sok-sok ima és elmélkedés eredménye volt a születendő gyerek neve. (...)

A Nemzetközi Szövetség nem egyházellenes társaság, továbbá céljaik, törekvéseik sokban egyeznek a mienkével, nem értem, mi az igazi kifogás ez ellen. (...)

Fél füllel hallottad, hogy sértő levelet írtunk az érsek úrnak. Feltételezem, hogy jó a kapcsolatok, így módotok van arra, hogy ezt megkérdezd Tőle, netán elolvasd a szóban forgó levelet. Nem akartuk és akarjuk őt és senkit sem akarunk megsejteni!! (...)

Kritizálok? Ezt elfogadom. Ütök!? Lehet, hogy ez is előfordult, de ezért szívből bocsánatot kérek! Azt viszont, hogy kívülről kibicelek, ha ezt komolyan gondolod, az nagyon fáj. Tudom, a látszat ellenem, ellenünk szól, hisz végső soron „kiléptünk” a szolgálati papság soraiból. (...) A nőülésem mögött nincsen, hála Istennek, tragédia, inkább sok olyan dolog, melyek részben már azóta is sokat változtak és ezután változhatnak. (...)

Miért bűn az, hogy így — családos állapotunkban is — megőriztük hivatásunkat, szolgálni akarunk akkor, amikor óriásira nőttek a feladatok. Eddig tudomásul vettem, hogy ennek akadálya a kommunista rendszer, de most mi az akadálya??? Miért nem hisztek nekünk??? Miért az egyívású társnak, barátnak kell bizonyítani hitünket, jóakaratomat, jószándékunkat? (...)

Szeretettel öllelek Krisztusban: Gaar

Kedves ***-kám!

Nagyon őszinte leveledet hálásan köszönöm. Félttem egy kicsit, hogy talán éppen az őszinteség szenvedni majd kárát levelem által, de lám nem. S ez végül is öröm bennem.

Ugyancsak köszönöm, hogy a tényleges névváltoztatást is megcsináltátok. Így nem félreérthető. A pályamódosító kifejezés is jónak mondható. Kamarás Pistában sok-sok jószándék van. Gondolom végül is szépen és jól csináltátok meg a szociográfiát. A visszatérő problémánk az szokott lenni csupán, hogy ők inkább csak a szakma szemével nézik a dolgokat, holott itt azért többről van szó. A hit, a titkok világa, amely valamiképp az Isten világa nem mérhető és írható le szakmába zárva. No de megközelíthető mégis valami belőle. (...)

A valahová tartozás igényetek valóban jogos és természetes, az egyik legalapvető igénye az embernek. Jól teszitek, ha ehhez ragaszkodtok. Amikor az érsek úr ellenez bizonyos dolgokat, inkább a másik végtől félti a nagyközösséget és titeket is. Vannak ugyanis nyugaton irányzatok, amik végül is sem a kisközösségnek, egyénnek nem használnak, sem a nagyközösségnek. (...)

A „kivülről” szó nem a szó szerinti kívülről jelent. Még csak gondolni sem mertem volna, hogy az Egyházon kívülről, hanem csupán arról, hogy az aulán kívülről. Én itt lakom bent, de egyes ügyekből mégis kimaradok, mert más az irányom és az elfoglaltságom. Ilyen és hasonló dolgokra gondoltam, s nem a szó szerinti „kivülről”-re. (..)

Vagy két hete találkoztam egy „pályamódosított” kollégával”. Igen nagy örömmel öleltük meg egymást, s igazából csak a szépnek és a jónak tudtam kifejezést adni. Ui. egy könyv tartalmáról volt szó. Nem tudom, ismeritek-e Béta Örülj velem c. könyvét. Teológustársam volt, s a könyve számomra ugyancsak sokat mondó és használható volt, mert nagyon egyszerű és lényegbevágó volt. Béta C-n polgármester lett, s a település egyik plébánosával volt együtt. Kifejezve már ezzel is valamit. Én azt hiszem, hogy sok közös vállalkozásuk végül is majd meghozza azt a közös eredményt, ami nektek és a nagy közösségnek is javára válik.

Az érsek úrnak írt leveleteket nem ismerem. Sem tartalmát, sem kifejezési formáját illetően.

Hogy Isten népének hasznára lehettek, az biztos. Hisz' még a negatív tapasztalatok is tapasztalatok lennének, hát ha még sok pozitív tapasztalatot is teszten a közösség asztalára. S tudom,

ezt is tudtok odatenni. A bizalom lassan megszűn-
letik felétek is. Hogy nem gyors, az biztosnak lát-
szik. De olyan sok nagy dolog, csak nagyon las-
san megy tovább. Viszont azt örömmel írhatom,
hogy sok apró dolog területén viszont van előre-
lépés, haladás.

Köszönöm én is, hogy hosszú levelemet elolvas-
tad, s talán megérzed belőle, hogy nem ellensé-
get, hanem barátot szeretnék nézni bennetek.

Szeretettel ölel:

(Familiáris aláírás)

III. Diskurzus a hivatásról, a cölibátusról és a pályamódosításról

„Köszönöm a megkérdésezést, nagyon szükségesnek tartom a minden panaszt és bajt befelé „dörmögő” Egyházunkban a kifelé szólást, a kibeszélést. Bárcsak lennének minél többen, akik megtiszteltetésnek veszik az őszinte kérdést. Nyilván ez az egyetlen módja, hogy bebizonyíttassék, van még muníció.”

A „diskurzus” résztvevői az a 60 klerikus, 30 kispap és 130 laikus, akiket a vizsgálódásom tárgyát képező kérdésekkel megkerestem. A klerikusok között 6 püspök, 8 papnevelő, 5 görögkatolikus lelkész, továbbá tárgyunk szempontjából fontos diszciplínák (egyházjog, a szociológia, a lélektan, az egyháztörténet) jeles klerikus képviselői. A laikusok valamennyien szellemi foglalkozásúak; budapesti kis-közösség-tagok, a csanádi egyházmegyéhez tartozó féltucat egyházközség képviselőtestületeinek tagjai, az Országos Lelkipásztori Intézet egyházközségi menedzserképzőjének és Katolikus Társadalomtudományi Akadémiájának tagjai (az ország minden részéről), valamint szociológusok, pszichológusok, teológusok és más szakemberek. Természetesen részt vesznek a dialógusban a pályamódosító papok is. A „merítés” azonban ennél nagyobb, ugyanis felhasználom a más vallásszociológiai kutatásaim keretében meginterjúvoltak e témakörhöz tartozó észrevételeit, tapasztalatait is. (Ez újabb másfélszáz főt jelent.)

1. A hivatásról

„Nem biztos, hogy több pap kell, a hazugságból azonban feltétlenül kevesebb.”

1.1 Van-e elég, s ha nincs, miért?

A Mi az oka annak, hogy nem növekszik jelentős mértékben a papi hivatások száma? kérdésre negyvennél több válasz érkezett. A klerikusok körében a legtöbbször említettek a következők: (Egy-egy ☐ jel a csoporthoz tartozók 5 százalékát képviseli.)

a vallásos családok számának

és a családok

vallásosságának csökkenése ☐☐

a papi pálya

presztízisének csökkenése ☐☐

az antiszociális és

feudális egyházi struktúra ☐☐

pozitív példák hiánya ☐☐

a cölibátus ☐☐

a vallásos nevelésben

és a hitoktatásban való

részvétel hiánya ☐

a szemináriumok gyenge

színvonala ☐

Legalább 5 százalék említette még a következő tényezőket:

szekularizáció, a papi életforma megoldatlansága, felelősség és áldozatkészség hiánya, igazi hit hiánya, kevesebb gyerek, a fogyasztói társadalom haszonelvűsége.

Előfordulnak még a következő érvek: politikai üldözés, a tekintélyelvű népegyház, ateizmus, közös-

séghiány, a papság fogalmának tisztázatlansága, a túl sok és túlságosan személytelen papi munka, a éretlen döntések, az erkölcsi helyzet, a világiak számára megnyíló nagyobb lehetőségek, a transzcendencia iránti érzék általános csökkenése, mindenféle hivatás hiánycikk volta, a nem egységes Egyház. Ketten úgy vélik, a Szentlélek megelégszik ennyi pappal is, egy valaki pedig azt mondja, hogy nem több papra, hanem új Egyházi szervezetre lenne szükség.

Érdekes, hogy a pályamódosító papok felsorolt tényezők között a cölibátus (□) jóval hátrább kerül, mint a cölebsz papok körében. Önáluk a szekularizáció (□ □ □), a pozitív példák hiánya (□ □ □) és a fogyasztói társadalom (□ □ □) kerül az első helyekre, vagyis nagyobb szerepet kap a társadalmi, kisebbet a spirituális és teológiai jellegű magyarázat. Csak ebben a körben szerepel magyarázó tényezőként a televízió, a papság eszménye és valósága közötti ellentét, az Egyház és a társadalom egymásnak meg nem felelése. Egyikük pedig azt állítja, egyáltalán nincs is szükség a hagyományos szolgálati papságra.

A laikusok körében gyakorisági sorrendben a pozitív példák hiánya (□ □), az ateizmus térhódítása (□ □), a hit csökkenése (□ □), a cölibátus (□ □) és a szekularizáció (□) a legfontosabbnak ítélt tényezők. Legalább három százalékuk említi a következőket: a szemináriumok gyengesége, a megmerevedett, feudális Egyház, a felelősség és áldozatkészség hiánya, a fogyasztói társadalom, a közösség hiány. Csak ebben a körben szerepel a papi pálya propagandájának hiánya, a papra háruló túl sok személytelen és nem lelki munka, a papok létbizonytalansága és a feladat elriasztó nehézsége.

A püspökök így látják (az én kiemeléseim):

Az elmúlt időben történt rombolások sokat ártottak: a kevesebb gyermek, a szülők idegenkedése a papságtól (inkább elmarják, mint biztatják fiaikat), a minden téren érvényesülő izoláltság. A papnak is szükséglete, hogy fontosnak és értékesnek érezze magát.

Ahol kevés a gyerek, ott ritkán adódik pap. A másik ok a hitoktatás visszaszorulása. Amít nem ismernek, az után nem is igen vágyódnak. A harmadik ok kétágú. Az egyik az, hogy a papság perifériára szorult, nem vonzó a fiatalok számára. A másik: a rúgottság-élmény a papságban depressziót eredményezett, s egy ilyen inaktív pap — hozzávéve még rossz anyagi helyzetét is — miért lenne vonzó példa egy fiatalnak.

A papnevelők:

A mai fiatalok olyan családban és környezetben nőttek föl, ahol hiányzott a vallásos légkör. Emellett valószínűleg az Egyház tételes tanítása és erkölcsi követelményei is elriasztják a „demokratikus szabadság” újdonságainak bűvöletében élőket. A papi életforma sem a kényelmes jólétet, sem a kalandos vállalkozásokat keresőket nem elégíti ki. Felelősségre és vállalásra kell nevelni a fiatalokat: ez a papi hivatás melegágya.

Isten radikális, a mai ember nem. A népegyház se nem radikális, se nem vonzó. A kisközösség vonzóbb, mint a szeminárium. A lelkiségi mozgalmaktól várható a megújulás ebben a tekintetben, ami nem jelenti feltétlenül a szolgálati papság, hanem inkább az általános papság és szeretetesség erősödését.

Cölebsz papok:

Az egyházpolitika, a rágalmak, az előregedés nemigen használt a papról alkotott képnek. Nem sugárzik a papokból a *hívatus öröme*. Gyenge a *hitoktatás színvonala*. Kevés a hit, kevés az ima. Nincsen karakterisztikusan megfogalmazva, hogy ki is, mi is a pap, nem világos, hogy szerzetesről vagy világi papról van szó.

Túl sok a lábas munka, nem eléggé *személyes* a papi tevékenység, nyomasztó teher a *cölibátus*.

Ebben a világban minden szinten hiányzik az *áldozatkészség*.

Hiányzik az *önfegyelem*, előnt mindent a gyakorlati *materializmus*, nem divat az *áldozat*.

Kevés az *ima* és a *személyes példa*.

A jóléti társadalom és a nem keresztény ideológiák terjedése.

Sok a *hivatalnok* pap, kevés a *vonzó papi élet*.

Házaspapok:

A háború után nagyot esett a római katolikus papok *presztízse*. Nagyon nehéz 18 éves *érettséggel* a család és a papság között választani.

Ha nem él a *gyerek* Jézus-közelben, nemigen lesz belőle pap.

Világiak:

A papi *tekintélyre épülő népegyházi struktúrát* túlhaladta az idő, egy kisebb közösségek láncolatából álló Egyházban nem lesz szükség papok tömegére. Szerepet játszik még az *ateizmus elterjedése*, a *szemináriumi nevelés ultrakonzervatív jel*

lege, a szemináriumi vezetők kompromittáltsága, a cölibátus. (mérnök, kisközösség-vezető)

Kevés a vonzó példa, hiánycikk a hitből fakadó elszánás, félnek a nehézségektől, a magánytól, kevés a szülői biztatás, hiányzik a stabil családi háttér. (mérnök, teológus, kisközösség-vezető)

A hivatások száma a talaj függvénye. Újra át kell itatódjon az egész társadalom a kereszténység értékeivel. (pszichológus)

Nincs rá megfelelő felkészítés. A pap társadalmi képe tele van negatív elemekkel, presztízse alacsony, a munka sok, a jövedelem kevés. (szociológus)

Annyi papunk van, amennyit a hívő lelkiiség közénk támaszt, ennyi elég is lenne. Hogy atyáink mégis sokszor leterheltek, annak oka kettős: sok felszenteléshez nem kötöt feladatot is ellátnak, egyenlőtlen a teherviselés. Isten nem azt akarja, hogy tömegével legyenek papok. A taize-i közösségben mindössze négy pap van, és mégis micsoda hatásuk. (orvosnő)

A papi szerephez ma sok olyan feladat, képzet társul, amlyeket egy ma már értelmezhetetlen történelmi helyzet alakított ki. Ilyenek a cölibátus, a hatalmi-felelősségi struktúra egyenirányított jellege, ebből következően kommunikáció egyoldalúsága vagy hiánya, a tevékenységek koncentrálódása. Jézus szavait („Úgy küldelek, mint bárányokat a farkasok közé”) félreértve ezzel a „csatabégetéssel”, indul rohamra a fiatal pap a hívek közé, akikben megtérítendő hitetleneket, farkasokat, jobb esetben tehetetlen barikákat lát, egyszerűen olyan világba érkezik, ahol vagy ve-

szekedni, vagy legeltetni kell. Barát, munkatárs, közösség kizárva.

Ez a fantomkép visszahat a valóságra, s tudat-hasadást okozva a kellemes embertárs papi szerepben *egysíkú, formális sablonokkal zsonglórkodó automatává válik.*

Azért kevés a pap, mert *nincsen más megszentelt szerep az Egyházban*, pedig a tanító, a próféta, a segítő, az evangelizátor valamikor egyenrangú szereplője volt a keresztény közéletnek. Az Egyház egésze, s ebben nagyrészt a laikusok azok, akik felelősek papjaik tulajdonságaiért. A laikus tömeg azonban jobbára csak úgy tudja megkülönböztetni a szentet a profántól, hogy szétválasztja őket. Egy bennünk is szétesett világban mihez kezdhet egy lelkipásztor, aki a szentséget képviseli és nyújtja két kézzel, én meg csak fél kézzel nyúlok utána, és csak vasárnap. *(matematikus, kisközösség-vezető)*

A diagnózisokban négyféle elemet lehet megkülönböztetni:

- a társadalmi környezet negatív hatása
- a szubjektum gyengesége
- az Egyház megmerevedett struktúrája
- a Gondviselés.

Jelentős mértékű a csoportvélemények hasonlósága (hiszen a felsorolt négy elem valamennyi csoportban felbukkan), de az eltérések is jellegzetesek. A klerikusok inkább a társadalmi környezetet és az egyéni hozzáállást emelik ki, a világiak viszont az Egyház merev struktúráját.

1.2 Ki alkalmas a papságra?

Isten hívását, a kegyelmet mindenki magától értedőnek tartja, és mindegyik csoportban akadnak néhányan (□), akik szerint ennyi elég az egészen átlagos embernek is.

Ami a hivatást és a karizmat illeti, a többség úgy véli, hogy az már gyerek vagy ifjúkorban megjelenhet. Egy kisebbség szerint *hivatása* annak van, aki Istentől és az Egyháztól is megkapja a küldetést, a *karizma* pedig akkor válik teljessé, amikor helyzetbe kerül, ez pedig a felszenteléskor történik meg. Ebben a tekintetben tehát a teológiai gondolkodás is többféle, a klerikusok, de még a papnevelők között is.

A klerikusok körében a következő kritériumok említődtek leggyakrabban:

alkalmasság a közösségteremtésre	☐	☐	☐
mély Isten-kapcsolat,	☐	☐	☐
a transzcendens iránti fogékonyság			
értelmi fogékonyság	☐	☐	
testi-lelki egészség	☐	☐	
kapcsolatra alkalmasság	☐	☐	
elragadtatott szeretet			☐
realitásérzék, józanság			☐
jó fellépés, talpraesettség			☐
házasságra alkalmasság			☐
áldozatkészség			☐
alkalmasság a cölibátusra			☐
autonóm személyiség			☐

Egy-két válaszoló említi a teológiában való jártasságot, a szerelem-élményt, a hiteles személyiséget, a pedagógiai és pszichológiai érzéket, a fakírságot, a nyitottságot és az empátiát, és a valami többre hivatottságot. Feltűnő a válaszok motívumszegénysége,

hiszen Isten hívásán kívül átlagosan csak két kritériumot említenek. Az, hogy a közösségteremtésre alkalmasság áll a vezetőhelyen (hasonlóképpen a kapcsolatra és a házasságra alkalmasság), arról tanúskodik, hogy egy jelentős kisebbség pap-képe már szinkronban van az idők jeleivel. Feltűnően, már-már aggasztóan kevesen említik az autonóm személyiséget és a magányra alkalmasságot.

Egészen hasonló a helyzet a *pályamódosító papok* körében is, itt azonban felbukkan (egy-két említéssel) néhány, a csoportra jellemző motívum: a fegyelem, az önbizalom, konfliktustűrés, a kötöttségben magát jól érző személyiség.

A *világiak* körében a mély Isten-kapcsolatot (□), a kapcsolatra alkalmasságot (□), a szeretetet (□) az empátiát (□) a testi-lelki egészséget (□), az értelmi fogékonyságot (□) a teológiában jártasságot (□), és az áldozatkészséget (□). Ha egy-két említéssel, de ebben a körben is felbukkannak a csoportra jellemző motívumok: szegénység, szerénység, önzetlenség és derű.

A *papnevelők* így vélekednek (az én kiemeléseim):

Papságra, vagyis vezetőszerepre Isten népének körében az alkalmas, aki *felelősséget* érez és vállalni is akarja a felelősséget embertársaiért. Az angolszászok ezzel kapcsolatban „responsible leadership”-ről beszélnek.

Lélekben-testben egészséges, vagyis egy olyan ember alkalmas papnak, aki alkalmas a házasságra. Tehát nem egy zárkózott, a nők elől menekülő ember. Jó, ha van már élménye arról, mi is a szerelem.

A világiak pedig így:

Az lehet pap, aki elnyerte a Szentlélek-keresztiséget és legalább egy közösség gyűjtésével, vezetésével bizonyította alkalmasságát. (mérnök, kisközösség-vezető)

Lelki, szellemi és fizikai alkalmasság szükséges. A feladatok és az áldozatvállalás testi erőt is igényel. *Hitét ésszel élő, kifejtő, teológiában jártas jó pedagógus* kell legyen, aki a világban is ismeri magát. *Elkötelezett, mélyen Krisztus-hívő, életét átadó, „másoknak kenyeré” ember* legyen, tehát a krisztusi modell jelenkori megvalósítására törekvő típus. (mérnök, kisközösség-vezető)

Akit erősen foglalkoztat a *szakralitás* (vagyis a transzcendenciára nyitottság, ami nem más, mint egyfajta feloldottság és biztonság érzése a teremtet világgal, ami együttjár az ismerősség és a békesség érzésével), a *moralitás* (mert valószínűleg csak az kötelezi el magát erősen az értékekkel, normákkal, akinek „sok baja van velük”) és a *realitás* (mert csak két lábbal a földön álló, a világot is szerető emberek alkalmasak arra, hogy „lemondjanak” róla). (pszichológus)

Először is az, aki a hívást hallva *teljesen Istennek szentelt életet* akarjon élni. Másodszor az, akinek a *lelki élete mélyebb* az átlaghívőkénél. Harmadszor az, aki *bánni tud az emberekkel*. Legfőképpen képes legyen *toleranciára, irgalmaságra*. Negyedszer az, aki annyira okos, hogy el tudja sajátítani a teológiai stúdiumokat, s később igénye van a továbbképzésre. (orvosnő)

Általában az alkalmas a papságra, aki különös képességgel rendelkezik a szentség felismerésére és szolgálatára, akihez Isten „háza”, s annak

ügyei közelebb állnak, mint a földi házak. Ma Magyarországon azok: akik bizonyos karakterbeli jellegzetességgel rendelkeznek: jó kapcsolatteremtési készség, kiegyensúlyozottság, vidám természet, „életvidámság” (szeretem a söröző papokat), határozottság, férfias keménység; akik bizonyos szellemi adottságokkal rendelkeznek: készség, sőt éhség a szemléletbeli rendszerváltásra, hajlam a meditációra, tanulásvágy, nagyon széles érdeklődés, jó megfigyelőkészség; akik bizonyos lelki adottságokkal rendelkeznek: életének középpontjában Isten álljon, alázat, tudjon „másokba öltözve” az Úr elé állni. (matematikus, kis-közösség-vezető)

1.3 Mi történik a hivatással a szemináriumban?

A pályamódosító papok életét végigkísérve már bepillanthattunk a szeminárium falai mögé, most hallgassuk meg a többiekét is, hogy látják, mennyire készíti fel a növendékeket a szeminárium a papságra.

A szemináriumot a *klerikusok* egyharmada általában nem tartja megfelelőnek, mert üvegház (□), elavult (□), a kolostort formázza (□).

A hiánylista így fest:

általában a gyakorlatra való

felkészítés	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pszichológia és önismeret elősegítése	☐	☐	☐			
szociológia				☐	☐	
a cölibátusra felkészítés						☐
kapcsolatteremtés						☐
a nemiség érdemben való megtárgyalása						☐
személyesség, őszinteség						☐
szembesítés a nehézségekkel						☐
közösségvezetés						☐
természettudományok						☐

Hiányolják még a művészetekkel való foglalkozást, az otthonosságot, a humort, a politikával való foglalkozást, a Mária-tiszteletet, a neveléstudományt.

A *világiak* hiánylistája élén általában a gyakorlatra (□ □ □ □) és a cölibátusra (□ □ □) felkészítés hiánya áll.

A *püspökök* így látják a szemináriumot:

Konkrét feladatokra nem készíthet föl a szeminárium, de egy *általános hozzáállásra* igen. Mincket a *hitoktatás* gyakorlatára nagyon jól felkészítettek, s így van ez egyházmegyém szemináriumában is. A kapcsolatteremtést az általános, és középiskolában kell megtanítani. Annak idején egyik teológiai tanárunk azzal kezdte, hogy tánciskolába jártunk-e, s nem azzal, hogy van-e görögéből érettségink. Úgy vélem, fel lehet és fel kell készíteni a *cölebsz életre*, amit igazából csak közösségben lehet megélni.

A szemináriumban a zsenitől a hülyéig, a bűnözőtől a szentig mindenféle ember megtalálható. Idővel persze kiszűrődnek. Már amennyire, mert a püspökök megpróbálnak mindenki után kapaszzkodni. Van olyan pap, aki hátba veregeti az orvost, mert nem tud intelligensen viselkedni. Még spirituális koromban könyörögtem érte, s most mint püspök be is vezettem az experimentális *pszichológiát*. Ezzel magam is foglalkoztam, mert enélkül a gyóntatás sem képzelhető el. Tizenegy évig voltam spirituális, s mindig szembe-síttettem őket a *magányossággal*. Ez ma is első-sorban a spirituális dolga. Mind áldozattal, mind pszichés felkészítéssel, elmélettel és gyakorlattal lehet készülni a cölibátusra. A hitoktatást hosszú ideig nem volt hol gyakorolni. Én egy időben

az ötödéveseket minden hét végén kiküldtem hitoktatásra, jegyesoktatásra, beteglátogatásra, hospitálni, csoportot vezetni.

Igenis *fel lehet készíteni a cölibátusra* is. Nem szabad a házasságot megszentelt bűnnek feltüntetni. Mint spirituális elmondtam a kispapoknak azt is, hogyan kell viselkedniük a nőkkel, óvtam őket attól, hogy féljenek tőlük, de attól is, hogy túl közel merészkedjenek hozzájuk. A lényeg az, hogy teremtmények vagyunk, hogy függünk. Önmagunk lenni: piszkos kis önzés. Van persze pszichológia és szociológia, de ebben a kérdésben maga az Úristen segít, meg a bölcsesség. Sok mindent másképpen kellene csinálni a szemináriumban, mert alapvető dolgokat nem tanulnak meg, például, hogy hogyan kell egy hivatalos levelet megírni.

Nagyon nehéz egyszerre jó teológust és gyakorlatias lelkipásztort képezni, pedig a papnak szüksége van *meghallgató és kommunikációs képességekre* is.

Erre a nagyon összetett szerepre, a gyakorlatra nem készít föl a szeminárium. Ehhez jó tanárok és jó növendékek kellenek. Kellene persze *pastorális pszichológia, rendszeres pedagógia*. A mi időnkben eléggé erős volt a manicheista szemlélet. Marcell atyától hallottam először, hogy szent az élet.

Sokan jönnek szárnyakkal a szemináriumba, s mi egyenesre nyírjuk őket. A teológiai tárgyak jobbára száraz, *elméleti tudást* adnak, tehát nem a *megélt hitet*, nem a *keresztény életeszmenyt*. A szeminárium igen messze a valóságtól, a szociológiai és pszichikai dimenzióval is rendelkező

embertől. Ráadásul a fiatalok többsége elnyúlt csecsemőkorban lép be, s nem annyira dogmatikai problémákkal küzd, mint *önértékeléssel* és emberi problémákkal. Mint az egész Egyházunkban, a szemináriumokban is hiánycikk az *őszinteség*. Malasztos szövegekkel borítjuk be a felvetődő problémákat.

A papnevelők:

Régebben kisipari módszerekkel neveltek papot: leültették a növendéket egy pap mellé, s ők eltanulták a mesterséget. Az újkor kezdetekor a szellemi és az erkölcsi színvonal érdekében létesítették a szemináriumokat. Ezek viszont a korszellem következtében egy kicsit *időtlen fellegvárak* voltak, ahol elsősorban eszményeket hirdettek, s nem a gyakorlatra készítettek fel. Ez az eszmény sok tekintetben a szerzetest célozta meg, s ez abban az időben még korszerű is volt. A második vatikáni zsinat körül tudatosodott az Egyházban, hogy a szeminárium sok vonatkozásban meghaladott. Például a *paraszti életet utánzó életritmus* (korai kelés, ima, munka, korai lefekvés). Úgy gondolták, a szemináriumban megszokott életet a pap majd magányában is újratерemtheti. Akkor még nem látszott a mai élet differenciáltsága. Ma nagyon sok papi szerep van, s ezeket nem lehet a szemináriumban végigzongorázni.

Lehet, hogy a papnevelésre a legrosszabb intézmény a szeminárium, de még eddig nem találtak ki jobbat. Ez olyan közösség, amelyben még ott él velük együtt az alapító, delejes. A szeminárium nem ilyen, mégis valamilyen *közösség*, s ebben kellene fejlődnie. A másik gond a *kirostálás*. Ha a fele elmenne, normális arány lenne. Har-

madszor: nem szabadna, hogy üvegház legyen, de a nyitott pajta sem szerencsés megoldás. Övni is kell őket, segíteni is. A cölibátusról úgy beszélek, hogy van ennek egy kereszthordozó aspektusa, és van egy előnyös oldala. A lényeg: Isten Országáért van. Fontosnak tartom az *önismeretet*. Szívesen veszem, ha valakit szobatársai jellemeznek, s én ennek alapján írom az év végi jellemzést. *Pszichológia* is kell, csak abba a tévhitbe nem szabad esni, hogy mindent megtanulhatnak, s tudatosítani kell bennük, hogy ez csak eszköz. Azt hiszem, még mindig elég gyenge a *pedagógiai* felkészítés. Vannak olyan növendékeim, akik pszichológiát tanulnak az egyetemen, de mehetnek színházba, hangversenyre is.

Ami ma nálunk van, az egy *tudomány-centrikus valami*. Majdnem az, hogy lélek nélkül átadni a fejekbe a tudományt. A tanárokat, előjárókat nagy adag bizalmatlanság fogadja itt is. Nagyon hiányzik a *személyesség*. Nagyon fontosnak tartom az *emberi kapcsolatokat*, a pszichológiát, s az ehhez kapcsolódó gyakorlatot. Egyes szemináriumokban féltékenyek a pszichológiára, még inkább a szociológiára. Pedig itt nálunk a fiatalok nagy lelkesedéssel forgatják Tomka Miklós nagyszerű könyvét. Közel négy évtizedes tanárságom megérlelt bennem egy *antropológiai* belátást, mely szerint az ember testből, lélekből és környezetből áll. Kezdjük ott, hogy a növendék a szeminárium falain avatag képekkel találkozik. Tehát fontos a látható környezet, aztán a sportolási lehetőség, a színház, a zene, az ének, az irodalom, tehát a szívnek a képzése. Miért ne lehetne nálunk is ragyogóan berendezett szobákban nevelni a kispapokat, mint nyugaton? Miért ne éreznék magukat *otthon*? Ami nálunk van, az nem az

evangéliumi szegénység. Különben sem kellene követni a szerzetesi modellt. Fontos, hogy nőhallgatókkal együtt tanuljon. Fontos a *társadalmi terapismeret*, a *politikai élet ismerete*.

A szeminárium semennyire sem készít föl a *praxisra*. E téren sok mindenre szükség lenne: a *célzott beszélgetésektől* a vallásszociológiáig. Az a baj, hogy az előjárók többsége nem kommunikációt teremtő, hanem sérült ember.

Az a tapasztalatom, hogy a *cölibátusra felkészítés* tekintetében a nevelés inkább érzelmi jellegű (Mária-tisztelet) és az erkölcsi eszményekre irányul (szentek). Fontos volna a *nők* iránt érzett lelkipásztori felelősségtudat kialakítása.

Az elmúlt negyven évben zömmel olyan papnevelők voltak, akik — általában jó szándékkal — nem azt csinálták, amit kellett volna. Például *társadalmi kérdésekről* vagy az állam szájaíze szerint beszéltek, vagy sehogy. Nálunk most bevezettem a *közélet* c. tárgyat, egy jogtanár tanítja, aki kereszténydemokrata politikus. Aztán van *lélektan*, *vagyongezelés*. A pasztorális keretében táborszervezés, cserkészet. Én leszek itt az első főállású, aki elsősorban *katekétikát* tanít, ezt sem vettük eddig komolyan.

Arra a kérdésre, hogy *nem lenne-e célszerű kitolni a felszentelés időpontját*, s alkalmat adni arra, hogy kipróbálják magukat a felszentelendők papi szerepükben, a *klerikusok* fele el tudna képzelni egy 3-5 éves próbaidőt, másik fele határozottan ellenzi, ezek kisebb része (□ □) viszont az általános diakonátus széles körű bevezetését szorgalmazza. (Diakonátus ügyben a klerikusok eléggé bizonytalanok. Egyik részük ebben látja a megoldást, másik

részük viszont azzal érvel, hogy egy világi mindazt a papi munkát elvégezheti felszentelés nélkül, amit egy diakónus. Amikor a religiográfus megkérdezi, hogy akkor hogy is állunk a szentséggel, furcsán néznek rá. Másfelől azzal érvelnek, hogy a nagyobb számú házasság diakónus még jobban csökkentené mind a papok számát, mind a klerikus pálya presztízsét. A *világiak* esetében a mérleg nyelve egyértelműen a próbaidő irányába billen.

A szeminárium bizonyítványa a gyakorlati felkészítést illetően még csak nem is elégséges, még a püspökök körében is nagy az elégedetlenség. Igen jellemző ebben a vonatkozásban két világi véleménye: „Nincs pálya, ahová ennyire felkészületlenül mehetnének.”, „Gyakorlatra? Még köszönni sem tanítják meg őket!”

2. A cölibátusról

„Ezzel kapcsolatban van egy csomó elméleti igazság, a gyakorlatban pedig csak félmegoldások.”

„Talán a cölibátus az a kicsi hólabda, amit ha elgurítanánk, lavina lenne belőle, amely igen sok mindent magával ragadna. Vagy talán éppen ez tenne jót Egyházunknak?”

Megkérdezik majd sokan, miért kapott ekkora terjedelmet ez a kérdés, s többen válaszolnak is, imígyen: mert tulajdonképpen erre ment ki a játék, ezt a csemegét akarta a szociológus a pályamódosítás trójai falovában becsempészni. Az én válaszom: nem csempészés ez, írhattam volna csupán erről is szociológiát, de nem akartam. Nem azért, mert nem

érdekelt, hanem azért, mert ennél egy-két kérdés jobban érdekelt. A pályamódosítás vizsgálata közben azonban „előjött” ez a kérdés, s annak ellenére, hogy nem bizonyult „főoknak”, a számomra hozzáférhető esetek döntő többségében ez volt az egyik fontos tényező.

2.1 Körkép

Ha valaki venné a fáradságot, s körülnézne, mi mindent lehet erről manapság olvasni, hallani, ilyenfajta kép tárul eléje:

Az elvirai zsinat (300 körül) 33. kánonja volt az első kísérlet a kérdés kötelező erejű rendezésére. A XII. században II. Ince pápa az egyházi rend szentségét elháríthatatlan házassági akadálnak nyilvánította. De már az első századokban is sokan éltek cölibátusban. (*Elisabeth Neugebauer, Vision 2000*)

Az idők időnként nagyon sötétek voltak. A cölibátus története is ezt példázza. Számlálhatatlan zsinati határozat ítélte el azokat a papokat, akik ágyasokat tartottaak. A legszigorúbb kánoni büntetésekkel fenyegették azokat, akik áthágták a törvényeket. Mindhiába. De még ennél is rosszabb idők köszöntöttek be akkor, amikor a legmagasabb egyházi körök csendes elnézéssel vették tudomásul a tényeket. (*Jáki Szaniszló, Jel*)

Az Egyház különleges érzékenységről és bölcseségről tesz bizonyosságot, amikor hangsúlyozza a gyónás jelentőségét, és egyúttal megköveteli, hogy a gyóntatók nőtlen papok legyenek. (*Nietzsche*)

A világi papság cölibátusa mindenképpen történelmi termék, hiszen legalább egy évezreden kereszt-

túl a világi papság nem élt cölibátusban, s hogy ha megnézzük azokat a körülményeket, amikor évszázadokon keresztül el tudták terjeszteni, lényeges társadalmi változások idejére esnek. Tehát ez is aláhúzza azt, hogy bizonyos társadalmi szükségletek hozták magukkal vagy azokkal jár együtt. *(Nyíri Tamás, Egyházforum)*

Igen, sokaknak ez mártírium, a mártíromság egy formája. Néha úgy érzem, szinte hallom a jajgatásukat, hogy a Egyház szabadítsa meg őket e tehertől. Mit tehetek én? Az egyházi cölibátus nem dogma. Nem a Szentírás kényszeríti ránk. Milyen egyszerű is lenne egy tollvonással lehetővé tenni, hogy a papok holnaptól megházasodhassanak. Egyszerű, de lehetetlen. A papi nőtlenség áldozat, melyet az Egyház szabadon vállalt fel: szabadon, nagylelkűen és hősieen. *(XXIII. János)*

A cölibátus megtartásáról szóló határozatot a II. Vatikáni zsinat (1965. december 7-én) döntő többséggel, 2390 igen és 4 nem szavazattal fogadta el.

A nőtlen papok életükkel arra a titokzatos és Istentől alapított házasságra utalnak, amely által Krisztus az Egyház jegyese. A szívük osztatlan, ezért könnyebben és szabadabban követhetik Jézust és így alkalmasabbak lesznek arra, hogy Krisztusban elnyert lelki atyaságuk szélesebb körre terjedjen ki. *(Presbyterorum ordinis)*

Azok a férfiak és nők, akik a cölibátusban Krisztusért élnek, ezzel határtalan nyíltságra kapnak megbízást, mély, emberi megértésre minden helyzetre és minden ember iránt; ők Krisztus és az Evangélium kedvéért arra vállalkoztak, hogy a cölibátusban mindenkinek testvérei és nővérei legyenek. *(Roger Schütz)*

Az Egyház arról kérdezi a fiatalokat, hogy ki az, aki közülük meg van győződve arról, hogy megta-
pasztalta Isten kettős kegyelmi hívását: a papságra
és a nőtlenségre szóló meghívást. (*Elisabeth Neuge-
bauer, Vision 2000*)

Ha szabad magamból kiindulnom: 25 éves korom-
ban a nőtlenség nem volt számomra probléma, de
annál inkább az lett, amikor negyven, ötven éves
lettem. (...) Komoly kifogás, hogy a papi hivatás és a
nőtlenségre való hivatás két különböző kegyelem, és
hogy nem jogos a kettőnek az egyházi törvényhozás
által történő jogi összekapcsolása. De nincsenek-e
másutt is ilyen összekapcsolások? (*Egy magát meg-
nevezni nem akaró, immár ötven éve szerzetes írása,
Christ in der Gegenwart*)

A Vatikán a papi életre vonatkozókat szabályokba
foglalta össze. A papság eszerint nem foglalkozás,
hanem megszentelt élet, hivatás. A papok már a
túlvilági lét evilág jelei, ahol a feltámadás után már
nem lesznek külön nők és férfiak. A cölibátussal a
pap teljesen elkötelezte magát Isten ügyéért. (*Robert
Coffy, Le Figaro*)

Ha a cölibátust a papok nem értik, és elfogadha-
tatlannak tartják, akkor ez kérdéses intézmény. Eb-
ben az esetben több értelmet kellene adni a cölibá-
tusnak, amely nem kényszerítő törvény, hanem bel-
ső igény. (*Georg Sterzinsky, Le Figaro*)

Sok energikus, tehetséges és kapcsolatra alkalms
férfi él egy alternatív módon, harmonikusan cölebsz
papként. Ezek a papok — mégha nagyra értékelik is
a házasságot — nem estek a modernizmus csapdá-
jába, s mint Sziszifosz elfogadják sziklájukat, de

még örömet is találnak benne.” (Mary Anne Huddleston, America)

Ha házas papjaink is vannak olyanok mellett, akik nem azok, a papság szerkezete megújulna, gazdagodhatna. (Walter Kasper, Radio Südwestfunk)

A „féltékeny Isten” küzd szerelmeséért. A papi szolgálat egyetlen nagy szerelem élettere. (...) A szolgálati papság radikálisabb, teljesebb azonosulás Krisztus papságával életformában, elkötelezettségben, az idő, képességek, fizikai és pszichikai erők Istennek való átadásában. (Lelóczy Gyula, Szolgálat)

A szexuális vágy specifikus tárgyának helyét nem foglalhatja el sem az apostoli munka, sem a Krisztussal való kapcsolat, sem a közösség szolgálata. Az emberi ösztönök nem felcserélhető mennyiségek, így tárgyuk sem helyettesíthető: az önérvényesítő szükségletek kielégítése nem teszi fölöslegessé a szociális szükségletek kielégítését, s az adott szeretet nem nélkülözheti a kapottat. (Nyíri Tamás, Egyházforum)

E logika karmaiból nem lehet menekvés addig, amíg a szemináriumokban egy szó sem hangzik el a nőtlenség teológiájáról, de annál több környezetvédelemről és a rockzenéről. Igazi hivatásokat nem nyerhetünk addig, amíg a teológiai akadémiákon a női társaságról, lelki „egyensúlyról”, „teljes” érzelmi életről tanítanak. (Jáki Szaniszló, Jel)

A papi házasság pártfogói ellenvetéseiket majdnem mindig kettős módon teszik érvényessé, amikor a cölibátus nagy és feketére festett szörnyűségekkel szemben görcsösen egy optimizmustól és har-

móniától ragyogó házassági állapotot állítanak szembe. A valóság azonban nem ilyen egyszerű...
(Joseph Folliet)

Keresztény házasságban élni, több gyereket vállalni, el nem válni semmivel sem könnyebb, mint egyedül élni. Ez egy illúzió. Meg vagyok győződve, az én életem semmivel sem volt nehezebb, mint a nős embereké, akik keresztény módon élték házasságukat. A pap Jézus Krisztus küldetését folytatja az Egyházban. Minden bizonnyal ő a legmegfelelőbb életformát választotta missziója teljesítéséhez. Ha a történelemben voltak és lehetek visszaesések s vannak más gyakorlatok is, az ideális papi életforma a magányos és az eljövendő örök életet hirdető élet lesz. (Seregély István, Magyar Nemzet)

Figyelmen kívül hagyjuk azt, amit már belülről régóta sejtünk, hogy sem szerelem, sem barátság, sem emberi szeretet, sem férfi, sem nő nem lesz képes arra, hogy csillapítsa egyedüllétünk megszüntetésére irányuló vágyainkat. (Henri Nouwen)

A mexikói Egyházban a nyilvánosság előtt lobbant föl a cölibátus vitája. Oaxala püspöke, a 71 éves Bartolomé Carrasco tájékoztatta a Szentszéket a legutóbbi ad limina látogatása alkalmával azzal a kérdéssel kapcsolatosan, hogy egyházmegyéjében a papság 70–75 százalékanak „problémái vannak a cölibátussal”. Erre „lelkiismeret” és „püspöki küldetése” indította. A Mexikói Püspöki Kar utolsó nagygyűlésén elismerték, hogy a cölibátus megsértésének problémája az ország sok más egyházmegyéjében is fönáll. (Herder Korrespondenz)

Sipe arra az eredményre jut, hogy az Egyesült Államokban a katolikus papok 20%-a pappá szentelésük után valamikor egy többé vagy kevésbé stabil szexuális viszonyt tart fenn egy — vagy egymás után — több nővel. A papok 8–10%-ánál „heteroszexuális próbálkozásról”, melyek nem zárják ki a véletlen szexuális kapcsolatokat sem. A papság között a homoszexuálisok arányát kétszer annyira becsüli, mint a papságon kívül: közel 20%-uknál tételez fel „homoszexuális érdeklődést”, mégha ezek közül csak kb. 10%-nál kerül sor homoszexuális tevékenységre. Összefoglalva Sipe arra a következtetésre jut, hogy minden második pap valamilyen módon szexuális tevékenységet folytat. A papság második felénél az egyéni kitartás három fokozatát különbözteti meg a „gyakorlati” és a „megvalósított” cölibátus szerint. Az utóbbi szerinte a papok 8%-nál teljesül. (*Herder Korrespondenz*)

A cölibátus Magyarországon különleges nehézséget jelent. Megfigyelhető, hogy a görög szertartású papság fiatalodik, a latin ellenben előregszik. Szeretném hangsúlyozni, hogy nem a szexualitásra gondolok. Tessék, hasonlítsák össze a görög katolikus papokat a római katolikusokkal. A görög kispap-hallgatók szellemileg a legkiválóbbak közé tartoznak, stramm fiatal emberek, derűsek és mosolygósak, ezzel szemben a latin kispapok közül sokak introvertáltak, a földet nézik, befelé fordulnak. (*Nyíri Tamás, Egyházforum*)

2.2 Vélemények

Az általam megkérdezett cölebsz papok közül mindenki értékesnek és megélhetőnek tartja a cölibátust, minden másodikkal viszont úgy látja, hogy nem szabadna kötelezővé tenni. Abban mindenki egyetért, hogy az *Egyház törvénye*, ezt azonban so-

kan Jézusra, az evangéliumra, az ősforráshoz közel álló ősegyházi gyakorlatra vezetik vissza. _Öten teológiai érveket sorakoztatnak föl a cölibátus mellett: Jézus és Pál cölebszségével, jézusi és páli érvekkel, az „akinek füle van, hallja meg”-gel, az 1Kor 7-tel próbálják igazolni, valamint az Isten Országáért hozott áldozattal és azzal, hogy Jézus felszólít minket, hogy lépünk a vízre. Kétszer ennyien úgy vélik, nem lehet teológiai érvet felhozni a cölibátus mellett, legfeljebb *aszketikus* vagy *spirituális* érveket (amelyek persze utalhatnak a Bibliára), ilyeneket, hogy a szeretet nem osztható meg, Krisztus a szenvedésével váltott meg, legbelül csak az Isten tehet boldoggá, az Egyházban Isten lelke él tovább, az öröklét előre vetítése. Félutcatnyian azt bizonygatják, hogy a Bibliában pro és kontra érvek nagyjából egyenlő arányban találhatók. A többiek a Bibliának nem ellentmondó, a legrégibb gyakorlatban is előforduló *praktikus rendelkezésnek* tartják. Öten így reagálnak: ma ez van, el kell fogadni.

Pozitívumait a következőkben látják:

teljes odaadás	☐	☐
szabad állapotból következő többlet-energia	☐	☐
a papi hivatással együtt kapott kegyelem		☐
evangéliumi tanács		☐
értékes hagyomány		☐
áldozathozatal		☐

Egy-két esetben: Krisztus példájának követése, könnyebb, mint a házasság, radikális elkötelezettség, a pogányoknál is van cölibátus, jel a szekularizált világban, csak cölebsz pap lehet tagja az Egyház „desszant” egységeinek, a házasoknak is példa a cölebsz pap lemondása és hűsége.

A nem választható cölibátus *negatívumait* így fogalmazzák meg: a nőekkel, a házas férfiakkal és a nők papokkal szemben diszkriminál (□), természetellenes (□), a személyiséget deformálja, árukapcsolás, mellette a lelki érettség háttérbe szorul, egyéb kötelességek (pl. szegénység, áldozatosság) háttérbe szorulnak, megakadályozza a jobb választékot, csak megfelelő vérmérsékletűeknek ajánlható (ám ezzel ki vannak zárva papságra kiválóan alkalmas emberek), önmagába forduló életté válhat, egy klerikális Egyházhoz kötődik, ma csak sok házas diakónussal együtt képzelhető el.

A *pályamódosító papok* elsősorban az alternatívát hangoztatják (□ □ □ □ □), de többségük elismeri a választható cölibátus értékeit. Ezek közül elsősorban a teljes odaadást (□) és a felszabaduló energiát (□) említik. A papsággal automatikus együttjáró cölibátussal szemben az érveik elsősorban: a szerzetesi modellt erőltetik a világi papságra (□), kiszolgáló személyzetet feltételez, deformálja a személyiséget, természetellenes, egy negatív szexualitáson alapul.

A *laikusok* érvei között az alternativitás áll a vezető helyen (□ □ □), pozitívumai között legtöbbször a teljes odaadást (□ □) és a szabad állapotot (□ □) említik. Ebben a körben esik szó arról, hogy a cölebsz pap magányos, hogy a legrázósabb bevetésekre a házaspapok nem alkalmasak, hogy csak akkor van értelme, ha nem megfosztottságként, hanem értékként élik meg, hogy a tisztesség fontosabb kellené legyen a cölebszségnél és azt, hogy manapság radikálisan csökkennek megvalósításának feltételei.

Cölebsz papok:

Magyarországon sajátos helyzet van, mert itt vannak görögkatolikus paptestvéreink, akik nagyon szép papi életet élnek, csak házasan. Ez két *különböző karizma*. Az alternativitást még úgy is elképzelhetőnek tartom, hogy valaki cölebsz papként kezdje, s indokolt esetben házasparként folytassa, a *személyiséget* ugyanis komolyan kell venni, s nem szabad engedni, hogy a hivatások a papsághoz hozzákapcsolt cölibátus miatt elsodródjanak. Én sokat foglalkoztam ezzel a kérdéssel, a papságról, hivatásról, szüzességről szóló könyveimet szívesen forgatták a papi pályára készülők és a működők, mégis megdöbbsentem, amikor szerzetesnek készülve római teológus koromban azt láttam, hogy egy pápai prelátus azon töpreng, milyen emléket vigyen feleségének. Görögkatolikus volt. Igen, ezt mi nem gondoltuk végig!

Igen sok pap kellene, ez pedig csak úgy oldható meg, ha házaspapok is beállhatnak. És *félműszakos papok* is nagy számban. Még a *papnők* ellen sem tiltakoznék, hiszen teológiai ellenvetés nem tehető ebben a vonatkozásban sem. Magam óriási értéket látok a cölibátusban, hiszen az *áldozathozatal* a szeretet fokmérője. Igaz, Isten inkább *irgalmasságot* vár el tőlünk, mint áldozatot, Ebből az következik, hogy másodlagos, hogy a pap nős vagy nőtlen, s a nőtlen pap esetében is összekapcsolódik az irgalom és az áldozat. Figyelni kell Isten jeleire. Szerintem ilyen a nagy *paphiány*, ilyen a kötelező cölibátus minden oldalról (papok, hívek) megkérdőjelezése. Szent Pál önmagáról beszél, őt valóban *megosztotta* volna a házasság, másokat viszont az osztja meg, hogy nincs kivel megosztani gondjukat és örömeiket. A

cölibátus történelmi képződmény, amelyen szerepet játszottak *tabuisztikus* elképzelések, az ószövetségi rituális tisztaság is. A legutóbbi kódexben még az szerepelt, hogy a szakácsnő nem lehet 40 évesnél fiatalabb. A szobalány már lehetett fiatalka, mert őt a szakácsnő ellenőrizte. Elképzelhető, hogy a nős apostolok időlegesen elhagyták családjukat, de gondoljuk csak meg, milyen féltékenységi rohamban törtek volna ki feleségeik, ha hosszabb időre elhagyták volna őket. Elvette volna kedvüket az apostolkodástól ezeknek az apostoloknak. Méltatlan dolog ebből ekkora hühöt csinálni. A Szentírás első oldalán olvassuk: nem jó az embernek egyedül. Ez az állapot, ami most van, katasztrófához vezet. Ezt én mondom, aki sikeresen megéltem a cölibátust, ámbár néha majd megkukultam a *magányosságomban*.

A dolog ott dől el, hogy létezik-e természetfeletti, s ez igényel-e természetünket felülmúló életformát.

Jézus ajánlotta, tehát feltétlenül érték, *de nem a legnagyobb*, nem állítható szembe más értékekkel. Szentségileg az égvilágon semmi előnye, *nagyobb függetlenséget* biztosíthat anyagilag, érzelmileg, munkavégzésben.

Emberi találmány. *Embergyilkos intézmény. Egyházromboló intézmény.*

Az, hogy valaki enélkül is lehet nagyszerű pap, biztos. A nőtlen papot *áldozata* hitelesíti, a nős papot nyilván nem egykéje, hanem szintén az *áldozata*.

Jó lenne látni igazi cölibátust! Látok egy *de jure et de facto* nem házas katolikus papságot, *akiknél fel sem merül az ellenkező lehetőség. Így*

kellett tenniük, így fogadták el: emiatt látok egy olyan tényleges, de nem választott cölebsz állapotban élő papságot, amelynek ez az állapota nekem nem mond semmit. *Nem hordoz üzenetet.* Üres csigaház, nincsen lakója. Nem látom gyümölcsseit ennek az állapotnak. Nem jut eszembe senki, akinek a kiválóságát abból tudnám eredeztetni, hogy cölebsz. Kiváló pap ismerőseim nős emberként vagy apaként éppoly kiválóak lennének, azt hiszem. *Előnye nincs.* Utólag kiderülhet, hogy de jó választás volt! Értéke: *jel*, amely a választott személyre, Jézus Krisztusra utal.

Papnevelők:

Ez egy radikális elkötelezettség. *Evangéliumi háttere van.* Ott, ahol feloldották, nemigen maradt nőtlen pap. Szóval cölebsz papokra és sok házaspárosra lenne szüksége Egyházunknak.

Az Egyház törvénye, de nem a Gondviselés ellenében. Értékét az adja, hogy kötelező. *Isten lelke vezette erre a megoldásra az Egyházat.*

Ez a kérdés nincsen lezárva. Ha majd a közösségi Egyház váltja fel a klerikális Egyházat, a *lelkileg érettség* fontosabb feltétel lesz, mint a cölebszség. Számomra úgy tűnik, az a tendencia, hogy a *szolgálati- és az általános papság közötti különbség relativizálódik*, s egy kontinuum jön létre, amelyen megjelenhet a házaspáros klerikus és a papi tevékenységet végző laikus. Ilyen új modelleket érlel például a Fokolaré mozgalom is.

Aki embertársai szolgálatára szegődött, képes nőtlenül élni. Pál apostol (1Kor 7,25–35) olyan keresztényeknek tanácsolja, akik erre hivatást éreznek. Szabadabbá tesz Krisztus követésére és

az embertárs szolgálatára. Csupán ez különbözteti meg a cölebsz papot a házastól.

Elsősorban a *szerzetességhez* kötődik. A világi papok esetében az első számú érv, hogy Jézus nyomában Isten országáért. Van egészen más érvem is. Németországban félmillió agglégény él, szemben a 400.000 cölebsz pappal. A cölebsz papság *szolidaritás-vállalás* a magányosan maradt emberekkel. Én annak idején megszavaztam a fakultatív cölibátust, de gyakorlati megvalósítását rendkívül problematikusnak tartom.

A nyugati kultúrkörben nem adnám fel a cölibátust, de ehhez a világi papok körében is *közöség* kellene. *Baj, hogy csak kötelesség*, baj, hogy a cölebsz pap lehet dúsgazdag, kerrierista.

A cölibátus lehetőség a *nagyobb szeretet felszabadítására*. A papság kiköppöten *természetfeletti vállalkozás*: a pap már a földön olyan kapcsolatot teremt Istennel, aminek következtében már nincs szüksége arra, hogy valakivel édeskettesben legyen, ugyanakkor *nyitottá válik minden ember befogadására*. Az esetleges alternativitás esetén sem a házasságra, sem a papságra nem készülne komolyan. Nem kötelező papnak lenni.

Püspökök:

A zsinat szélesre nyitotta az apostolkodásnak és a lelkipásztorkodásnak a kapuját a világiak előtt. Ehhez nem kell papnak lenni. A papságnak a cölibátus a feltétele. Én láttam a görög katolikus papokat. A kínok kínját állják ki, hogy szinten tartsák magukat a család mellett. Szent Pál meg nem osztottság elvét a gyakorlat igazolta.

A pásztor arra van ítélve, hogy magányos legyen. A házasság szíve meg van osztva a hívás és a házasság között. És hát *a jézusi radikalizmus*. A legkomolyabb probléma a cölibátus-sal kapcsolatban *a magány*, az ólomsúlyú magány. Mostani pápánk eléggé konzervatív, nem fog engedményeket tenni, pedig Afrikában nem bírják tartani, nem bírják megélni.

Egyféle karizma van, a papságé, *emberi természet* van különféle, és *elszánás* van különféle. Én nem vagyok sem ellene, sem mellette, nem is isteni ajándék, hanem az emberi küzdés eredménye. Itt az *önfegyelemről* van szó. Kereszténynek kell lenni. Ehhez elszántság is kell. Nem igényel energiát, hanem *felszabadít energiát*. Pillanatnyi-lag ez van. Nem dogma. Ha holnap más lesz, annak is meg lehet keresni a magyarázatát. Én magam mellette vagyok, nem azért, mert megszoktam, hanem mert megtapasztaltam a meg nem osztottság kedvező hatását. Teológiai érvem nincsen mellette, csak gyakorlati.

Ha valaki igazán pap, akkor a cölibátus hetedrangú dolog. A házasság a görögöknél is akadály a *teljességnek*. Igaz, hogy Péter és más apostolok is családosok voltak, igaz, hogy a cölebsz papok sem mindig használják ki a többletidőt, de végtére *a papság nem kényszer*.

Csak egészséges embernek való. Akinek hivatása van, annak nem teher. Isten Országáért kell viselni. Egyházi törvény, *van hátulütője is*, de az *osztatlan szív* nagy lehetőség és érték.

Nem a cölibátus karizmájáról beszélnék, hanem *a belső érettségről*, amellyel közösséget vagy cölibátust fel lehet vállalni. A papnak és a szer-

zetesnek is szüksége van *intimitásra*, nem szexuális bensőségességre, hanem az emberi kapcsolat bensőségességére. Nemigen van mellette teológiai érv, inkább gyakorlatiak: a cölebsz papság könnyebben hadra fogható.

Házaspapok:

Cölebsz paptársamat sosem tudtam utolérni a munkában. Mégis úgy érzem, római katolikus papként is lehet jó és rossz papnak lenni. Ezt alapvetően nem a cölibátus szabja meg. Köztünk ma kb. 10 cölebsz pap van. Ha lenne szerzetes közösségünk, több nőtlen papunk lenne.

Ha önként és meggyőződésből választott, akkor csodálatos állapot a cölibátus, de ha kisebb-nagyobb kényszer hatására, akkor mérhetetlen szenvedés forrása lehet. Mindig is hittem, hogy vannak papjaink, akik bár küzdenek önmagukkal, a test tövisével, mint Pál apostol is, de végül is a kegyelemre hagyatkozva *oda tudják adni* életüket. A cölebsz papból, mivel *több idővel* rendelkezik, jobb teológiai tanár lehet, de talán sok cölebsz papnak nincs tizkötetes saját beszédgyűjteménye, mint nekem.

Isten az embert nem tévedésből, információhiányból vagy büntetésből teremtette nőnek és férfinak, hanem „mert látta, hogy ez így van jól”. Ehhez képest a cölibátus, mint „üdvrend”, a *teremtésnek* jogosítvány nélküli, cinikus, saját kezben való újraelosztása. Kérdés, teremtettségünk az ideál vagy az abban megbúvó konfliktusoktól való félelem? Protestáns teológusok meg szokták jegyezni, hogy a római katolikusoknak az a tévedése, hogy egy kivételes *Istentől való lehetőség*ből emberi, sőt egyházjogi törvényt csinált. A cölibá-

tus számomra egy *szent lehetőség* az Isten dicsőségére való élet kifejezésére. Bizonyára csak a *szabadság* pillanata lehet Isten számára az a pillanat, amikor Isten embere az egy életre való önmegtartóztatás és házasság-nélküliség formájában való Isten-dicsőítés mellett dönt. Összefüggés van a kötelező cölibátus és az *antidemokratikus* tendenciák között. A cölibátus ugyanis nagyban hozzájárult a *klérus végzetes elkülönüléséhez* az Egyház tagjaitól. A kényszcölibátus *erodálja a lelkeket*, csak úgy, mint a konszenzusos morált.

Pályamódosító papok:

Csodálatos, de a világi papnak így embertelen.

Problemátikusnak tartom, de a pápával nem helyezkedem szembe.

Az evangéliumi tanácsok között szerves kapcsolat van, így *nem lehet azt mondani, hogy a papi nőtlenség evangéliumi tanács.*

Aquinói Tamás azt mondta: az *romlik el, ami romlékony*, ez áll a kötelező cölibátusra is.

Nincsen egyéniséget alakító ereje, félnadrágos embereket eredményez.

Ha van valami nagyszerű az Egyházban, ez az.

A pap döntse el, melyik forma jobb vagy rosszabb az adott lelkipásztori munkához és egyéniségéhez.

Csak egy időre lenne szabad vállalni.

Az ősegyházban a klérus tagoltabb volt, ma is *alternatívákra lenne szükség*. 5 plébániára elég lenne egy cölebsz pap, mint lelki irányító.

A Gregoriánán egy Opus Dei-s kivételével minden társam az alternativitás mellett voksolt.

Nem a lemondásnak van értéke, hanem annak, amire koncentrálni a pap.

Ha megerősödne az általános papság, a cölibátus periférikus kérdés lenne.

Világiak:

Nehéz, de lehetséges. A világi papnak még nehezebb. Akkor valósítható meg, ha azok a szükségletek, melyek manapság pl. a szexben találhatnak kiutat, tévutat, újra helyükre kerülhetnek. A szex mint kommunikációs eszköz a többi rovására működik. Előnye, hogy csak attól függ az ember, Akitől szabad és érdemes. Emberi léptékű függéseink és felelősségeink mindig korlátoznak és nyomasztanak, nem így az Úristené. (pszichológus)

A boldog nem házasság életforma érzelmi érettséget és teherbíró motivációt tételez fel arra vonatkozóan, hogy lemondjon a házasságról, s ezt a hivatást válassza. Ezt az érzelmi érettséget E. H. Erikson mint odaadóképességet jellemzi. Az odaadás formája lehet házasság, de egy eszme szolgálata is. Ha van motiváció, nem biztos, hogy időtálló és teherbíró, s az érettség sem jelenti a tökéletességet. A pap szempontjából az odaadóképesség a hittapasztalatokban való megmerülés és a hívők közösségének szolgálata, illetve saját hitélmények és cselekedetek. Ezek hiánya elszigetelődésre vezet, a kapcsolatok pedig kiürülnek. A cölibátus mellett szólók azt hangsúlyozzák, hogy senki sem lett kényszerből pap, s azt, hogy a női papság másféle problémákat jelentene. Az ellene szólók ember alkotta törvénynek tekintik,

amely egy bizonyos időben keletkezett, s ugyanígy el is törölhető. Úgy vélik, *a választás érlelné a személyiséget, s az önként vállalt nőtlenség felértékelődne*. Nincsen jó hatással a vita kezelésére, hogy nem igazán nyílt a cölibátusról folyó eszmecsere. (pszichológus)

A teljes élet átadásának van saját egzisztenciális értéke, amit azonban súlyosan korlátozhat az elmagányosodás és a bemerevedés. (szociológus)

A cölebsz pap a távolálló Istent hozza közelebb, a házas a jelenlevőre mutat rá. A cölebsz családja ideális esetben a hívők közössége, a házas családja révén mutat utat a hívők családi életútján. A pap-feleség kiváló segítőtárs lehet. (matematikus, egy kisközösség vezetője)

Az egyik lehetőség az Istennek szentelt élet megvalósítására, de *nem magasabb rendű, mint a házas életforma*, előnye nyilvánvaló: több idő és energia. (mérnök, egy kisközösség vezetője)

2.3 Egy párbeszéd kommentárokkal

Pályamódosító pap: Amikor én megnősültem, tisztában voltam azzal, hogy ez mivel jár. Komolyan számot kellett vetnem azzal, mikor teszek jót: ha megnősülök vagy ha ezt a szeretetet megpróbálom magamban megnyirbálni, s maradok a szolgálatban. Én úgy döntöttem, hogy nem fojtom meg, mert utána már nem ugyanaz lennék.

Teológus: A dolog nem ott kezdődik, hogy valaki szerelmes lesz, hanem ott, hogy felszenteléskor előtte esküvel igazolja, hogy mit vállal. Kérdezem, lehet-e az ember véletlenül szerelmes. Az, hogy kit látok meg, kivel akadok össze, kin áll

meg a szemem, ez véletlen műve, de hogy én erre hogyan válaszolok, az már az én magatartásom. Nem hiszem, hogy bármely férj vagy feleség elfogadná, hogy jaj, drágám, valakibe beleszerettem. Hogy ilyenkor hogyan reagálok, az attól függ, hogy elkötelezett vagyok-e vagy sem. Ha elkötelezett vagyok, nem léphetek abba az irányba, amerre nem akarok lépni.

Pályamódosító pap: Úgy képzeled, ha egy ember, aki papi szolgálatban van, s megszeret valakit, az ennek a szeretetnek nem adhat teret.

Teológus: Igen. Mint ahogy az sem adhat teret, aki házastársi hűséget fogadott.

Pályamódosító pap: Ha egy pápa vagy egy zsinat azt mondaná, hogy ez a szabály már nem vonatkozik rá, akkor teret engedhetne?

Teológus: Ha a kötelezettség alól felmentik, igen. Arról egyébként igazán komolyan sosem volt szó, hogy az Egyház föladja a cölibátust. Attól, hogy problémák vannak vele, azért még érték. Éppen úgy, ahogy az Egyház sosem fogja feladni a házasság felbonthatatlanságát. Mert ez is érték. A cölibátus egyházi törvény. Volt olyan, hogy megtért egy másvallású lelkész, őt felszentelheték úgy, hogy családját megtarthatta.

Pályamódosító pap: A szerelmet Isten adja vagy az Egyház?

Teológus: Istentől való. Az emberi élet szabályait Isten rendeli. Aki nincs elkötelezve, bárkibe beleszerethet.

Pályamódosító pap: És ha valaki a szeretetnek kötelezi el magát? Ha egy szabálynak kötelezi el magát, nem biztos, hogy Isten is úgy akarja, hogy a szeretet elől elzárja magát. Esetemben nem az emberi és az isteni szeretet álltak egymással szemben, hanem a szeretet egy szabállyal. Én

szeretem Istent, s úgy érzem, Ő is nagyon szeret engem. Az, hogy én szerelmes lettem, nem csorbította Istent, papi tevékenységem csorbította.

Teológus: Én nem szabálynak köteleztem el magamat, hanem Istennek.

Pályamódosító pap: Így van! És én most nem vagyok Istennek elkötelezve?

Teológus: Az Egyházban csak az vállalhat szolgálatot, aki az Istennek elkötelezettséget vállalja. Fel lehetne bontani a szabályt, de az Egyház nem fogja. Mégsem a szabálynak kötelezem el magam, hanem adott körülmények között vállalom Isten iránti szeretetből, hogy teljesen neki szentem életemet.

Pályamódosító pap: Az az érdekes, hogy pontosan egy olyan időszakban lettem szerelmes, amikor életemben legközelebb voltam Istenhez, amikor telítve voltam Jézus Krisztussal, s úgy éreztem, hogy olyan megújuláson mentem keresztül, magyarul, megtértem. És egy kis idő elteltével jött a szerelem. Számot kellett vetnem azzal, hogy akkor papként nem szolgálhatok. Az döntött nálam, hogy Istennek bennem lévő szeretete nem szűnt meg, hanem — talán éppen a szerelem által — meg is erősödött. Most akkor ezt hová tegyem?

Teológus: Úgy látszik ebből, mintha az ember a szeretettel szemben nem lenne szabad. Csakis szabadon lehet valakit szeretni. Furcsának tartom, hogy valaki belekényszerül egy olyan helyzetbe...

Pályamódosító pap: Én nem kényszerültem...

Teológus: Vagy pedig olyan lépések maradtak el, olyan szabályokat nem vettél figyelembe... Szóval meg lehetett volna előzni.

Pályamódosító pap: És ha a szabályokat véve alakul, maradok egy hivatásának élő jó szakember, aki azonban egész életén keresztül azt érzi, hogy egy szeretetre, ami őt megérintette, amiből Isten mosolygott rá, nemet mondott, módszeresen meggyilkolta? Ez is én lettem volna?

Teológus: Erről csak te nyilatkozhatsz. Megint a feltételezéssel nem értek egyet. Nem szabad eljutni egy papnak odáig, hogy szerelmes legyen. Előbb meg lehet állni. Amikor az előbb szabályokról szoltam, arra gondoltam, hogy a közlekedési szabályok megvédnek a balesetektől. Csaknem minden balesetnél valaki megszeg valamilyen szabályt. Isten törvényét igenis meg lehet tartani. Annak ellenére, hogy az ember ember, tehát vétkezik. Ha valaki viszont vétett a szabály ellen, annak a következményét sajnos viselnie kell. Ha valaki figyelmetlen, és az autó levágja a lábát, akármilyen ártatlan, a lábát nem tudják visszavarni. Óvatossági rendszabályokról van szó. Ha valamit vállaltam, s nem tartom meg, nem tarthatom magam teljesen büntetlennek. Te nem az Egyháznak, hanem Istennek kötelezted el magad.

Pályamódosító pap: Nem tartom magam hibátlan-nak és büntetlennek...

Teológus: Ha valaki úgy gondolja, hogy nem akar megmaradni ebben, lehet felmentést kérni, s akkor adott esetben meg is nősülhet.

Pályamódosító pap: De én nem, akarom, hogy felmentsenek a szolgálatból, mert én szolgálni szeretnék.

Teológus: Ennek realitása nincs. Hasonlóság van a házastársi hűség és a pap hűsége között. A papi nőtlenség törvényét nem olyan dolognak tartom, amelyet az emberek maguktól kitalálhatnak.

Hogy ez törvény lett, azt egy hosszú ilyenfajta gyakorlat előzte meg. Hogy ez a törvény, amely kezdetben nem volt kifejezetten előírás, megerősödött, semmiképpen sem a Gondviselés ellenében történt.

Pályamódosító pap: Nem a Gondviselés műve az, hogy korunkban ez a kérdés újraértékelés tárgya lett? Egy emberek hozta törvény újraértékelése...

Teológus: Már az előbb is hivatkoztam a házasság fölbonthatatlanságára. Pont ebben a mai világban, amikor a házastársi hűséggel is annyi probléma van, amikor a szexualitás sok embert kibillent normális életéből, akkor még inkább szükség van egy olyan értékre, ilyen a cölibátus, a szüzesség, amely arra figyelmeztet, hogy nem a szexualitás a legfőbb érték.

Pályamódosító pap: Nagyon sok fiatal vállalná a papi szolgálatot örömmel házasemberként. A hívek érdekében nem lehetne fakultatívvá tenni a cölibátust?

Teológus: Ebben a pillanatban furcsa lenne, hogy a papok egyik része agglegény lenne, vagyis torzó.

Pályamódosító pap: A cölebsz papok most is agglegények.

Teológus: Akkor egy csomó el nem kötelezett pap lenne...

Pályamódosító pap: Miért lenne kevésbé elkötelezett egy házaspár?

Teológus: De a cölibátus egy olyan érték, amiről nem akarunk lemondani.

Pályamódosító pap: A cölibátust Istentől kapott ajándéknak tartom. Van, aki megkapja ezt a karizmát is, van aki nem.

Teológus: A papi hivatás Isten ajándéka, jelei között az egyik az, hogy alkalmas arra, hogy a papi étellel járó kötelezettségeket elvállalja. Annak,

aki nem tudja vállalni a cölibátust, nincsen hivatása. Ha Isten valakit meghív, megadja, hogy vállalni is tudja. Nem lehet szembeállítani a hivatás karizmáját a cölibátus karizmájával.

Pályamódosító pap: És a görögkatolikusok?

Teológus: Ott alig van olyan pap, aki a nőtlenséget vállalja. Ott elsikkad a cölibátus karizmája. Nem a cölibátus a legnehezebb, amit egy papnak vállalni kell. A papi hivatások megfogytatkozásának egyik fő oka az áldozatkészség hiánya. Ott van hivatás-probléma, ahol önzés van. Nyugaton ez a helyzet, Afrikában nem. Végsősoron azonban a cölibátus nem hasznossági szempontok miatt van, hanem az az értéke, hogy ezt csakis hittel lehet csinálni. Ez a Krisztushoz való teljes hasonlóság útja.

Pályamódosító pap: Családosként nem lehet Krisztushoz hasonulni?

Teológus: Többféleképpen lehet, de a papság esetében az Egyház emellett voksolt.

Pályamódosító pap: Ezzel az Egyház is rizikót vállalt.

Teológus: Mi azt mondjuk, Krisztus él tovább Egyházában.

Pályamódosító pap: Hol van az Egyház, ahol Krisztus él? Meg kellene keresni, hol van Krisztus, s az az Egyház. Előbb van Krisztus, utána az Egyház. Ne az Egyházzal igazoljuk Krisztust, a Gondviselést.

Teológus: Akiket Krisztus kiválaszt erre a szolgálatra, azok nem emberi okoskodással, hanem isteni kegyelem által vezetve döntenek. A zsinati atyák döntését nem merném a Gondviseléssel szembeállítani.

Pályamódosító pap: A zsinat azt mondja, hogy a papi hivatást vállaló fiatalok közül azokat választ-

juk ki, akik a cölibátust is vállalják. Ezzel elismertük a cölibátus nélküli papi hivatást. Mi most azonban csak azokat választjuk ki.

Teológus: Hogy az Egyház ragaszkodik a cölibátushoz, annak megvan az oka. És ez nem a Gondviselés nélkül van.

Kommentárok:

Eyz, Gaar és Szomeh:

A dolog ott kezdődik, hogy Isten férfinak és nőnek teremtet bennünket. Az ember *szerelem nélkül sérült*, lelkileg. Mélyebb és tartósabb a szeretet, de ide csak a szerelem útján lehet eljutni. Előle kitérni erőszakkal nem lehet. Vagy a másik emberbe lesz szerelmes az ember, vagy Istenbe. Az utóbbi csak nagyon keveseknek adatott meg. Az Egyház történelme egyértelműen tanúsítja, hogy *a cölibátus mindig is komoly gond volt*. Érték, nem vitatható, de a házasság sem kisebb. Mindkettő akkor az, ha őszinte szívvel élük meg. Sem az egyén, sem az Egyház számára nem az, ha képmutatóan valósítja meg. Mennyivel kisebb értékű az Egyházi rend, ha házasember gyakorolja?

A cölibátusban *egy szabálynak kötelezte el magát a pap*. A szerelemmel nem csorbul elkötelezettségem Isten iránt. Nem kevésbé szereti Istent azt, aki szerelmes. Mindenki, aki szeret, elsősorban Istennek van elkötelezve. A teológus felelete teljesen az Egyház hivatalos válasza. Lehetne a cölibátus alternatív, de az Egyház nem teszi azá. Csak. Inkább évszázadok óta magyarázkodik, s szemet huny. Nem kellene-e lelkiismeret-vizsgálatot tartani a kereten belüli papságnak is, hogy Istenen kívül kibe, kikbe és mikbe szerelmesek? És a hivatalos törvényhozóknak? „Adott

körülmények” között vállalja a felszentelendő fiatalember a nőtlenséget, de az adott körülményt az Egyház adja.

Éppen a teológus ne tudná, hogy a szeretet mindent legyőz? A szeretet elől még a gonosz sem menekülhet. Milyen érthetetlen a teológus kapálózása a szeretet ellen! Ez lenne a szeretetet hirdető Egyház magatartás-normája? A közlekedési törvények és a szeretet törvényének ilyen összekeverése badarság. A szerelem és a szeretet nem baleset. A törvényt az szegi meg, aki menekül a szeretet elől. Nem kell „előbb megállni”, ki kell teljesedni a szeretetben. Isteni parancs! Mi Istennek köteleztük el magunkat, mégis a szeretet előtt lefékező Egyház veri el rajtam a port, a szeretet jegyében, Istenre hivatkozva.

A nő *papság* *realitását* csak a római katolikus Egyház tagadja! A „hosszú ilyenfajta gyakorlatot” ugye nem kell lefesteni?! Ilyen alapon az inkvizíció és a keresztes hadjáratok sem történhettek csak a Gondviseléssel megegyezően!

Egyetértünk: a *cölibátus érték*. Nem a szexualitás a legfőbb érték. Éppen ezért furcsa az Egyház magatartása. Ki lihegte úgy körbe ezt a témát még más, mint éppen az Egyház? Érték, de ezt a karizmát Isten adja meg a kiválasztottaknak.

A 60-as évek végén, amikor seminaristák voltunk, kérdést intéztek a papsághoz, seminaristákhoz a cölibátussal kapcsolatban. Megdöbbenve hallottuk, hogy a kalocsai érsek kedvező irányban manipulálta a válaszokat. Szemérmetlen igazságtalanság azt mondani, hogy aki nem tudja elvállalni a cölibátust, annak nincs hivatása. Milyen jogon? Mi az, hogy a görög katolikusoknál elsikkad a cölibátus karizmája? Kiknek van joguk elbírálni, hogy kinek nagyobb a hiva-

tása? Ha „nem a cölibátus a legnehezebb”, akkor miért ez a sarkalatos kérdés? A *Krisztushoz való teljes hasonlóság* az, ha valaki életét adja embertársaiért. Éjjelét-nappalát, pihenését, egészségét. Ebben a megközelítésben a cölibátus menekülés az emberek elől, az önfeláldozás elől. Az Egyház múltjából bőven lehet példát hozni a zsinati atyák emberi okoskodására, amit a Gondviselés leple alatt akartak elfogadtatni, s az Egyház döntései nem egyszer ellentmondtak Isten akaratának.

Teológus, egyházjogász:

Nem értek egyet a teológusnak „szeretettel nem lenne szabad” kitételével, mert minden cselekedetben működik az *emberi szabadság*.

A sok és kevés pap létszámprobléma, nem szerencsés érvelés.

Hivatása annak van, aki megkapta a *küldetést* Istentől és az Egyháztól, karizmája pedig akkor válik teljessé, amikor *helyzetbe kerül*. Csak a Lélektől nem lehet a papságra karizmát kapni.

Nem jó az „ott van kevesebb hivatás, ahol önzés van” érvelés, még kevéssé szerencsés Afrikára hivatkozni, ahol a nagyon konzervatív papokon kívül *többnejű papok is vannak*.

Az Egyház jele az üdvösségnek. Honnan más-honnan ismernék meg Istent a katolikusok, mint az Egyházon keresztül? Zsinati döntést nem lehet szembeállítani a Gondviseléssel. Általa (is) működik a Gondviselés.

Római katolikus lelkész:

A szeretet és a nem szeretet közül mindig az előbbit kell választani, de van hierarchia a szerethető személyek között. Van egy nagyobb sze-

retet, amelynek érdekében szabad lemondani, áldozatot hozni. Mint pap nem egy törvénynek fogadtam hűséget, hanem egy személynek. A pap-ság lényege az áldozat, s ez a cölibátus értelme is. Cölebsz papot csak a házasságát hűséggel megélő kereszténnyel lehet összehasonlítani.

Római katolikus káplán:

A cölibátus bizony apostoli eredetű, és a későbbi zsinatok mindig erre hivatkoznak az V–VII. században, hogy vissza kell térni az atyáktól ránk hagyományozott életmódhoz. Eleinte ugyan választottak ki nőseket is, de megkívánták tőlük a tartózkodást a feleségüktől, eleinte legalább a misézés előtti napon (napokon?), hiszen ők Szent Pál szerint állandó jelleggel az imádsághoz szentelték magukat (1Kor 7,5). Aztán persze egyszerűbb volt az eleve nőtlenek felszentelése.

A teológus érvelésében nem tetszik, hogy arra hivatkozik, hogy a pap Istennek kötelezte el magát, nem az Egyháznak. Szerintem ez nem így van, sőt ellenkezőleg. Talán úgy kellene mondani, hogy éppen az *Egyházon keresztül* kötelezte el magát Istennek. Nemcsak cölibátusban kötelezheti el magát természetesen, valahogy ez illőbb az Oltáriszentséghez.

Nem tetszik a teológus érvelésében, hogy ezt a házasság felbonthatatlanságához hasonlítja, mert ez tényleg isteni eredetű, s nincs kivétel. A cölibátusra van. (Lásd keletiek, bár nagyon sokban ez kisebbségi érzést jelent a cölebsszel szemben. Nem mindenki persze.)

Nem tetszik a pályamódosító érvelésében a szerelem szembeállítása az egyházi szabállyal. Bár a szerelem a házasság felé törekszik, azért még a *hűség is Istentől van*, nem az Egyháztól. Úgy ér-

tem ezt, hogy egy házasember sem hivatkozhatna a feleségével szemben arra, hogy ő most másba lett szerelmes.

Bizonyára lehet valamennyire szabályozni a szerelmet, bár az csak úgy rátör az emberre. De ha nem mászik bele? Én is voltam már szerelmes, de ezért nem gondoltam, hogy ott kellene hagyni a papi szolgálatot, és feleségül venni az illetőt. Jó, nem volt szexuális kapcsolatunk, és nem is akart volna házasságot kötni velem. Nem is éreztem kétszínűnek magam. Valaki kérdezte is, hogy ha az Egyház engedné, elvenném-e az illetőt. „Nem — válaszoltam —, mert a szüzesség akkor is érték, ha az Egyház nem kívánná kötelező módon tőlem, tőlünk.”

Hogy okos dolog-e az Egyháztól, hogy „valamennyire” nem használja föl a pályamódosító papok munkáját azok közül, akik ezt szeretnék, ezen már gondolkoztam. Én nem látnék benne lehetetlenséget, de ha a hívek közül sokan nem tudják elfogadni őket...

A cölibátus tényleg lavina. De most nem látom, hogy *akiket felszenteltek, az valóban mind megkapta-e ezt az adományt.* Az előjárók, a püspökök a felmentés előtt úgy látták. De ebben nem tévedhetetlenek.

A kérdés azonban nem erről szól, vagyis nem arról, hogy nősemberek végezhetnek-e papi működést, mert végezhetnek, hanem arról, hogy akik már papok, azok megnősülhetnek-e! És ez szerintem két különböző dolog.

Aki elkötelezi magát a cölebsz papságra, végül is se Istennek, se az Egyháznak, hanem *önmagának teszi a megállapodást.* És ezért minden utólagos magyarázkodás sántít valahol. Bár a megértés és az irgalom a mi műfajunk, nem az íté-

kezés. Nekem is van pályamódosító pap barátom, sőt a gyerekeinek én vagyok a keresztapja.

Római katolikus plébános:

A teológussal szemben nem hiszem, hogy a cölibátus kérdése véglegesen eldöntött és a Gondviselés nyomát kellene benne látnunk. Ha arra gondolok, hogy a lelkiismereti szabadság elvét az Egyház csak most a vatikáni zsinaton tette magáévá, mutatja, hogy az Egyház évezredes elvein is van korrigálni való. Én még úgy tanultam, hogy az állam köteles kényszeríteni alattvalóit Isten tiszteletére. A mai ember szólásigénye és a két karizma nem azonosíthatósága igenis indokoltá teszi a cölibátus rendelkezéseinek újabb megfontolását. A pályamódosító pap ott hibázik, hogy összekeveri a szeretetet a szerelemmel, és a valakihez fűződő szerelmet a házaselet állapotával. A tapasztalat szerint alig van olyan ember — a papokat is beleszámítva —, aki nem lett volna többször is szerelmes. Szétesne a család és a társadalom, ha az ilyen fellángolásokat követni lehetne. De más megküzdeni egy szerelemmel, és más egy életen keresztül élni a nem nekem való állapotban. A papság az élet mindennapi rendjébe tartozik, és ezért nem szabad „mesterségesen” olyan helyzetet teremteni, amely hőöket kíván.

Matematikus, egy kisközösség vezetője:

A teológus érvelése logikus, de nem meggyőző, a pályamódosító ennek hangot is ad: „a Gondviselés műve, hogy ez az újraértékelés tárgya lett”.

Az érvelés mindkét oldalról az egyházi szabály és Isten parancsa mérlegén billeg. A teológus úgy véli, Istennek szolgálni papként csak cölibátusban lehet, sőt a „teljesen neki szentelem élete-

met” kifejezés mintha azt a gondolatát vetítené ki, hogy a nem-cölebsz nem igazán élhet Istennek. (Szent Pál gondolata? Vagy Szent Pál félreértése?)

A vitában látszólag a teológus van felül. Gyorsan reagál minden kérdésre és ellenérvre, de ezek a reakciók nem személyre szólóak, nem oldják meg a pályamódosító pap problémáit, csak megerősítik döntését. Kiütéssel győz. Valójában a szeretet (Szeretet) ellen.

A keleti rítusú papok helyzete jó érv a pályamódosító kezében, a teológus ezt átugorja és nem néz vele szemben, mellébeszél. A görög papokat másodrendű papoknak tartja?

Akkor is zavarba jön a teológus, amikor arról esik szó, hogy esetleg nős embereket szentelnének föl. Ilyen helyzetben — úgy érzi a teológus — a cölebsz papok aggregényekké, torzókká válnának. Nem tud kilépni ebből a csapdából: vagy aggregény, vagy el nem kötelezett.

A pályamódosító jól érvel, illetve a lelkiismeretének megfelelően jól érzi, hogy *egy házaspap éppúgy lehet elkötelezett*, mint a cölebsz. A teológus viszont jól látja, hogy *egy történelmi helyzetben egy bizonyos kultúrkörnyezetben* csak a nőtlen állapot biztosítja a papi szolgálathoz illő elkötelezettséget.

A pályamódosító felveti, hogy nem az idők jele-e, hogy ez a kérdés napirendre kerül, illetve, hogy állandósul mint vitatéma. A teológus úgy látja, hogy ez a Gondviselés egyszeri, történelmi, de megmásíthatatlan döntése.

Abban az alapkérdésben, hogy az Egyház „Örök város”-e, a teológus tehát igennel felel: ami már egyszer megvalósult, szabályként rögződött, azt nem lehet megmásítani. Nem írott, de „épi-

tett” isteni törvény. A pályamódosító viszont úgy látja, hogy az ő szerelmében *Krisztus lelke* szólalt meg, lebontásra ítélve az ősi falak egy részét.

Még egy, a témakörön túlmutató alapkérdés is felmerül: *Krisztus követése* foglalkozás kérdése-e, életforma kérdése-e vagy az áldozatkészsége-e, a szereteté-e.

A pályamódosító érvelésében is van megkérdőjelezhető gondolat. Szubjektív értelemben meg lehet róla győződve, hogy a szerelmen keresztül „Isten mosolygott rá”, de egy kívülálló ennek értékét joggal kérdőjelezheti meg, hiszen ez nem racionális érv. Bizonytalan érv az is, hogy sok fiatal vállalná a papságot, ha nem kellene vállalni a nőtlenséget. Itt mintha a teológusnak lenne igaza: *a papság hivatás és áldozatkészség kérdése*. Ugyanakkor (amit a teológus nem lát) a házasság és a világi pálya — ha választható — ugyanúgy ettől a két tényezőtől függ.

Sárga lap a teológusnak azért, mert a szerelmessé vált papot párhuzamba állítja a másba beleszerető férjjel.

Összegezve: *az egyházi-vallási életünk igen sok tragikumra sűrűsödött össze ebbe a párbeszédbe*. Több és általánosabb, mint a papi cölibátus kérdése.

2.4 Kérdések és válaszok

Megvalósítható-e a cölibátusá a világi pap számára, és hogyan?

Mindhárom csoportban (papok, pályamódosító papok, világiak) igennel válaszolnak, mindössze három pályamódosító pap tagadja. Elég sokan „igen, de” típusú választ adnak. Megvalósítható, de:

kegyelemmel	☐ ☐ ☐
közösségben	☐ ☐
lelki érettséggel	☐ ☐
túl sok energia megy rá	☐
kivételes vagy beteg személyiség esetében	☐
sok elfoglaltsággal	☐
csak óvatos kapcsolatokkal	☐
testi-lelki adottságokkal	☐
imával	☐
óriási erőfeszítéssel	☐

Valahogy szublimálni kell a szexualitást, ennek a legjobb módja, ha a pap kirugdossa magát a plébánia melegéből a rábizottakhoz. (cölebsz pap)

Ha a munkája a hobbija. (cölebsz pap)

Az abszolút önmegtartóztatás ára nagy: idegbaj. (cölebsz pap)

Ha segít, főleg nőknek, tudnia kell, hol a határ. (papnevelő)

Ha a cölibátus nem volna lehetséges, a monogám házasság sem. (cölebsz pap)

A nőtlenség problémája elsősorban nem a szexualitás, hanem a társtalanság terén jelentkezik. Papi találkozók, egymás közti baráti kapcsolatok

kialakítása, egymás iránti törődés erősen csökkentheti a társtalanság hiányérzetét.

Ha szeretik és ha szerethet, ha termékeny, akkor megvalósítható. (püspök)

Nincsen különösebb nehézsége, mert energiát szabadít fel, mert az önzéstől szabadít meg. (orvos)

Nagyon megdöbbenett, amit valamikor egy kispap-edzésen hallottam, hogy a cölebsz is kiegészülésre szorul mint férfi, neki is nőkre van szüksége. Nem szexuális kiegészülésre, hanem olyan társakra, mint Szent Ferencnek Szent Klára volt. (cölebsz pap)

Megélhető: elbukik, feláll, leporolja magát. (pályamódosító pap)

Csak megfelelő mikroklíma esetén. (pályamódosító pap)

Mi különbözteti meg a cölebsz és a házaspapot?

A cölebsz és a pályamódosító papok közül jó néhányan (□ □ □, illetve □ □) úgy látják, *nincsen lényeges különbség*. Akik érzékelnek különbséget, azok is inkább a másságot, mint a minőségi különbséget hangsúlyozzák. Úgy látják, a házaspap *empatikusabb, kiegyensúlyozottabb, a családi élete példa lehet, gyakorlatiasabbak*. A cölebsz papok *szabadabbak, de zárkózottabbak, elméletibbek, alkalmasabbak a tudomány művelésére*. A világiak, elsősorban a házaspapok érzelmi gazdagabbságára és házasságuk példa értékére hivatkoznak.

A kötetlenséget sokan nem tudják kihasználni, s besavanyodott *aggregényként* élnek. (pályamódosító pap)

Cölebsz pap csak ember feletti, házaspap *átlagos ember is lehet*. (pályamódosító pap)

Másságok. Másfajta keresztek, másfajta *tapasztalatok*. Ki tud többet például a szexről, egy nő vagy egy cölebsz pap? Egy házaspap gátlás nélkül lehet együtt nőkkel. (görögkatolikus pap)

Egy házaspap *valóban atya*, a cölebsz legfeljebb legényatya. (házasságból visszatért cölebsz pap)

Ha az életforma választható lenne, milyen buktatókkal kellene számolni azoknak, akik a házaspapság mellett döntenek?

A cölebsz papok a *megosztottságot* (□ □ □), az *anyagiaság* kísértését (□ □ □) és a *nem megfelelő feleséget* (□ □ □), a pályamódosító papok a feleséget (□ □ □) és az anyagiakat (□ □ □), a civilek pedig a megosztottságot (□ □ □) és az anyagiakat (□ □ □) említik első helyen. Egy-két említéssel szerepel még az *elparasztosodás*, a *helyhez kötöttség*, a *gyereknevelés*, a *zsarolhatóbbság*, a *cölebsz- és a házaspapok közötti feszültség*. Mindhárom csoportból többen úgy gondolják, csak annyi buktatója van, mint bármely házasembernek, aki komolyan veszi hivatását.

Szemináriumban nem csak a papságra, hanem a házasságra is *fel kellene készíteni őket*. (pályamódosító pap)

A *sikertelen párválasztásnak* tragikus következményei lehetnek a papi pályát illetően. (pályamódosító pap)

A feleség káplántárs, de ez nem megy szerelem nélkül. Sajnos ma még sok a boldogtalan papné. *(görögkatolikus pap)*

A családi problémák ránehezedhetnek az egyházközsége. *(mérnök, egy kisközösség vezetője)*

Egy házaspapnak új, másfajta kapcsolata kell legyen a hierarchikus renddel. *(cölebsz pap)*

Nagyobb gond, nagyobb öröm, mely újfajta embertípust követel: a házaspapot. *(egy évtizedig polgári házasságban élt, majd a papi szolgálatba visszatért cölebsz lelkész)*

Hiányzik a szemináriumban a házasságra való előkészítés. *(görögkatolikus pap)*

A helyzet kulcsa a feleség kezében van. *(cölebsz pap)*

Hogyan éli meg a cölibátust a papság?

A cölebsz papok így látják:

ha nem is nehézségek nélkül de a többség megtartja	☐ ☐ ☐
megtartják, de túl sok energia megy rá	☐
megtartják, de olyasmivel kompenzálnak,	
ami a papság rovására megy	☐
elvben helyteleníti, de megtartja	☐
a kisebbik fele nem tartja meg	☐
a fele nem tartja meg	☐
az öregek inkább megtartják,	
a fiatalok kevésbé	☐
elvben helyeslik, a gyakorlatban	
nemigen megy	☐
a nagyobbik fele nem tartja meg	☐ ☐ ☐

A pályamódosító papok sötétebben, a világiak derűsebben látják a helyzetet.

Arról, hogy a fiatalok körében e téren kilengések vannak, körünkben mindenki tudott. (pályamódosító pap)

A felettesek képmutatók, mert jobban elviselik a hamiskártyást, mint a kilépő játékrontót. (pályamódosító pap)

Azon a bizonyos esperesi koronaülésen, amikor szavazni kellett, a fiatalok mind a fakultatív cölibátus mellett voltak, 14-ből 9-en szavaztunk a kötelező cölibátus eltörlése ellen. (pályamódosító pap)

„Mi errefelé vérmérsékletünknek megfelelően udvarlunk”, világosított föl paptársam. (pályamódosító pap)

Rendünkben — ezt biztosan tudom, mert gazdasági ügyekkel is foglalkoztam —, elég sokan fizettek tartásdíjat. (pályamódosító szerzetes)

Az egész kérdés tabu volt, amikor pedig szavazni kellett, meghamisították a felmérés eredményét. (pályamódosító pap)

Van, aki hűségesen tartja, és másokért él. Van, aki tartja, de belegebed, s nem tud másokért élni, mert fél a kapcsolatoktól. Van, aki el-elbukik, de bűnbánatot tart, és másokért élve kompenzálja. Van, aki gátlástalanul megszegi. Az utóbbit negatívnak tartom, a többiben látok értéket. Akik nem tartják meg, többféle módszerrel élnek. Van, aki titokban önkielégítést végez, van, aki homoszexuális kapcsolatot tart, van, aki utcalányokhoz jár, van, aki titokban tart egy-két szeretőt, van, aki titokban családi életet él. Van, aki

nyíltan éli a családi életet, de nem köt polgári házasságot, s megmarad a keretben. (pályamódosító pap)

Sokan az alternativitás mellett voksolnának, de gyávák. Különben az egész tabutéma. (cölebsz pap)

Sajnos általában úgy élik meg papjaink a cölibátust, mint a legfőbb vagy egyetlen *bűnhöz való viszonyt*. Kibúvókban leleményesek, a ráfordított energiában terméketlenek. (cölebsz pap)

Ha netán mégis témává válik, jámborkodunk vagy viccelődünk. (cölebsz pap)

Háromféle mentalitás tapasztalható: 1) *szőnyeg alá söpri* vagy *elkabarézza*, 2) él vágyai szerint, 3) *becsülettel kínlódik*, állandó büntudattal. (cölebsz pap)

Több olyan papot ismerek, akinél *probléma*, mint akinél *nem*, több olyat, aki *kompenzál*, mint aki *nem*. (cölebsz pap)

Már a kérdés felvetését is az ördög művének tartják sokan. (pszichológus)

A kegyelem a természetre épít, s egy olyan életforma is normális és megélhető lehet, akár a tőle eléggé különböző házasság, amennyiben a pap ápolja hivatását.

A két papi csoportban szépszámmal akadnak (a cölebsz papok körében □ □ □ □, a pályamódosítók között □ □ □), akik egyetértenek ezzel a megállapítással, de nincsenek kevesebben azok, akik tagadják, mondván:

— a hivatás és a cölibátus nem tartoznak össze szervesen, — a kegyelem a természetre, azaz férfi és női mivoltunkra épít,

— a kegyelem módja felett az Egyház nem rendelkezhet,

— a szerelem is kegyelem.

A tisztaságot kell gondozni, a házasságban is.
(pályamódosító pap)

Ha a kegyelem a természetre épít, nem állítható szembe a házas- és cölebsz pap (pályamódosító pap)

Igyekeztem én is ezt tenni, de nem ment. (pályamódosító pap)

A kegyelem módja felett az Egyház nem rendelkezhet (cölebsz pap)

A hivatás nem függ össze szervesen a cölibátusra alkalmassággal. (cölebsz pap)

Nincs két lérend, a kegyelem a természetben belül működik. (cölebsz pap)

Ez bizony kevés. (cölebsz pap)

A világi papság modellje a szerzetesség, így a cölibátus nem más, mint a szüzességhez való hűség.

Ezzel mindhárom csoport nagy többsége nem ért egyet, legkevesbé a pályamódosító papok.

A szerelem és a gyerek is nagyon közel viheti az embert Istenhez, (egy darabig polgári házasságban élt, majd visszatért szerzetes)

Jézus nem alapított rendet. Az első szerzetesek nem papok. (több pályamódosító pap)

Régen ezt elfogadták, de ma nem válhat az ember a világ és saját maga ellenére szerzetessé. *(pályamódosító pap)*

Világi papok mindig voltak. Az első évezredben nem volt kötelező a cölibátus. *(görög katolikus pap)*

A szerzetes nem ideális lelkipásztor. *(cölebsz pap)*

A papságot az ószövetségi formára renoválták. *(cölebsz pap)*

Optimális esetben minden keresztény egy kicsit szerzetes. *(cölebsz pap)*

Krisztus ajánlotta ugyan a szüzességet, de csak azoknak, akik fel tudják fogni. *(cölebsz pap)*

A pap az egyházközséggel mint Krisztus menyasszonyával jegyzi el magát, szüzességet vállalva. *(cölebsz pap)*

Mit ér a szerzetes, ha tiszta, de gógós? Ha tiszta, de kedélytelen? Ha tiszta, de idegromcs? *(cölebsz pap)*

A nőtlenség csak a középkorban és a római katolikus Egyházban vált intézményessé, de itt beérett. *(papnevelő)*

A cölibátus jelentette mércét nem szabad lejjebb tenni még akkor sem, ha emiatt feleannyien vállalnák a világi papságot.

Ez esetben meg kell oldani azt, hogy a papi munkák jelentős részét civilek végezzék.

Ezzel a kijelentéssel nem ért egyet mindhárom csoport négyötöd része. Akik érvelnek elsősorban azzal, hogy a papot nem pótolhatja minden vonatko-

zásban civil, másrészt azzal, hogy nem a cölibátus a mérce.

Cölibátusban él, dollárért misézik, amikor lehet, csavarog. Ez a magas mérce? *(pályamódosító pap)*

Ha a cölebsz papság nagyobb része leveri a mércét, nem jobbak lennének a házaspapok? *(pályamódosító pap)*

A mérce a Hegyi beszéd, de ez mindenkire vonatkozik. *(pályamódosító pap)*

A házaspapok esetében lejjebb kerülne a léc, de nem biztos, hogy tragédia ez lenne. *(pályamódosító pap)*

A cölebsz pap lenne a királynő, a civilek a rab-szolgák. *(pályamódosító pap)*

Ezt a jövőt alakító Szentlélek dönti el a pápák és a zsinatok tanításában. *(görögkatolikus pap)*

Mindenféle papra csak egy modell van: az önzetlenség. *(püspök)*

Így a megmaradó kevés számú cölebsz pap miséző és feloldozó gép lenne. *(görögkatolikus pap)*

A mérce Krisztus. *(cölebsz pap)*

A cölibátus nem mérce, nem értékmérő, nem öncél, akkor van értelme, ha lehetőséget ad. *(cölebsz pap)*

A mérce magasan legyen, de lehessen családos pap is, és ha a cölebsz pap bármi okból nem tudna kitartani nőtlen állapotban, ne kelljen elhagynia a papságot. *(papnevelő szerzetes)*

A cölebsz papságot a paphiány is indokolja, hiszen egy cölebsz pap legalább kétszer annyi papi munkát képes elvégezni, mint egy többgyermekes, aki jó családapa akar lenni.

Érdekes módon legnagyobb arányban (tizből kilencen) a cölebsz papok válaszolnak nemmel, de a többiek nagy többsége is.

Nem, mert a cölebszre mosni, takarítani kell. *(pályamódosító pap)*

Kevés görögkatolikus családban van otthon a feleség. *(pályamódosító pap)*

Nem, mert a pap délután és este éri utol az embereket. *(pályamódosító pap)*

Aki jó pap, az jó családapa is lehetne. És fordítva. *(pályamódosító pap)*

Elvben igaz, de a szervizpapság torzulásokhoz vezet. *(pályamódosító pap)*

Alternatív cölibátus esetén több pap lenne, különben pedig egy kevesebb papi tevékenységet végző házaspár vagy civil is lehet *hatékonyabb*, mint sok cölebsz. *(cölebsz pap)*

Nem, mert a cölebsz pap fele *energiáját* a kísértések leküzdésére fordítja. *(cölebsz pap)*

Egy edzésben tartott családapa többet teljesít, mint egy cölibátusban elpuhult pap. *(cölebsz pap)*

A családra fordított idő is megtérül, *egy pap családi élete is papi munka.* *(cölebsz pap)*

A cölebsz több időt fordíthat *lelkiségének elmélyítésére*, s még aszketikus egyéniséget is kialakíthat. *(papnevelő szerzetes)*

Vannak cölebsz papok, akik hétköznap láthatatlanok, vasárnap meg felfoghatatlanok, mert az egyszerű nép nem érti meg őket. (görögkatolikus pap)

A katolikus hívek Magyarországon sokkal szívesebben — minél egyszerűbbek, annál inkább — fogadnak el cölebsz papot, mint másmilyent.

Mindhárom csoportban a tagok fele úgy látja, nincs lényeges különbség az elfogadásban. A cölebsz papok közül a többiek négyféle álláspontot képviselnek:

inkább a cölebszet, mint a házast ☐ ☐ ☐
inkább a házast, mint a cölebszet ☐
hagyományörző területen inkább a cölebszet ☐
az idősek inkább a cölebszet,
a fiatalok inkább a házast ☐

A pályamódosító papok nagyobb arányban vélik úgy, hogy inkább a házaspapot fogadnák el jobban, a világiak pedig ellenkezőleg.

A nép sosem vette komolyan a papok cölibátusát, inkább humor, mint tisztelet tárgya. (pályamódosító pap)

Ha a pap kívágta volna a heréit, és felmutatta volna nekik, az én palóc híveim akkor sem hitték volna el, hogy megtartja a cölibátust. (pályamódosító pap)

Ez leginkább a pap személyiségétől függ. (cölebsz pap)

Leginkább a feddhetetlen papot fogadják el. (pályamódosító pap)

Szokás kérdése. A szembemiséző oltárt és a honi nyelvet is sokan nehezen szokták meg. (görög-katolikus pap)

A cölibátus ellen fellépő papok majdnem mindegyike az egyházi vezetést kritizáló, ellenzékieskedő.

A két papi csoportban a kétharmados többség nem így látja, a hívek három harmada igennel, nemmel és részbenmel felelt.

Csakis az „érted haragszom” szellemében. (pályamódosító pap)

Részben igaz, önigazolásként is protestálnak. Másik részük meg a peremre sodródik. (pályamódosító pap)

A békés természetűek is kritizálják a cölibátust. (cölebsz pap)

Lehet, de nem minden önálló gondolkodás ellenzékieskedés. (cölebsz pap)

Igen, de ennek az alapja a kritikai készség és a pluralista gondolkodás, ami nálunk is erény kellene legyen. (cölebsz pap)

Ha nem lenne a cölibátus kötelező, kevesebb protestáló lenne. (papnevelő)

Mi mást tehetnének? (cölebsz pap)

Mind a papság, mind a házasság egész embert kíván, ezért a házaspapság félmegoldás. Ahhoz, hogy az ember teljesen átadhassa magát Istenhez, cölebsz életforma kell.

A két papi csoport döntő többsége ezzel sem ért egyet, a világiak valamivel nagyobb arányban (□ □ □) voksolnak mellette.

Azzal, hogy a papsággal együtt kényszerűen kell választani a *hogyan*t, sok kegyelmi közvetítés (például sok kései hivatás) maradt kihasználatlanul. (pályamódosító pap)

Gyereket és feleséget is lehet teljes szívvel szeretni, s lehet fél szívvel paposkodni. (pályamódosító pap)

Mennyiben egész, mennyiben teljes a cölebsz pap? (pályamódosító pap)

Elméletben igaz, de a gyakorlatban úgyszólván csak félmegoldások vannak. (pályamódosító pap)

És ez gyakran egy zárt, önző, jól adminisztrált kisvilág. (püspök)

A teljes átadáshoz persze megfelelő feleség kell. (cölebsz pap)

A vadászó és a tarokkozó cölebsz pap is megosztott. (cölebsz pap)

Ez ugyanígy áll az orvosi és a többi hivatásra is. A házastárs iránti szeretet pedig Istennel köt össze. (cölebsz pap)

Egyfelől a házasság sem oldja meg a társigényt és a szexuális problémákat, másfelől a teljes átadáshoz nem kell nőtlenség. (papnevelő szerzetes)

Nem Istennek kell a teljes ember, hanem az egyházközség szolgálatára. (cölebsz pap)

A kötelező cölibátus emberellenes, hiszen Isten saját képére, nőnek és férfinak teremtette az embert. A házasság Isten törvénye, a cölibátus az emberé.

Mindkét papi csoportban fele-fele arányban vannak ellene és mellette, a világiak kétharmada ellene.

Azért embertelen, mert nem sikerül sokaknak örömmel megvalósítani. *(pályamódosító pap)*

És még Isten-ellenes is. *(pályamódosító pap)*

Igen, de más vallásokban is megvan a cölibátus. *(pályamódosító pap)*

Akkor, ha valaki csupán egyházi törvényként vállalja. *(cölebsz pap)*

Bizonyos szempontból igaz, mert az ember intím szeretetre van beállítva. *(cölebsz pap)*

Ez a törvény az ember érdekében született, de rosszul értelmezték összefüggéseit. *(cölebsz pap)*

Nem csak az Egyház, a világ is rákényszeríthet a cölebsz életre. *(cölebsz pap)*

Nem, mert ilyen alapon Jézus is emberellenesen élt volna. *(cölebsz pap)*

Nem, csak merész vállalkozás. *(görögkatolikus pap)*

A kötelező cölibátus az Evangéliummal is ellenkezik, hiszen Jézus nős embert tesz meg utódjának, s Pál is csak ennyi megszorítást tesz: a püspök csak egyszer nősülhet.

Míg a hívek egyértelmű nemmel válaszolnak, a két papi csoportban háromfelé oszlanak a vélemények:

a) igen, b) nem, c) ellene és mellette is lehet érvelni a Bibliából.

Jézus eszménynek tekintette a cölebsz állapotot, de nem helyezte a házasság fölé. Pál eszményíti a szüzességet, de nem tekinti kizárólagosnak. (pályamódosító pap)

Jézus az emberek közé ment, összekapcsolta a szentet és a profánt. (pályamódosító pap)

A szüzesség bizony evangéliumi tanács. (pályamódosító pap)

Szent Pál annyit mondott, hogy megkaphatjuk Istentől a cölibátus ajándékát. (cölebsz pap)

Péter nem utódja Jézusnak, és amikor Mestert követi, kilép a családi kötelékből. Pál kikötése, hogy a püspök csak egyszer nősülhet, azt bizonyítja, hogy a nőtlenség nem tartozik a papi hivatás lényegéhez. (papnevelő szerzetes)

Amennyiben a cölibátus szeretet-válasz Istennek, nem Evangélium-ellenes. (cölebsz pap)

Evangélium-ellenes, de Pál erősen ajánlja. (mérnök, egy kisközösség vezetője)

A házaspap könnyebben zsarolható.

A három csoport háromféleképpen gondolkodik erről. A hívek igennel válaszolnak. A pályamódosító papok kétharmada nemmel. A cölebsz papok pedig ilyen arányban:

nem	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
részben	☐ ☐ ☐
igen	☐ ☐ ☐ ☐

Közülünk valóban többen mentek el békegyűlésre, kárpátaljai és erdélyi testvéreink viszont

példásan vállalták a mártíromságot is. (görögkatolikus pap)

Zsaroláskor a család erőt adhat. (pályamódosító pap)

Az elmúlt negyven év protestáns Egyháza ezt igazolta. (cölebsz pap)

A cölebsz papnak több olyan rossz tulajdonsága van, amelyekkel inkább zsarolható. (cölebsz pap)

A cölebsz életforma jel a mai, az önzetlenséget, az áldozatkészséget nem becsülő szekularizált világban.

A pályamódosító papok és a világiak fele-fele arányban vannak mellette és ellene, a cölebsz papoknak háromnegyede nem ért egyet ezzel a kijelentéssel, a következő indokokkal:

A különféle szolgálatok különféle jelek. A cölibátusnak mint jelnek az lehet a jelentése, hogy egyesek önként vállalják azt (a magányos életet), amibe mások belekényszerülnek. (püspök)

Csak akkor jel, ha ragyog. (cölebsz pap)

Nem jel, ha nem hiszik el róla, hogy megtartja. (cölebsz pap)

Nagyobb jel egy szép családi életet élő pap. (cölebsz pap)

Inkább botránykő. (cölebsz pap)

Csak akkor, ha önkéntes. (cölebsz pap)

Igen, jel, csak ne legyen negatív. (görögkatolikus pap)

Ha a világi papok is közösségben élnének, jóval kisebb gond lenne a cölibátus megélése.

Mindhárom csoportban többen vannak mellette, mint ellene, de megkötésekkel. A cölebsz papok azt hangsúlyozzák, hogy a közösségi élethez is adottság, esetleg karizma kell (□ □ □ □) és azt, hogy a világi pap nem erre rendeltetett (□ □), a világiak pedig csak az életközösséget tartják igazi megoldásnak (□ □ □).

Az ideális az lenne, ha *ketten-hárman élnének együtt testvérként*, de ehhez lelki érettség kell. Ma a papok többsége a „se veled, se nélküled” állapotában van. (papnevelő)

A plébános a nép papja. (görögkatolikus pap)

Igaz, de a közösség nem helyettesíti a családot. (cölebsz pap)

Szerencsésebb a házas világiakkal alkotott közösség. (cölebsz pap)

Nem célszerű elvonni a papságot híveiktől. (cölebsz pap)

Én nem vagyok senkié, hogy lehessek mindenkié. (cölebsz pap)

A lazább közösség is jó megoldás lehet, és a világiakkal alkotott közösség is. (papnevelő)

Legfeljebb speciális feladatokat végző pap esetében, nagyvárosban. (cölebsz pap)

Könnyebb lenne megélni a cölibátust, de másfajta aberrációk forrása lehet. (pályamódosító pap)

Ennél jobb megoldás a munkáspapság. (pályamódosító pap)

A papság és a cölebsz életforma árukapcsolás, ugyanis a papság, a közösségi életre alkalmasság és a cölebsz életforma három különböző karizma.

Ezzel mindhárom csoportban egyetért a tagok legalább háromnegyed része.

Igaz, de mégis sajnálnám a cölibátus feladását
(cölebsz pap)

Igaz, de nem zárják ki egymást. (papnevelő szerzetes)

Igaz, mert a cölibátusra való pszichés képtelenséget nem lehet 24 éves korig felismerni. (cölebsz pap)

A pap nem értékesebb ember, de nagyobb célt céloz meg. (papnevelő szerzetes)

Nem árukapcsolás, hanem jézusi radikalizmus.
(cölebsz pap)

Isten olyanokat hív meg, akikben lehetővé teszi a hivatást. (püspök)

Igaz, de összekapcsolhatók. (cölebsz pap)

Amit Isten nem kötött egybe, az ember se. (polgári házasságból visszatért cölebsz pap)

A szerzetesség és a cölebsz világi papság nem avult el, csak meg kellene jelenjék mellettük a többi lehetőség is: a házaspap, a papnak felszentelt házasember, a diakónus stb.

Ezzel a kijelentéssel a cölebsz papok egyötöde kivételével mindenki egyetért. Akik nem értenek egyet, így érvelnek:

Ez volt az Egyház első századaiban, s talán azért nem folytatódott, mert meghaladottá vált.

Ha valaki azt mondja, majd meglátjuk, hogy cölebsz pap legyek vagy házasság, nem fog komolyan készülni hivatására. (papnevelő szerzetes)

Valamikor így gondolkodtam, s nem csodálkoznék, ha egyszer így lenne. A cölebsz pap nagyon kell, mert mozgó apostol. (papnevelő)

El tudom képzelni, de félek, hogy két kaszt alakulna ki, vagy pedig mindenki a házaspapságot választaná, én meg ebben a rendszerben agglegény lennék cölebszségemmel. (papnevelő)

Még ez sem elég, újra kellene gondolni jó néhány erkölcszológiai állítást. (cölebsz pap)

Helyes! Ám ezt nem mi döntjük el, hanem a következő korok pápái. De szabad és kell erre a szándékra sokat imádkozni. (görögkatolikus pap)

3. Pályamódosításról

„Sok pap embertelen körülmények között él, és semmi és senki nem védi meg őket.”

„Akik kiléptek, az etikuss megoldást választották.”

Miben látják a másik oldalon, a felettesek, a paptársak, papnevelők és a hívek a pályamódosítások okát?

klerikusok világiak pályamódosítók

magány,

közösség hiány

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □

a cölibátus

megoldhatatlansága

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □

az egyházi struktúra	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
felkészületlenség	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sikerélmény-hiány	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hivatás-hiány	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
politikai üldözés	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
gyenge jellem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
szereptévesztés	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
éretlenség	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
komoly lelkiélet hiánya	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pozitív papi példák hiánya	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
elfáradás	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
szekularizáció	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
az eszmény és a valóság ütközése	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
mostoha életkörülmények	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Az első, ami szembetűnő, hogy nincsen igazán jelentős eltérés a diagnózisokban. A felkészületlenséget és az alkalmatlanságot a klerikusok, a körülményeket a világiak hangsúlyozzák inkább, a *nem választható cölibátust*, a *magányosságot* és az *ekkleziogén ártalmakat* mindegyik csoport a legfőbb okok között említi.

Mit mondanak a püspökök?

Általában azok sodródtak ki, akik mögött nem állt jó főnök és/vagy közösség. Aki nem nyitott a közösségre, nem fogja megoldani papi életét.

Legtöbbször a clara, vagyis a Klára az oka, vagyis, hogy emberek vagyunk, *hús-vér emberek*. Akik kiléptek általában az *etikus megoldást* választották, és ennek ellenére lettek megbélyegzettek. Hitehagyottak azok lesznek, akik benn maradnak és kettős életet élnek.

Az egyik okát abban látom, hogy *lelkiségileg* nem voltak eléggé megalapozva, hogy képesek le-

gyenek a külső hatásoknak ellenállni. Ezek lehetnek: hölgyek, állami nyomás, munkájukba való belekeseredés a sikerélmény hiánya miatt. A másik ok az, hogy *olyan ambíciójuk volt, amit itt nem tudtak kiélni*. Például nem tudtak hasznosak lenni.

Ez nem pályamódosítás, hanem *hivatás-elhagyás!* A pályaelhagyók azok, akik 1) *nem régen tértek meg*, felületes keresztények, nincsenek átitatva, gyökértelenek, 2) akik olyan, *nem megfelelő nevelők keze alatt* voltak, akik politikai okokból kerültek oda, pedig a spirituális fontosabb személy egy egyházmegyében a püspöknél is, 3) az *elmagányosodás*, a közösség hiány.

A rendezetlen lelkiélet, anyagi nehézségek és az egyedüllét. A test, a javak és a szellem kívánságai erősek. Az a baj, hogy nem figyelnek eléggé a Szentlélekre. Nem könnyű hivatás. Szerzetes gyóntatóm egyszer azt mondta, „a te cölibátusod nem vállalnám”.

Az első ok: a *kellő önismeret hiánya*. A második: a *nem konszolidált egyházi struktúrák*. Elvesztett Egyházunk emberarcúsága. Hogy a káplán is ember. A harmadik: *nem készítik fel őket az embertelen körülményekre*. A negyedik: nincs élőlény kutyáján és macskáján kívül. A közösség oxigén.

A papnevelők:

Sokaknál van *személyiségprobléma*. Nem érett, infantil, nem ő hozza meg a döntést, *nem jönnek be törekvései*, nem tudja *önmagát elfogadni*, *vigaszt keres*, belekezd egy kapcsolatba, *lelküismereti konfliktusa* támad, nem hisz abban, hogy terheit *bűnbánatban* leteheti. Mindenesetre

szimpatikusabbnak látom azt, aki kilép, mint azt, aki sunyi módon fenntartja a látszatot. Sokan sikert kerestek, gondolták, könnyed életforma lesz.

Hűbeli vagy erkölcsi krízis is lehet ok, de a legtöbb esetben az *elmagányosodás*.

Elhagyottak. Hiányoznak a papi közösségek. Hiányzik az atyai törődés.

A paphiány miatt mindenkit felvesznek, szinte *válogatás nélkül*. A másik ok a *cölibátus*, amely nagy lelki érettséget követel.

Sokuknak *értelmetlenné* tették az életét. A politikai szervek zaklatásai, egyházi felettesei. Ez elől menekültek. Hány olyan nagyszerű pap volt, akit kivágtak a világ végére, ahol egyszerűen *nem akadt dolga*. Mintha egy százas égőt tennének a klozetba.

Cölebsz papok:

99%-ban nem az Egyháztól fordulnak el, hanem valami *könnyelműség*, ballépés, aztán szeregett lény becsületének védelme miatt.

Most még 99 százalékban a nőszülés, de a jövőben egyre gyakrabban lehet probléma a *nagyobb szabadság- és demokráciaigénye*.

Ellaposodó hit és az az érzés, hogy ő csak egy tolatómozdony egy rendezőpályán.

Az *előjárók* darabszámra kezelik papjaikat.

Az *Egyház belső elbizonytalanodása* és a *kis-papképzésre nehezedett külső nyomás*.

A lelkiélet elsatnyulása, a *gőg*, az *engedetlenség* és a *hivatás leértékelése*.

Az oka szellemi és társadalmi zűrzavar. Nincsenek és nem is voltak világos viszonyok, nem volt stabil értéktudat, egymástól elkülöníthető érvrendszerek és érdekszférák, így egyszercsak úgy érezték a fiúk, hogy inog a talaj a lábuk alatt, s belekapaszkodtak valakibe, aki, úgy tűnt, meg tudja őket tartani.

Görögkatolikus papok:

Túl korán szentelik fel őket, hiányoznak az *egyedülélés követhető formái*, a hívek magukra hagyják őket, és persze a nem választható cölibátus is felelős, hiszen nincsen féltucatnál több görögkatolikus pányaelhagyó az elmúlt 40 évben. Náluk a házasságuk elromlása és a hierarchiával való ellentétük volt az ok.

Csak egy okot tudok: keresd a nőt! Nálunk a nő munkatársunk.

Világiak:

Rossz kiválasztás, az anyai szocializáció, a lelki és morális alkalmatlanság, a baráti kör hiánya, a híveket és papjait fentről lekezelő hierarchikus Egyház. (orvos, kisközösség vezetője)

A szekularizálódott közszellem hatására a cölibátus presztízse csökkent. Számottevő az *alkalmatlan jelentkezők és felvettek aránya*. A fő ok azonban az *elmagányosodás*. Ennek következtében az alkalmi kapcsolatok vonzásai mértéktelelenül felerősödnek. Szerepet játszik az is, hogy a papnak egy csomó *nem papnak való feladat* is el kell látni. (szociológus)

Alkalmatlanok a feladatra, *kisebbnek látták a tétet*. (szociológus)

A meg hasonl ás. Az elkép zelt és a valósá gos tennivalók szétválása. (festő, egy kiközöség veze tője)

Sok pap embertelen körülmények között él, senki és semmi nem védi őket. (adminisztrátor)

A békepapok, a közömbösök és a megfélemlítet t papok helyett néhány teherbíró pap halálra dolgozza magát, kikészül, s nincs mellette társ.

A Véget ér-e a pályamódosítással a papi hivatás?

A kérdésre a klerikusok háromféle választ adnak:

teológiailag nem ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

általános papságuk erősödik ☐ ☐

elvben nem, gyakorlatban igen ☐ ☐ ☐

Nem, mert nem papi hivatásuk került válságba. (cölebsz pap)

Isten nem gondolja meg magát. (cölebsz pap)

Papi pályájuknak vége, szentelésük azonban érvényben marad, s széles terük marad az aposz tolkodásra. ((cölebsz pap)

Teológiailag nem, de egy pályaelhagyó egymaga nem határozhatja meg magát, csak a hivatást közvetítő (vagy elfogadó) közösséggel együtt. (cölebsz pap)

Nem, mert embertársai lelki- és erkölcsi javait szolgálhatják. (papnevelő szerzetes)

Nem, de a megkötések, a diszkrimináció és a bosszú végigkísérheti életüket. (cölebsz pap)

A klerikusok döntő többsége úgy tapasztalta, hogy az „aposztaták” nem hitehagyók, többsége pe-

dig úgy tudja, hogy nagyobb részük gyakorló katolikus, és jó családi életet él.

Hogyan működhet egy pályamódosító pap az Egyházban?

A kérdésre adott válaszok már korántsem olyan egyöntetűek, mint az előbbieken, különösen a klerikusok körében. Néhányan (□) nagyon szigorúak:

Egyetlen feladat van, vezekeljen! *(cölebsz pap)*

Ízléstelen és kártékony, ha ott marad, ahol papként szolgált. *(cölebsz pap)*

Miután X. távozott egyházközségünkől kapcsolata miatt, nagy kussolás volt körülötte. Mindenestre leállították az általa bevezetett szokásokat, a lányok ministrálásától kezdve a kiengeisztelődő kézfogásig. *(tanárnő, képviselőtestületi tag)*

A klerikusok közül a legtöbben (□ □ □ □ □) hitoktatóként látnák őket szívesen, ez után az irodai munka következik (□ □ □), majd a karitázmunka (□). Akadnak néhányan, akik a diakónusi szerepre alkalmasnak tartják őket (□ □ □ □ □). A világiak sokkal liberálisabbak, kétharmaduk tartja alkalmasnak őket a diakónusi szerepkörre.

A klerikusok fele elégedetlen a mai helyzettel, s így érvel:

Be kellene építeni őket Egyházunkba. *(cölebsz pap)*

Nagyobb szeretetre lenne szükségük. A szentségektől megfosztás diszkrimináció. *(papnevelő)*

Mindig együtt dolgoztam velük, de laicizálás nélkül csak háttér-tevékenységet tudok nekik felajánlani. (cölebsz pap)

Ha a titokban házasság és a homoszexuális papokat hagyják működni, ők miért ne működhetnének, akik a becsületesebb utat választották? (cölebsz pap)

Átfogó elképzelésre lenne szükség, amelyben ők is a helyükre kerülnek. (cölebsz pap)

Egyénenként lehetne eldönteni, mire alkalmasak. Nagyon sok mindent el tudok képzelni, csak azt nem, hogy pápa legyen belőlük. (cölebsz pap)

Nem a feladat a lényeges, hanem az, hogy nagy emberséggel kellene kezelni őket. (cölebsz pap)

Nem lenne szabad a tékozló fiú bátyjának gőgjével kezelni őket. (görögkatolikus pap)

Rohad a gabona, ők meg állnak a búzatábla mellett. (szociológus)

Azt, hogy tettük jóvátehetetlen, egy hatalmi Egyház mondja ki. Egy pluralista Egyházban minimum diakónusok lehetnének. Mi itt fenn nem egyszer mossuk a kezünket: a te bűnöd, a te érzékiséged vitt rá a bűnre, nem én voltam veled szemben embertelen, én olyan engedelmisséget kívántam tőled, ami méltatlan. Nekem ők: testvéreim. Jelző nélkül.

IV. Zárszó: nyitással

„Magányos vagyok, de szárnyaim nőttek.”

Köszönöm, kedves olvasóm, hogy idáig kitartott. Talán egyetért velem abban, hogy igazat adok a már többször idézett N.N. püspöknek, aki — bizalmat szavazva a magamfajta religiográfusnak — így látta egy ilyenfajta vállalkozás esélyét: „A visszatérő problémánk az szokott lenni csupán, hogy ők inkább a szakma szemével nézik a dolgokat, holott itt azért többről van szó. A hit, a titkok világa, amely valamilyen képp az Isten világa, nem mérhető és írható le szakmába zárva. No de megközelíthető mégis valami belőle.” Remélem, könyvemben azt is sikerült érzékeltetnem, hogy „itt azért többről van szó”, de azt is remélem, hogy valamennyire a felvállalt problémát is sikerült megközelítenem.

Szeretném hinni, hogy a témában járatlan valamennyire tájékozódott, és ezzel jó néhány előítélet eloszlott. Például az, hogy a pályamódosítók nem aposztaták abban az értelemben, hogy hitüket elhagyók. Hogy mennyiben bűnösök vagy áldozatok, döntse el az olvasó, ha ítélkezni vagy minősíteni van kedve, s nem inkább megérteni, értelmezni, terápiát javasolni. Remélem, sikerült néhány szálát kihúznom a szövevényes magyarázatból, s így a vizsgált jelenség egyik hiteles nézetét megjelenítenem. Tudom jól, hogy a rendezett világ (ilyen a religiográfiamban megjelölt is) nem azonos a világrenddel. Erre figyelmeztet Martin Buber, aki megkülönbözteti a racionalizálható én-az, és a csak pillanatra megélhető, de meg nem fogalmazható én-te viszonyokat.

A pályamódosító papok esete részben egy én-az-típusú, részben pedig egy én-te-típusú viszony története, s az utóbbi — mert lényegét tekintve titok — alig hozzáférhető a religiógráfus számára. Egy másfajta én-te viszonyról is tudósít ez a könyv: ez a religiógráfus és a pályamódosító papok között alakult ki. En is csak azt mondhatom — legfeljebb kevesebb hitellel — mint az előző fejezet végén megszólaló püspök: ők testvéreim. Érzékelhette az olvasó, hogy igyekeztem „gráfus” maradni, s nem válni „lógussá”, de talán azt is, hogy minden idegszállammal igyekeztem őket megérteni. Úgy vélem, semlegességem elvesztése a kisebbik rossz az áltárgyilagossághoz képest. Most már bevallhatom, hogy közelebb állt szívemhez a szigorúbb lektorom által javasolt cím, amely így hangzott: „Uram, te mindent tudsz, azt is tudod, hogy...”; mégis, maradtam a provokáló mellett, hogy minél kevesebben maradhassanak semlegesek, közömbösek.

Gondolom, az olvasó egyre inkább érzékelte, hogy ez a könyv nem csak a pályamódosító papokról szólt, hanem legalább annyira a pályára felkészítésről, a papi életformáról, az Egyházzal és az elmúlt negyven évről. Remélem, azt is sikerült érzékeltetni, hogy a fény és az árnyék összetartozik, s hogy a fény forrása nem evilági. Remélem, hogy a torzók az egészet is felidézték, akár csak Rilke Apolló torzója, amelynek szemlélése ilyenfajta következtetésre indítja az elmélkedőt: változtasd meg életedet! Gondoltam arra, hogy a *Szárnyaszegetten* címmel jelenhetne meg ez a könyv. Csakhogy ez ellentmondott volna annak, amit a kutatásom témájában rendkívüli fogékonyságot és bölcsességet mutató pályán maradó pap barátom mondott: *Csordán kívül éreztem magam sokáig. Nem a járt utakon jártam, s bizony, jólesett megpihenni valakinél. Ahol kicsit meg-*

szűnt az otthontalanságom. S akkor szívesen nősültem volna, de a papságot, a szolgálatot változatlanul megtartva. Gondoltam, van időm, s kívárom. Elmúlt. Ma úgy gondolom, túl radikális vagyok én ahhoz, hogy valaki kibírja mellettem. S bár csordán kívül élek ma is, de hivatásom új elemekkel gazdagodott, abba rendületlenül hiszek. Magányos vagyok, de szárnyaim nőttek... Vagy mi

Szárnyaink láthatatlanok, szárnyaszegettségünk azonban észrevehető, „valamennyire megközelíthető”. És gyógyítható. És akkor újra szárnyalhatunk.

A szövegben szereplő egyházi és teológiai kifejezések magyarázata

ADMINISZTRÁTOR: Lásd APOSTOLI KORMÁNYZÓ.

ÁLDOZÁS: Jézus Krisztus testének és vérének vétele.

ÁLLAMI EGYHÁZÜGYI HIVATAL: A volt ateista társadalomban az állam és az Egyház működési területét behatároló, ellenőrző állami szervezet.

ALTER CHRISTI: Krisztus életét és magatartását követő ember.

ANYASZENTEGYHÁZ: Lásd EGYHÁZ.

APOLÓGIA: (*apologeo* mai görög szóból, valakinek a védelmében beszélni) a hitnek a támadásokkal szembeni megvédése filozófiai módszerrel.

APOSZTATA: Hitehagyó, Istent, hitet, Egyházat megtagadó személy (nem azonos a megnősült vagy férjhezment egyházi személyekkel!).

APOSTOLI KORMÁNYZÓ: Olyan papi személy, aki a pápa megbízásából — végleges v. meghatározott ideig — vezeti valamelyik egyházmegyét.

APOSTOLI SZENTSZÉK: Római székhelyű róm. katolikus egyházi hivatal.

APOSTOLKODÁS: Az apostolok példájára Krisztus evangéliumát hirdető és megélő személy tevékenysége.

AULA: Az Egyházmegye központja, általában a püspök hivatalos székhelye.

AULISTA: Az aulában alkalmazott és szolgálatot teljesítő személy.

BAJUSZOS PÜSPÖK: A volt Állami Egyházügyi Hivatal területi vezetője.

BÁZISKÖZÖSSÉG: Egy-egy általában szellemi irányzat alapközössége, amelyből később fejlődik ki az irányzat követőinek nagyobb közössége.

BÉKEPAP: A kommunista rendszert saját elhatározásból vagy külső kényszerből kiszolgáló pap.

BENCÉS: Szent Benedek rendjébe tartozó szerzetes.

BIBLIKUM: (*stúdium*) Bibliai tudomány, szentírástudomány.

BÍBOROS, BÍBOROSOK: Az egyházi hierarchiában a pápa közvetlen munkatársai. Az Apostoli Szentszék hivatalait vezetik, vagy nagyobb egyháztartományok élén állnak.

BOKOR: Bulányi páter által alapított egyháziak és világiak vallásos közössége.

BREVIÁRIUM: (*Zsolozsma*): A keresztény közösség rendszeres, az eukarisztikus áldozaton kívüli összejövetelén végzendő imaórák szövegeinek egyetlen könyvbe foglalt gyűjteménye.

BULÁNYISTA (*Bulányizmus*): A Bokor közösség tagjait nevezték kezdetben bulányistáknak.

CÖLIBÁTUS, CELIBÁTUS: A római katolikus papok és szerzetesek kötelező nőtlenisége.

CENZÚRA: Az egyházjogban alkalmazott büntetés.

CISZTER, CISZTERCI: A Benedek rend XII. században létrejött reformált ága, amely a régi regulák alapján új szerzetesrenddé alakult.

DIAKÓNUS, DIAKONÁTUS: (a *diakonos* = szolga görög szóból): A papi rend szentségének legalsó fokozata. Az állandó diakónus feladata az igehirdetés, áldoztatás, keresztelés, egyházközségi vezető munka- ill. anyagi ügyek intézése.

DISPENZÁCIÓ: (felmentés): A tisztán egyházi törvény kötelező erejének végleges felfüggesztése.

DISPOZÍCIÓ: Küldés, elküldés, helyezés az Egyházon belüli szolgálati helyre.

- DOGMATIKA:** A teológia egyik ága, mely a kinyilatkoztatott igazságokat foglalja rendszerbe.
- DOMONKOS:** Szent Domonkos által (XIII. század) alapított szerzetes rend tagja.
- DUCIOR:** Papi szemináriumban egy-egy közösség vezetésével megbízott személy.
- EGYHÁZ:** Ősi magyar szó, jelentése szent életközösség. (id-egy = szent, ház = család, közösség; szent ház = idház — egyház): Mai jelentése: Krisztus által alapított közösség.
- EVANGÉLIUM:** Jézus Krisztus tanítása, az újszövetség, vagyis az örömhír.
- ÉRSEK:** Az egyházi hierarchiában a püspökök fölött álló, egy nagyobb egyháztartományt irányító egyházi vezető, akinek saját egyházmegyéje is van.
- FERENCES:** Assisi Szent Ferenc által alapított kolduló szerzetes.
- FILIA:** (leányegyház) Kisebb falvak, községek Krisztushívőinek, a közössége, amely lelkipásztori szempontból valamelyik szomszédos plébániához tartozik.
- FŐEGYHÁZMEGYE:** Több egyházmegyből összevont egyházi szervezet élén álló egyházmegye.
- GONDOVISELÉS:** Isten szerető gondoskodása, amellyel a teremtett világot végső céljának eléréséhez kormányozza.
- GÖRÖGKATOLIKUS:** A bizánci, görög rítust követő, de hitben és egyházszervezetben a római pápával katolikus egységben élő hívő.
- GREGORIÁNA:** 1. Harminc napig folyamatosan mondott szentmise. 2. A római Szent Gergely Egyetem neve.
- HIERARCHIA:** (*hiera* arkhé = szent uralom görög szóból), a római katolikus egyházban a hatalommal rendelkezők szigorúan megszabott rendje.

HITTANI KONGREGÁCIÓ: római székhelyű egyházi szervezet.

HOMILETIKA: (*studium*) Az egyházi szónoklattan elméleti tudománya.

INTENTIO: (*miseszándék*) Az egyház régi gyakorlata szerint a bemutató ill. a koncelebráló pap a misét meghatározott szándéokra ajánlja fel.

IRREGULARITÁS: (*szabálytalanság*) Az egyházjogban olyan szentelési akadály, amely a rend felvételét gátolja.

KÁNON: (egyházjog) Az egyházi joggyűjtemény, vagy az egyházi törvénykönyv valamelyik cikke, szabálya.

KÁPLÁN: Segédlelkész, a plébános segítője.

KAPUCINUS: A ferences rendből 1619-ben kivált, az eredeti ferences életmódot élő rend tagja.

KARIZMA: A Szentlélek érzékelhető megnyilvánulása, kegyelmi ajándék.

KARKÁPLÁN: A székesegyházi káplán, vagy a káptalan mellé rendelt káplán címe.

KARMELITA: A XIII. századi karmelhegyi remetéből alakult szerzetes rend tagja.

KISPAP: Szemináriumban élő, papságra készülő teológus.

KLÉRUS, KLERIKÁLIS: Az egyházban a nép közül kiválasztott, különleges joggal és hatalommal felruházott férfiak testülete, akiknek feladata a hívek kormányzása, az Isten és az emberek közötti közvetítés.

KONGRUA: A kommunista állam és az egyházak közötti megállapodás értelmében, az elvett vagyon után a lelkészeknek juttatott állami segély.

LAICIZÁLÁS: A klerikusi állapotától megfosztott fől-szentelt pap visszahelyezése a világi állapotba. (Ezen állapot elvesztése nem a felszenteltség, ha-

nem az azzal járó jogok és kötelezettségek együttes elvesztése).

LÉLEK: Jézus első ajándéka, a harmadik isteni személy, akinek tulajdonítjuk a megszentelést. Fehér galamb vagy lángnyelv formájában ábrázoljuk.

LELKIVEZETŐ: A krisztushívók lelkiéletének irányítója.

LELKIGYAKORLAT: A kereszténység alapigazságairól szóló gyakorlati elmélkedések.

MÁRIA KONGREGÁCIÓ: Férfiak számára alapított vallásos közösség, melynek célja a Mária tisztelet ápolása, a vallásos és erkölcsös nevelés.

MINISTRÁL, MINISTRÁNS: Az a személy, aki szolgál, segít a liturgikus cselekményekben.

MISSZIÓ: Apostoli küldetésen alapuló hithirdetői munka és intézmény.

MORÁLIS: Az a tantárgy, amely a lelki, az erkölcsi élet gyakorlati szabályait oktatja.

NON EST LEX DIVINA, SED HUMANA TANTUM: Nem isteni, hanem csak emberi törvény.

NOVÍCIUS: Valamelyik szerzetes rend fogadalmát még nem tett, de már beöltözött tagja.

OPUS DEI: Josemaria Escrivá által alapított egyesület.

ORDINÁRIUS: Egy-egy egyházmegye felszentelt és hivatlaosan is kinevezett főpapja.

ÓSZÖVETSÉG: Isten és a választott nép törvénybe foglalt kapcsolata, amely során Isten felkészítette a világot eljövételére.

PASTORÁCIÓ: Szellemi illetve elsősorban lelkivezetés, lelki gondozás, tanácsadás.

PENITENCIA: Gyónás végén, a feloldozás előtt a pap által meghatározott cselekedet (ima, önmegtagadás, jócselekedet stb.) az elkövetett hibák, bűnök kiengesztelésére, jóvátételére.

PIARISTA: A XIII. században alakult Kalazanci Szent József által alakított papi szerzetes tanító rend tagja.

PRELÁTUS: (*előljáró, főpap*) A pápa által adományozott cím.

PRÍMÁS: Egy ország, vagy nagyobb terület püspökei és érsekei felett álló püspök.

PRIMÍCIA: A pappászentelés utáni első szentmise.

PRINCIPÁLIS: Egy-egy egyházközségben, ahol legalább két pap van, a vezető feladattal megbízott személy.

PROTESTÁNS: A XVI. században a katolikus egyháztól elszakadt felekezetek.

REGNUM, REGNUM MARIANUM: Világi papok egyesülete az ifjúság nevelésére (1904-ben alakult).

RESCRIPTUM: Egyházi főhatóságok által kibocsátott leirat (*rendelkezés, határozat*).

REKOLLEKCIÓ: Papok, egyházi személyek időszakonként megtartandó lelkigyakorlata.

RÉTEGPASZTORÁCIÓ: Egy-egy népréteg, pl. munkások, fiatalok, értelmiségiek stb. csoportjának lelki vezetése.

REVERENDA: Papi öltözet, ma egyre inkább liturgikus ruha. Zárt, elől gombos, bő, bokáig érő ruha.

RÍTUS: Szertartásfajta, pl. görög keleti, görög katolikus, római katolikus stb.

SACRA CONGREGATIO PRO SACRAMENTIS: Szent közösség, hivatal a szentségekért. Szentségi kongregáció.

SAKRAMENTUM: Szentség, Krisztus által rendelt látható jelek, melyek kegyelmet jelölnek és közölnek.

SPIRITUÁLIS: Lelkivezető a papi szemináriumokban.

SZALÉZIÁNUS: 1859-ben Bosco János által alapított papi szerzetesrend.

SZEKULARIZÁCIÓ: Elvilágiasodás.

SZEMINÁRIUM: Az az intézet, ahol a leendő lelkipásztorokat nevelik.

SZENTLÉLEK: Lásd: Lélek.

SZENTSÉGEK: Az élet különböző szakaszaiban az egyház által kiszolgáltatót kegyelmi ajándékok (keresztség, bérnálás, eucharisztia, bűnbánat szentsége, betegek szentsége, egyházirend, házasság).

SZENTSZÉK: A római pápa fennhatósága alatt álló központi hatóságok és hivatalok összessége.

SZERZETES: A tisztaság, szegénység és engedelmeség fogadalmát tett valamely rend tagja.

SZÍVGÁRDA: (Jézus Szíve gárda) Vallásos gyermek szervezete (1920-ban alakult).

SZUBDIAKÓNUS: Az egyházi rend alsóbb fokozata volt.

ÜDVÖSSÉG: Isten színről-színre látásának és a test feltámadásának a beteljesülése.

TEOLÓGIA: Az a tudomány, amely az Istenről megszerezhető ismerettel foglalkozik.

TEOLÓGUS: Teológiát végzett, azt művelő személy. Tágabb értelemben teológiai főiskolást v. egyetemet hallgató személy.

TRANSZCENDENS: Természetfölötti, az érzékelhető, megtapasztalható világon túli.

ZSINAT: Görög szó — összejövétel (szün = össze, hadosz = út). Olyan összejövétel, amelyen az egyház képviselői a közösséget érintő ügyekben tárgyalnak és döntenek.

Kamarás István: Egyházközség építők

Könyvünk a katolikus eklézsiák titkaiba enged bepillantást, és bizonyára meglepi mind a legbenfentesebb, mind a tájékozott olvasókat. A vallásszociológus kutatót az a kérdés izgatja, mekkora esély van arra, hogy az egyházközség közösséggé váljon.

Egyaránt szól ez a könyv a közelmúlt-ról, a jelenről és a jövőről; az átlagosról, a botrányosság gyengéiről és a kiemelkedőiről.

Főszereplői papok: a pártállami időkben egy nagyközség ifjúságát klerikó-disz-kóval és misztériumjátékkal megbűvölő káplán; a hatóságokat ravaszul kijátszó és egy izgalmas templomépítés közben hívó közösséget létrehozó plébános; a pannelsivatagban oázist teremtő lelkész és más-másféle módon karizmatikus társai.

Nemcsak a „csodákról”, hanem az átlagról, a vegetáló plébániákról, a katolikus egyház súlyos gondjairól is szó esik ebben a könyvben, amely egy egyházközség-utópiával fejeződik be, a kritika és a remény jegyében.

Az Egyházfórum őszi könyvajánlata

Kamarás István: Egyházközség építők

152 old., 160.–Ft.

Alois Müller: A hit útja

100 old., 120.–Ft.

Kamarás István: Júdások vagy Péterek

250 old.

Partnerek vagy ellenségek

(Az állam és az egyház viszonyáról)

Egyházfórum Konferencia I.

96 old. 100.–Ft

Megrendelés

Megrendelem az Egyházfórum alábbi könyveit:

.....
.....
.....

Név: .....

Cím: .....

1992. .... aláírás .....

Az Egyházfórum folyóiratai és könyvei az alábbi terjesztőknél kaphatók:

Szent István Társulat

1053 Bp. Kossuth Lajos u. 1.

Szent Gellért Könyvesboltok

1053 Bp. Ferenciek tere 4. (Kárpátia-udvar)

1082 Bp. Üllői u. 82.

6720 Szeged, Aradi vértanúk tere 2.

8200 Veszprém, Vár u. 29

Bencés Kiadó Márkaboltja

1053 Bp. Ferenciek tere 2.

Püski Könyvesbolt

1013 Bp. Krisztina krt. 26.

9021 Győr, Alkotmány u. 5

Glória Kegytárgybolt

3531 Miskolc, Mindszenti Plébánia

Korda Üzlet

6000 Kecskemét, Trombita u. 6.

Salve Kereskedelmi KFT.

7100 Szekszárd, Arany J. u. 12.

Gránátalma Kegytárgyüzlet

7601 Pécs, Bem u. 1.

Rekviem Könyvkereskedés

4400 Nyíregyháza, Pozsonyi út 3.

2
**Karácsonyra előzetes megrendelést
veszünk fel az alábbi könyvekre:**

Bernard Häring: Tapasztalataim az Egyházzal
250 old.

Hans Küng: Örökélet?
350 old.

Megrendelés

Megrendelem az Egyházforum alábbi könyveit:

.....
.....
.....

Név: .....

Cím: .....

1992. .... aláírás .....

250,- Ft

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

